

**LOUNAIS-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN
RAPORTTEJA 4 | 2007**

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Perniö

Kimmo Härjämäki, Tuuli Pakkanen

Lounais-Suomen ympäristökeskus

**LOUNAIS-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN
RAPORTTEJA 4 | 2007**

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Perniö

Kimmo Härjämäki, Tuuli Pakkanen

Turku 2007

Lounais-Suomen ympäristökeskus

**LOUNAIS-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS**
SYDVÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

**LOUNAIS-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN
RAPORTTEJA 4 | 2007**

Lounais-Suomen ympäristökeskus
Vesiensuojeluosasto (VSO)

Taitto: Päivi Niemelä
Kansikuva: Keijo Luoto
Kuvat: Kimmo Härjämäki

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ymparisto.fi/julkaisut

Edita Prima Oy, Helsinki 2007

ISBN 978-952-11-2625-3 (nid.)
ISBN 978-952-11-2626-0 (PDF)
ISSN 1796-1750 (pain.)
ISSN 1796-1769 (verkkokj.)

SISÄLLYS

1 Johdanto	5
2 Suunnittelualueen erityispiirteitä	6
Perniön kasviston erityispiirteitä	6
Muinaisen ihmisen jalanjäljillä Perniössä.....	8
3 Menetelmät	10
Aiemmat suunnitelmat ja Perniön valinta suunnittelu-kohteeksi	10
Ohjausryhmä	10
Tiedotus	10
Maastotöiden toteuttaminen	11
Kohteiden luokittelu	11
4 Kohdekuvaukset ja hoitosuositukset	15
5 Yleisiä hoitoperiaatteita erityistukialueilla	89
Raivaus	89
Laidunnus.....	90
Niitto	90
Suojavyöhykkeet.....	91
Monivaikutteiset kosteikot.....	91
Muinaisjäännökset.....	92
6 Hoidon rahoitus ja tuen hakeminen	93
Investointituki	93
Leader-toimintatapa ympäristötuen haussa.....	93
Hakemus.....	93
Kiitokset.....	94
Yhteystietoja.....	95
Lähteet	96
Liitteet:	
Liite 1. Miten ympäristötukea haetaan	97
Liite 2. Perniön huomionarvoisia kasveja (Hannu Kulmala).....	99
Liite 3. Tiedotteet.....	101
Kuvailulehdet	103

1 Johdanto

Luonnon monimuotoisuudella, eli arkikielisesti **lumolla**, tarkoitetaan tässä julkaisussa maatalousympäristön lajirikkautta, erilaisten elinympäristöjen kirjoa ja maiseman vaihtelevuutta. Kaiken kaikkiaan lähes neljäsosa Suomen luonnonvaraisista eliöistä elää maatalous- ja kulttuuriympäristössä ja uhanalaisista eliölajeista näitä ns. perinneympäristöjä suosii jopa 28 prosenttia. Luonnon monimuotoisuus on lukuisten tekijöiden summa. Ilmasto, maaperä ja maaseutualueilla viljelykulttuurit ovat vaikuttaneet – ja vaikuttavat edelleen – siihen, miten monimuotoiseksi alue ja sen lajisto ovat aikojen kuluessa muotoutuneet. Luonnon monimuotoisuus on siis kokonaisvaltainen käsite. Esimerkiksi kotieläimet ja viljelykasvit ovat omalta osaltaan luomassa edellytyksiä monipuoliseen luonnonympäristöön ja vaihtelevaan maanviljelymaisemaan.

Laiduneläinten määrän romahdettua ovat vanhat hakamaat, niityt, pellon metsäsaarekkeet ja reunavyöhykkeet kasvamassa umpeen. Ne on myös saatettu raivata pelloiksi kasvavan konekannan tieltä. Maatalouden viimeaikainen kehitys on näin vaikuttanut monien lajien elintilaan, ja samalla se on köyhdyttänyt maisemaa vähentäen maatalousluonnon monimuotoisuutta.

Tässä yleissuunnitelmassa on kartoitettu maatalousympäristön monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kohteita, joiden monimuotoisuutta voidaan parantaa aktiivisilla hoitotoimilla, ja joiden hoitoon erityisympäristötuen hakeminen on perusteltua. Lisäksi mukaan on otettu muutamia pienialaisia kohteita, joilla on lajistollista tai maisemallista arvoa, mutta joiden monimuotoisuuden säilyminen ei välttämättä edellytä aktiivista hoitoa. Suunnitelmassa on myös kartoitettu erityisesti alueen maataloustuottajien toivomuksesta peltoalueita, joille suojavyöhykkeen perustaminen vesiensuojelullisista syistä on perusteltua. Usein nämä kohteet liittyvät läheisiin luonnonniittyihin, mikä mahdollistaa suojavyöhykkeen ja niityn hoidon yhdistämisen. Suunnitelmassa on esitetty

myös muutamia ehdotuksia vesiensuojelua ja/tai luonnon monimuotoisuutta edistävien kosteikkojen paikoiksi. Yleissuunnitelmassa esitetyt kohteet ovat esimerkkikohteita; samantyyppisten kohteiden hoitoon voi saada erityisympäristötukea myös suunnittelualueen ulkopuolella.

Suunnittelua on tehty ns. osallistavana suunnitteluna, jonka tarkoituksena on parantaa viranomaisten, viljelijöiden ja neuvojien välistä vuorovaikutusta. Suunnitelman tarkoituksena on toimia neuvoo-antavana apuvälineenä erityisympäristötukiasioissa. Ajatuksena on saattaa alueen viljelijöiden tietoon, millaisille kohteille erityisympäristötukia voi saada, ja millä tavoin aluetta kannattaisi hoitaa.

Suunnitelma ei velvoita hoitamaan esiteltyjä kohteita tai hakemaan niiden hoitoon tukea. Aktiivinen maatalous pitää jo itsessään yllä monipuolista peltomaisemaa. Tämän suunnitelman tarkoituksena on innostaa viljelijöitä vaalimaan Perniön seudun kaunista ja monipuolista viljelymaisemaa sekä hakemaan erityisympäristötukia myös peltoalueiden ulkopuolisille kohteille.

2 Suunnittelualueen erityispiirteitä

Perniön maisemakuvaan kuuluvat viljavat jokilaaksot, pienet järvet sekä laajat metsä-, suo- ja kalli alueet. Pitäjän halki virtaa peltoalueiden keskellä mutkitteleva Perniönjoki. Seudun pitkälle ulottuva historia luo maisemaan oman leimansa. Kunnasta löytyykin runsaasti erilaisia perinteisen maatalouden muovaamia maisema- ja luontoarvoja. Tässä suunnitelmassa löydetty kohteet vaihtelevat peltojen lehtomaisista reunavyöhykkeistä kuivien kylämäkien lajirikkaisiin ketoihin. Merenrantaniityt sekä jokien ja järvenrantojen kosteikkoalueet monipuolistavat Perniön luontoa omalta osaltaan. Nämä ovat alueen linnustollisesti arvokkaimpia kohteita. Kasvilajistollisesti arvokkaimmat alueet

sijaitsevat kunnan reuna-alueilla, joilla maastonpiirteet luovat puitteet vaihtelevalle maisemalle. Perniön keskiosat ovat voimaperäisimmin peltoviljelyn piirissä, ja maiseman pienipiirteisyys on siten vähäisempää.

Hannu Kulmala, maanviljelijä ja kasviharrastaja, Perniö:

Perniön kasviston erityispiirteitä

Unto Laineen kasvistoselvitys vuodelta 1960 esitelti pitäjästä 590 kasvilajia. Näihin päiviin edettäessä on eri harrastajien havaintojen perusteella nostettu arvioitua lajimäärää lähes sadalla. Lajistoa rikastuttaa osaltaan se, että osa kunnasta rajoittuu saaristoon, osa on taas selvästi mantereisempaa. Kunnan halki virtavaa Perniönjokea on jo vuosisatojen ajan käytetty kauppareittinä sisämaahan siirryttäessä. Kasviluontoon ovat jättäneet jälkensä niin varhaiset rauta- ja pronssikauden asukkaat, veneväylillä liikkuneet Keski-Euroopan kauppa miehet kuin Suomea viime vuosisatoina hallinneet vieraat valloittajatkin. Tästä esimerkkinä ovat jo ammoin saapuneet muinaiskasvit sekä monet myöhemmät uustulokkaat. Pitäjän länsirannikon satamapaikkoina toimineet rantakylät - Strömman, Mathildedal, Teijo ja Mutainen - tuovat oman merenkulullisen lisänsä lajistoon. Lounaassa Perniön naapurina on kalkistaan rikas Särkisalo ja idässä malmirunsa Kisko.

Muutamit kallioista esiin työntyvät kalkkikulkeumat ovat edesauttaneet hyvin harvinaisten kalkkia suosivien kasvilajien viihtymistä myös Perniön puolella.

Mäkiapila.

Hietalemmikki.

Varhaisesta asutuksesta kertovat erityisesti jokitormliltä tavatut muinaiskasvit (arkeofyytit), joista on Perniössä tavattu mm. *tummatulikukkaa*, *nurmilaukkaa* ja *sikoangervoa*. Muinaisperunaksi mainittu *sikoangervo* onkin nimetty Perniön nimikkokasviksi. Avoimilla ahorinteillä Perniössä viihtyvät kuivuutta kestävä *kelta-apila*, *kangasajuruoho*, *nuokkukohokki*, *ketoneilikka* ja *ketopiippo*. Kadonneesta laidunkulttuurista muistuttavat niittyjen ja hakamaiden umpeenkasvusta kärsivät *keltamatara*, *nurmikaunokki*, *peurankello*, *hakarasara* ja *mäkiteroakko*. Viimeisimpiä havaintoja harvinaisista lajeista ovat niukkoina esiintyvät *kaitaängelmä*, *rantahirvenjuuri*, *isovesirikko* ja *lehtonoidanlukko* sekä tämän kartoituksen aikana löydetty *mäkiapila* ja *hirvenputki*. Lisää Perniön huomionarvoista kasvilajistoa on liitteessä 2.

Tämän julkaisun yhteydessä tehty maastokartoitus on mielestäni kohdennettu aivan oikeanlaisille alueille. Perniön jokivarsien heinittyvät jokiahteet, pensoittuvat ahokankareet ja umpeutuvat hakamaat saavat nyt mahdollisuuden ehostua, ja samalla maatalouden harjoittajat voivat saada lisäansiota EU-tuista. Moni alueelle ominainen kasvilaji ja luontotyyppi voidaan näin elvyttää ja samalla vaalia Perniön kauniita kylämaisemia. Näin kattavaan selvitykseen ei monellakaan maanomistajalla olisi ollut mahdollisuutta omin voimin osallistua. Yhteistä omaa ympäristöämme vaalien voimme viljelijät omalta osaltamme jättää maisemallisesti kauniin perinnön tuleville maata viljeleville sukupolville.

Lupajan Karpinmäen röykkiöalueelta avautuu upea näköala Perniönjoen ja Asteljoen laaksoon. Lupajan alueella kulkee paaluin ja opastauluin varustettu muinaispolku, jonka varrella voi tutustua niin pronssikauden kuin rautakaudenkin muinaisjäänneksiin. Kuva: Museovirasto/Teija Tiitinen.

Satu Mikkonen-Hirvonen,
Museovirasto/muinaisjäänösten
hoitoyksikkö, Turun toimipiste:

Muinaisen ihmisen jalanjäljillä Perniössä

Ihminen on liikkunut Perniön maisemissa ja hyödyntänyt alueen luonnonvaroja monin tavoin jo vuosituhansien ajan. Ihmistoiminnan muistot ovatkin seudulla erityisen rikkaita ja monipuolisia; eriaikaisia ja erityyppisiä ihmisen jättämiä jälkiä on sekä näkyvissä maan pinnalla että näkymättömissä maan pinnan alla.

Kivikaudella (n. 8500-500 eKr.) ihmisen vaikutus maisemaan oli vielä hyvin vähäistä. Metsästyksestä, kalastuksesta ja keräilystä elantonsa saaneen väestön toiminnasta kertovat maisemassa ansapolut, pyyntikuopat ja veden äärellä sijainneet asuinpaikat. Kivikauden asuinpaikkoja tunnetaan mm. Teijolta (Mutainen) ja Kuusimäeltä (Aimon-tappo).

Pronssikaudella (n.1500-500 eKr.) ihmisen vaikutus ympäröivään maisemaan vahvistui. Pienimuotoisen polttoviljelyn ja karjanhoidon ansiosta metsäinen maisema alkoi avautua. Ajanjaksolle tyypilliset kookkaat hautaröykkiöt rakennettiin korkeille kallioille silloisen merenrannan tuntumaan. Näyttävät kivistä kootut hautaröykkiöt ovat edelleen maamerkkejä ja maiseman kiintopisteitä. Salon ja Perniön seudulla pronssikauden hautaröykkiöitä nimitetään kruunuiksi. Monumentaaliset hautaröykkiöt hallitsevat maisemaa mm. Suomenkylän Leuarinmäellä ja Lemun Lehmihaassa.

Perusta perinteiselle suomalaiselle kulttuurimaisemalle luotiin **rautakaudella** (n. 500 eKr.-1200 jKr.). Siirtyminen peltoviljelyyn näkyi kylien muodostumisessa ja yhteiskunnan järjestäytymisessä. Pellot ja niityt sijaitsivat rakennusten läheisyydessä, kun taas hakamaat, kaskihalmeet ja metsälaitumet sijoituivat kauemmaksi asutuksesta. Perniön tunnetuimpia rautakaudelle ajoittuvia muinaisjäänneksiä ovat kalmistot Yliskylässä ja Lupajan Tiikkinummella. Perniöstä tunnetaan kalmistojen läheisyydestä myös useita ns. uhrikuppikallioita.

Kallioon tai kiveen kaiverrettuihin pieniin kuoppiin on voitu uhrata uudisviljaa tai maitoa hyvän sadon varmistamiseksi.

Keskiajalla asutus laajeni entisestään, ja maisemaan nousivat kirkon ja kruunun vallasta kertovat kirkot. Maakulkureitit loivat pohjaa pysyväälle tieverkostolle. Valtakunnan tärkein kulkureitti, Suuri Rantatie (nyk. Kuninkaantie) Turusta Viipuriin kulki Perniön kautta, ja tielinja on edelleen näkyvissä maisemassa.

Muinisjäännösten maisemanhoidosta

Muinisjäännösten hoidolla tarkoitetaan muinajäännöksen ja sen lähiympäristön maisemanhoitoa. Hoidon ensisijainen tavoite on muinajäännösten säilyttäminen maisemassamme ja kulttuurimaiseman monimuotoisuuden vaaliminen. Hoito alkaa yleensä kohteen peruskunnostuksella, jonka yhteydessä alueen puustoa ja pensaskerrosta harvennetaan, jotta kohde saadaan esille. Maisemanhoidossa tulee huomioida muinajäännös kokonaisuutena, jossa itse muinajäännös rakenteineen, maaston muodot ja alueen kasvillisuus ohjaavat käytännön hoitotyötä. Maisematilan avaamisella pyritään osoittamaan niitä syitä, miksi muinainen ihminen on valinnut paikan.

Muinisjäännösten hoidossa on tärkeää, että kerran aloitettua hoitoa voidaan jatkaa säännöllisesti. Ylläpitävä hoito muodostuu yleensä vuosittain tapahtuvasta vesakon mekaanisesta poistosta ja niitosta. Laajempien muinajäännösalueiden kohdalla laidunnus olisi mitä parhain ja luonnollisin jatkohoito. Muinajäännös lähiympäristöineen on elävä ja jatkuvasti muuttuva kokonaisuus eikä hoidon tarkoitus ole pysäyttää maisemaa milläkään tietylle aikatasolle vaan tuoda esille eri aikoina syntyneitä rakenteita ja jälkiä.

Muinismuistolaki 295/63 rauhoittaa suoraan kiinteät muinajäännökset, joita ovat mm. muinaiset hautaröykkiöt, kalmistot, linnavuoret, asuin- ja työpaikat, uhrikivet, kalliomaalaukset, kaskirauniot ja tervahaudat. Lain mukaan muinajäännösten suojeleminen ja hoito kuuluvat Museoviraston tehtäviin (lisätietoja: www.nba.fi). Muinajäännöskohteen hoitoa voivat tehdä myös maaomistajat. Muinajäännösten hoitoon liittyvissä asioissa voi kääntyä Museoviraston hoitoyksikön Turun toimipisteen puoleen (puh. 02 2620 123 tai 02 2620 259). Hoitoa voidaan rahoittaa esim. maatalouden ympäristötuella (lisää tietoa kappaleessa 6).

Eurooppalainen maisemayleissopimus (European Landscape Convention) on ensimmäinen kansainvälinen sopimus, joka koskee yksinomaan maisemaa. Sopimus painottaa maiseman merkitystä ihmisten hyvinvoinnille ja asukkaiden osal-

listumismahdollisuuksia maiseman käsittelyssä ja hoidossa. Suomessa sopimus tuli voimaan kansallisesti erillisellä asetuksella 1.4.2006.

Perniön muinajäännöksistä saa tietoa Perniön kunnassa olevasta Perniön inventointi 1997 –luettelosta (Museovirasto) tai ottamalla yhteyttä Museovirastoon.

3 Menetelmät

Aiemmat suunnitelmat ja Perniön valinta suunnittelu-kohteeksi

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelua on tehty valtakunnallisesti maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella vuodesta 2001 lähtien. Vuonna 2005 valmistuivat yleissuunnitelmat Vehmaalle ja Taivassaloon sekä Vampulaan. Aikaisempina vuosina yleissuunnitelmia on tehty Lounais-Suomen ympäristökeskuksen toimialueella Halikonjokilaaksoon, Sauvon Karunaan, Kemiön pohjoisosaan, Paattisten- ja Kaulajoen alueille sekä Merikarvialle ja Ahlaisiin. Kesällä 2006 tehtiin luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelua Perniön lisäksi Siikaisissa.

Perniön ja Kiskon seutua mietittiin suunnittelu-kohteeksi jo yleissuunnittelun alkuvuosina. Alue on sekä maisemaltaan että historialtaan kiinnostavaa ja monipuolista maatalousvaltaista aluetta. Kiskonjoen valuma-alueella oli samaan aikaan menossa kosteikkoyleissuunnittelun ohjeistuksen laadintaan tähtäävä pilottihanke, joten luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelussa päätettiin keskittyä Perniön kuntaan. Tarkempaa aluerajaus- ta ei suunnittelutyön aluksi tehty, vaan päätettiin kattaa suunnittelulla niin suuri osa kunnasta kuin kesän aikana oli mahdollista käydä läpi. Suunnittelua tehtiin lopulta koko kunnan alueella, vaikkakin käytännössä laajat metsä-, suo- ja kallioalueet olivat maatalousalueille keskittyvän suunnittelun ulkopuolella. Suunnittelualan kokonaispinta-ala oli näin ollen noin 25 000 hehtaaria. Suunnitelmaan on lisäksi otettu mukaan muutama yksittäinen alue Särkisalon kunnan puolelta.

Ohjausryhmä

Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelun ohjausryhmässä jatkoivat aikaisempinakin vuosina mukana olleet Airi Kulmala (MTK-Varsinais-Suomi), Jarmo Pirhonen (Pro Agria Farma maaseutukeskus), Riitta-Liisa Pettersson (Suomen Talousseura) sekä Mikko Jaakkola, Anni Karhunen ja Tuuli Pakkanen (Lounais-Suomen ympäristökeskus). Lisäksi ohjausryhmään osallistuivat Mika Korkki (Varsinais-Suomen TE-keskus), Minna Kaljonen (Suomen ympäristökeskus), maaseutu-asiamies Marjatta Ticklén (Perniön kunta), ympäristösihteeri Sirpa Sorsa (Perniön kunta), Urban Silén (Perniön maataloustuottajat) sekä Erkki Rine (Metsänhoitoyhdistys Salometsä).

Tiedotus

Yleissuunnittelutyö aloitettiin yleisötilaisuudella 31.5.2006, johon kutsuttiin kirjeitse kaikki perniöläiset maataloustuottajat. Tilaisuudesta ilmoitettiin myös paikallislehdessä. Yleissuunnittelusta oli artikkeli 8.6.2006 ilmestyneessä Perniönseudun lehdessä otsikolla 'Erityisympäristötuille haetaan oikeita osoitteita'. Maataloustuottajia muistutettiin vielä erikseen kirjeellä suunnittelun alkamisesta. Kaikkiin henkilöihin, joiden alueilla suunnitelmaan sopivia kohteita oli, pyrittiin ottamaan yhteyttä suunnittelun aikana. Maastossa tehdyt kohderajukset siirrettiin kartoille, joita esiteltiin Perniön kunnantalolla 14.11.2006 pidetyssä avoimien ovien tilaisuudessa. Tästäkin tilaisuudesta oli ilmoitus ja myöhemmin lehtijuttu Perniönseudun lehdessä (lehdistötiedotteet liitteessä 3). Kummassakin yleisötilaisuudessa oli runsas osanotto.

Maastokartoittaja työssään.
Kuva: T. Pakkanen

Maastotöiden toteuttaminen

Maastotöitä tehtiin vuonna 2006 kesäkuun alusta syyskuun puoleenväliin. Tänä aikana käytiin arviolta 90 tilalla kartoittamassa mahdollisia monimuotoisuuskohteita. Tilakäynneillä keskusteltiin myös kohteiden rahoitus- ja hoitomahdollisuuksista, jaettiin tukiin liittyvää esitemateriaalia sekä useissa tapauksissa myös kierreltiin yhdessä viljelijän kanssa kohteilla. Samassa yhteydessä kartoitettiin suojavyöhykkeiden tarvetta peltoalueilla sekä muutamia tulevan tukijärjestelmän mukaisia kosteikkokohteita. Maastotyöt teki pääosin agrologi Kimmo Härjämäki sekä muutamien kohteiden osalta suunnittelija Tuuli Pakkanen. Maanviljelijä ja kasviharrastaja Hannu Kulmala antoi arvokasta tietoa suunnittelualueen kasvillisuudesta, ja oli yhden päivän mukana maastokartoituksessakin. Eräiden perinnemaisemakohteiden inventointiin osallistui myös suunnittelija Ritva Kempainen Lounais-Suomen ympäristökeskuksesta.

Kohteiden luokittelu

Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelman kohteet on luokiteltu kasvillisuuden, kosteusolojen, maisematekijöiden sekä nykyisen tai aiemman maankäytön mukaan erilaisiin elinympäristötyyppeihin. Kohteista on laadittu lyhyt yleiskuvaus, jossa kuvataan niiden tärkeimmät piirteet ja luonnehditaan kasvilajistoa. Täydellistä kasvillisuuskartoitusta ei siis ole tehty, vaan huomiota kiinnitettiin pääasiassa niihin niittykasvilajeihin, jotka kuvaavat kohteen laidunhistoriaa ja jotka laidunnuksen vähetessä ovat hvenneet luonnosta.

Kullekin kohteelle on annettu myös hoitosuositus. Vaikka monille kohteille suositellaan hoidoksi vain raivausta, voi kohteita hoitaa myös niittämällä tai laiduntamalla, mikäli tähän on innostusta.

Kohteiden elinympäristötyypit on esitetty yleissuunnitelmassa sekä sanallisesti että kartoin. Karttojen kohdenumero viittaa tekstissä olevaan kuvaukseen hoitosuosituksineen. Osa kohteista on kartoitettu ylimalkaisemmin, siksi mm. kasvillisuustiedot ovat toisissa kohteissa vähäisempiä kuin toisissa. Joillekin vaatimattomammille pellon metsäsaarekkeille ei menty, varsinkaan jos maanomistajaa ei tavattu. Näitä kohteita tarkasteltiin lähinnä maisemahoidollisesta näkökulmasta. Monille tällaisille kohteille riittää hoidoksi satunnaisesti tehtävä puuston tai pensaikon raivaus, ja monilla pienillä saarekkeilla erityisympäristötuella tuettavia toimenpiteitä ei tarvita lainkaan.

Kartat kattavat yleissuunnittelualueesta ne osat, joilta luonnon monimuotoisuuskohteita löytyi. Karttarajaukset ovat yleispiirteisiä ja varsinaisessa erityistuen hakuvaiheessa alueet rajataan tarkemmin ottaen huomioon mm. hoidon järjestämiseen liittyvät seikat. Mikäli esimerkiksi kohdetta ruvetaan hoitamaan laiduntamalla, voidaan alue rajata hoidon kannalta järkevästi. Hoitosuositukset ja kohderajaukset eivät välttämättä noudata tilarajoja. Erityisympäristötuessa, samoin kuin muissa maataloustuissa, maa-alueita voidaan vuokrata. Tällöin usein pieninä palasina olevat niittykuviot voidaan yhdistää sopivaksi erityistukialueeksi.

Suunnittelualueelta löytyneet luonnon monimuotoisuuskohteet luokiteltiin elinympäristötyypeittäin alla esitettyjen perusteiden mukaisesti.

- **Perinnebiotoopeiksi** (eli perinnemaisemiksi) on luokiteltu alueet, joiden historiasta ja/tai kasvillisuudesta voidaan suoraan päätellä näiden olleen joskus perinteisen maankäytön eli niiton tai laidunnuksen piirissä. Luokittelussa on huomioitu erityisesti huomionarvoisten kasvilajien esiintyminen kohteella.
- Kartoilla on esitetty eri symbolilla valtakunnallisissa perinnebiotooppien inventoinneissa **aiemmin inventoidut perinnemaisemat**. Myös näistä on kuvaukset esitetty tässä julkaisussa.
- **Umpeenkasvanut niitty tai hakamaa** käsittää erityyppisiä kuivia ja tuoreita niittyalueita, rantaniittyjä ja hakamaita. Nämä ovat usein vanhoja laidunalueita, mutta ovat sittemmin kasvaneet niin umpeen tai ruovikoituneet, ettei luokittelu perinnebiotoopeiksi enää ollut perusteltua.
- Luokkaan **metsäsaareke tai reunavyöhyke** sijoittui määrällisesti eniten kohteita. Etenkin saarekkeet ovat usein pienialaisia ja monesti myös kallioisia kohteita, joiden hoito ei aina edellytä aktiivisia toimenpiteitä. Luonnon monimuotoisuutta voidaan hoidon avulla lisätä erityisesti sellaisilla saarekkeilla ja pellon ja metsän reunavyöhykkeillä, joiden kasvillisuus on niittymäistä tai hakamaista. Metsäsaarekkeiden hoidon ei useinkaan tarvitse olla intensiivistä, vaan pienimuotoinen katajia, niittykasvillisuutta tai muuta arvokasta lajistoa varjostavan puuston poisto usein riittää. Niittypohjaisten reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden hoidon voidaan katsoa hyödyttävän sekä arvokkaampaa niittylajistoa että niittylajistosta riippuvaisen hyönteislajiston elinedellytyksiä. Siksi pienimuotoinen niitto on yleensä suositeltavaa pienilläkin hoitokohteilla, vaikka se voi työajallisesti tuntua joskus kohtuuttomalta.
- Luokka **muu lumokohde** käsittää suunnitelmassa sellaisia alueita, joita on ollut vaikea sijoittaa mihinkään yllä olevaan luokkaan. Luokkaan sisältyvät erityistuellalla hoidettaviksi soveltuvat lehtoalueet, ojan- ja tienvarsiympäristöt, puukujanteet sekä muutama hylätty, niittymäiseksi muuttunut pelto tai joutomaa.
- Mukaan on lisäksi otettu peltokohtia, joille vesiensojelluksen **suojavyöhykkeen** perustaminen on perusteltua. Suojavyöhykkeiden paikkoja ei ole järjestelmällisesti käyty läpi, mutta tilakäyntien ja maisematarkastelun perusteella suosituksia on annettu useaan kohteeseen. Näiden hoitoa yhdessä luonnon monimuotoisuuskohteiden kanssa voi harkita.
- Tulevana ympäristötukiohjelmakautena myös **kosteikkoalueiden** perustamiseen ja hoitoon voi saada entistä korkeampaa tukea. Tämän vuoksi kartoitimme myös esimerkinomaisesti muutaman mahdollisen kosteikon paikan. Kosteikkojen paikkoja löytyy varmasti runsaasti lisää. Kosteikon sijoittelusta sekä suunnittelusta kannattaa kysyä apua esimerkiksi Metsästäjäliiton kosteikkoprojektilta ja Varsinais-Suomen alueen kosteikkojen suunnittelijoilta. Lisää yhteystietoja on julkaisun lopussa.

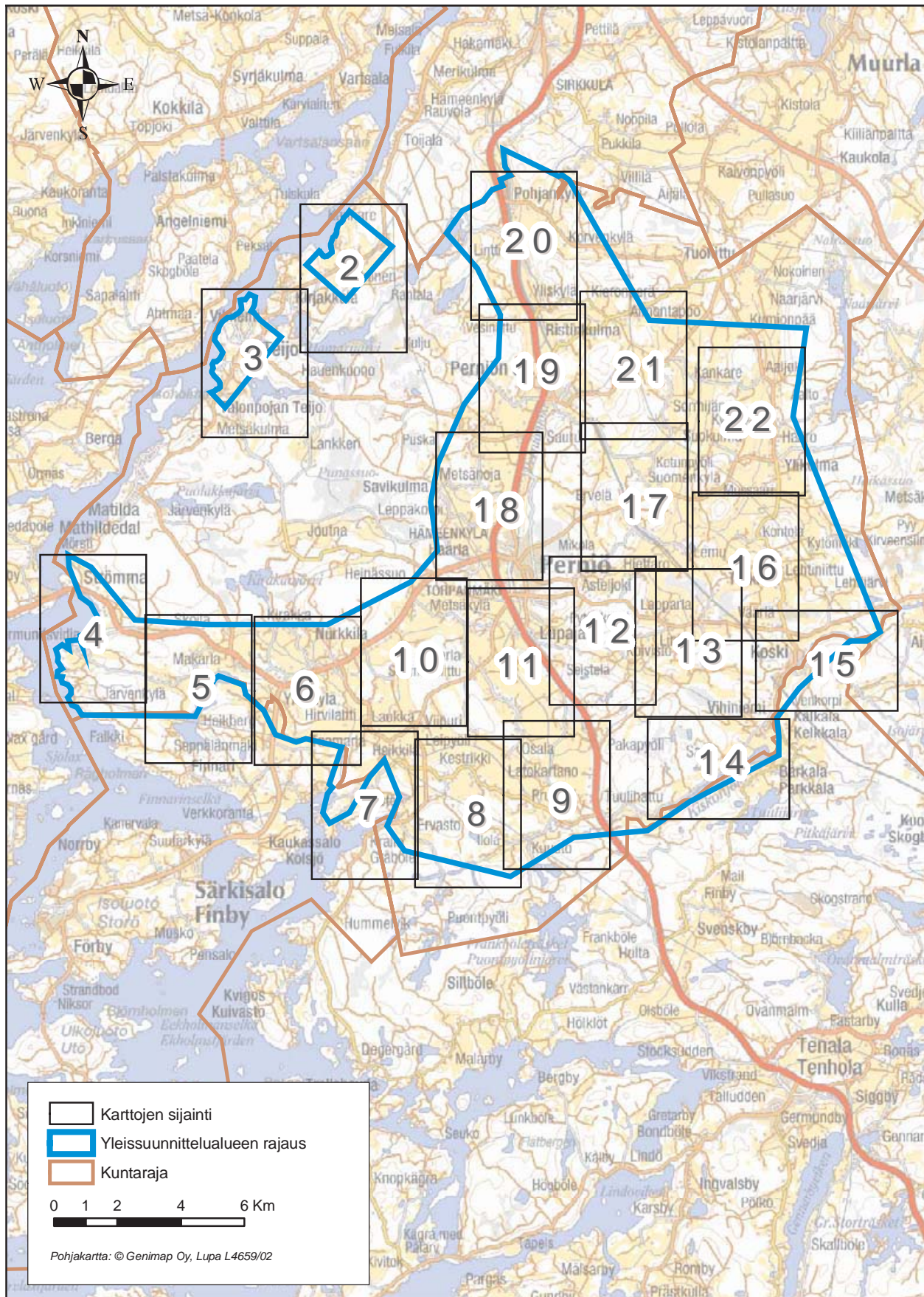
Alueiden luokittelu eri elinympäristötyyppeihin on aina keskimääräinen arvio, sillä monet alueet sisältävät useitakin tyyppisiä. Lisäksi yleissuunnitelma-alueelta löytyy varmasti joitakin luonnonarvoiltaan merkittäviä kohteita, joita ei tässä suunnitelmassa mainita. Myöskään suojavyöhykkeiden tarvealueita ei ole kattavasti inventoitu. Poisjääneet kohteet arvioidaan tapauskohtaisesti esimerkiksi erityistuen hakemisen yhteydessä.

Perinnebiotooppien huomionarvoinen kasvilajisto on merkitty kohdekuvauksiin *kursiivoilla*. Se käsittää nykyisen uhanalaisluokituksen (Suomen lajien uhanalaisuus 2000) mukaiset kasvilajit sekä perinnebiotooppien ns. indikaattorilajit, joiden esiintyminen viittaa perinteisen maankäytön historiaan (Pykälä ym. 1994).

Maastokartoituksessa löytyi kaikkiaan 167 kohdealuetta, joista suurin osa on muodostettu yhdistämällä useampia erillisiä tai luontotyyppiltään erilaisia kohteita. Kohteiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 400 ha. Kohteiden pinta-ala vaihtelee runsaan aarin metsäsaarekkeista 40 ja 50 hehtaarin laajuisiin kokonaisuuksiin. Lisäksi Perniöstä on jo 1990-luvulla tehdyissä perinnemaisemien valtakunnallisissa kartoituksissa löytynyt useita maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita perinnemaisemia (yhteensä 75 ha).

Luonnon monimuotoisuuden merkittävyyttä kohteilla on arvioitu 3-portaisella asteikolla. Hoidon seurauksena kohteiden lumoarvot yleensä lisääntyvät, joten arvio kuvaa tilannetta inventointihetkellä.

+	nykyisellään lumoarvot eivät ole kovin suuria, mutta hoidon aloittaminen on perusteltua esim. maisemallisista syistä. Kohteen lajisto on usein tavanomainen.
++	lumoarvot kohtalaiset, oikealla hoidolla pystytään usein ratkaisevasti lisäämään kohteen monimuotoisuusarvoja. Kohde voi olla jo melko umpeenkasvanutkin, mutta sen hoidon aloittaminen parantaisi luonnonarvoja merkittävästi.
+++	merkittäviä lumoarvoja, monipuolinen ympäristö ja/tai arvokas lajisto, kohde kaipaa yleensä hoitoa lumoarvojen säilyttämiseksi ja lisäämiseksi.

Kartta I. Kartojen sijainti yleissuunnittelalueella

4 Kohdekuvaukset ja hoitosuosituksukset

1. Reunavyöhyke, Ketokorpi (+)

Nikkasen tilan mailla on vanha laidunhaka, joka nykyään on melko umpeenkasvanut. Laidunnuksesta on aikaa jo kolmisenkymmentä vuotta, ja niittyä on tämän jälkeen yritetty metsittää. Avoimilla paikoilla kasvaa edelleen niittylajistoa, kun taas itään mentäessä kohde on metsäisempää. Niitty-laikuilla kasvaa mm. lampaannataa, metsälauhaa, huopakeltanoa, hiirenvirnaa, kalvassaraa, kultapiiskua ja *keltamataraa*, puustoisemmalla alueella vallitsee metsälajisto.

Hoito: Kohteella ei ole erityisarvoja, mutta se on niitty-laikuista vanhaa hakamaata, jonka voi halutessaan palauttaa karjatilan laitumeksi. Tällöin erityisesti havupuustoa tulisi harventaa ja istutus-männikköä poistaa.

2. Reunavyöhyke, Rautakallio (+)

Maisemallisesti edustava vähäpuustoinen ja kalliainen reunavyöhyke, joka rajautuu tilakeskukseen. Varsinkin tilakeskuksen lähellä reunavyöhykkeellä kasvaa edustavasti katajaa. Kohteella sijaitsee kuivuri. Tilakeskuksen lounaispuolella sijaitseva niemeke on puustoisempaa hakamaata.

Hoito: Puustoa on jo raivattu. Jatkossa hoidoksi riittää ylläpitöraivaus. Niitto monipuolistaisi kasvillisuutta.

3. Perinnebiotooppi ja reunavyöhyke, Koivikko (++)

Hiltusen tilan ympäristössä on useita pieniä, vielä 1970-alkuun asti laitumina olleita niittyjä, jotka ovat pääosin jo metsittyneet. Tähän suunnitelmaan on otettu mukaan tilan päärakennuksen pohjoispuolella sijaitseva avoimena säilynyt niittykumpare sekä sen koillispuolella oleva isoja koivuja, mäntyä ja katajaa kasvava hakamainen ympäristö. Osin pienruohovaltaisen niityn lajistoon kuuluu mm. särmäkuismaa, kelloja, mäkitervakkoa, ahdekau-

nokkia, aholeinikkiä, nurmihärkkiä ja –kohokkia, keltamaksaruohoa, *ketoneilikkaa*, *keltamataraa* ja *mäkikauraa*. Koilliseen mentäessä kohde on rehevää, hietakastikkavaltaista. Perinnebiotooppi jatkuu lounaaseen reunavyöhykkeenä, jolla huomionarvoisesta lajistosta kasvaa mm. *syylälinnunhernettä*. Tilan ympäristössä on myös muita vanhoja laidun-alueita ja reunavyöhykkeitä, joiden hoito erityistuellä on perusteltua.

Hoito: Reunavyöhykkeiden hoidoksi riittää raivaus, erityisesti harmaaleppä- ja haapavesakon poisto, jolla estetään reunavyöhykkeen umpeenkasvu. Perinnebiotoopiksi luokitellulla osalla lajistoa monipuolistaisi parhaiten niitto tai laidunnus. Kohde voisi sopia esim. lammaslaitumeksi. Hakamaista koilliskulmausta kannattaisi hieman harventaa.

4. Perinnebiotooppi, Isoniitynmäki (++)

Kohde (4a-b) on otettu mukaan Kirjakkalan-Muutaisten osayleiskaavan kasvikkartoituksen perusteella (Hannu Kulmala 1998). Alue jää pääosin kaavassa osoitettujen rakennuspaikkojen alle, ja kaavan toteuttaminen estää kohteen hoidon erityistuellä. Koska kohde on hieno perinnemaisema-alue, halutaan kuitenkin sen olemassaolosta muistuttaa tässäkin suunnitelmassa. Kohteella kasvaa monipuolista keto- ja kalliokasvilajistoa sekä komeita pylväskatajia ja pihlajia. Kalliolla kasvaa mm. karvakiviyrttiä, kivikkoalvejuurta, mäkitervakkoa, aholeinikkiä, ketohärkkiä, mäkiarhoa, *ketoneilikkaa* ja *mäkikauraa*. Alempana merenrannassa esiintyy mm. näsiää.

Hoito: Kohde on ehdottomasti säilyttämisen arvoinen. Hoito niittämällä ja pienimuotoisin raivauksin (varsinkin kohteella 4b) olisi kasvilajistolle eduksi.

5. Mutaisten kylän monipuoliset kohteet, Mutaisten (++)

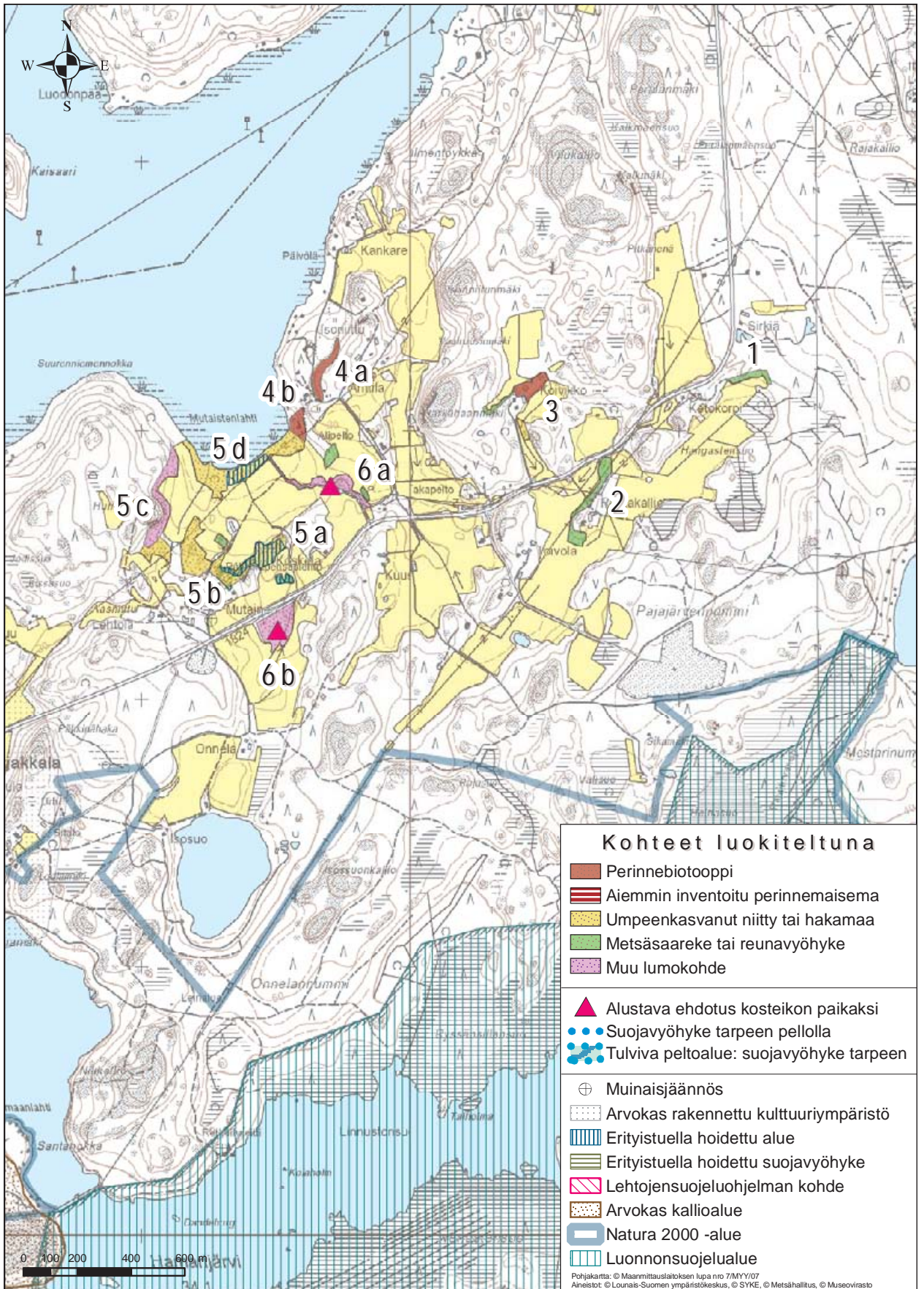
Mutaisten kartanon päärakennus on 1800-luvun lopulta, jolloin tila on siirretty paikalle vanhalta kylämäeltä. Pihapiirissä on myös muita vanhoja rakennuksia ja puistopuita. Pihan läpi meren rantaan on kulkenut vanha kylätie. Talousrakennusten lähellä on kivikautinen asuinpaikka. Kohde **5a** edustaa luonnontilaisen kaltaista lehtorinnettä, josta osa on inventoitu *pähkinäpensas*lehdoksi. Pähkinäpensaan ohella rinteessä kasvaa vanhoja koivuja, haapaa, kuusia, vaahteran ja *tammen* taimia, pihlajaa, tuomea, tuomipihlajaa ja lehtokuusamaa. Kenttäkerroksessa vallitsee lehtolajisto, johon kuuluu mm. kieloa, lillukkaa, käenkaalta, nuokkuhelmikkää ja puolukkaa. Avoimilla niittyalueilla sekä metsän ja pellon reunavyöhykkeellä on niittylajistoa, kuten aholeinikkiä, mäkitervakkoa, aho- ja *keltamataraa* sekä *mäkikauraa*. Aluetta on laidunnettu viimeksi 1980-luvun alussa. Kohteeseen on sisällytetty kappale alueen läpi jo 1800-luvulla kulkeneen tien reheväkasvuista piennarta. Kartanon länsipuolella on metsäisempi mäki-alue (**5b**), jolla kasvaa mm. vanhoja mäntyjä, katajaa, *tammea*, *pähkinää*, vaahteraa, tervaleppää sekä isoja palokärjen suosimia haapoja. Kenttäkerroksen kasvillisuus on monin paikoin heinävaltaista. Kasvillisuudesta maininnan ansaitsee valkolehdoikki. Alue rajautuu lähteestä alkunsa saavaan luonnonpuroon, joka on talvisinkin sula. Kohde jatkuu pohjoiseen peltoon työntyvänä maisemallisesti edustavana hakamaana ja niemekkeenä, jolla kasvaa komeita katajia ja koivuja. Niemekkeen läpi on vedetty sähkölinja. Pohjakasvillisuus on rehevöitynyttä, heinävaltaista, huomionarvoista *mäkikauraa* esiintyy. Huhdanmäen itäreuna on *pähkinäpensas*lehtoa (kohde **5c**). Alue on sisällytetty Kirjakkala-Mutaisten osayleiskaavaan luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeänä alueena, jonka ominaispiirteet tulee säilyttää. Pähkinäpensas muodostaakin kohteella melko puhtaan kasvuston. Lisäksi kasvaa taikinarjaa, näsiä, sinivuokkoa, kevätlinnunhernettä, kieloa, *peurankelloa* sekä rannan tervalepikossa kevätlinnunsilmää, jänönsalaattia, hiirenporrasta ja kevätlehtoleinikkiä. Pähkinäpensaslehdon eteläpuolella on mukaan rajaukseen otettu pieni reheväkasvuinen, heinävaltainen niittyalue, jolla siellä täällä kasvaa katajaa, mäntyä ja pihlajaa. Niitty on pääosin heinävaltainen, kallioisemmilla kohdilla kasvaa myös mm. aholeinikkiä, maksaruohoja ja mäkitervakkoa. Huomionarvoisesta kasvilajistosta kohteella esiintyy *mäkikauraa* ja *keltamataraa*. Kohteella on aikaisemmin sijainnut rakennus. Idempänä on mm. mäntyä ja *pähkinäpensasta* kasvava rinne, joka on vanhaa hakamaata. Kohde **5d** on vanhaa

laidunalueita Mutaistenlahden rannalla. Alue on muinainen satamapaikka. Kohdetta on laidunnettu muutamalla naudalla aivan viime aikoihin saakka, mutta tehokkaammasta laidunnuksesta on jo yli 50 vuotta, mikä näkyykin rannan umpeenkasvuna. Puustoltaan alue on tyypillistä rannan tervalepikkoa. Varsinkin koivu on runsastunut laidunnuksen loputtua. Kenttäkerroksen kasvillisuudessa on mm. mesimarjaa, ranta-alpia, mesiangervoa, huopaohdaketta, suo- ja karhunputkea, luhtakastikkaa, koiranheinää, ruokohelppiä, korpi- ja järvikaislaa, keltakurjenmiekkää, osmankäämiä, saroja ym. Ulompana rantaa kasvaa järviruokoa.

Hoito: 5a: Kohde on jo ollutkin hoidossa, mutta puustoa voisi edelleen raivata. Ylempi rinne soveltuisi myös palautettavaksi laidunnuskäyttöön. **5b:** Niemekkeeltä kannattaa raivata erityisesti haapaa, ja samalla poistaa kuolleet katajat. Metsäisemmän osa-alueen voisi palauttaa hakamaiseksi harvennuksin. Rehevä avoin niitty vaatii hoidokseen peruskunnostuksen lisäksi vuosittaisen niiton tai laidunnuksen. Mikäli laidunnus tulee kyseeseen, voisi laitumeen liittää myös metsäisemmän osan. **5c:** Myös pähkinäpensaslehdon hoitotoimenpiteitä voidaan rahoittaa erityistuella. Lehdon hoitaminen tarkoittaa yleensä vaateliamman lehtokasvillisuuden suosimista poistamalla alueelta varjostavia kuusia. Eteläpuolella olevaa niittyalueita voisi hoitaa niittäen tai mahdollisesti myös laiduntaen. Vanhan hakamaan palauttaminen mäntyä kasvavaan rinteeseen edellyttää raivaustoimia. **5d:** Pientä osaa alueesta hoidetaankin jo erityistuen turvin. Rannan hakamaalta kannattaisi erityisesti koivu poistaa lähes täysin. Pihlajat, katajat ja tervalepän voisi sen sijaan pääosin jättää rantapuustoksi. Koko rannan tehokkain ja paras hoitomuoto olisi nautalaidunnus, jolloin myös ruovikko pystyttäisiin pitämään kurissa.

6. Muu lumokohde / kosteikko (+)

Kohde **6a** on mm. terva- ja harmaaleppää, pajuja, haapaa ja *pähkinäpensasta* kasvava ojanvarsi, jolla on aikoinaan sijainnut mylly. Kasvillisuudesta mainittakoon lehtopalsami, punakoiso ja korpikaisla. Kallioisemmalla kumpareella, joka inventointihetkellä oli varastointipaikkana, esiintyy myös hyvää ketokasvillisuutta, kuten isomaksaruohoa, tuoksusimaketta, ahomansikkaa ja -mataraa, särmäkuusmaa, mäkitervakkoa, kissankelloa, *sikoangervoa*, *mäkikauraa* ja *keltamataraa*. Kohde **6b** on tien eteläpuolella sijaitseva pellon luontainen notkelmapaikka, jonka läpi virtaa pelto-oja. Syyskesällä kohde kasvoi keltaisenaan *isolaukkua*.

Kartta 2. Kohteet I - 6 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

Hoito: 6a: Syvällä virtaavaan ojaan voisi miettiä pienimuotoista kosteikkaa pohjapatojen avulla toteutettuna. Tällä olisi ennen kaikkea vesiensuojellista merkitystä. Käytännön toteutusmahdollisuutta ei kuitenkaan tässä suunnitelmassa arvioitu. Alueen omistaja onkin jo kunnostanut vanhaa padon paikkaa. Muutoin ojanvartta voi hoitaa vähäisin raivauksin varoen ojan sortumaherkkiä reunoja. Kallioisella kohdalla myllyn sijaintipaikan lähistöllä hoidoksi riittänee umpeenkasvun esto puustoa raivaamalla. Tosin niitto olisi kasvillisuudelle eduksi. **6b:** Kohde kannattaa joko säilyttää luonnontilaisena tai se voisi soveltua myös laidunkäyttöön, jolloin pienimuotoinen raivaus on tarpeen. Kohteen kosteikko-ominaisuuksia voisi kehittää esimerkiksi pohjapatorakennelman avulla.

7. Metsäsaareke ja kallion lehtoreunus, Vilniemi (+)

Kohde **7a** on koivuvaltainen saareke. Alue on kaaivoitettu rakennuspaikaksi, mutta rakentamista ei ole vielä aloitettu. Seudun monimuotoisuudelle alueella ei ole ratkaisevaa roolia. Kenttäkerroksessa yleisimmät lajit ovat hietakastikka, kurjenkello, metsäapila, valkolehdokki, särmäkuisma, maitohorsma, mäkitervakko, tuoksusimake, ahomansikka, päivänkakkara, ahomatar ja *keltamatar*/piennarmatar. Kohde **7b** edustaa arvokkaaksi luokitellun ja Natura-ohjelmassakin mukana olevan kallioalueen lehtomaista reunavyöhykettä.

Hoito: Mikäli alueelle **7a** ei jatkossa rakenneta, kannattaisi siellä toteuttaa maisemaa parantavia raivauksia. Reunavyöhykkeelle **7b** hoidoksi voidaan ajatella varovaista raivausta. Koska kyseessä on Natura-alue, täytyy suunnitelluille toimenpiteille kuitenkin ensin saada ympäristökeskuksen lupa.

8. Muu lumokohde, Teijo (+)

Itäisempi kuvio on itäosiltaan lähinnä pusikoituvaa joutomaata, jolle mänty ja monet lehtipuut ovat levittäytymässä. Vadelma muodostaa laajat kasvustot. Kenttäkerroksen runsain laji on hietakastikka, siellä täällä kasvaa myös siankärsämöä, ahdekaunokkia, päivänkakkaraa, röllejä, kanervaa, nurmipiippoa, metsäapilaa, nurmihärkkiä, maitohorsma, pujoa, juolavehnää, ranta-alpia, metsälauhaa, sarjakeltanoa, *syylälinnunhernettä*, *keltamaitetta* ja monia muita joutomailla viihtyviä kasveja. Länempänä on kallioinen kangasmetsäkumpare, jolla kasvaa varpujen lisäksi myös isomaksaruohoa, mä-

kitervakkoa, niittysuolaheinää, kissankelloa, aholeinikkiä, *mäkikauraa* ja *kangasajuruohoa*. Etelässä pellon laidalla kasvavat peltorikkaruohoista mm. *viisisädetyräkki* ja *kamomillasaunio*. Läntisempi alue on rehevä, lähinnä jaloja lehtipuita kasvava kartanon läheinen puistometsä. Pohjoisempaan kasvaa myös mäntyä ja katajaa. Alueen kenttäkerroksessa esiintyvät mm. nurmipuntarpää, juolavehnä, ahdekaunokki, siankärsämö, apilat, niittynätkelmä, pujo, hiirenvirna, koiranputki, timotei, aitovirna, särmäkuisma, poimulehdet, kyläkellukka, hietakastikka, niittynurmikka, lillukka, sananjalka, ahomansikka, pukinjuuri, huopakeltano, *ketoneilikka* ja *keltamatar*.

Hoito: Mikäli alueille ei ole rakennuspaineita, niitä voisi hoitaa nuorta puustoa raivaamalla ja jaloja lehtipuita vaalimalla. Laajuutensa takia kohteista saisi myös erinomaiset laitumet. Laidunnus pitäisi tämän maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ympäristön avoimena.

9. Reunavyöhyke ja Teijon kartanon puukujanteet (+)

9a: Teijon kartanon luoteispuolella on metsänreuna, joka on osittain peltokäytöstä poistunutta hiekkaisista rinnettä. Kyseinen alue on muuttunut niittymäiseksi. Valtalajina on ahdekaunokki, juolavehnä ja kastikat. Paikka paikoin runsaina kasvavat myös *nuokkukohokki*, karvaskallioinen metsäapila, siankärsämö, pukinjuuri, *keltamatar* ja *kelta-apila*. Kohde **9b** on kartanon päärakennuksesta merenrantaan johtava yli 200 metriä pitkä puukujanne, joka on otettu suunnitelmaan esimerkkinä kohteesta, jonka hoitoon ja ylläpitoon voi myös saada erityisympäristötukea. Idässä kujanne muodostuu pääosin järeistä tammista, lännessä lehmuksista.

Hoito: 9a: Paahteisen rinteiden lajisto säilyy nykyisellään ilman hoitotoimiakin. Mikäli kiinnostusta löytyy, voi reunaa niittää ja jopa laajentaa harventamalla puustoa myös metsänlaidalta. **9b:** Erityisympäristötukea voi saada mm. puukujanteiden puuston ylläpitohoitoon, uusien taimien istuttamiseen ja tienvarren mahdollisesti niittymäisten kohtien niittoon.

10. Perinnebiotooppi (niitty ja kallioketo), Teijon kirkon ympäristö (+++)

Teijon kirkon kallioketoa on kulotettu vuosittain. Alueen niittylajisto on kulttuurivaikutteista ja alueen puusto istutusperäistä puistopuuta. Kirkon kaakkoisrinteet ovat pääasiallisesti reheviä,

kastikkavaltaisia, koiranputkea, koiranheinää ja nurmipuntarpäätä kasvavia. Lounaispuolisilla kalliorinteillä esiintyy hienoa kulttuurivaikutteista ketolajistoa mm. niittynurmikkaa, ahosuolaheinää, mäkitervakkoa, iso- ja keltamaksaruohoa, haurasloikkaa, mäkihorsmaa, kannusruohoa, pölkkyruohoa, *mäkikattaraa*, *kangasajuruohoa*, *mäki- ja ahdekauraa*. Muutamalla kallioterassilla esiintyvät paikoin runsaina *ruoholaukka* ja *heinäratamo*.

Hoito: Kulotus on jatkossakin hyväksi niitylle. Varsinkin rehevämällä kastikkaniityllä voisi ravinteisuutta yrittää vähentää niiton avulla. Uudessa ympäristötukijärjestelmässä myös yhdistysten on mahdollista hakea tukea tällaisten kohteiden hoitoon.

11. Muu lumokohde, Teijo (+)

Teijon keskustassa kirkkoa vastapäätä sijaitsevan Ryssänristin kallion länsirinteet ovat voimakkaasti metsittyneet. Pusikon seassa on myös vanha rakennus. Puusto on suurelta osin lehtipuuta, vaahteraa, *tammea*, *saarneaa*, tuomea ja koivua. Rakennuksen itäpuoliset rinteet ovat kuivaa kalliokettoa, jonka

kallioterasseilla kasvaa mäkitervakkoa, maksaruohoja, lampaannataa, särmäkuismaa, rohtotädykettä, huopakeltanoa, kissankelloa ja *kangasajuruohoa*. Rakennuksen pihapiirin läheisyydessä kasvaa nuokkuhelmikkää, ahomansikkaa, haurasloikkaa, kyläkellukkaa, haisukurjenpolvea, mäkihorsmaa, *keltamataraa* ja *mäkikauraa*. Aivan Teijontien varressa on pusikoituvaa peltoa.

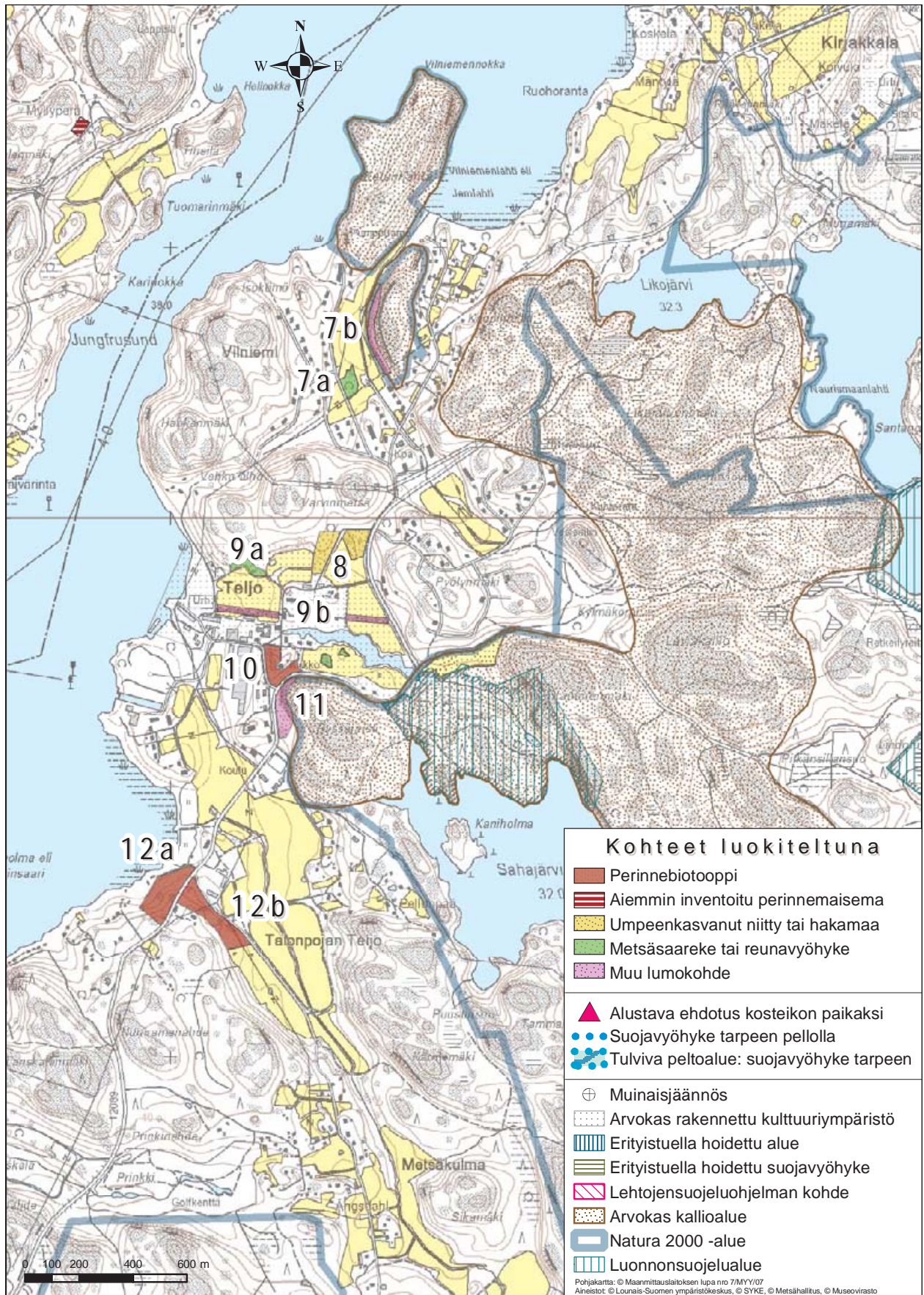
Hoito: Tiheän puuston harventaminen tältä maisemallisesti keskeisellä paikalla sijaitsevalta kohteelta olisi eduksi. Jalot lehtipuut, kuten *saarni*, sekä lahoppuut kannattaa jättää alueelle lisäämään monimuotoisuutta. Tien laidan entisiltä peltoalueilta voisi puunvesat poistaa kokonaan. Tällöin alueesta saisi esim. laitumen.

12. Perinnebiotoopit, Teijo (++)

Talonpojan Teijon kylässä sijaitsevan Teijon tallin hevoset laiduntavat melko laajaa aluetta kylän luoteiskulmassa. Kuvio 12a ei ole laidunnuksen piirissä, mutta soveltuisi tarkoitukseen erinomaisesti. Rinne viettää kohti merta ja siinä kasvaa voimakkaasti lehtipuustoa, vaahteraa, koivua, pihlajaa, tuomea, terttuseljaa, *tammea* ja ruusuja.

Teijon Kartanon puukujanteet hämmästyttävät komeudellaan (kohde 9b).

Kartta 3. Kohteet 7 - 12 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

Kenttäkerros on rehevää, yleisimmät lajit ovat koiranputki, maitohorsma, ahdekaunokki, hietakastikka, vadelma, pelto-ohdake ja nurmipuntarpää. Pienillä kuivemmillä kumpareilla viihtyvät myös lampaannata, ahosuolaheinä, siankärsämö, niitty-nurmikka, *mäkikaura* ja *keltamatara*. Kuvio 12b on hevosilla hyvin voimaperäisesti laidunnettua rinne- niittyä. Valtalajeina ovat nurmikot, poimulehdet, niitty- ja aholeinikki, nokkonen, siankärsämö, pukinjuuri, voikukka, syysmaitiainen, särmäkuisma, nurmitädyke, *keltamatara* ja *mäkikaura*,

Hoito: Kuvio 12a soveltuisi pusikon raivauksen jälkeen laitumeksi. Raivaus ja laidunnus pitäisi- vät kauniit maisemat avoimena meren suuntaan. Mikäli kuvio 12b halutaan erityisympäristötuen piiriin tulee laidunkierto järjestää tehokkaammin ja lisärehun antamisesta luopua eläinten ollessa tuen piirissä olevalla laitumella.

13. Umpeenkasvanut niitty/hakamaa, Strömma (++)

Pirskatinlahden itäpuolella on niittyjuotti, jolla la- jisto on säilynyt melko monipuolisena, koska se si- jaitsee osittain sähkölinjan alla. Pohjoisessa pellon laidalla kasvaa iso raita, mäntyä, leppää, koivua, pihlajaa ja *pähkinäpensasta*. Sähkölinjan alta löytyy runsaasti kukkivaa niittylajistoa: niittynurmikkaa, sian- ja ojakärsämöä, metsälauhaa, ahdekaunokkia, niittyleinikkiä, niittynätkelmää, päivänkakkaraa, poimulehtiä, kalvassaraa, kissan- ja kurjenkelloa, heinätähtimöä, aho- ja paimenmataraa, mäkiter- vakkoa, lampaannataa, *ketoneilikkaa*, *mäkikauraa* ja *keltamataraa*. Alueen koilliskulmat rajautuvat istutuskoivikkoon, jonka läheisyyden avoimet alu- eet ovat metsäkastikka- ja mesiangervovaltaisia. Etelään edettäessä niittyjuotti levenee uudelleen, leveimmässä kohdassa on kenties ollut aikoinaan pelto. Täällä lajistosta löytyy edellä mainittujen lisäksi sananjalkaa, kanervaa, valkolehdokkia, ke- vätpiippoa, *nuokkukohokkia* ja *keltamaitetta*. Avoimet alueet rajautuvat lännessä järeähkään sekamet- sään, idässä istutusmännikköön.

Hoito: Pienimuotoisilla raivauksilla voidaan alueen maisemaa kohentaa. Mikäli aluetta halutaan laiduntaa, voidaan harkita koko läntisen metsäisen kumpareen ottamista mukaan laidunlohkoon.

14. Umpeenkasvanut niitty/hakamaa, Strömma (+)

Kemiöntien ja meren väliin jää puustoinen alue, jota kiertää pieni tielenkki. Alueella kasvaa järeitä tervaleppiä, *saarnea*, pihlajaa, kauniita maisema- mäntyjä ja vaahteraa. Kenttäkerroksessa on kylä- kellukkaa, nokkosta, koiranputkea, ahdekaunok-

kia, niittysuolaheinää, syyläjuurta, jänönsalaattia, hietakastikkaa, nuokkukohokkia, keltamoja ja *nuokkukohokkia*. Alueen kaakkoispuolisella puun- varastointikentällä kasvaa komeasti mm. *ketoma- runaa*.

Hoito: Mikäli kohdetta hoidetaan yksistään, voidaan siellä tehdä pieniä maisemanhoidollisia raivauksia saarnea ja muita maisemapuita suosi- en. Myös em. puiden taimia tulee jättää riittävästi puuston uusiutumiseksi. Aluetta olisi kuitenkin tehokkainta hoitaa yhdessä kohteen 15 kanssa, mikäli tällä alueella alkaa laidunnus.

15. Perinnebiotoopit, Strömman kartano (+++)

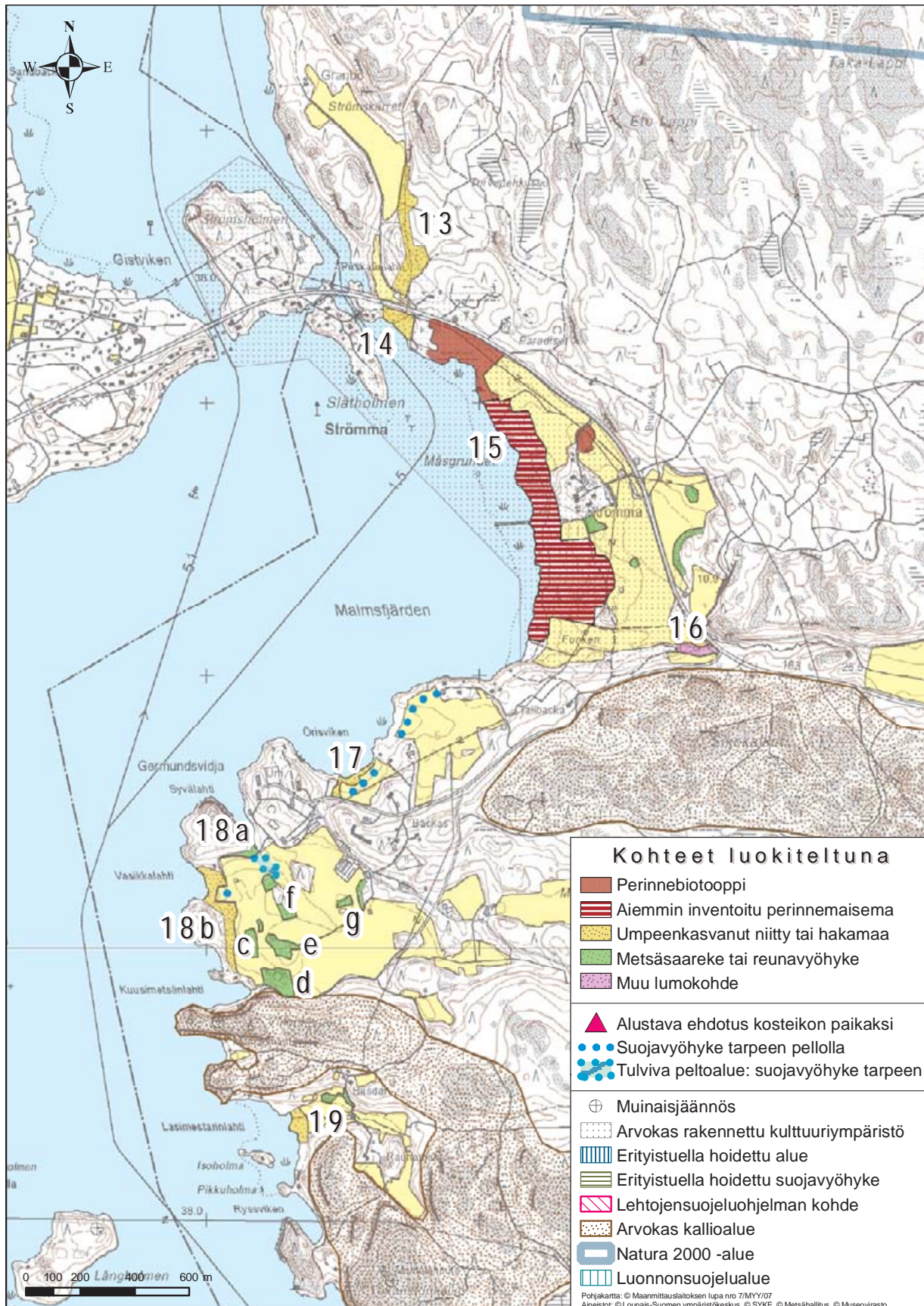
Strömman kartanon alueen perinnebiotoopit on inventoitu aiemmin valtakunnallisten perinne- maisemien inventointien yhteydessä. Alue koos- tuu tervaleppää ja koivua kasvavasta hakamaasta sekä rantaniitystä, joita laidunnettiin aina 1960-lu- vun puoliväliin saakka. Pellonpuoleiset harjanteet ovat runsaslajista kuivaa ja tuoretta niittyä. Erityi- sesti rantaniitty on rehevöitynyt, ja kasvaa lähin-nä mesiangervoa ja nokkosta. Alue on kuitenkin erityisen hieno kokonaisuus, ja kartanon vanhat merenrantaniityt tulisi saada nopeasti uudelleen laidunnuksen piiriin. Laidunnuksen voisi toteut- ta aiemppaa perinnebiotooppirajausta laajempa- na. Myös Strömman kartanon peltoaukeilla olevat runsaslajiset kumpareet voi sisällyttää erityisymp- päristötuen piiriin.

Hoito: Voimakas raivaus ja laidunnus. Rehevil- le rantaniityille parhaita laiduntajia ovat yleensä lihakarjarotuiset naudat ja alkuperäiskarja, sillä ne syövät rannan ruovikkoa tehokkaasti. Saarekkeita voi hoitaa pienimuotoisin raivauksin.

16. Ojanvarsiympäristö (+)

Kemiöntien ja Germundsvidjantien risteyksessä on melko vaatimaton puustoinen alue, jolla on lähinnä maisemallista merkitystä. Puusto on eteläosan pel- totien läheisyydessä valtaosiltaan nuorta koivua, haapaa ja tervaleppää. Pohjoisempana ojauman läheisyydessä on järeämpiä tervaleppiä ja kuusia. Idässä on myös avoin maitohorsma-mesiangervo- valtainen kuvio.

Hoito: Kohde voidaan pitää nykyisellään tai mi- käli maisemaa halutaan avartaa, tehdään alueella voimakas nuorpuuston harvennus. Tämä edellyt- tää rehevällä maapohjalla kuitenkin jatkossa myös säännöllistä vesakonraivausta. Ojauman läheisyy- teen kannattaa jättää muutamia puuryhmiä tuo- maan maisemaan vaihtelevuutta ja säilyttämään pesimälinnustolle sopivaa elinympäristöä.

Kartta 4. Kohteet 13 - 19 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

17. Umpeenkasvanut niitty/hakamaa (+)

Perniön vastaanottokeskuksen itäpuolelta johtaa pieni tie merenrantaan. Tie kulkee puistomaisen metsikön läpi. Merenrannan tiheä puusto peittää näkymiä kohti Malmsfjärdeniä.

Hoito: Pienimuotoisten raivauksien avulla merinäkymiä voidaan avata. Rantaan johtavan tien puistomaista lähiympäristöä voitaisiin hoitaa esimerkiksi laiduntamalla.

Suojavyöhyke: Vastaanottokeskuksen luoteispuolen kaikki pellot viettävät kohti merta, joten niille olisi mahdollista perustaa suojavyöhyke.

18. Umpeenkasvaneet rantaniityt, reunavyöhykkeet ja pellon metsäsaarekkeet (+)

Perniön vastaanottokeskuksen lounaispuoleisella peltoaukealla on lukuisia erityisympäristötuen avulla hoidettaviksi soveltuvia alueita, lähinnä pellon metsäsaarekkeita. Kohde **18a** on pieni reunavyöhyke hiekkatien pohjoispuolella. Rinteessä kasvaa mäntyä, istutettuja lehtikuusia sekä vaihtelevasti lehtipuustoa. Tienlaidan niittykasvilajisto on melko monipuolinen: siihen kuuluvat ahomatar, aholeinikki, lampaannata, pukinjuuri, mäkitervakko, kissan- ja kurjenkello, rohtotädyke, metsäapila, siankärsämö ahdekaunokki, huopakeltano, ahomansikka, särmäkuisma, *keltamatar*, *ketoneilikka*, *mäkikaura* ja *sikoangervo*. Kuvio **18b** on pitkänomainen kaistale merenrannassa, joka pitää sisällään monenlaista ympäristöä. Pohjoisin osa-alue on ulompana mesiangeron, lähempänä rantaa järviruovikon luonnehtimaa, itäosissa kasvaa tiheästi koivua. Siirryttäessä etelämmäksi alue muuttuu kuivemmaksi metsiköksi, jota on ehkä aikoinaan laidunnettu. Laidunnuksesta on kuitenkin niin paljon aikaa, että syvemmillä metsikössä sen merkkejä kasvilajistossa on enää vaikea havaita. Alueen keskiosissa pellon laidalla on edustavia niittykuvioita ja sisempänä metsäalueella paikoin hakamaista ympäristöä kauniine katajineen ja järeine koivuineen. Niittykuvioilla kasvaa vaihteleva lajisto. Paikoin esiintyy rehevän kasvillisuuden kuvioita, paikoin runsaslajisempaa matalaa niittyä, jolla viihtyvät sarjakeltano, pukinjuuri, kalliokielo, särmäkuisma, kultapiisku, siankärsämö, ahdekaunokki, päivänkakkara, kissankello, *keltamatar*, *ketoneilikka*, *sikoangervo* ja *mäkikaura*. Keskiosissa pellon laidan puoliavoimilla kuvioilla kasvaa tuomea, nuorta haapaa, koivua ja katajaa. Pensaista reunavyöhykkeellä on taikinamarjaa, *tammen* taimia ja koiranheittä. Etelämpänä alue muuttuu istutusperäiseksi männiköksi. Kuvio **18c** on lehtipuuvaltainen saareke järeine koivuineen. Saarekkeen keskellä kasvaa suuri *tammi*. Pensaista tavataan

taikinamarjaa, lehtokuusamaa ja *koiranheittä*. Lähes lehtomaisen alueen kenttäkerroksessa viihtyvät nuokkuhelimikkä, sudenmarja, kultapiisku, kurjenkello, kalliokielo, metsäorvokki, ahomansikka ja valkolehdokki sekä huomionarvoisista kasveista *mäkikaura* ja *sikoangervo*. Kuvio **18d** on hakamainen niemeke, jolla kasvaa mm. järeitä koivuja. Kenttäkerros on edellisen kaltainen. Saarekkeen **18e** keskiosa on karun kalliainen. Kohteen eteläosissa kasvaa järeää koivua, pohjoisempaan mäntyä, haapaa ja raitaa. Niittymäisillä reuna-alueilla esiintyy särmäkuusmaa, siankärsämöä, niittynurmikkaa, metsäapilaa, kieloa, kalliokielo, hiirenvirnaa, ahomansikkaa, rätvänää, *keltamatar*, *sikoangervoa* ja *mäkikauraa*. Kohde **18f** on suuri männylle istutettu pellon metsäsaareke. Rajaukseen on otettu vain ne palat saarekkeesta, joilla niittykasvillisuus on monimuotoisempaa. Saarekkeen etelälaidalla kasvaa pensaista taikinamarjaa, niittykasveista ahdekaunokkia, kultapiiskua, pukinjuurta, alsikeapilaa, mäkitervakkoa, kevätkynsimöä, *keltamatar*, *mäki-virvilää*, *mäkikauraa* ja *ketoneilikkaa*. Saarekkeen luoteiskulmakulmassa on järeä koivikko, jonka pensaskerroksessa kasvaa tiheä haapavesakko. Kenttäkerroksen lajistoon kuuluvat ahomatar, tuokusimake, ojakärsämö, pukinjuuri, särmäkuisma, metsälauha, mäkitervakko, kissankello, *keltamatar* ja *mäkikaura*. Alueella on myös muutamia lahopuita, jotka kannattaa säästää lintujen ja hyönteisten elinympäristöksi. Myös katajavaltainen saareke ja reunavyöhyke **18g** soveltuvat erityisympäristötuen avulla hoidettavaksi.

Hoito: Reunapuskon, joka koostuu pääosin haavasta, nuoresta koivusta ja männystä, raivaus on tarpeen lähes jokaisella kuviolla. Marjovat lehtomaisia piirteitä korostavat pensaat kuten taikinamarjat, lehtokuusamat ja koiranheidet tulee säästää. Mikäli raivaus suoritetaan talvikausina, kannattaa tällaiset säästettävät pensaat merkitä jo esimerkiksi kasvukauden aikana, jolloin ne ovat helpommin tunnistettavissa. Kohteelle **18b** suositellaan laidunnusta. Laidunnus soveltuisi toki myös metsäsaarekkeille, mutta se lienee vaikeasti toteutettavissa.

Suojavyöhyke: Koivuniemekkeen ja tien väliin jää osin viljelemätön vyöhyke, johon vesi todennäköisesti aika ajoin kerääntyy. Tälle olisi mahdollista perustaa suojavyöhyke. Suojavyöhyke olisi tarpeellinen myös kohteen **18b** läheisellä pellonkulmalla, joka viettää melko voimakkaasti suoraan merta kohti. Mikäli rannassa aloitettaisiin laidunnus, voi pienen suojavyöhykkeen ottaa laitumen yhteyteen.

19. Merenrantaniitty ja pellon laidan saarekkeet (+)

Bäsdalin talouskeskuksen lounaispuolella on pari karua kumpareta, jotka soveltuvat erityisympäristötuen piiriin. Tienlaidan niityllä kasvavat mm. ahdekaunokki, pukinjuuri, sian- ja ojakärsämö, mäkitervakko, kissankello, *mäkikaura* ja *ketoneilikka*. Jyrkässä peltorinteessä on kivinen, länsiosiltaan mäntyvaltainen metsäsaareke ja Lasimestarinlahden rannassa laajempi mesiangervo-järviruokovaltainen rantaniitty, jolla kasvaa tervaleppää.

Hoito: Tienvarsiniitty ja pellon metsäsaareke eivät suurempia hoitotoimia kaipaa. Lasimestarinlahden näkymiä voisi avartaa laidunnuksen avulla.

20. Muu lumokohde, yksittäispuut (++)

Svartkärrin peltoaukean pohjoislaidalla sijaitsevat suuret jalot lehtipuut muodostavat tärkeän maisemallisen kiinnekohdan. Alueella kasvaa muutama hyvin vanha *tammi* sekä yksi järeä *metsälehmus*. Vanhat jalopuut ovat tärkeitä elinympäristöjä mm. sammal-, jäkälä- ja hyönteislajeille. Lehmuksen yläoksilla onkin jonkin verran kantokääpää. Reunoille on alkanut työntyä koivua ja haapaa. Kenttäkerros on melko tavanomaista: ahdekaunokkia, kultapiiskua, röllejä, syyläjuurta ja hietakastikkaa.

Hoito: Pellon laidan koivuja ja haapoja kannattaisi raivata pois, jolloin järeiden puiden rungotkin pääsevät paremmin esiin maisemassa ja näkyvät paremmin Kemiöntielle.

21. Saarekkeet, Makarlanjärvi (+)

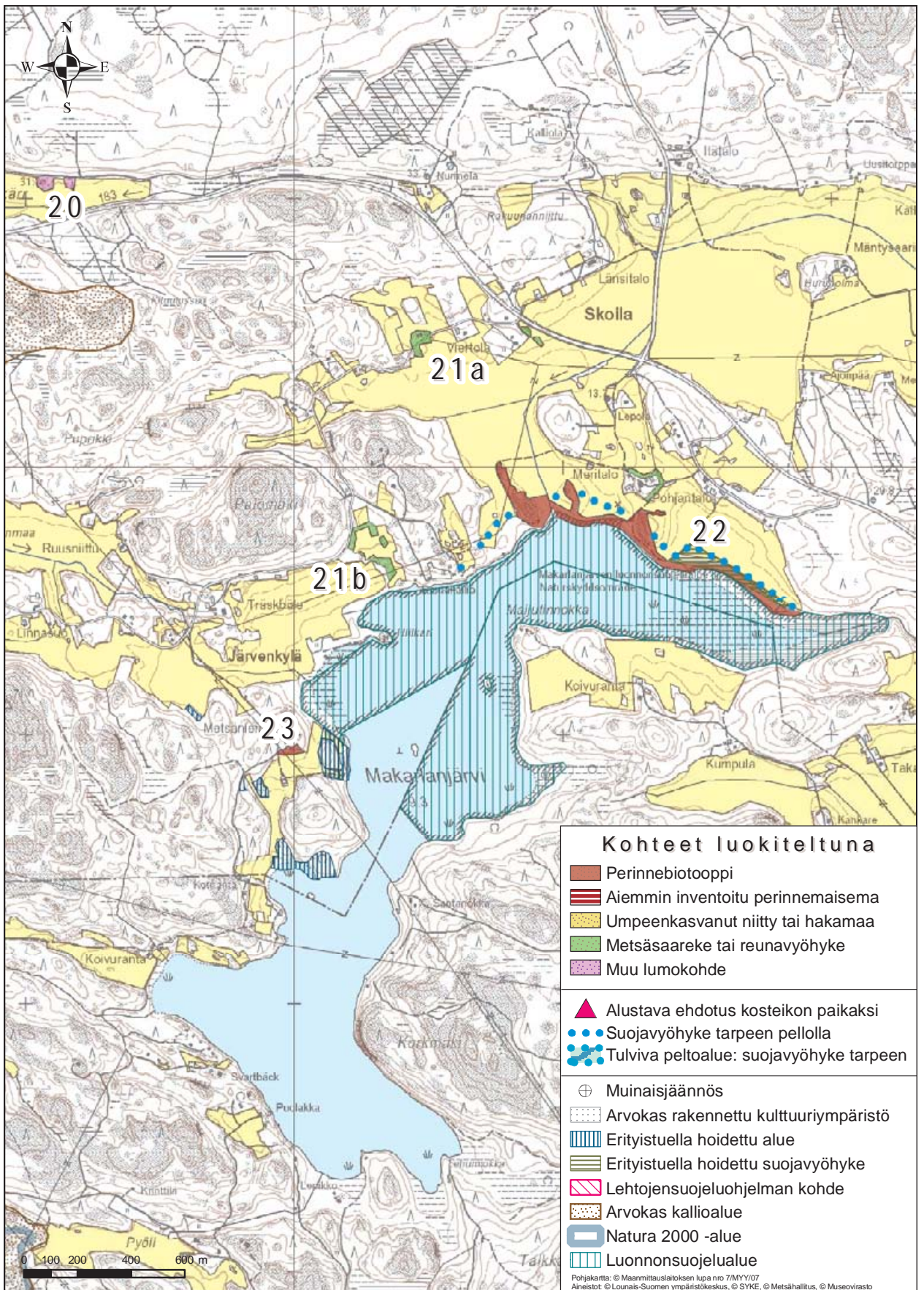
Järvenkyläntien varrella on vaatimattomia lehtipuuvaltaisia kumpareita (21a). Kenttäkerroksessa kasvavat metsäapila, hietakastikka, kultapiisku, kielo, ahdekaunokki, tuoksusimake, hiirenvirna ja *syylälinnunherne*. Edellisistä kumpareista etelään Järvenkyläntien varrella on sekapuustoisia niemekkeitä (21b), jolla kasvaa myös pylväskatajia. Saarekkeilla esiintyy kohtalaisen arvokas niittylajisto ja paikoin alueet ovat hakamaisia. Tyypillisimmät lajit ovat pukinjuuri, kissankello, huopakeltano, sian- ja ojakärsämö, purtojuuri, rätvänä, sarjakeltano, aholeinikki, kangasmaitikka, särmäkuisma, ahomansikka, lillukka ja ahdekaunokki. Huomionarvoisia ovat mm. *mäkikaura*, *keltamatara*, *mäkiavirvi*, *sikoangervo* ja *syylälinnunherne*.

Hoito: Molemmilla alueilla hoidoksi riittää nuoruuston raivaus.

22. Perinnebiotooppi (+++)

Makarlanjärven pohjoisrannalla on useita, vielä parikymmentä vuotta sitten laidunnettuja niemekkeitä ja rantaniittyjä, joilla laidunnuksen uudelleenaloittaminen parantaisi niin maisemallista ilmettä kuin pitäisi yllä vielä säilynyttä kasvilliston monimuotoisuutta. Länsipäädystä rannan kasvillisuusvyöhyke on hyvin kapea ja kasvaa lähinnä järviruokoa. Läntisin, luoteeseen pistävä niemেকে, on hyvin tiheäpuustoinen, sekametsää kasvava. Aivan luoteessa kasvaa taas enemmän lehtipuustoa. Idempänä on pienellä alueella järeää kuusikkoa. Niemekkeen kenttäkerros on muuttunut varpuvaltaiseksi, ainoastaan aivan luoteessa lehtipuiden alla on säilynyt muuta kasvillisuutta kuten nuokkuhelmikkää ja isomaksaruohoa, mutta hietakastikka on näilläkin vallannut laajimmat alueet. Kuusikon itäpuolella, järveen laskevan jokiuoman läheisyydessä on korkeakasvuista tulvaniittyä ja saraikkoa. Lajistosta löytyy mm. rannassa osmankäämiä, mesiangervoa, etäämpää rannasta ranta-alpia, rantakukkaa, korpikaislaa, punakoisoa, ratamosarpiota, rantapalpakkoa, vehkaa, kurjenjalkaa sekä useita sara- ja vihvilälajeja. Edettäessä kohti itää maapohja muuttuu uudelleen kovemmaksi. Tällä alueella esiintyy nurmilauha-mesiangervovaltaista niittyä, jolla kasvaa myös kauniita katajia. Pienemmällä luoteeseen suuntautuvalla niemekkeellä on edustavampia pieniä niittykuvioita. Lajistossa on ahdekaunokkia, huopakeltanoa, pukinjuurta, rohtotädykettä, kanervaa, tuoksusimaketta, nurmipuntarpäätä, sian- ja ojakärsämöä, nurmihärkkiä, kyläkellukkaa, kissankelloa, mäkitervakkoa, aholeinikkiä, kultapiiskua, poimulehtiä, lampaannataa, sarjakeltanoa, purtojuurta, ahomansikkaa, *hakarasaraa*, *keltamataraa*, *isolaukkua* ja *syylälinnunhernettä*. Meritalon tilan eteläpuoleisella kapealla rantaniityllä kasvaa runsaasti saroja, karhunputkea, rantakukkaa, kurjenjalkaa, ranta-alpia ja mesiangervoa. Idempänä on kallioinen mäntyvaltainen kankare, jota myös on aiemmin laidunnettu. Pohjoisosien kallion läheiset alueet ovat karuja, mutta lähempänä rantaa on ruohovaltaisempaa, kaunista niittyä, jolla kasvavat mm. huomionarvoiset *jäkki* ja *syylälinnunherne*. Kohde jatkuu kohden itää ruovikoituneena rantavyöhykkeenä.

Hoito: Raivaus ja laidunnus. Niemekkeiden puustosta kannattaa poistaa vähintään puolet. Raivaustarvetta on myös järven rannassa. Mikäli alue tulee laidunnuksen piiriin, voidaan suojavyöhykkeitä ja rantaniittyä hoitaa yhtenä kokonaisuutena riittävästä laidunkierrosta huolehtien. Järven itäosiinkin laidunnus sopii, mikäli rannan maapohja on riittävän kantavaa.

Kartta 5. Kohteet 20 - 23 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

Suojavyöhyke: Itäisen peltoaukean rantavyöhykkeelle on perustettu suojavyöhyke. Suojavyöhykkeet ovat tarpeellisia myös Meritalon eteläpuolisilla Makarlanjärveen viettävillä pellonlaidoilla.

23. Perinnebiotooppi (+++)

Pienialainen, vuoteen 2005 asti lampailla laidunnettu Metsäniemen talon pihanläheinen rinnenäyttö, on kasvillisuudeltaan erinomainen. Niityn lajimäärä on varmasti nyt kuvattua runsaampi, sillä syyskesällä paahteisen niityn lajit olivat jo pahasti kulottuneet. Osittain alue on rehevää juolavehnan, niitynurmikan, nokkosen, siankärsämön ja kyläkarhaisen valtaamaa. Idempänä tämän kivisen rinteeseen kasvillisuus on monipuolisempaa. Alueella

on mm. runsaasti kuminaa. Huomionarvoisia ovat myös paikoin *jäkkivaltaiset* niitty laikut. Kuivalla kedolla muuta lajistoa edustavat päivänkakkara, jänönsara, valkoapila, syysmaitiainen, päivänkakkara, pukinjuuri, höröjäsenruoho, huopakeltano, kissankello, *keltamatara*, *ketoneilikka*, *ketopiippo*, *hakaräsara* ja *hina*. Alueen kasvillisuutta kannattaisi tarkastella aiemmin kesällä, sillä pitkän laidunhistorian ja erikoisen niittytyypinsä takia kohteelta voisi löytää muutakin mielenkiintoista lajistoa.

Hoito: Mikäli alueen laidunnus ei tulevaisuudessa jatku, kannattaisi erikoista kohdetta hoitaa ainakin niittämällä. Alueen läheisyydessä olevien muidenkin erityisympäristötukikohteiden hoitoa voisi tehostaa jatkossa. Laidunnus tai niitto soveltuisivat niillekin.

Makarlanjärven rannalla olisi melko laajoja laitumeksi soveltuvia alueita (kuva kohteelta 22).

24. Perinnebiotooppi, Ylönkylän niitty (+)

Paikallisesti merkittävä jo aiemmin inventoitu perinnemaisema. Alue on niittyä ja hakamaata, jota on laidunnettu lehmillä jo nelisenkymmentä vuotta. Alue kasvaa harvakseltaan koivua, harmaaleppää ja pihlajaa, pohjakasvillisuus on nurmilauhavaltaista kosteaa niittyä. Koska aluetta laidunnetaan peltolaitumien yhteydessä, on kasvillisuus rehevöitynyttä.

Hoito: Mikäli alueen hoitoon haetaan erityistukea, tulee se aidata erilleen nurmilaitumista ja eläinten lisäruokinnasta luopua.

25. Niemeke ja reunavyöhyke, Nurkkilan seurojentalon kaakkoispuolella (++)

Kapea pääosin rehevän kasvillisuuden luonnehtima niemeke. Puustossa on muutamia järempiä mäntyjä, koivuja, pihlajaa ja katajaa. Laajoilla alueilla kasvavat nurmipuntarpää, maitohorsma, puko, vadelma, mutta reunojen kuivemmilta kuvioilta löytyy myös niittylajistoa, kuten mäkitervakkoa, ahde- ja nurmikaunokkia, hakarasaraa, ketoneilikkaa, mäkikauraa, ja paikoin runsaastikin nuokkukohokkia. Myös seurojentalon kaakkoispuolinen pellon reunavyöhyke soveltuisi erityisympäristötuen piiriin. Länsilaidalla ja pellon pientareella kasvaa mm. ukontulikukkaa, joka lienee perua lähipuutarhoista. Reunavyöhyke on melko tiheäpuustoinen ja koivuvaltainen.

Hoito: Alueista saisi pienet laitumet. Nuorpuuston poisto parantaisi maisemallista ilmettä, ja reunavyöhykkeellä myös valtuuston harvennus olisi tarpeen.

26. Ruovikko ja perinnebiotoopit, Laukanlahti (++)

Alueet sijoittuvat pääosin Kiskonjoen vesistön Natura-alueelle. Alueelta onkin jo olemassa lukuisia luontoselvityksiä, joihin tässä suunnitelmassa tukeudutaan. Laukanlahti on ruovikoitunut ja suojainen merenlahti Kiskonjoen suistossa. Sen vesilintukanta on runsas. Huomionarvoisista lintulajeista alueella ovat pesineet *rastaskerttunen* (uhanalainen), *pensastasku* ja *kottarainen* (silmälläpidettäviä) sekä *kalatiira* (lintudirektiivin liite I). Alueella saalistavat mm. *kalasääski* ja *ruskosuohaukka* (silmälläpidettäviä, luontodirektiivin liite I). Laukanlahden pohjoisosaa laidunnetaankin jo osittain erityistuen avulla, mutta alueelta löytyy myös muita laidunnukseen soveltuvia kohteita, joiden hoito edistäisi myös Laukanlahden Natura-arvoja. Kohde 26a on alueista umpeenkasvanein. Kuvio 26b

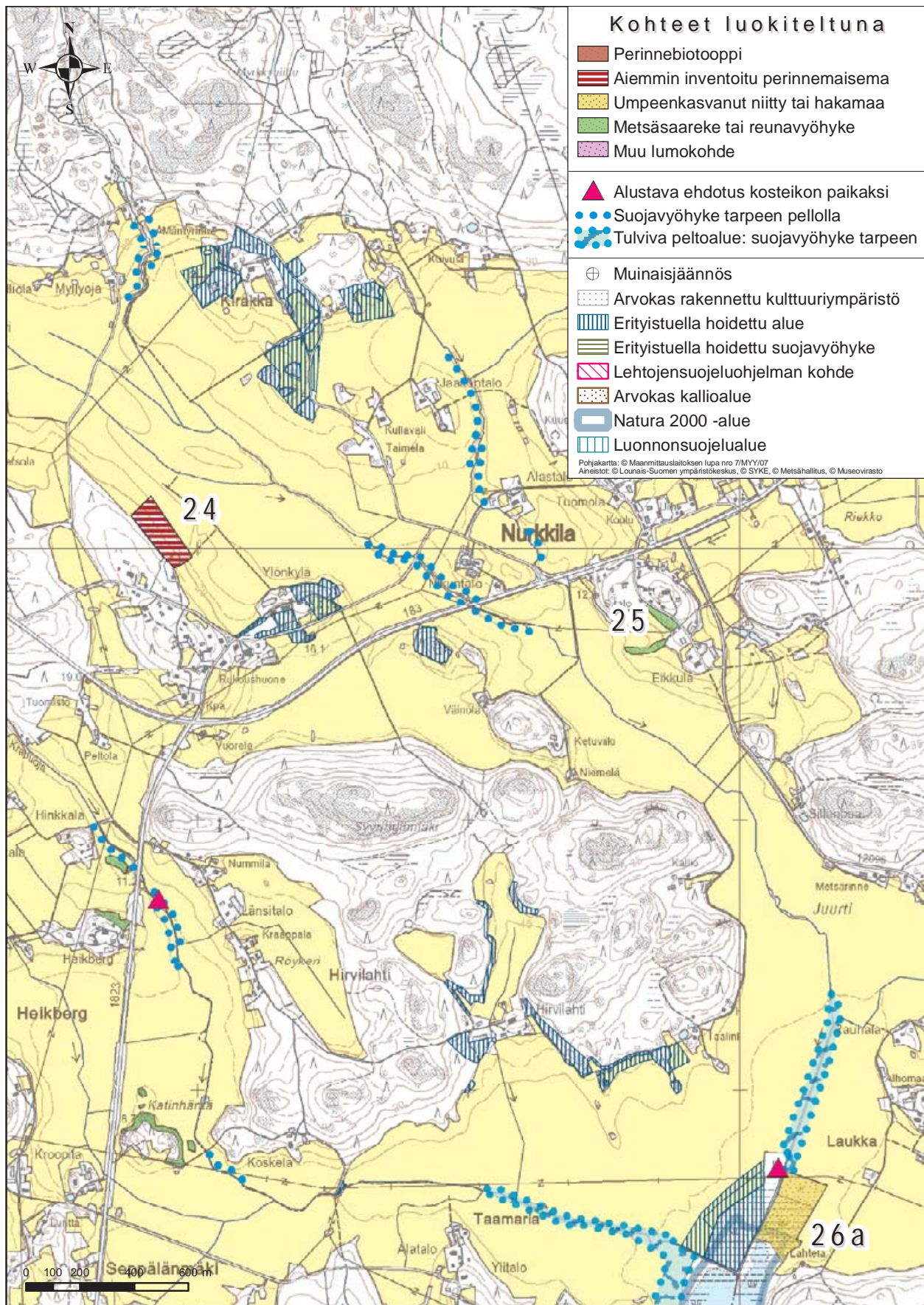
sijaitsee Särkisalon puolella ja on Laukanlahden luonnonsuojelualueetta, jonka luontotyypppeihin kuuluvat tervaleppälehto, koivuviita, kapeahko saravaltainen rantaniittyvyöhyke sekä ulompana ruovikko. Kohde 26c koostuu niitystä ja ruovikosta. Niittyosuus on saravaltainen, kosteimmista osista esiintyy mm. keltakurjenmiekkää, rantakukkaa ja terttualpia, rehevämmillä alueilla mesiangervoa. Aleen vaateliaampia lajeja edustavat vesi- ja isohierakka, myrkkyykeiso, keltaängelmä, rantaleinikki, *paunikko* ja punakoiso. Tarkempi selvitys alueen kasvillisuudesta löytyy Hannu Kulmalan vuonna 1998 tekemästä selvityksestä.

Hoito: Kohde 26a: Pusikon poisto ja laidunnus esim. lihakarjalla. Kohde 26b: raivaus ja laidunnus. Tarkemmat ohjeet mm. raivauksista löytyy Heini Lies-Niittymäen vuonna 2004 tekemästä luonnonsuojelualueen hoitosuunnitelmasta. Kohde 26c: laidunnus. Kohteelta on vuonna 1998 raivattu mm. katajikkoo, jota voisi yrittää palauttaa alueelle istutuksin. Koska kyseessä on Natura-alue, täytyy hoidosta kuitenkin vielä neuvotella metsähallituksen ja ympäristökeskuksen kanssa.

Suojavyöhyke ja kosteikko: Laukanlahden tulvaherkkään ja rehevöitymisalttiin ympäristöön suositellaan suojavyöhykkeiden perustamista. Myös vesiensuojelullisen kosteikon perustamista Laukanlahden pohjukkaan kannattaa harkita. Ruovikoituneen Laukanlahden kosteikko-ominaisuuksia voi kehittää esim. niin, että lahteen tuleva vesi ohjattaisiin useampaa uomaa pitkin mereen, jolloin ruovikko ottaisi talteen osan muutoin mereen kulkeutuvista ravinteista. Koska kyseessä on Natura-alue, vaativat toimenpiteet tarkan ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman.

27. Perinnebiotooppi, Hästön rantalaitumet (++)

Jo aiemmin paikallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi inventoituja rantaniittyjä Perniönjoen suiston Särkisalon puoleisella osalla. Eteläisempi alue on luhtainen ojanvarsilaidun, jolla kasvaa mm. luhtavillaa, järviruokoa ja kurjenjalkaa, kuivemalla osalla lähinnä nurmilauhaa. Alueen lounaiskulmassa on pieni, vähäpuustoinen kallomäki, jonka kasvillisuus on karua kallioketoa ja kuivaa nurmiröllivaltaista heinäniittyä. Huomionarvoisista lajeista esiintyy *mäkikattaraa* ja *keltamataraa*. Pohjoisemmalla perinnemaisema-alueella Perniönjokisuun eteläreunalla kasvillisuus on luikka- ja röllivaltaista rantaniittyä, joka meren suuntaan muuttuu ruovikoksi. Itse jokiranta on kuitenkin laidunnuksen ansiosta pysynyt matalakasvuise-
na.

Kartta 6. Kohteet 24 - 25 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

Hoito: Suurinta osaa perinnemaisemaksi inventoidusta alueesta hoidetaan nykyisin erityistuen turvin. Eläimet eivät enää saa lisärehua laitumelle ja laidunkierro on käytössä, joten kohteen perinnemaisema-arvot ovat kehittyneet positiiviseen suuntaan.

28. Metsäsaareke (+)

Suuria koivuja kasvava pellon metsäsaareke, jonka kenttäkerros on melko vaatimaton. Valtalajeina ovat metsäkastikka, metsälauha ja sananjalka.

Hoito: Alueesta saisi esimerkiksi pienen laitumen.

29. Saarekkeet (++)

Hästöntien varrella Ylöstalon tilan lounaispuolella on muutamia kumpareita, joita on aikoinaan laidunnettu. Varsinkin eteläisimmät ovat nykyisin melko voimakkaasti metsittyneet, mutta kulttuurikasvillisuutta löytyy silti paikka paikoin. Kuvio 29a on suurelta osin männyksi istutettua vanhaa laidunmaata. Luoteisosat ovat maankasausalueena. Niittykasvillisuutta on säilynyt laikuittain ainastaan tien läheisyydessä. Alueella viihtyvät vielä mm. nurmipuntarpää, siankärsämö, aho- ja niittysuolaheinä, iso- ja keltamaksaruoho, koiranputki, ahdekaunokki, *ketoneilikka*, *keltamatara* ja *mäkikaura*. Saareke 29c on sekapuustoinen, jäkäläinen kallio-kankare. Muuten kangasmetsänomaiselta alueelta löytyy myös *mäkikaurakas*vustoja. Länsiosat ovat nykyisin jo paikoin melko sankkaa kuusimetsää, mutta varsinkin reunamilta löytyy niittymäisiä alueita.

Hoito: Kuvioita 29a ja 29b voi hoitaa niittämällä ja kohdetta 29a myös raivaamalla. Kohteella 29c olisi paikallaan varsinkin reuna-alueiden harvennus Alueen ottamista kokonaan erityisympäristötuen piiriin voidaan harkita, mikäli sillä aloitetaan laidunnus.

30. Saarekkeet ja niemeke (+)

Saareke 30a kasvaa tiheästi järeää koivua, ja sillä on suuria, todennäköisesti pellostajettuja kivi-röykkiöitä. Tien itäpuolella on lato ja pieni niittymäinen kumpare. Koivikossa kasvavat mm. maitikat, metsäapila, kultapiisku, paimenmatara, *syylälinnunherne* (runsaasti), metsälauha, kurjenkello, tuoksusimake, ahdekaunokki, rohtotädyke, päivänkakkara, lampaannata, *keltamatara*, *mäki-viirilä* ja *mäkikaura*. Kohde 30b on Mōlkkärinmäen luoteiskulmilla oleva kallioinen niemeke, jolla kasvaa kuusta, mäntyä, haapaa ja koivua. Alueella on vanhaa kiviäitää.

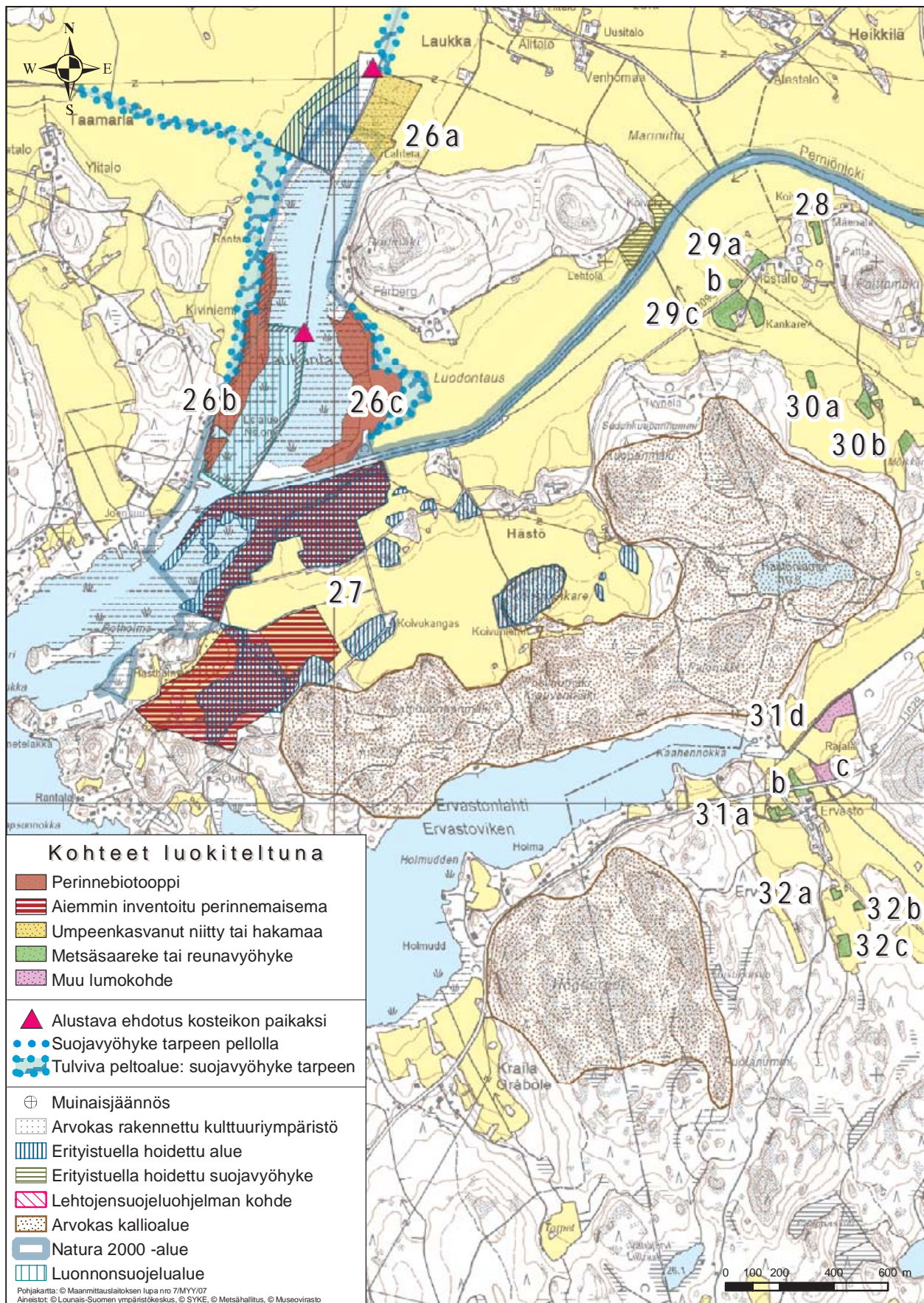

Muinaisjäänköksi ja muulla tavoin syntyneitä kivi-röykkiöitä on usein vaikea erottaa toisistaan. Tämä kivikasa lienee myöhempää tekoa (kohde 30a).

Hoito: Koivusaarekkeen 30a hakamaista ilmettä voi parantaa poistamalla kohteelta nuorta mäntyä ja pajuja. Kohdetta voisi toki myös laiduntaa. Pelto-aukealla on myös pari muuta pienempää saareketa, joilla ei juuri ole erityisympäristötuen mukaisia toimenpiteitä. Lähinnä läntisimmällä saarekkeella ajoittainen koivun poisto voi tulla kyseeseen. Kohteen 30b reunapuustoa kannattaisi harventaa ja kiviäidan kuntoa ylläpitää ja ottaa raivauksien avulla paremmin esiin.

31. Niemekkeet, purovarsi ja vanha pelto Ervaston kylässä (+)

Perniön etelälaidalla Ervaston vanhan sukutilan liepeillä on pienehköjä niemekkeitä, joita on laidunnettu lehmillä ja hevosilla noin 1960-luvulle asti. Kohde 31a on pellon keskellä oleva tilakeskukseen länsipuolinen kalliojuonne. Kallion ympäristön niitty on valtaosiltaan kuivaa: sillä kasvavat metsälauha, nurmipuntarpää, sian- ja ojakärsämö, tuoksusimake, iso- ja keltamaksaruoho, ahdekaunokki, kissankello, *ketoneilikka*, *mäkikaura* ja *ruoholaukka*. Varsinkin lännessä kasvaa jonkin verran mäntyä. Tien laidalla on salaman iskemä kelottunut maisemamänty sekä eteläosissa haapavesakkoa ja orjanruusua. Kuvio 31b on tien halkoma pihan laidalta alkava töyräs. Tien eteläpuoleisella kuviolla on pieni ala *mäkikauran* luonnehtimaa niittyä. Tien pohjoispuolella kasvaa melko tiheästi mäntyä, koivua, haapaa ja katajaa. Kasvillisuus on edellistä kuviota rehevämpää – myös vadelpapusikko-

Kartta 7. Kohteet 26 - 32 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

ja esiintyy. Kohde 31c on kaunis luonnontilainen puronuoma, jota ympäröi melko järeitä lehtipuita –koivuja, raitoja ja alempana pohjoisessa tervaleppiä. Puronuomassa on sijainnut 1800-luvulla vesimylly. Uoman itäpuolella on reilut 20 vuotta sitten männyksi istutettua vanhaa laidunmaata, jonka kalliokuvioilta löytyy yhä mm. *ketoneilikkamättäitä*. Kohde 31d on lähteinen vanha pelto ja laidun, joka on vesoittumassa. Pellon lähteisyyden vuoksi alueen viljely on mahdotonta. Niityllä valtalajeina ovat mesiangervo ja nurmilauha.

Hoito: Pihanläheisille töyräille (31a ja b) soveltuisi hoidoksi haapojen poisto, männikön harvennus ja laidunnus. Vanhaa peltoa 31d voisi myös laiduntaa. Kuvion 31c puronvarsi tulee jättää luonnontilaiseksi ja varjoiseksi, mutta puuston harvennusta suositellaan itäisempään rinteeseen, jossa kasvaa istutusmännikkö.

32. Metsäsaarekkeet (+)

Nämä melko pienialaiset pellon metsäsaarekkeet sijaitsevat Ervaston tilan eteläpuoleisella peltoaukealla. Saarekkeella 32c koivu on valtapuuna, myös pihlajaa ja mäntyä kasvaa. Kenttäkerroksessa yleisimmät lajit ovat hietakastikka, kurjenkello, metsäapila, valkolehhdokki, särmäkuisma, maitohorsma, mäkitervakko, tuoksusimake, päivänkakkara, ahomatar ja *keltamatar*. 32a ja 32b ovat melko harvapuustoisia saarekkeita ja kasvillisuudeltaan saarekkeen 32c kaltaisia.

Hoito: Säännöllinen raivaus pitäisi saarekkeiden maisemallisen ilmeen kauniina.

33. Perinnebiotooppi, Ylöstalo (++)

Maisemallisesti kaunis lounaaseen pistävä hakamaa- ja niittyneimeke. Koillisessa on komeita koivuja kasvavaa hakamaata, jonka lajistosta löytyvät mm. ahdekaunokki, kissankello, metsälauha, kultapiisku, niittysuolaheinä, metsäorvokki, *syylälinnunherne*, *ketoneilikka* ja *mäkikaura*. Niemekkeen koillisosassa kasvaa tiheästi melko järeää haapaa, koivua ja muutama *pähkinäpensas*. Lounaisosassa kasvaa sen sijaan vain muutamia pihlajia. Haavikossa valtalajina on hietakastikka, muuten lajisto koostuu mm. seuraavista lajeista: kultapiisku, sarakeltano, kurjenkello, nuokkuhelmikkä, metsämaitikka, kevätpiippo, lampaannata, kissankello, ahdekaunokki, tuoksusimake, häränsilmä, orjanruusu, *sikoangervo* ja *mäkikaura*.

Hoito: Puuston raivaus ja laidunnus olisivat alueelle eduksi. Haapa kannattaa kaulata ennen kaatamista ja puiden kaatamisen yhteydessä säästää alueen *pähkinäpensaat*.

Vanhalla hakamaalla on kolopesijöille runsaasti pesäpaikkoja. Kuva kohteelta 34.

34. Perinnebiotooppi, hakamaa, Aateliskankare (++)

Vanhaa laidunhakamaa, jolla on yhä runsaasti järeitä koivuja. Muuten puusto on sekametsää ja varsinkin reunoilta voimakkaasti pusikoitunutta. Reunoilla haapa, raita ja koivu ovat runsaimmat. Idässä kasvaa vanhoja kuusia. Myös katajaa kasvaa melko runsaasti. Vaikka alueen laidunnuksesta on runsaasti aikaa, löytyy yhä lohkon keskeltä niitymäisempiä kuvioita ja laidunnuksesta kertovia kasveja. Mm. purtojuuri on koko alueella runsas. Muuten kenttäkerroksessa yleisimmät lajit ovat kieli ja kalliokieli, mustikka, kultapiisku, kurjen- ja kissankello, metsäkastikka, sananjalka, metsäapila ja ahomansikka. Keskellä aluetta on kosteampi notkelma, jolla viihtyvät nurmilauha, metsäkurjenpolvi, kortteet, suo-orvokki, nurmitädyke, siänkärämö ja ukonputki. Pellon laidalla sijaitsevan ladon

läheisyyden heinäisillä kuvioilla viihtyvät ahdekaunokki, kissankello, metsäorvokki, pukinjuuri, häränsilmä, valkolehdokki, röllit, siänkärsämö, *keltamatara* ja *mäkikaura*. Vanhan hakamaan monimuotoisuutta lisäävät suhteellisen runsaslukuiset laho- ja maapuut (koivut), jotka tarjoavat mm. linnustolle runsaasti pesimispaikkoja. Kohteen pohjoispuoleisella pellolla on tiheää haapavesakkoa kasvava kumpare, jolla kuitenkin niittylajisto on yllättävän monipuolinen: kissankello, pukinjuuri, metsäapila, lillukka, kultapiisku, ahdekaunokki, nurmilauha, ahomatara, kalliokieli, niittynurmikka, isomaksaruoho, *mäkikaura*, *nuokkukohokki* ja painoin runsas *sikoangervo* kasvavat alueella.

Hoito: Hakamaa kaipaasi voimakasta raivausta: reunapusikkoa poistamalla ja keskeltä nuorta mäntyä ja huonokuntoista katajaa kaatamalla alueen saisi ennallistettua hakamaaksi. Lahopuusto tulisi säästää. Laidunnus pitäisi alueen parhaiten avoimena jatkossa.

35. Reunavyöhyke, muu lumokohde ja perinnebiotooppi (++)

Viipurintien päässä Alitalon tilan ympäristössä on useita, paikoin runsaslajisiakin reunavyöhykkeitä, joita voisi hoitaa erityisympäristötuen avulla. Kuvio 35a on laajahko rehevä pellonlaita, jolla kasvaa tiheästi mäntyä, koivua, pihlajaa, pajua ja vadelmaa. Kenttäkerros on suurikokoista ja rehevää, valtalajeina ovat mesiangervo ja nurmilauha. Kuvio 35b on osittain vanhaa sikatarhaa ja lajisto on sen myötä hyvin rehevää. Koillisessa pellonlaidassa kasvaa mäntyä, raitaa ja haapavesakkoa. Metsäisemmän alueen ja pellon laidalla on kaistale, jolla kasvaa mm. särmäkuismaa, siänkärsämöä, kissankelloa, ahdekaunokkia ja pukinjuurta. Kohde 35c on laajahko, karu kumpare, jolla mänty on valtapuuna, mutta alueelta löytyy myös kauniita katajia ja pihlajia. Kohteen etelälaidalta löytyivät edustavimmat niittylaiikut, joilla kasvaa mm. niittynurmikkaa, nurmipuntarpäätä, metsälauhaa, mäkitervakkoa, *ketoneilikkaa*, *mäkikauraa*, *sikoangervoa*, *mäki-viroilää* ja *mäkilemmikkiä*. Myös tilakeskuksen itäpuoliset niemekkeet ovat erityisen runsaslajisia vähäisestä pinta-alastaan huolimatta. Alueella kasvaa tavanomaisemman lajiston lisäksi useita huomionarvoisia niittylajeja: *nuokkukohokkia*, *mäki-viroilää*, *sikoangervoa*, *tummatulikukkaa*, *mäkikuismaa*, *hakarasaraa*, *ketoneilikkaa* sekä *kelta-apilaa*.

Hoito: Kaikki kuviot, erityisesti 35a ja b soveltuivat laituriksi. Männyn harventaminen kuvioilta 35a ja c parantaisivat näiden maisemallista ilmettä. Itään vievän peltotienvarren runsaslajiset kumpareet säilyvät edustavina ilman suurempia

hoitotoimia. Syyskesällä tehtävä niitto toki hyödyttäisi lajistoa.

36. Metsäsaareke ja reunavyöhyke (+)

Kohde käsittää melko metsäistä, mutta keskimääräistä monipuolisempaa reunavyöhykettä, jossa mänty on valtapuustona. Kenttäkerros on melko heinäistä: kultapiiskua, hietakastikkaa, pukinjuurta, niittynurmikkaa, kissankelloa, valkovuokkoa, särmäkuismaa, purtojuurta, hiirenvirnaa, häränsilmää, *mäkikauraa*, *syylälinnunhernettä*, *nuokkukohokkia* sekä *sikoangervoa*. Kohteen läheisyydessä ladon vieressä kasvaa *mäkikuismaa*. Kohteen lähellä on hyvin pieni ja vaatimaton pellon metsäsaareke, jolla haapavesakko valtaa alaa. Muuten siellä kasvaa koivua, mäntyä ja katajaa.

Hoito: Reunavyöhykkeeltä voisi havupuustoa ja saarekkeelta vesakkoa poistaa aika ajoin.

37. Niemeke (+)

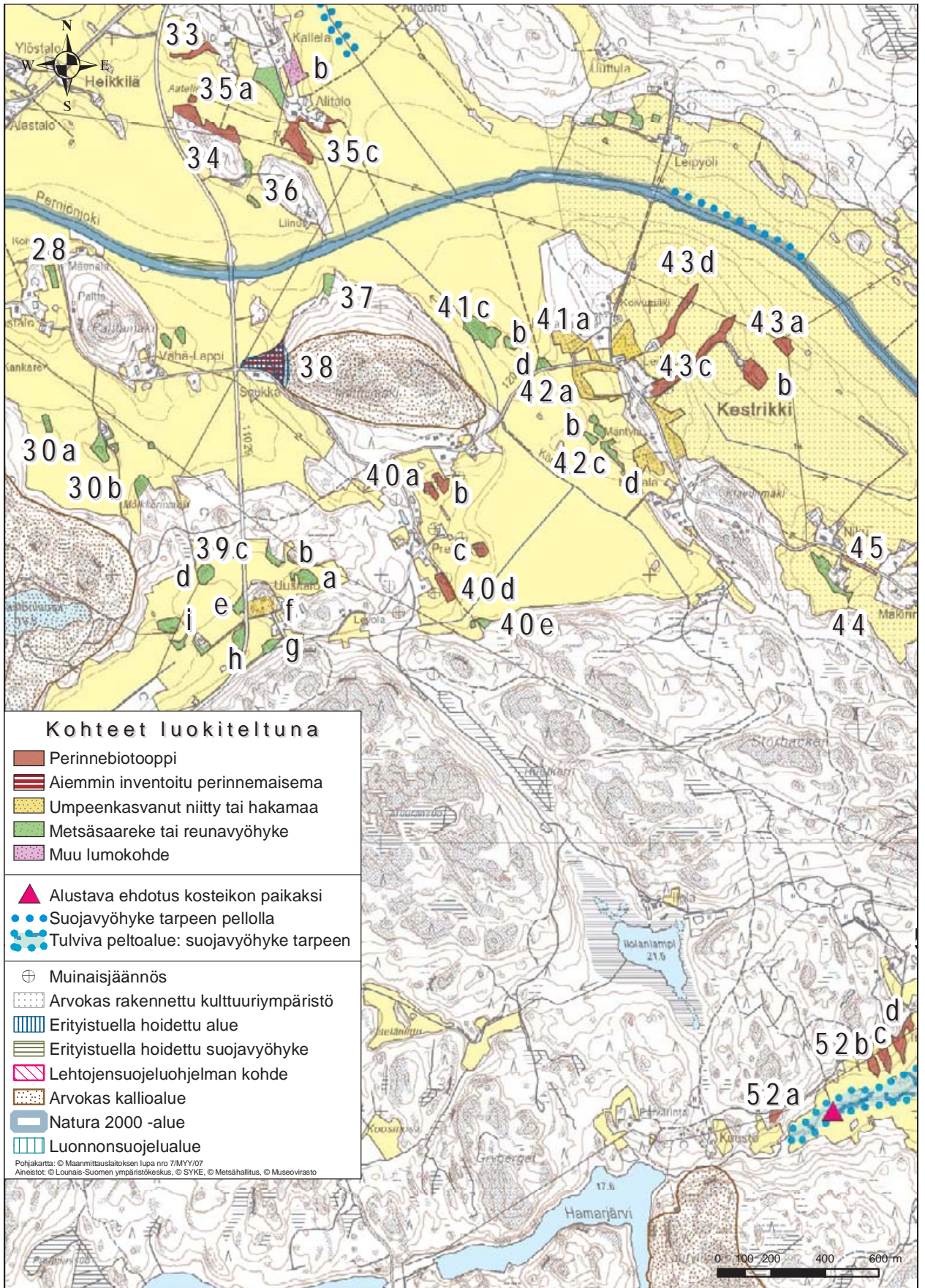
Malmimäen pohjoisosassa oleva niittymäinen niemeke. Niittylajistosta löytyvät mm. tuoksusimake, siänkärsämö, kissankello, metsäorvokki, pukinjuuri, sarjakeltano, särmäkuisma, niittynurmikka, metsäapila, ahosuolaheinä nurmitädyke, *ketoneilikka* ja *mäkikaura*.

Hoito: Pienimuotoinen raivaus ja niitto soveltuivat kohteelle.

38. Perinnebiotooppi, Soukka (++++)

Perniönjoen eteläpuolella sijaitsee jo aikaisemmin inventoitu ja paikallisesti merkittäväksi perinmaisemaksi arvioitu niitty ja hakamaa. Alue on tällä hetkellä lammaslaitumena, aikaisemmin sillä ovat laiduntaneet myös hiehot. Nykyisen hoidon ansiosta niityn valoisuus on lisääntynyt ja paikoin esiintyy pienruohoisia ja kasvilajistoltaan monipuolisia kohtia, jotka luultavasti laajenevat laidunnuksen myötä. Todennäköisesti runsaiden raivausten ja rinteiden valuvesien vuoksi osa alueesta on rehevää. Kohteen arvokkaaseen lajistoon kuuluvat *keltamatara*, *ketoneilikka*, *kelta-apila*, *nuokkukohokki*, *kevättädyke*, *mäki-* ja *hietalemmikki*, *kangasajuruoho*, *kevätthanhikki*, *mäki-viroilä*, *nurmilaukka*, *jänönnapila* ja *ukontulikukka*.

Hoito: Laidunnus. Kohdetta hoidetaan jo erityistuen turvin. Raivauksen tarvetta ei juuri enää ole. Laidunnuksen lisäksi hoitoon kuuluu rehevöityneiden kohtien, joilla kasvaa nokkosta ja ohdaketta, niittoa. Myös raivaustähteiden korjaaminen pois alueelta pienentää rehevöitymisriskiä.

Kartta 8. Kohteet 33 - 45 inympäristötyypeittäin luokiteltuna

Soukan haka (kohde 38) on jo aiemmin inventoitu perinnemaisema.

39. Pellon metsäsaarekkeet, reunavyöhykkeet ja umpeenkasvanut niitty (++)

Uudentalon tilan peltoalueilla on useita erityisym-
päristötukeen soveltuvia pellon metsäsaarekkeita
ja reunavyöhykkeitä, joilla myös kasvillisuus on
paikoin melko monipuolista. Kohde 39a on tila-
keskuksen koillispuolella oleva mutkareunainen
saareke, jolla puusto koostuu valtaosin männystä.
Reuna-alueilla kasvaa myös kauniita pylväsmäisiä
katajia ja muutama pihlaja. Varsinkin saarekkeen
etelärinteillä niittukasvillisuus vallitsee, paikoin
on jopa kuivaa jäkäläpohjaista ketoa. Niittylajeista
esiintyvät mm. siankärsämö, ahomansikka, aholei-
nikki, niittynätkelmä, metsäapila, huopakeltano,
särmäkuisma, hiirenvirna, kissankello, heinätahti-
mö, nurmilauha, *ketoneilikka*, *hakarasarana*, *mäkikaura*
ja *keltamatara*. Pohjoisosat ovat karumpia, varpu-
metsälauhavaltaisia. Kohde 39b on sähkölinjan
alla oleva, katajaa kasvava hietakastikkavaltainen
rinne. Niittyalueilla runsaimpina esiintyvät met-
säapila, kanerva, sarjakeltano, sananjalka sekä
pellonlaidan kuivemmilla kohdilla myös huomion-
arvoiset *mäkikaura*, *hakarasarana*, *syylälinnunherne* ja
ketoneilikka. Lännempänä kasvaa runsaasti haapaa.

Kuvio 39c on edellisen kaltaista reunavyöhykettä.
Reunavyöhykkeellä on pieniä niittylaikkuja, joilla
valtalajina on hietakastikka. Muuta lajistoa edus-
tavat ahdekaunokki, kurjenkello, päivänkakkara,
metsäapila, mäkitervakko, sarjakeltano, kultapiis-
ku ja *nuokkukohokki*. Kohde 39d on järeäpuustoinen
pellon metsäsaareke. Valtapuuna on mänty. Varsin-
kin etelärinteiltä löytyy niittylaikkuja, joilla viih-
tyvät mm. ahdekaunokki, kissankello, pukinjuuri,
huopakeltano, lillukka, *syylälinnunherne*, *nuokku-
kohokki*, *ketoneilikka*, *kangasajuruoho* ja *sikoangervo*.
Sisemmällä metsässä lajisto on kangasmetsälle tyyp-
illistä: kanervaa, metsälauhaa ja kangasmaitikkaa.
Kuvio 39e on tienvarrella oleva luoteeseen viettävä
niitty. Alueen koilliskulmalla kasvaa pari isoa kuus-
ta sekä muutama nuori mänty ja kataja. Niittyalue
on itsessään melko rehevä: pellonlaidoilla kasvavat
tyypilliset kestorikkakasvit kuten juolavehna, pujo
ja maitohorsma. Keskeimmällä aluetta löytyy myös
kuvioita, jolla mm. *keltamatara* viihtyy runsaana.
Muuta lajistoa edustavat nurmipuntarpää, särmä-
kuisma, siankärsämö, alsikeapila, mesiangervo,
nurmilauha ja *mäkiivoilä*. Kuvio 39f on pihan lä-
heisyydessä oleva laajahko niittymäinen alue, jolta
vanha talo on purettu. Niityillä viihtyvät mm. ah-

dekaunokki, timotei, metsäapila, kissankello, kultapiisku, särmäkuisma, silmäruohot ja *mäkikaura*. Puustosta löytyy kauniita koivuja, vaahteroita ja pihlajaa. Kuvio 39g on pieni kallioinen rinne, jolla on lähinnä maisemallista merkitystä. Kallioisille kohteille tyypillisesti alueella kasvavat mm. metsälauha, kangasmaitikka ja kissankello. Kohde 39h on pohjoisosiltaan niittymäistä, eteläosiltaan melko järeän männyn luonnehtimaa aluetta. Pohjoisessa niityllä viihtyy runsaana mm. *mäkikaura*. Muuta lajistoa edustavat ahomansikka, nurmipuntarpää, niittynurmikka, aho- ja niittysuolaheinä, mäkitervakko, särmäkuisma, päivänkakkara, kissankello, ahdekaunokki, *keväthanhikki*, *ketoneilikka* ja *nuokkukohokki*. Saareke 39i on peltotien halkoma. Siltä on raivattu viime aikoina haapaa, mutta raivausteet estävät niittykasvillisuuden valonsaantia ja rehevöittävät haitallisesti maaperää. Saarekkeella kasvaa myös katajaa, pihlajaa sekä maisemallisesti hieno mänty. Reuna-alueilla lajistosta löytyvät mm. paimenmatara, metsä- ja alsikeapila, kurjenkello, sarjakeltano, heinätähtimö, mäkitervakko, kultapiisku, niittynurmikka, särmäkuisma, *keltamatara*, *nuokkukohokki*, *mäkikaura* ja *syylälinnunherne*.

Hoito: Kaikille kohteille soveltuvat pienimuotoiset raivaukset. Kauniiden pylväsmäisten katajien raivaaminen esiin sekä marjovien lajien suosiminen lisääisivät reuna-alueiden monimuotoisuutta. Parhaiten laidunnettaviksi soveltuisivat saarekkeet 39a, d, e ja h sekä pihan läheinen alue 39f, jonka voisi ottaa laitumeen kokonaankin. Kohteilla 39b ja i haapaa kannattaa edelleen poistaa. Ennen kaatamista puut kannattaisi kaulata vesakoitumisen hillitsemiseksi. Kohteilla 39a, c, d ja h reuna-alueilta voisi poistaa nuorta mäntyä ja muutaman järeämmänkin puun, jotta arvokas niittykasvillisuus saa lisää valoa. Kohde 39g ei kaipaa suurempia hoitotoimia.

40. Perinnebiotooppisaarekkeet, Preitti (+++)

Useita kulttuurihistoriallisesti merkittäviä pellon metsäsaarekkeita, joilla muinaisjäännösten lisäksi on niin maisemallista kuin lajistollista arvoa. Kohde 40a on pieni pellon metsäsaareke, jolla on hyvälaajista kuivaa niittyä. Lajistossa on mm. kissankelloa, siankärsämöä, sananjalkaa, niittynurmikkaa, mäkitervakkoa, ahdekaunokkia, *kangasajuruohoa*, *syylälinnunhernettä*, *keltamataraa*, *ketoneilikkaa*, *ketoppiippoa* ja *mäkikauraa*. Puusto koostuu muutamista järeistä männystä ja katajista. Saareke 40b on runsaspuustoisempi lähinnä mäntyä, pohjoisosissa myös kuusta kasvava. Myös koivua, pajuja, taikinamarjaa ja *tammen* taimia löytyy. Ruohovartiskasvilajistoa edustavat mm. valkolehdokki, särmäkuisma, niittysuolaheinä, valkovuokko,

sananjalka, koiranputki, nurmilauha ja *mäkikaura*. 40c on niittymäinen saareke, jolla yleisimmin kasvavat särmäkuisma, metsälauha, siankärsämö, pukinjuuri, nurmirölli, rätvänä, ahomatara, kurjenkello, puolukka, kultapiisku, ahdekaunokki, *kangasajuruoho*, *keltamatara* sekä *syylälinnunherne* runsaana. Saarekkeella kasvaa myös näyttäviä katajia ja jonkin verran nuorta lehtipuuvesakkoa. 40d on runsaspuustoinen niemeke. Alueella kasvaa pääasiallisesti mäntyä, mutta reunoilla myös koivuja, pihlajaa ja haapaa. Myös tällä kohteella sijaitsee muinaisjäännös. Kenttäkerros on varsinkin metsäisillä osuuksilla melko niukkaa, nurmilauhan, kangasmaitikan, nuokkuhelimikän, mustikan ja kielon vuorotellussa. Etelämpänä on muutama avoimempi kuvio, joilla kasvavat mm. huomionarvoiset *syylälinnunherne*, *keltamatara* ja *sikoangervo*.

Myös vanhojen kiviaitojen kunnostukseen voi saada erityisympäristötukea. Rauennutta kiviaitaa kohteella 39e.

Rehevöitymistä osoittavat maitohorsma ja vadelma. **40e** on runsaasti nuorta lehtipuustoa ja katajaa kasvava niemeke.

Hoito: Ainakin lohkoilla **40a** ja **c**-lohkoilla niitto olisi eduksi ja helpointa toteuttaa esimerkiksi raivaussahan niittoterällä. **40b, d** ja **e**-kuvioilla puuston harvennus voisi riittää kasvillisuuden monimuotoisuuden edistämiseksi.

41. Saarekkeet ja hakamaat (++)

Kullanhuhdan tilakeskuksen lounaispuolella on laidunalueita, joista lähinnä pihaa olevia laidunnetaan vielä nykyisinkin. Rajaukseen liittyy myös kolme pellon metsäsaarekettä, joita ei ole laidunnettu juurikaan 1960-luvun jälkeen. Kuvio **41a** on pihanläheinen hakamainen laidunmaa, jonka itäosia laidunnetaan yhä edelleen yhdessä pienten peltokuvioiden kanssa. Kohteella kasvaa koivun lisäksi mäntyä, haapaa ja muutama *tammi*. Laidunkuviot olivat maastokäyntihetkellä voimakkaasti laidunnetut. Lajistosta löytyi nurmikoita, piharata-moa, koiranputkea, pihatatarta, syysmaitiaista sekä navetantakaisella laitumella myös uhanalaisluokiteltua *pikkutakiaista*. Lounaassa lähempänä peltoa, muutaman vuoden pois laidunalueesta olleella kuviolla kasvaa mm. metsälauhaa, kissankelloa, nurmirölliä, aholeinikkiä, pukinjuurta, metsäorvokkia, ahdekaunokkia, paimenmataraa, päivänkakkaraa, metsäapila, poimulehtiä, sian- ja ojakärsämöä, aho- ja niittysuolaheinää, särmäkuismaa, sarjakeltanoa, *nuokkukohokkia*, *syylälinnunhernettä* ja *mäkikauraa*. Kohde **41b** on pieni, nykyisin melko tiheäpuustoinen pellon metsäsaareke, jolla kasvaa järeitä kuusia, mäntyä, reunamilla myös katajaa ja pihlajaa. Pienillä niittykuvioilla kasvavat metsäapila, pukinjuuri, nurminata, vadelma, aho- ja niittysuolaheinä, siankärsämö, nurmipuntarpää, kurjenkello, karheanurmikka, kelta- ja isomaksaruoho, ketorvokki, ahdekaunokki ja *sikoangervo*. Kohteella on aikoinaan tavattu *kelta-* ja *musta-apilaa*. Suuremman saarekkeen **41c** reuna-alueiden lajisto on pitkälti edellisen kaltainen. Sisempänä saarekkeessa on varsinkin kaakkoisosissa rehevämpää rinnettä, jolla kasvavat nuokkuhelmikkä, metsäkurjenpolvi, kurjenkello, *kangasajuruoho* ja *syylälinnunherne*. Luoteisosissa on haavikon, lepikon ja istutuskuusikon ympäröimä varjainen ojanotko, jossa kasvaa sananjalkaa ja nuokkuhelmikkää. Itäosissa on jäkäläinen kallio, jolla kasvavat istutusperäisinä mm. *ruoholaukka*, *rantatädyke* ja *verikurjenpolvi*. Kuvio **41d** on pieni tienvieressä oleva kumpare, joka kasvaa melko tiheästi mäntyä, katajaa ja pihlajaa. Niittylajistosta löytyvät pukinjuuri, metsäapila, ahdekaunokki, huopakeltano, siankärsämö, *keltamatara*, *mäkikaura* ja *ketoneilikka*.

Hoito: Pihanläheisten alueiden **41a** hevoslaidunnus ylläpitää monimuotoisuutta. Laidunta kannattaisi laajentaa erityisesti länteen hakamaiselle osiolle, jossa kannattaisi kaataa nuorpuustoa ja miksei muutamia isompiakin puita pellon laidasta näkymien avaamiseksi. Silloin tällöin toistuva nuorpuuston poisto parantaisi saarekkeen **41b** maisemallista ilmettä. Isommalla saarekkeelle **41c** erityisesti luoteiskulman kuusikkoa voisi poistaa ja muutenkin saarekkeen tiheää puustoa tulee harventaa. Mikäli saarekkeita **41b** ja **c** hoidetaan laiduntamalla, kannattaa ne yhdistää yhdeksi laitumeksi ottamalla mukaan niiden välistä kulkeva peltokaistale.

42. Niityt ja pellon metsäsaarekkeet, Leikkosen tilan länsipuolinen peltoaukea (++)

Kuvio **42a** koostuu pienen peltokuvion ympärillä olevista niittykaistaleista, joista osaa käytetään juurikasaumana. Kohteella on kuitenkin säilynyt ketolajistoa, joka viihtyy matalaksi tallatussa ympäristössä. Länsirinteet ovat hyvin rehevöityneitä ja lajistollisesti heikompia valtalajeinaan pujo, vadelma, hietakastikka, nurmipuntarpää, lupiini, pelto-ohdake sekä muutama mänty, pihlaja ja raita. Peltotien keskiosien itäpuolella taas on pieniä kalliopaljastumia, joilla kasvavat mm. seudulla harvinainen *mäkikattara* sekä niittynurmikka, hopeahanhikki, keltamaksaruoho, mäkitervakko, ahdekaunokki, paimenmatara, lampaannata, siankärsämö, kissankello, särmäkuisma, syysmaitiainen, tuoksusimake, kanerva, pukinjuuri, hiirenvirna, sarjakeltano, *nuokkukohokki*, *ketoneilikka*, *mäkikaura* ja *keltamatara*. Kohde **42b** muodostuu kolmesta pienestä pellon metsäsaarekkeesta, joilla kasvaa hienoja maisemamäntyjä, katajaa sekä nuorempaa mäntyä, kuusta ja koivua. Kuivilla kumpareilla runsaimpina lajeina esiintyvät metsälauha, ahomatara, ahdekaunokki, mäkitervakko, mustikka, rätvänä, kurjenkello, isomaksaruoho, nurmitädyke, niittysuolaheinä, tuoksusimake, *ketoneilikka*, *syylälinnunherne*, *kangasajuruoho* ja *mäkiviroilla*. Kuvio **42c** on pitkänomainen, jäkäläisen kallion luonnehtima kangasmetsäkumpare, jolla puusto on edellisten kaltainen, mutta niittukasvillisuus kallioisuuden takia niukempi. Pylväsmäiset katajat luovat saarekkeelle hienon ilmeen. Saarekkeen reunaosissa viihtyvät niittukasveista niittysuolaheinä, metsälauha, ahdekaunokki, siankärsämö, niittynurmikka, puolukka, kanerva, mäkitervakko, kissankello, *kangasajuruoho*, *nuokkukohokki*, *ketoneilikka*, *mäkikaura* ja *keltamatara*. Kohde **42d** on saarekkeiden itäpuolella oleva melko runsaspuustoinen alue, joka on hoidon avulla mahdollista kehittää hakamaaksi. Sekapuustoisella kuviolla koivu on

runsain. Pensaskerros on tiheä koostuen koivun ja männyn taimista, pihlaja- ja haapavesakosta sekä katajasta. Ruohovartislaajisto on keskimääräistä monipuolisempi ja kertonee alueen aiemmasta laidunhistoriasta. Alueelta löytyy mm. ahdekaunokkia, niittynurmikkaa, sananjalkaa, kielloa, sarjakeltanoa, hiirenvirnaa, kissankelloa, puolukkaa, nurmipuntarpää, pukinjuurta, valkolehdokkia, särmäkuismaa, oja- ja siankärsämöä, *keltamataraa* ja *syylälinnunhernettä*.

Hoito: Kohdetta **42a** pystyisi peltotien läheisyytensä takia niittämään helposti. Mikäli saarekkeet **42b** ja **c** halutaan laidunnuksen piiriin, voitaisiin ne yhdistää yhdeksi kuvioksi ottamalla mukaan välissä kiemurtelevat kapeat peltokaistaleet. Laidunnus soveltuisi myös metsäisemmälle kuviolle **42d**. Kaikilta saarekkeilta voi silloin tällöin poistaa nuorpuustoa, jotta hienot katajat ja maisemapuut pääsevät oikeuksiinsa. Kuviolla **42d** niin pensaikon kuin valtapuun harvennus hakamaisemmaksi olisi tarpeen, mikäli kohde tulee tuen piiriin.

43. Perinnebiotoopit, Kestriikki (+++)

Kestriikin kylän peltoaukeilla sijaitsee lukuisia lajistoltaan ja kulttuurihistorialtaan arvokkaita pitkänomaisia peltosaarekkeita. Pitkänomaiset saarekkeet lienevät jääkauden vaiheille tyypillisiä moreenipohjaisia päätemuodostelmia. Useimmilla saarekkeilla on myös muinaisjäännöksiä. Kohde **43a** on pieni pellon puu- ja pensassaareke, jota sähkölinja halkoo. Reunamalla kasvaa muutamia isompia mäntyjä, muuten kaunista katajaa, pihlajaa, koivua, terttuseljaa, vadelmaa, herukoita ja taikinamarjaa. Niittykasvillisuudesta löytyvät mm. nurmipuntarpää, tuoksusimake, sian- ja ojakärsämö, metsäapila, sarjakeltano, päivänkakkara, särmäkuisma, ahomansikka, ahomatara, kissankello, lampaannata, nurmitädyke, niittynurmikka, ahdekaunokki, pukinjuuri, mäkitervakko, karvaskalliainen, aholeinikki, *mäkikaura*, *hakarasarra*, *sikoangervo*, *keltamatara* sekä *lehtomaitikka* todennäköisesti puutarhakarkulaisena. Kohde **43b** on peltotien päässä oleva puustoinen kumpare, jolla kasvaa mäntyä, pihlajaa, tuomea, katajaa, nuorta koivua, korpipaatsamaa, harmaaleppää ja vadelmaa. Niitty- ja laikuilla viihtyvät niittynurmikka, ahomatara, hiirenvirna, nurmipuntarpää, kissankello, lillukka, pölkkyruoho, lampaannata, *keltamaksaruoho*, aho- ja niittysuolaheinä, nurmihärkki sekä *ketoneilikka*, *keltamatara*, *mäkikaura* sekä paikoin runsaankin esiintyvä *sikoangervo*. Kohteella kääntöpaikan kupeessa kasvaa kaksi maisemallisesti kaunista mäntyä. Kuvio **43c** on Leikkosen tilakeskukselta koilliseen suuntautuva pitkänomainen harjanne, jolla kasvaa mm. kauniita pylväsmäisiä kata-

jia. Pohjois- ja eteläosissa kasvaa paikoin tiheästi katajaa, koivua, pihlajaa, raitaa, harmaaleppää, mäntyä, haapaa (erityisesti koillisosissa), taikinamarjaa ja herukoita. Ravinteikkaimmilla avoimilla kohdilla kasvaa maitohorsmaa, nurmipuntarpää, oja- ja siankärsämöä, pujoa, koiranputkea, nokkos-ta, paimenmataraa, särmäkuismaa, sarjakeltanoa ja voikukkaa. Kuivemmillä osa-alueilla viihtyvät runsaimpina pukinjuuri, ahomansikka, kissankello, kannusruoho, pikkulaukku, kultapiisku, heinätahtimö, särmäkuisma, kalliokiello, niitty- ja ahosuolaheinä, syysmaitiainen, rätvänä, laidunpoimulehti, päivänkakkara, tuoksusimake, huopakeltano, aholeinikki, ahdekaunokki, niittynurmikka ja muutama valkolehdokki. Huomionarvoisista lajeista esiintyvät mm. *mäkikaura*, *hakarasarra*, *keltamatara*, *syylälinnunherne*, *kangasajuruoho*, *ketoneilikka*, *ketopiippo*, *nuokkukohokki* ja *sikoangervo*. Kuvion **43d** lajisto on pitkälti samanlainen kuin edellä.

Hoito: Kaikille saarekkeille pienimuotoiset rai-vaukset ovat suositeltavia. Varsinkin nuorta mäntyä, koivua, raitaa ja haapaa voi poistaa. Marjovat puut ja pensaat kuten pihlaja, taikinamarja ja herukat kannattaa säästää lintuja varten, samoin monihaaraiset maisemamännyn tuovat piristävän lisän maisemaan. Kohteiden monimuotoisuutta lisäisi myös niitto tai laidunnus.

44. Reunavyöhyke (+)

Pellon reunavyöhyke, jonka lounaisosissa kasvaa tiheä haavikko. Siellä täällä esiintyy myös mäntyä ja raitaa. Puuston seassa hietakastikka on valtalajina, myös sarjakeltanoa, kultapiiskua ja kurjenkelloa esiintyy. Lähinnä luoteiskulmassa on avoimempi niittykuvio, jolla kasvaa mm. *mäkikauraa*, *ketoneilikkaa* ja *keltamataraa*.

Hoito: Puuston raivaus ja avoimen kohdan niitto lisäisivät monimuotoisuutta.

45. Muu lumoympäristö

Hästöntien varrella on pitkähkö kappale hyväkuntoista, vanhaa kiviaitaa. Kohde on otettu mukaan esimerkkinä hieman erityyppisestä lumokohteesta. Kiviaidat ovat piristävä osa maaseudun kulttuuri-maisemaa ja tarjoavat hyviä elinympäristöjä niin pieneliöille kuin sammalille ja jäkälille.

Hoito: Rauenneiden ja huonokuntoisten kiviaitojen kunnostukseen on mahdollista saada pienille kohteille (5-30 aaria) tarkoitettua erityisympäristötukea.

46. Reunavyöhykkeet ja perinnebiotooppisaarekkeet (+++)

Pyhäjoen tilakeskuksen ympäristössä on useita lajistoltaan huomattavan monipuolisia pellon metsäsaarekkeita ja reunavyöhykkeitä. Alueella tavataan mm. mantereen puolella harvinaista *mäkiapilaa* (*Trifolium montanum*) sekä lukuisia joukko muita nykyisin harvinaistuneita kulttuurinsuosijakasveja. Kaikkia alueita on laidunnettu noin 1960-luvulle asti.

Kuvio 46a on tilakeskuksen lounaispuolista, osin lehtomaista reunavyöhykettä. Reunaa on voimakkaasti harvennettu, mutta esimerkiksi tuomi kasvaa ja vesoo yhä voimakkaasti. Itälaidalla kasvaa iso kuusi, muuten alueella kasvaa runsaasti lehtipuita: koivua, pihlajaa ja nuorta *tammea*. Pellon laidalla reunavyöhykkeessä on monipuolisia mäkitervakon värittämiä niitty laikkuja. Muuta lajistoa edustavat mm. niittyleinikki, ahomansikka, nurmitädyke, ojakellukka, tuoksusimake, pölkkyruoho ja purtojuuri. Huomionarvoisista lajeista kasvaa mm. *mäkikauraa*, *keltamataraa* ja *sikoangervoa*. Kuvio 46b on vanha metsitetty laidunpelto. Pohjoisrinne kasvaa tiheästi koivua. Rinteen takana on muutama vuosi sitten viljelykäytöstä poistettu pelto, johon on kaivettu lampi. Lohkoon sisältyy idempänä kuiva kangasmetsäkankare, jolla puusto on havumetsävaltainen. Alueelle saisi isohkon laidunkokonaisuuden. Kuvio 46c on pieni katajainen kumpare, jolla niittykasvillisuus on valtaosin reheväkasvuista. Lajistoon kuuluvat ahomatara, ahopukinjuuri, mäkitervakko, *keltamatara*, *kangasajuruoho*, *sikoangervo*, *peurankello*, *nuokkukohokki*, *ketoneilikka*, *mäkikaura* ja *ketopiippo*. Kallionkoloissa esiintyy *liuskaraunioista*. Kohde 46d on melko runsaspuustoinen lehtipuuta ja mäntyä kasvava metsäsaareke, jonka ympärille on tehty leveä sepelitie. Alue jatkuu peltotien varrella niittymäisenä reunavyöhykkeenä kohti koillista. Alueella kasvavat metsälauha, niittysuolaheinä, metsäapila, kultapiisku sekä huomionarvoisista lajeista *kelta-apila*, *sikoangervo*, *peurankello*, *ketoneilikka*, *kangasajuruoho*, *mäkikaura*, *keltamatara*, *syyllälinnunherne*, *mäkiavilä* ja *nuokkukohokki*. Kohde 46e koostuu kolmesta pienestä mutta kasvilajistoltaan monipuolisesta peltosaarekkeesta. Isoimmalla saarekkeella kasvaa kookas ahopaju. Ruohovartislajistoon kuuluvat ahomatara, häränsilmä, mäkitervakko, *kangasajuruoho*, *keltamatara*, *sikoangervo*, *nuokkukohokki*, *syyllälinnunherne* ja *mäkikaura*. Kuvio 46f on kohteista mielenkiintoisin ja sillä muinaiskulttuurin vaikutus on selvin. Pohjoislaidaltaan puita kasvavan kumpareen etelälaidat ovat runsaslajista niittyä, jonka lajisto muodostuu kasveista, jotka ovat harvinaistuneet tai esiintyvät vain saaristossa, kuten

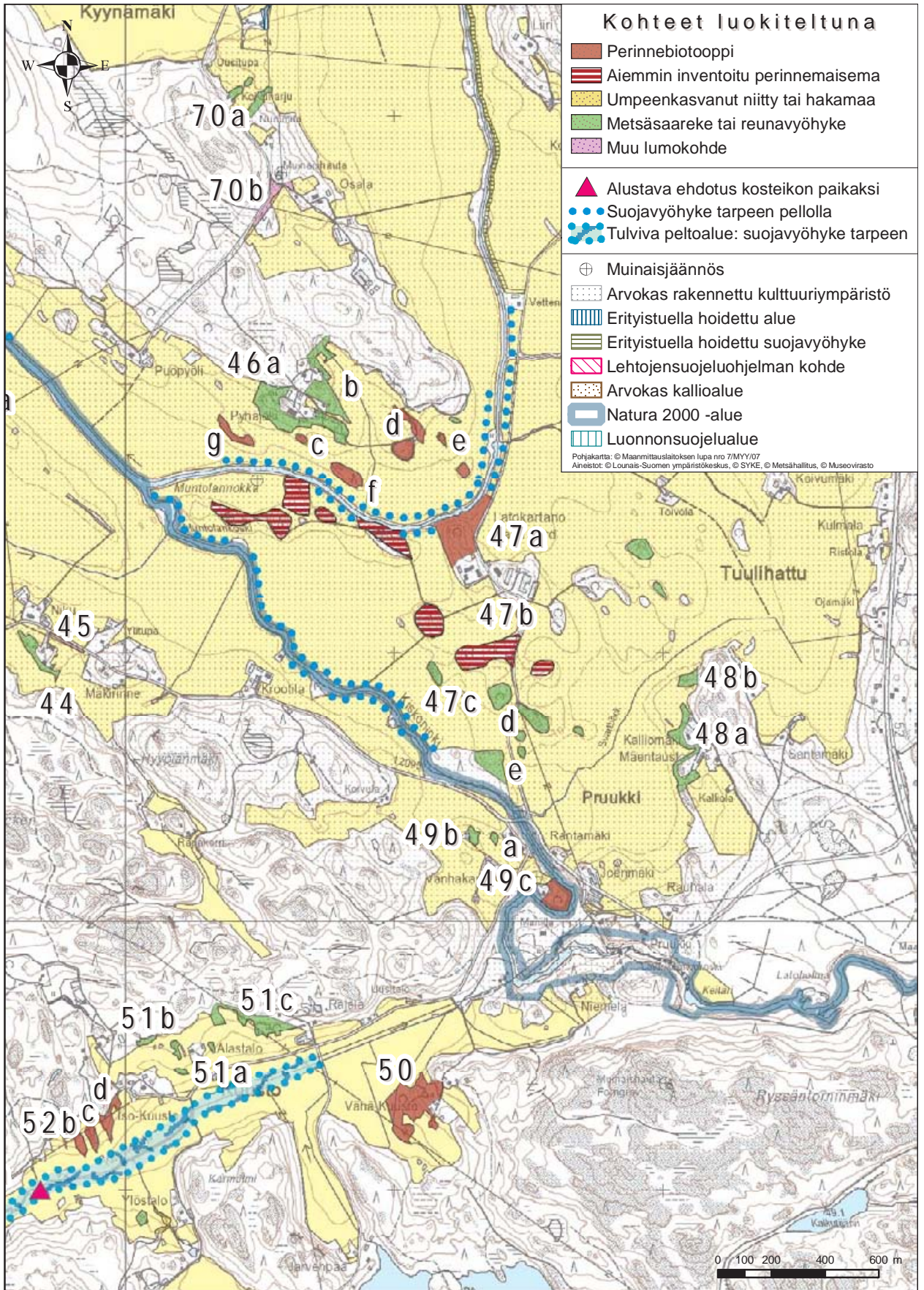
mäkiapila. Lajistossa tavataan tavanomaisempien lajien lisäksi *ketoneilikkaa*, *ketopiippo*, *peurankello*, *nuokkukohokkia*, *mäkiuismaa*, *mäkikauraa*, *keltamataraa*, *kelta-apilaa*, *mäkiavilää*, *kangasajuruohoa*, *syyllälinnunhernettä*, *sikoangervoa* sekä Perniössä hyvin harvinaista *kaitaängelmää*. Saareke 46g on jyrkkäpiirteinen mäntyä, kuusta, katajaa ja pihlajaa kasvava saareke, jonka keskiosasta löytyy ruohikoista ketoa. Lajistoon kuuluvat ahomatara, ahopukinjuuri, mäkitervakko, *keltamatara*, *sikoangervo*, *peurankello*, *nuokkukohokki*, *ketoneilikka*, *mäkikaura* ja *ketopiippo*.

Hoito: Tilakeskuksen läheisyyden reunavyöhykkeet ja kankareet soveltuvat hyvin laidunnuksen piiriin. Lajistoltaan arvokkaimmat kumpareet kannattaa kuitenkin mahdollisen laidunnuksen alettua rajata pois laitumesta ja hoitaa näitä alueita pelkästään puuston ja pensaikon raivauksilla. Alueelle tukea haettaessa tuleekin hoitosuunnitelmassa huomioida tarkoin, mitkä alueet tulevat mahdollisesti tehokkaamman hoitotoimien piiriin ja mitkä tarvitsevat ainakin aluksi varovaisempia hoitotoimia arvokkaan kasvillisuuden säilyttämiseksi.

Suojavyöhyke: Perniönjoen mutkaan suositellaan kohteen 46 edustalle perustettavaksi suojavyöhykettä. Suojavyöhykkeen ja kohteen 46 yhteishoitoa esim. laiduntamalla voi harkita, kunhan saarekkeiden haitallinen rehevöityminen estetään.

47. Perinnebiotoopit ja metsäsaarekkeet, Latokartano (+++)

Perniön eteläosassa, Kiskon- ja Perniönjokien välisellä peltoaukealla maisemallisesti edustavalla ja historiallisesti merkittävällä paikalla on useita edustavia metsäsaarekkeita. Alue on myös valtakunnallisesti merkittävää kulttuurimaisemaa. Paikalle perustettiin 1550-luvulla uusi kuninkaan kartano, jonka ympäristössä on useita historiallisen ajan muinaismuistoja. Saarekkeet on arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi, ja niiden arvokkaaseen lajistoon kuuluvat *tammi*, *iharuusu*, *keltamatara*, *ketoneilikka*, *kangasajuruoho*, *mäkikaura*, *nuokkukohokki*, *nurmilaukka*, *sikoangervo*, *syyllälinnunherne*, *mäkilemmikki*, *harmaapaimulehti*, *ahdekaura*, *hakarasarana*, *jäkki*, *mäkiavilä*, *törrösara*, *hina* ja *pikkutakiainen*. Kuninkaankartanon ympäristöä on raivattu museoviraston toimesta. Osaa saarekkeista laidunnetaan ratsuhevosilla. Päärakennuksen pohjoispuoleista, järeitä *tammia* kasvavaa hakamaata (47a) laidunnetaan lampailta. Kartanon eteläpuoleisia, tien varrella olevia saarekkeita (47b) ei ole enää viime vuosina laidunnettu ja ne ovatkin vähitellen kasvamassa umpeen ja rehevöitymässä.

Kartta 9. Kohteet 46 - 52 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna (kohde 52a edellisessä kartassa)

Haapavesakko ja hietakastikkaa valtaavat tilaa saarekkeilla sinnitteleviltä niittykasveilta.

Hoito: Raivaus ja laidunnus. Muntolannokan ympäristössä olevia saarekkeita voisi hoitaa yhdessä jokirantaan perustettavan suojavyöhykkeen kanssa. Tällöin saarekkeet voisi yhdistää suojavyöhykkeen kanssa järkeväksi laidunkokonaisuudeksi.

48. Reunavyöhykkeet, itäinen Pruukki (++)

Kohde 48a on pohjoisosiltaan melko kalliainen töyräs, jolla kasvaa mäntyä, koivua, raitaa ja villiintynyt omenapuu. Kallion laki on melko karua kasvaen metsälauhaa ja isomaksaruohoa. Etelämpänä on pieni niittyjuotti, jolla viihtyvät myös tuoksusimake, *mäkikaura*, *keltamatar*, *nuokkukohokki*, *sikoangervo* ja *ketoneilikka*. Kalliomäen talon länsipuolella on avoin, todennäköisesti aikoinaan laidunnettu avoimempi niittykuvio. Niityn reunoilla puusto on monipuolista, kauniiden katajien ja monihaaraisten mäntysten lisäksi kasvaa poppelia, koivua ja omenapuita. Ruohovartisista mainitsemisen arvoisia ovat ahdekaunokki, pukinjuuri, aholeinikki, poimulehti, metsälauha, tuoksusimake, sarjakeltano, lampaannata, kissankello, ahomansikka, *keltamatar*, *ketoneilikka* ja *mäkikaura*. Etelämpänä reunavyöhyke on vaihtelevan puustoista. Aivan eteläosa on puustoltaan tihein. Sillä kasvaa raitaa, haapaa, koivua ja tuomea. Aivan kaakossa on pellolle johtavan traktoritien ja itäisen pellon välissä pieni hakamainen kuvio, jolla kasvaa sananjalkaa, metsäapilaa, koiranputkea, valkolehdoikkia, kultapiiskua, purtojuurta, särmäkuismaa ja *mäkikauraa*. Kohde 48b on melko vaatimaton, runsaspuustoinen niemeke, jolla kasvaa kauniita maisemamäntyjä sekä nuorempaa mäntyä, pihlajaa, katajaa ja haapaa. Alueen länsiosassa on jäkälää kasvava kallio, jolla esiintyy siellä täällä varpuja, sananjalkaa, isomaksaruohoa, metsälauhaa, hietakastikkaa, rohtotädykettä, mäkitervakkoa, pukinjuurta, *keltamatar*, *mäkikauraa*, *syylälinnunhernetä* ja *kangasajuruohoa*.

Hoito: Reunavyöhykkeillä nuoren männyn ja erityisesti eteläosissa tiheän lehtipuuston harvennus parantaisi alueen maisemallista ilmettä. Hienot katajat ja maisemamännyn kannattaa säästää. Mikäli kohdetta aidataan laitumeksi, voisi esimerkiksi kohteen 48a eteläosia laiduntaa tässä esitettyä rajausta laajemmalti erityisympäristötuen avulla.

49. Metsäsaarekkeet ja perinnebiotooppi, Vanhakartano (++)

Vanhakartanon pellolla sijaitsevat saarekkeet 49a ja b ovat sekametsäsaarekkeita, joilla on kangasmetseenomaista kasvillisuutta. Sieltä täältä löytyy myös

niittymäisiä reuna-alueita, joilla kasvaa huomionarvoisia niittykasveja: *sikoangervo*, *mäkikauraa* ja *kangasajuruohoa*. Kiskonjoen loppupään mutkassa sijaitsee vanha laidunalue (49c). Vuoden 1965 jälkeen alueella ei kuitenkaan ole ollut laidunnuksessa, mikä näkyy lähes läpipääsemättömänä tuomileppä-haapapusikkona. Vanhasta laitumesta kertovat avoimemmilla kohdilla kasvavat vanhat, pylväsmäiset katajat ja kauniit pihlajat. Valtaosin alue on varjoisaa ja lehtomaista ja sen ruohovartislaisto niukkaa. Avoimilla kohdilla on sen sijaan säilynyt *mäkikauralaikkuja*, jolla esiintyvät myös ahomansikka, ahdekaunokki, aholeinikki, päivänkakkara, tuoksusimake, nurmitädyke, mäkitervakko, kalliokielo, huopakeltano ja kurjenkello. Huomionarvoisista lajeista tavataan *tummatulikukkaa*, *keltamatar*, *hakarasaraa* ja *mäkikauraa*. Rantapensaikossa lauleli satakieli. Vanhakartanon piha-alueen koillispuolella on muutama pieni metsäsaareke, joita voidaan myös hoitaa erityisympäristötukien avulla.

Hoito: Kohteilla 49a ja b maisemaa voidaan avata poistamalla nuorpuustoa ja muutamia isompia-kin puita reuna-alueilta. Kuviolle 49c suositellaan voimakasta pusikon raivausta, jonka jälkeen aluetta voitaisiin hoitaa laiduntamalla.

50. Perinnebiotooppi, Vähä-Kuuston talon läheisyydessä (+++)

Kohde on yksi seudun parhaiten säilyneistä perinnebiotoopeista, jolla myös niittylajisto on monipuolinen. Niityltä löytyy Perniön seudulla harvinaisia kasvilajeja mm. *mäkikattara* ja *heinäratamo*. Koko alue on vanhoista piikkilangoista päätellen ollut aikoinaan laidunnuksen piirissä. Koillisosat ovat puoliavointa tuoretta niittyä kun taas lounais- ja keskiosat tiheästi koivikoitunutta tuoretta ja kosteaa niittyä. Itäosien kalliopaljastumien läheisyydessä ja kaakkoisosien niemekkeellä on pieniä laikkuja kuivaa pienruohoniittyä. Erityisen hieno on keski- ja itäosien rinneniitty, jolla kasvaa kauniita katajia ja runsaasti *mäkikauraa*. Koillisosien mäen laella runsaimmat lajit ovat *keltamatar*, aholeinikki, kissankello, siankärsämö, pukinjuuri, nurmipuntarpää, pölkkyruoho, höröjäsenruoho, *hakarasara*, *mäkilemmikki* ja *mäkikaura*. Niittyalueella nokkosta pitkin kiipeili humalanvieras. Edustavimmalla niittykuviolla kohteen keskiosissa valtalajeina ovat *mäkikaura*, *keltamatar* ja pukinjuuri. Muuta niittylajistoa edustavat tuoksusimake, mäkitervakko, ahomansikka, kalvassara, niittysuolaheinä, ahdekaunokki, poimulehti, heinätahtimö, kissankello, *ketopiippo*, *heinäratamo*, *syylälinnunherne* ja *sikoangervo*. Lounaisosien tiheässä koivikossa valtalajina on nurmilauha ja sen seassa suo-orvokki, mesiangervo, ojaleinikki, suo-ohdake, ranta-alpi ja roh-

toivirmajuuri. Itäisillä kuivemmilla niittykuvioilla mainitsemisen arvoinen *mäkikattaran* lisäksi on *nurmilaukka*.

Hoito: Alueesta saisi erinomaisen laitumen suuren kokonsa ja hyvän heinäntuottokykynsä ansiosta. Laidunnus ehkäisisi myös kohteen rehevöitymisen ja takaisi näin harvinaisen niittykasvillisuuden säilymisen. Erityisesti lounaisosan koivikkoa voisi harventaa hakamaisemmaksi.

51. Saarekkeet ja reunavyöhykkeet, Kuusto (++)

Kuuston kylässä, Iso-Kuuston ja Alastalon tilakeskuksien pohjoispuolella on erilaisia pellon metsäsaarekkeita ja reunavyöhykkeitä, joita on aiemmin laidunnettu. Saarekkeet **51a** ovat pienialaisia niittymäisiä saarekkeita, joilla mm. *mäkikaura* on runsas. Puusto on melko vähäistä. Kuvio **51b** on pellonreunametsikköä, jolla on pieniä avoimempia niittylaikkuja. Puustossa valtalajeina ovat mänty ja koivu. Nuorta haapaa on jo harvennettukin. Niittymäisemmillä kuvioilla kasvavat hietakastikka, sarjakeltano, lampaannata, rohtotädyke, mäkitervakko, ahomansikka, rätvänä, särmäkuisma, niitynurmikka, kurjenkello, ojakärsämö, ahdekaunokki ja *syylälinnunherne*. Kuvio **51c** on laajempi aiemmin laidunnettu pellon reunavyöhyke, joka on säilyttänyt osittaisen avoimuutensa ohikulkevan sähkölinjan aluspuuston raivauksien ansiosta. Eteläosissa kasvaa koivua, raitaa ja katajaa. Niityalueella valtalajeina ovat ahdekaunokki, kurjenkello, lampaannata, ahomansikka, tuoksusimake ja nuokkuhelnikkä. Luoteessa suuret rehevyyttä osoittavat kasvit ovat vallanneet alaa, täällä valtalajeina ovat sananjalka, sarjakeltano, nurmipuntarpää, vadelma, kuivemmissa kohdissa kasvaa myös *mäkiviroilää*, *mäkikauraa*, *syylälinnunhernettä*, *keltamataraa* ja *ketoneilikkaa*. Kohteen keskiosissa sähkölinjan ja metsän rajapinnassa on vyöhyke, jolla kasvaa metsälauhaa, purtojuurta, ahomataraa, kanervaa, tuoksusimaketta, mäkitervakkoa, kissankelloa, häränsilmää, *sikoangervoa*, *nuokkukohkia*, *jäkkiä* ja *peurankelloa*.

Hoito: Niittykuvioiden laajentaminen puustoa raivaamalla parantaisi reunavyöhykkeiden vielä melko runsaan niittylajiston elinoloja. Erityisesti kuvion **51c** länsi- ja luoteiskulmat ovat runsaspuustoisia ja harvennus voi olla muita alueita voimakkaampaa. Kuvio sopisi myös laitumeksi. Pellon niittymäisiä saarekkeita voisi hoitaa niittämällä.

Kuuston kylässä maisemallisesti melko syrjässä paikassa sijaitseva perinnebiotooppi (kohde 50) on lajistoltaan Perniön parhaimmistoa. Laajuutensa vuoksi alue sopisi hyvin esim. laitumeksi.

Vielä melko yleinen loistokultasiipi viihtyy kukkivilla niityillä ja kedoilla (kohde 50).

Avoimena säilynyttä reunavyöhykettä Kuuston kylässä (kohde 51).

52. Perinnebiotoopit, Kuuston kylä (++++)

Kuuston kylän peltoaukean länsikulmilla on useita kasvillisuudeltaan erityisen monipuolisia niemekkeitä, joita on aikoinaan laidunnettu. Kohde 52a on pienialainen keto mökkien varrella. Etelässä ja idässä keto rajautuu järeäpuustoiseen jyrkenteeseen. Niityllä kasvavat mm. aholeinikki, tuoksusimake, niittysuolaheinä, mäkitervakko, kissankello, ketoneilikka sekä *nurmilaukka*. Kohteet 52b ja c ovat eteläosiltaan niittymäisiä niemekkeitä, joilla kasvavat mm. mäkitervakko, siankärsämö, tuoksusimake, nurmipuntarpää, särmäkuisma, kissankello, iso- ja keltamaksaruoho, niittynurmikka, *keltamatarata*, *nurmikaunokki*, *mäkikaura*, *ketoneilikka*, *syylälinnunherne*, *nuokkukohokki* ja *peurankello*. Saarekkeen 52c länsirinteillä kasvaa tiheästi haapaa. Kuvio 52d on lajistollisesti edustavin. Aiemmin laidunnetulla, jyrkästi etelään viettävällä niityllä viihtyvät yhä useat Perniön seudulla harvinaiset niittykasvit, kuten *kelta-apila* ja runsaana esiintyvä *heinäratamo*. Niityltä löytyy myös nurmipuntarpäätä, runsaasti *mäkikauraa*, metsäapilaa, siankärsämöä, tuoksusimaketta, höröjäsenruohoa, mäkitervakkoa, ahosuolaheinää, iso- ja keltamaksaruohoa, kultapiiskua, ahdekaunokkia, kanervaa, sarjakeltanoa, pukinjuurta, kissankelloa, nurmiröllää, särmäkuismaa, kevätkymsimöä, lampaannataa, *mäkivirvilää*, runsaasti *ketoneilikkaa*, *peurankelloa*, *nuokkukohokkia*, *ketotädykettä*, *syylälinnunhernettä* ja *hakarasaraa*.

Hoitto: Kaikille kohteille soveltuu laidunnus tai niitto. Erityisesti lajistoltaan arvokkaimman kohteen 52d reunapuuston poisto ja koko niittyalueen niitto syyskesällä ylläpitäisivät sen nykyistä lajis-

tollista monimuotoisuutta. Edellisten kohteiden eteläpuolella, Kuustonojan eteläpuolella on puronnotko, jolla pienimuotoiset raivaukset parantaisivat maisemallista ilmettä.

Suojavyöhyke ja kosteikko: Kuuston kylän pellot ovat märkinä kausina hyvin tulvaherkkiä. Erityisesti läntisimmissä osissa vesi nousee herkästi pellolle. Tämän vuoksi suojavyöhykkeet olisivat erittäin tarpeellisia peltokuvion ainakin Puontilantielle asti. Länsiosien kapeat, hyvin jyrkästi Kuustonojaan viettävät peltolohkot voitaisiin sisällyttää kokonaisuudessa suojavyöhykkeeseen. Alueelle voidaan harkita myös pienimuotoista pohjapatoa/kosteikkoa.

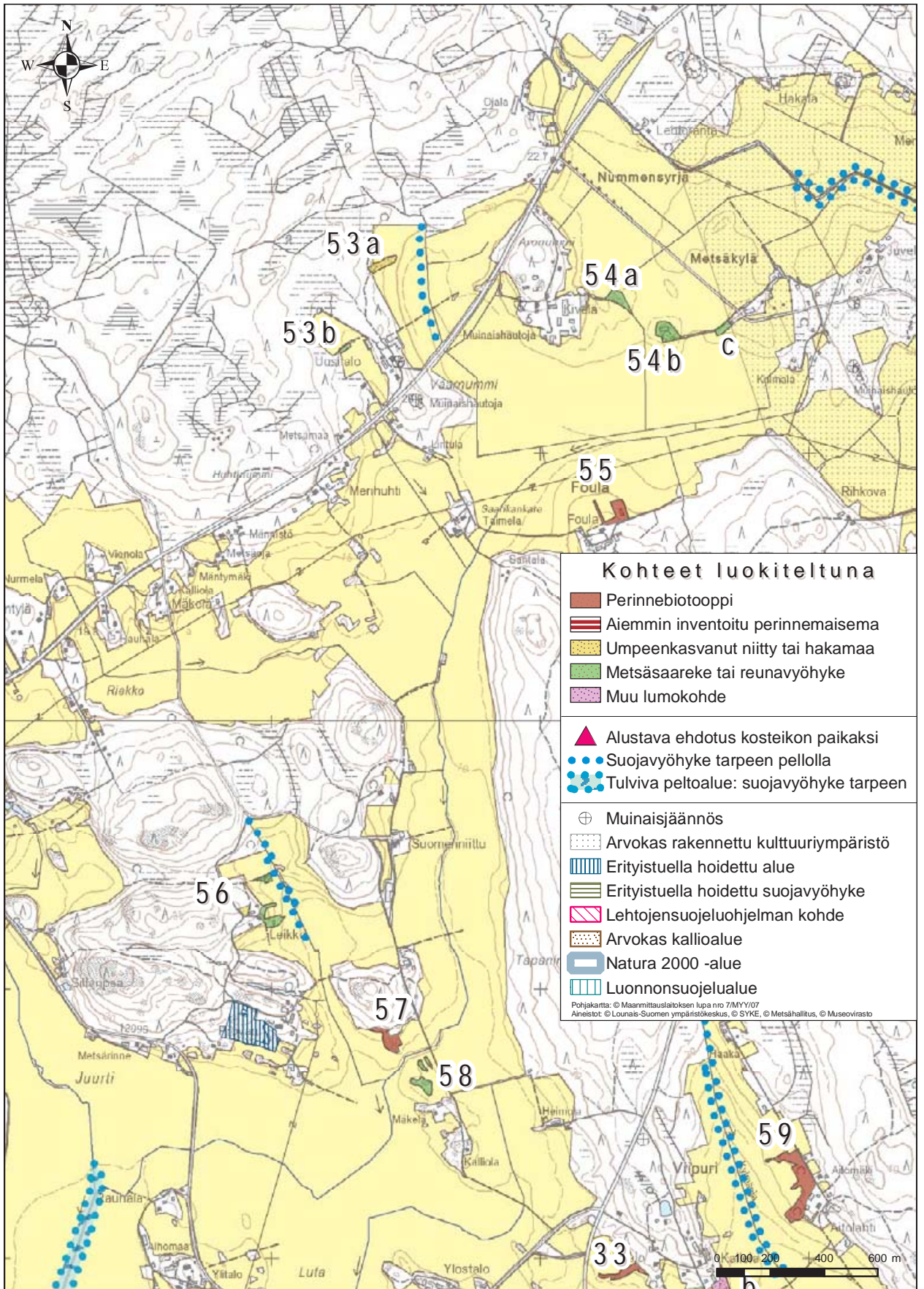
53. Hakamainen niemeke ja reunavyöhyke (+)

Kohde 53a on puoliavoin hakamainen niemeke, joka rajautuu tilan nurmilaitumiin. Niemekkeellä kasvaa mm. vaahtera, katajaa ja harvakseltaan muuta puustoa. Aluskasvillisuus on rehevää heinävaltaista niittyä, jonka lajistoon kuuluvat mm. hietakastikka, nurmilauha ja -röllä, sarjakeltano, ahopukinjuuri, kultapiisku, särmäkuisma, kissankello ja kangasmaitikka. Kohteen länsipäädyssä on kaivettu lampi. Kohde 53b on peltotiehen rajautuva pienempi niemeke, jolla on lähinnä maisemallista arvoa. Niemekkeellä kasvaa mm. nuorta mäntyä ja koivua. Kenttäkerroksen kasvillisuus on edellisen kohteen kaltainen.

Hoitto: Kohde 53a olisi suhteellisen helppo hoitaa raivaamalla kuusta ja mäntyä sekä laiduntamalla. Tällöin alue tulisi laiduntaa erilleen aidattuna vie-reisestä nurmilaitumesta, jotta kohde ei rehevöityisi entisestään. Kohteen 53b hoidoksi riittää lähinnä männyn ja koivun harvennus. Katajat, pihlajat ja raidat kannattaa jättää kohteelle monimuotoisuutta lisäämään. Myös pientä siivousta tulisi tehdä, mikäli kohdetta hoidetaan erityistuellä.

54. Metsäsaarekkeet ja pieni niemeke (+)

Kohde 54a on rehevä, hietakastikkavaltainen saareke jolla on maisemallista arvoa. Saareke on keskeltä avoin, reunoilla kasvaa lähinnä haapaa. Niityn heinävaltaiseen lajistoon kuuluvat heinien ohella mm. kissankello, sarja- ja huopakeltano, kangasmaitikka, aho-orvokki, ahomatara, pukinjuuri, nurmitädyke, ahomansikka, särmäkuisma, pujo sekä *keltamatarata*. Saareke rajautuu peltonurmeen, joka on ollut lammaslaitumena. Saarekkeella 54b kasvaa ladon ympärillä niittyä ja koilliskulmilla tiheä haapavesakko. Runsaimpina esiintyvät hietakastikka, pelto-ohdake ja vadelma, mutta itäosissa on myös monilajisempaa niittyä: sarjakeltanoa, kissankelloa, tuoksusimaketta, pukinjuurta, silmäruohoa,

Kartta 10. Kohteet 53 - 59 elinympäristötyyppittäin luokiteltuna

Pieniltäkin niittymäisiltä saarekkeilta voi löytyä yllättävän paljon niittylajistoa. Tämä mäkikauravaltainen niitty laikku sijaitsee Metsäkylässä (kohde 54).

särmäkuismaa, päivänkakkaraa, *isolaukkua*, *kangasajuruohoa*, *ketoneilikkaa* ja *mäkikauraa*. Kuviolla 54c on vanhan rakennuksen ja sokerijuurikasauaman väliin jäävä pieni niitty laikku, jolla valtalajeina ovat niittynurmikka, nurmipuntarpää ja *mäkikaura*. Muuta lajistoa edustavat *keltamatar*a, siänkärsämö ja kissankello.

Hoito: Kohteita voi hoitaa vähäisin raivauksin sekä niittämällä tai laiduntamalla.

55. Perinnebiotooppi, Foudila (++)

Erittäin komeita katajia kasvava maisemallisesti edustava katajaniemeke, jonka reunassa on lato. Aluetta on laidunnettu viimeksi 1960-luvulla lampailta ja lehmillä. Katajan joukossa kasvaa mm. koivua, pihlajaa, pajua, taikinamarjaa ja vadelmaa. Pohjakasvillisuus on rehevää, tiheän pensaikon alla sammaloitunutta. Niittukasvillisuutta edustavat mm. ahomansikka, nurmitädyke, särmäkuisma, niittysuolaheinä, puolukka, mustikka ja valkovuokko. Inventoinnin myöhäisestä ajankohdasta johtuen huomionarvoinen kasvillisuus jäi näkemättä. Kohteeseen liittyy pellolta poistetuista kivistä muodostuva kiviaita.

Hoito: Niemekettä on jo raivattukin. Raivaustarve jatkuu tulevaisuudessakin, mutta myös katajikkoja kannattaa pikku hiljaa harventaa huonokuntoista katajaa poistamalla, jotta jäljelle jäävät pensaat ja maapohja saisivat enemmän valoa. Kohde

sopii kokonsa puolesta laitumeksikin. Erityistuella tuettaviin toimenpiteisiin voi ottaa mukaan kiviaidan esiin raivaamisen.

56. Latosaareke, reunavyöhyke ja laidun, Leikko (+)

Leikon kohteet koostuvat latosaarekkeesta, maisemallisesti kauniista pellon reunavyöhykkeestä ja jo nyt laidunnutusta pienestä niitystä. Reunavyöhykkeellä sijaitsee vanha sauna. Muutoin alue kasvaa harvakseltaan isohkoja koivuja, mäntyä, kuusta, pihlajaa ja katajaa. Joukossa on myös muutama omenapuu. Niitty on paikoin *mäkikauravalt*aista. Lisäksi sillä kasvaa mm. ahomataraa, ahdekaunokkia, kissankelloa, kärsämöitä, kangasmaitikkaa, metsäkurjenpolvea, pukinjuurta, nataa, tuoksusimaketta ja *keltamataraa*. Pohjoisempi niemeke on lajistoltaan yksipuolisempi. Latosaareke ja pieni hevoslaidun ovat mukana hoitokokonaisuuteen soveltuvina kohteina.

Hoito: Reunavyöhykettä kannattaa hoitaa varovaisesti kuusta ja vadelmaa, pohjoisemmalla niemekkeeltä myös haapaa raivaten sekä niittäen tai laiduntaen. Myös latosaarekettä voi hoitaa niittäen ja vesakkoa harventaen. Tien vieressä oleva laidunaitaus voidaan ottaa erityistukeen, mikäli eläimiä ei lisäruokita alueella ja laidunnus ei ole liian intensiivistä.

57. Perinnebiotooppi (++)

Paikoin pienruohovaltainen, maisemallisesti erittäin edustava katajaniemeke. Kohde on osa vanhaa hieholaidunta, jonka komeiden katajien sekaan on nytemmin istutettu vaahteraa, saarnea, koivua ja mäntyä. Kohteen eteläreuna on hietakastikan valtaama ja pohjoispuolella kohde rajoittuu niemekkeen läpi kulkevaan peltotiehen ja maa-ainekasoihin. Näiden lähistöllä kasvaa lähinnä peltorikkaruohoja. Edustavimmissa kohdissa niemekkeellä esiintyy kuitenkin niittukasvillisuutta: nurmilauhaa, aholeinikkiä, ahomataraa, aho-orvokkia, ahdekaunokkia, kärsämöitä, rätvänää, isomaksaruohoa, tuoksusimaketta, lampaannataa, *syylälinnunhernettä*, *nuokkukohokkia*, *keltamataraa* ja *mäkikauraa*. Myös niemekkeen pohjoispuolella oleva metsä on vanhaa laidunalueta, joka näkyy kasvillisuudessa edelleenkin pohjakasvillisuuden heinävaltaisuutena. Katajaa kasvaa siellä täällä. Karuhkoa metsää ei kuitenkaan rajattu mukaan kohteeseen.

Hoito: Mikäli kohde halutaan palauttaa perinne-maisemaksi, tulisi metsityksestä luopua ja istutetuja puita raivata. Alueen hoito perinnemaisemana edellyttäisi lisäksi niittoa tai laidunnusta. Mikäli kohdetta hoidetaan laiduntamalla, voidaan erityis-

tukeen rajata mukaan myös niemekkeen pohjoispuolen vanhaa metsälaidunta.

58. Metsäsaarekkeet (++)

Suurin saareke on hakamainen ja haapavaltainen. Sillä kasvaa niittykasveja mm. metsäkurjenpolvea, sarjakeltanoa, tuoksusimaketta, aholeinikkiä, kissan- ja kurjenkelloa, ahomataraa, metsäapilaa, särmäkuismaa, purtojuurta, valkolehdokkia, *ketopiippoa*, *mäkikauraa* ja *keltamataraa*. Muilla saarekkeilla koivu on valtapuuna ja kasvillisuus on rehevämpää, hietakastikkavaltaista.

Hoitto: Saarekkeiden hakamainen ilme olisi hyvä säilyttää raivauksien avulla. Suurimman saarekkeen hoidoksi voisi ajatella myös laidunnusta.

59. Perinnebiotooppi (++)

Noin vuoteen 1982 asti laidunnettua maisemallisesti kaunista reunavyöhykettä Aitlahdentien varrella. Aluetta on harvennettu talvella 2005/2006, ja

varsinkin alueen länsiosasta on poistettu runsaasti harmaaleppää ja haapaa. Sen sijaan maisemallisesti kauniit puut ja jonkin verran nuorta puustoa on jätetty. Eri-ikäisten puiden ja kauniiden maisemapuiden suosiminen onkin monimuotoisuuden kannalta hyvä menetelmä. Kohde on pitkänomainen, jatkuen tilan saunan taakse kohti kaakkoa pusikoituvana niittynä. Kaakossa kasvaa järeitä kuusia, kaunis maisemamänty ja maisemapihlaja, tuomea ja haapaa, koivua, punalehti- ja orjanruusua, terttuseljaa, herukoita sekä nuorempia istutettuja kuusia, pihtoja ja *tammia*. Alueen länsiosassa kasvaa myös harmaaleppää ja pihlajaa. Vadelma on vallannut viime aikoina alaa. Kuivemmilla niittykohdilla kasvavat kelta- ja isomaksaruoho, mäkitervakko, hietakastikka, metsäapila, pukinjuuri, aholeinikki, sian- ja ojakärsämö, kalliokielo, ahdekaunokki, purtojuuri, kissan- ja kurjenkello, timotei, ahomatara, päivänkakkara, humalanvieras, *ketoneilikka*, *mäkikaura*, *mäkivirvilä*, *ruoholaukka*, *hakarasarra*, *nuokkukohokki* ja *syylälinnunherne* sekä saunan läheisyydessä luultavasti puutarhakar-

Maisemapuut ovat tärkeitä katseen kiinnekohtia maisemassa (taustalla kohde 57). Kuva: T. Pakkanen

kulaisena imikkää, *kevätesikka* ja *mäkimeiramia*. Kaakkoisosat ovat länsiosia rehevämpää vadelman, nurmipuntarpään, nokkosen, hiirenvirnan, särmäkuisman, maitohorsman ja koiranputken luonnehtimaa niittyä. Kohteen keskiosat taas ovat koivuvaltaista kosteampaa aluetta, jolla runsaimmat lajit ovat mesiangervo, valkovuokko, rantalampi, lehtomaitikka, metsäorvokki, sananjalka, nurmilauha ja oravanmarja.

Hoito: Kaakkoisosien vadelmapusikka ja nuorta haapaa kannattaa raivata voimakkaasti. Maisemapuiden esiin ottaminen parantaisi myös maisemallista ilmettä. Läntisellä raivatulla osiolla uusintaraivaukset ovat tarpeen voimakkaan vesa-koitumisen takia. Alueen avoimuutta olisi helpoin ylläpitää laiduntamalla.

60. Perinnebiotooppi (++)

Meri-Knaapilan tilan ulkorakennusten länsipuolella pienen peltotien varrella hiekkavaikutteinen, runsaslajinen niittykuvio. Tien laidalla kasvaa kaapealla kaistalla hyvää ketolajistoa kuten kissankelloa, siankärsämöä, huopakeltanoa sekä huomionarvoisista lajeista *syylälinnunhernettä*, *keltamataraa*, *hinaa*, *ketopiippoa* sekä suuri laikku *jäkkiä*. Pohjoiseen nousevalla rinteellä kasvaa järeää mäntyä, ja alue on kangasmetsäpohjaista kasvaen metsälauhaa ja sananjalkaa. Koillisosissa on taas rehevä umpeutuva tuore niitty laikku, jonka laidoilla kasvaa kuusta, koivua ja vaahteraa. Peltotien eteläpuolella oleva osa on kasvamassa umpeen: nuorta mäntyä, katajaa, kuusta, vadelmaa, raitaa ja terttuseljaa kasvava avoimien osien laidoilla. Ruohovartislajisto on monipuolinen, runsaimmat lajit ovat nurmiröllä ja -lauha, ahdekaunokki, särmäkuisma, pukinjuuri, jänönsara, metsäorvokki, sarjakeltano, niittysuolaheiniä, rohtotädyke, sian- ja ojakärsämö, kultapiisku, purtojuuri, ahomansikka, huopakeltano ja huomionarvoisista *mäkikaura* ja *ketopiippo*.

Hoito: Alueesta saisi pienen laitumen. Myös puuston raivaus erityisesti lounaiselta kukkaniityltä olisi eduksi.

61. Niemekkeet (+)

Reheviä niittymäisiä, maisemallisesti kauniita etelään viettäviä niemekkeitä Meri-Knaapilassa. Suuremmalla niemekkeellä kasvaa melko tiheästi koivuja, idempänä myös kauniita pylväsmäisiä katajia.

Hoito: Pusikoitumisen estäminen raivauksien avulla. Myös niitto tai laidunnus lisäisi monimuotoisuutta.

62. Reunavyöhyke (++)

Penttilän tilan pihapiirissä on muutamia, lampaila laidunnettuja alueita. Pohjoisimpana lammen ympärillä lähinnä tietä on kasvillisuudeltaan rehevä laidunkuvio. Valtalajeina ovat mesiangervo, vadelma, maitohorsma, nokkonen, röllit ja nurmilauha. Tietä ja laidunta erottaa puusto, jossa on kuusta, vaahteraa ja mäntyä. Itäisimmät osat ovat heinikoista metsää, jossa valtalajina on metsälauha. Puustossa mänty on runsain, pellon laidalla kasvaa myös koivua, katajaa ja omenaa. Siellä täällä on ketoalueita, joilla viihtyvät huopakeltano, mäkitervakko, pukinjuuri, särmäkuisma, kurjenkello ja *mäkikaura*. Laidunalueen ja pellon väliin jää laiduntamaton pieni kaistale, jolla on arvokas niittylajisto. Edellä mainittujen lisäksi tavataan lisäksi härän-silmää, *sikoangervoa*, *nuokkukohokkia*, *keltamataraa*, *ketoneilikkaa* ja *kangasajuruohoa*.

Hoito: Laidunnusta voisi laajentaa erityisesti kaakon suuntaan. Nuorpuuston poisto olisi tarpeen pellon laidalta.

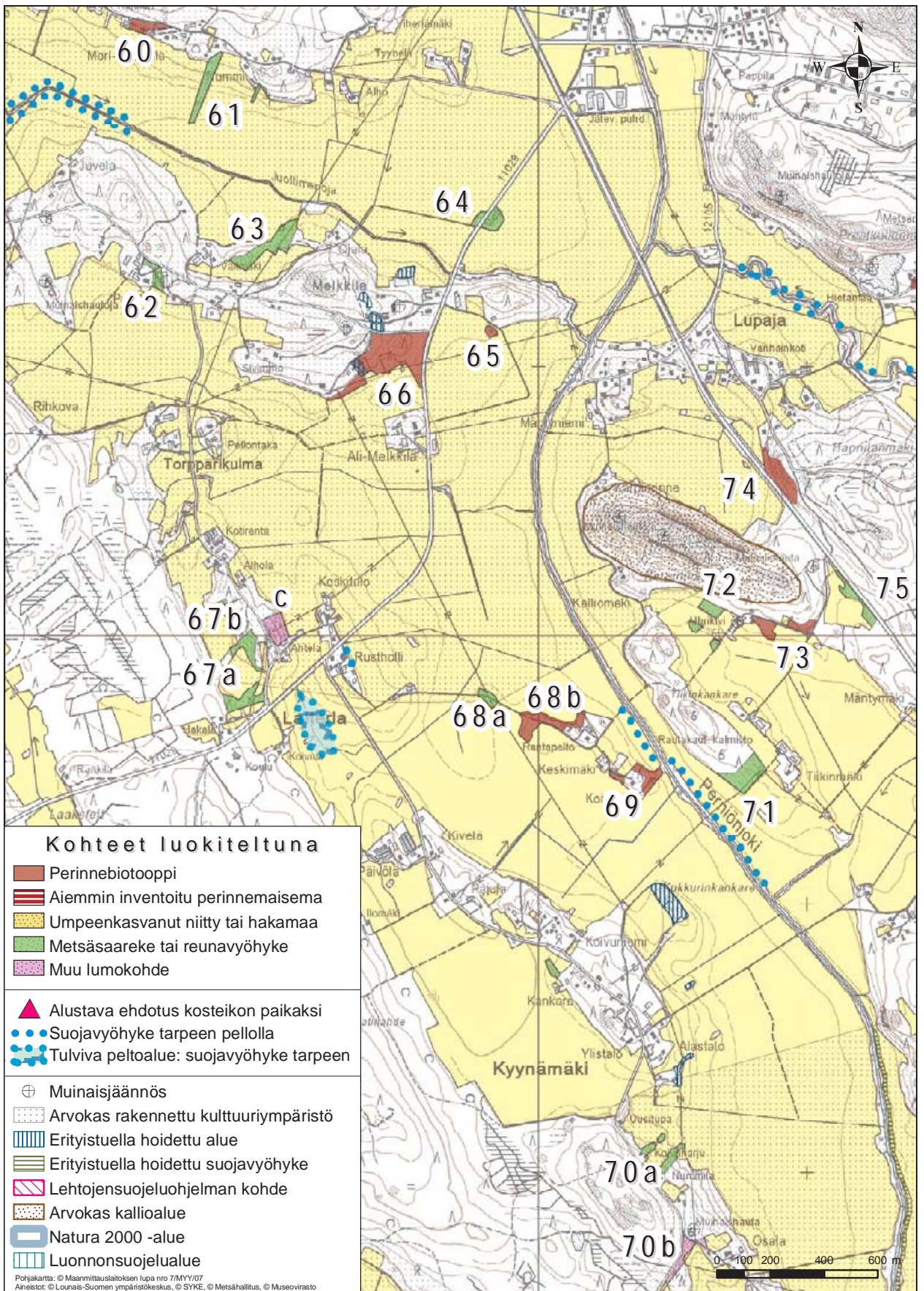
63. Reunavyöhyke (+)

Nykyään melko vaatimaton vanha metsälaidun, joka on osittain muuttunut talousmetsäksi. Lähinnä lounaassa ja koillisessa on avoimempia niittykuvioita. Metsäalueet ovat mäntyvaltaisia. Kenttäkerroksessa runsaimmat lajit ovat lillukka, mustikka, metsäkastikka, kultapiisku, ahomansikka, sudenmarja ja oravanmarja. Välimäen tilan itäpuolella on pieni katajainen niitty laikku, jolla viihtyvät mm. sananjalka, nurmiröllä, metsäapila, kissankello, särmäkuisma, pukinjuuri, ahomatara, niittynurmikka, *mäkikaura* ja *syylälinnunherne*. Avoimille paikoille on istutettu lehtikuusta. Koillisosassa on myös avoimempaa niittyaluetta, jolla kasvaa osittain istutusperäistä puustoa. Niityllä on kuitenkin koivun ja männyn seassa vielä kauniita katajia. Kenttäkerros on reheväsäksyistä mesiangervo-maitohorsma-koiranputkivaltaista aluetta.

Hoito: Mikäli kiinnostusta löytyy, alueelle saisi erityisympäristötukea niin reunojen raivaukseen kuin vaikkapa koko alueen palauttamiseen laitumeksi.

64. Pellon metsäsaareke (+)

Pieni vaatimaton pellon metsäsaareke, joka sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla. Etelärinteet kasvavat tiheästi haapaa, pihlajaa, koivua, nuorta *tammaa*, taikinamarjaa ja lehtokuusamaa. Kenttäkerroksessa runsain on hietakastikka, metsälauha ja ahomatara, muuta lajistoa edustavat kultapiisku,

Kartta II. Kohteet 60 - 70 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

hiirenvirna ja pölkkyruoho. Pohjoislaidalla sijaitseva pari latoa.

Hoito: Haavikon raivaaminen parantaisi alueen maisemallista ilmettä. Monimuotoisuutta lisää tammien, pihlajien, taikinanmarjan ja lehtokuusaman suosiminen.

65. Perinnebiotooppi (++)

Tilakeskuksen itäpuolisella peltoaukealla sijaitseva pieni niittymäinen saareke, jonka itälaidassa kasvaa jonkin verran haapaa, iso *tammi* ja mänty. Saarekkeen keskiosat ovat kuivaa pienruohoniittyä, reunat rehevämpää *mäkikaura*-nurmipuntarpäävaltaista niittyä. Kohteen parhaat niittylajit ovat mäkitervakko, lampaannata, ahosuolaheinä, aholeinikki, kultapiisku, pukinjuuri, kissankello, keltamaksaruoho sekä huomionarvoiset *sikoangervo*, *keltamatara*, *mäkivirvilä*, *ketoneilikka*, *hakarasaraa*, *kangasajuruoho* ja *nurmilaukka*.

Hoito: Silloin tällöin tapahtuva haapavesojen poisto ehkäisisi saarekkeen umpautumisen. Arvokkaan niittylajiston säilymistä edistäisi myös kohteen niitto.

66. Perinnebiotooppi, Melkkilä (++++)

Melkkilän kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa ympäristössä sijaitsee myös muita perinnebiotooppiksi luokiteltavia kohteita. Pienet alueet pihapiirin läheisyydessä olivat kartoitushetkellä erityisympäristötuen piirissä ja niitä laidunnettiin hevosilla. Kuitenkin laajat osat hienosta laidunmaasta olivat tuen ulkopuolella, vaikkakin osaa niistäkin laidunnetaan. Kartoitettu alue rajautuu eteläosiltaan peltoon, muilta reunoilta teihin. Itä- ja pohjoisosat ovat järeää lehtimetsää, jossa valtalajeina ovat suuret haavat, tuomi, vaahtera sekä istutetut jalot lehtipuut. Pensaista mainitsemisen arvoisia ovat lehtokuusama ja taikinamarja. Lounaassa on kuiva kaakkoon viettävä rinne, jolla on hienoja ketolaikkuja. Rinteen puustossa on eri-ikäistä mäntyä, tuomea, vaahteraa, pihlajaa, haapaa ja katajaa. Metsäisimmillä osuuksilla vallitsee metsälauha. Ruohovaltaisilla alueilla on monipuolista niittykasvillisuutta: kevätpiippoa, tuoksusimaketta, paimenmataraa, nurmitädykettä, päivänkkakaraa, aholeinikkiä, mäkitervakkoa, kurjenkelloa, kioloa, kissankelloa, särmäkuismaa, kultapiiskua, niittynurmikkaa, niittysuolaheinää, pukinjuurta, purtojuurta, pölkkyruohoa, sarjakeltanoa, syyläjuurta, ahdekaunokkia sekä pitkä lista taantuneita perinnebiotoppien kasveja kuten häränsilmää, *syyälännunhernetä*, *ketoneilikkaa*, *keltamataraa*, *mäkikauraa*, *ketopiippoa*, *peurankelloa*, *sikoangervoa*, *nuokku-*

kohokkia, *kangasajuruohoa*, *mäkivirvilää*, *hakarasaraa*, *ketotädykettä*, *jäkkiä* ja *mäkikuismaa*.

Hoito: Laidunnus. Varsinkin kohteen etelälaitaa kannattaisi raivata voimakkaasti, sillä haapavesojen seassa on arvokasta niittykasvillisuutta. Ennen haapojen kaatamista ne kannattaisi kaulata vesa-koitumisen ehkäisemiseksi.

67. Reunavyöhykkeet ja vanha pelto (+)

Heikkiläntien ja Torpparikulmantien risteyksessä on muutamia runsaspuustoisia reunavyöhykkeitä, joita olisi hyvä harventaa maisemallisesti parempaan suuntaan. Kuvio 67a on hyvin tiheä lehtipuuvaltainen alue. Puustossa on paikoin järeähköä haapaa, harmaaleppää, pihlajaa, koivua ja lännessä myös kuusta. Kenttäkerroksesta löytyvät mm. vuohenputki, nurmilauha, mesiangervo, ketunleipä, ojakellukka, kultapiisku, valkolehdokki, lillukka, särmäkuisma, rohtotädyke, hiirenvirna, ahomatara, siankärsämö ja kiolo. Alueella on jonkin verran lahonneita koivuja, jotka kannattaisi raivauksien yhteydessä säästää lisäämään monimuotoisuutta. Kohde 67b on niittymäiseksi muuttuneen kesantopellon pohjoispuolisia metsänreunoja. Luoteisosissa on lajistoltaan parhaimpia avoimia alueita. Reunavyöhykkeessä valtapuuna on mänty. Pienillä niittylaikeilla kasvavat metsälauha, siankärsämö, pukinjuuri, kissankello, ahomatara, päivänkkakara, ahdekaunokki, särmäkuisma, rätvänä, aholeinikki, hietakastikka, valkovuokko, metsäapila, huopakeltano, *keltamatara* ja *mäkivirvilä*. Sisempänä metsässä on avointa vanhan luhistuneen talon pihamaata, jonka tuoreella niittykuviolla kasvaa myös *mäkikauraa*. Kohde 67c on Ahtelan tilan pohjoispuolella oleva hylätty pelto ja reunavyöhyke. Peltoalueella kasvaa rehevä heinäkasvillisuus. Itäosien kallioisella reunavyöhykkeellä kasvaa mäntyä, haapaa, tuomea, kuusta ja pihlajaa. Muutamat vanhat matalakasvuiset männyt ovat maisemallisesti kauniita. Tällä osa-alueella kenttäkerros on melko karua: metsälauhaa, isomaksaruohoa, kultapiiskua, ahosuolaheinää, tuoksusimaketta, lampaannataa, metsälauhaa, ahdekaunokkia, jänönsaraa ja *keltamataraa*.

Hoito: Kohteella 67a voimakas puuston harvennus lahoppuustoa säästellen on tarpeen. Aluetta voisi myös laiduntaa. Kuviolla 67b reunapuuston (männy) harvennus riittää. Kuvion 67c hylätty pelto reunavyöhykkeineen soveltuisi myös esimerkiksi laidunnettavaksi.

68. Pellon metsäsaareke ja perinnebiotooppi (++)

Perniönjoen suuntaan haarautuvan tien varrella on muutamia melko edustavia niittykuvioita. Kuvio 68a on tien halkoma pellon metsäsaareke, jolla on niittymäistä kasvillisuutta: särmäkuismaa, nurmi-puntarpäätä, sarjakeltanoa, keltamataraa, isomak-saruohoa, keltamataraa ja mäkikauraa. Kohde 68b on varsinkin tien eteläpuoliselta osaltaan perinnebio-toopiksi luokiteltavaa aluetta, varsinkin eteläosien niittylaikku on runsaslajinen. Keskiosat kasvavat tiheästi nuorta koivua, haapaa, raita ja pihlajaa, se-assa kasvaa kauniita katajia. Pohjoisempänä reuna-vyöhykkeillä esiintyy myös järeämpää havupuus-toa. Kenttäkerroksessa on runsaasti lajeja, mutta metsittyneissä kohdissa hietakastikka on vallannut laajimmat alueet. Alueella kasvavat myös kielo, kurjen- ja kissankello, metsäapila, valkolehdokki, särmäkuisma ja etenkin etelän niittykuviolla myös pukinjuuri, niittynurmikka, ahdekaunokki, sian-kärsämö, pikkulaukku, hiirenvirna, heinätähdimö, purtojuuri, metsälauha, keltamatara, syylälinnunher-ne, sikoangervo ja mäkikaura.

Hoito: Saarekettä 68a voi hoitaa niittämällä. Kohteen 68b eteläosasta saisi helposti pienen lai-tumen; laidunnus estäisi alueen umpeenkasvun. Keskiosien tiheää puustoa kannattaa harventaa ja alueen haapavesakko poistaa kokonaan. Kauniit katajat ja eteläosan iso raita kannattaa säilyttää maisemassa.

69. Perinnebiotooppi (++)

Koivuahan talousrakennuksen ympärillä on osit-tain hevosella laidunnettua niittyä ja metsälai-dunta. Suuret koivut antavat alueelle hakamaisen ilmeen. Lajisto alueella on melko monimuotoinen, metsäisemmillä alueilla viihtyvät vadelma, metsä-kurjenpolvi, kielo, mustikka, niittynurmikka, lil-lukka, hietakastikka, särmäkuisma ja metsälauha. Koillisen kostealla lepikkoniityllä valtalajeina ovat mesiangervo, ranta-alpi, rohtovirmajuuri ja huopa-ohdake. Kaakon voimakkaasti laidunnetuilta osa-alueilta löytyy myös ahomansikkaa, kultapiiskua, ahomataraa, mäkivoirvilää, keltamataraa, nuokkuko-hokkia, mäkikauraa ja muita hyviä niittylajeja.

Hoito: Kumpareen laidunnus pitää yllä moni-muotoista lajistoa. Laidunnusta kannattaisi laajen-taa käsittämään koko talouskeskuksen pohjoispuo-lisen metsikön. Mikäli maisemaa halutaan avata, se onnistuisi parhaiten poistamalla nuorta kuusta alueelta.

Suojavyöhyke: Talouskeskuksen pohjoispuo-lella on peltokaistale, joka viettää melko jyrkästi

Ketoneilikkaa löytyi vielä monelta kohteelta Perniöstä. Laji kuitenkin kärsii monien taantuneiden perinnebio-tooppikasvien tavoin niittyjen umpeenkasvusta.

Perniönjokeen. Tästä lohkoista voisi kokonaisuudessaan perustaa suojavyöhykkeen.

70. Niemekkeet ja muinaisjännöksen ympäristö, Kyyrämäki (++)

Kohde 70a käsittää pari melko runsaspuustoista, pohjoiseen viettävää kumpareta. Itäisemmällä kasvaa melko tiheästi haapaa, melko järeitä koivu-ja, mäntyjä, pihlajaa ja pähkinäpensasta. Avoimem-milla kohdilla kasvaa särmäkuismaa, kissankelloa, koiranputkea, paimenmataraa, ahdekaunokkia, kielo, päivänkakkaraa, kultapiiskua ja kastikoi-ta. Aivan pohjoisessa pellon laidalla on edusta-vampia niittylaikkuja, joilla viihtyvät metsäapila, pukinjuuri, mäkikaura, nuokkukohokki ja sikoangervo. Läntisemmät niemekkeet ovat vähintään yhtä runsaspuustoisia kuin itäisemmätkin. Myös suuria kuusia kasvaa näillä alueilla. Kuvio 70b pitää sisäl-lään Osalan tilan luoteispuolella olevia pellonlaito-ja. Läheisessä metsässä on muinaisjännös, mistä kertoo myös alueen kasvilajisto. Tilalle johtavan tien pohjoispuolella olevalla pienellä kumpareella kasvavat mm. mäkikaura ja nurmilaukka. Haapa val-taa kuitenkin näidenkin kasvuympäristöä.

Hoito: Varsinkin niemekkeiden (70a) reunamil-ta kannattaisi poistaa nuorta haapaa, mutta myös muuta nuorpuustoa. Myös kohteelle 70b suositel-laan raivausta. Erityisesti tienristeyksen lounais-puolisella metsäalueella maisemanhoidolliset rai-vaukset olisivat eduksi, jolloin alueen nuorpuustoa

voisi poistaa voimakkaasti ja jättää alueelle vain järeimmät männyt ja koivut. Pienen tien vieressä olevan kumpareen niitto syyskesällä pitäisi yllä muinaiskasveille soveltuvaa elinympäristöä.

71. Reunavyöhyke, muinaisjäännösalueen lähiympäristö (+)

Kohde on lajistoltaan melko niukkaa, runsaspuustoista reunavyöhykettä, jonka arvot ovat lähinnä alueella sijaitsevissa muinaisjäännöksissä. Kohteen lähialueella sijaitseekin mm. vanha kuppikallio ja läheisessä metsässä muitakin muinaisjäännöksiä. Alueen muinaisjäännöksiä läheisyydessä kulkee myös luontopolku. Reunavyöhykkeellä valtapuustona kasvaa melko järeää kuusta, jonka joukossa on paikoin vähän pihlajaa, taikinamarjaa ja haapaa. Kenttäkerros on keskiosissa melko karua, varpuvaltaista. Reunamilta löytyy pieniä niittymäisiä kuvioita. Etelässä on paikoin korkeaa ruohoniittyä, jossa valtalajeina ovat kastikat ja mesiangervo. Pienillä matalakasvuisimmilla kuvioilla viihtyvät myös kultapiisku, kissankello, kielot, ahomansikka, pikkulaukku ja *syylälinnunherne*.

Hoito: Alueen kuusikkoa harventamalla ja puusikkaa raivaamalla reunavyöhykkeen ilmettä voidaan avartaa. Jatkossa koko reunaa voisi hoitaa laiduntamalla.

Suojavyöhyke: Kohteen eteläpuolisella pellolla on jokivarressa ongelmia maansortumien kanssa. Näille kohdille voitaisiin perustaa suojavyöhyke.

72. Reunavyöhyke (++)

Länsiosassa on osittain avointa kosteaa sara-mesiangervoniittyä, jolla kasvaa nuorta haapaa ja tervaleppää. Idempänä on tuoreita niittykuvioita ja nuorta havu- ja koivupuustoa. Kenttäkerroksen yleisimmät lajit ovat mesiangervo, metsäkurjenpolvi, luhtakastikka, kurjenkello, leinikit, purtojuuri ja valkohedokki. Huomionarvoisista lajeista esiintyy *syylälinnunherne*.

Hoito: Alueen haavikkoa ja havupuustoa olisi hyvä harventaa. Jatkohoidoksi mahdollisesti laidunnus tai niitto.

73. Perinnebiotooppi, niitty (++)

Niittymäinen niemeke, joka on vanhoista puutarhakarkulaiskasveista päätellen vanhaa pihamaata. Alueelta löytyy nyt paikoin hyvinkin edustavaa kuivaa ja tuoretta niittyä. Pohjoislaidalla kasvaa muutamia järeitä kuusia, etelämpänä omenapuita, koivua, mäntyä ja juhannusruusua. Tuoreilla niittykuvioilla vallitsevat nurmipuntarpää ja koiranputki. Alueen keskiosissa on paikoin laajat kasvustot

mäkitervakkoa ja *mäkikauraa*. Hyvää niittylajistoa edustavat myös pukinjuuri, päivänkakkara, ahomansikka, aholeinikki, ahdekaunokki, purtojuuri, keltamaksaruoho, aitovirna, huopakeltano ja metsäapila. Huomionarvoisia lajeja ovat *mäkivirvilä*, *mäkikaura*, *mäkikuisma*, *ketopiippo*, *jäksi* ja *syylälinnunherne*.

Hoito: Alueesta saisi esimerkiksi pienen laitumen. Vähäinen nuoren puuston poisto (lähinnä pellonlaitojen koivut) voisi myös olla paikallaan.

74. Perinnebiotooppi, kallioketo (++)

Kuivaa jäkäläistä kallioketoa Perniön keskustan eteläpuolella Tammisaarentien varrella. Aluetta on piikkilangoista päätellen laidunnettu aikoinaan, ja vanhat kivijalat kertovat alueella sijainneista rakennuksista. Kallioketo on osittain karua ja jäkäläistä, mutta monin paikoin ketokasvillisuus on hyvinkin edustavaa. Haurasloikko ja mäkitervakko muodostavat paikoin laajat kasvustot. Muuta lajistoa edustavat metsälauha, rohtotädyke, huopakeltano, pölkkyruoho, tuoksusimake ja keltamaksaruoho. Puusto muodostuu männystä, pihlajasta, koivusta ja katajasta. Siellä täällä kasvaa myös taikinamarjapensaita. Alue on kasvamassa umpeen paikoin voimakkaastikin. Huomionarvoisia kasvilajeja on lukuisia, mm. *kissankäpälän* kasvustot ovat harvinaisen laajat. Muita mainittavista ketolajeista esiintyy *kangasajuruohoa*, *syylälinnunhernettä*, *ruoholaukkaa*, *kevät-* ja *ketotädykettä*, *mäkikauraa* ja *ketopiippoa*.

Hoito: Tienvarren puustoa tulisi harventaa kauriin ketomaiseman palauttamiseksi Tammisaarentien suuntaan.

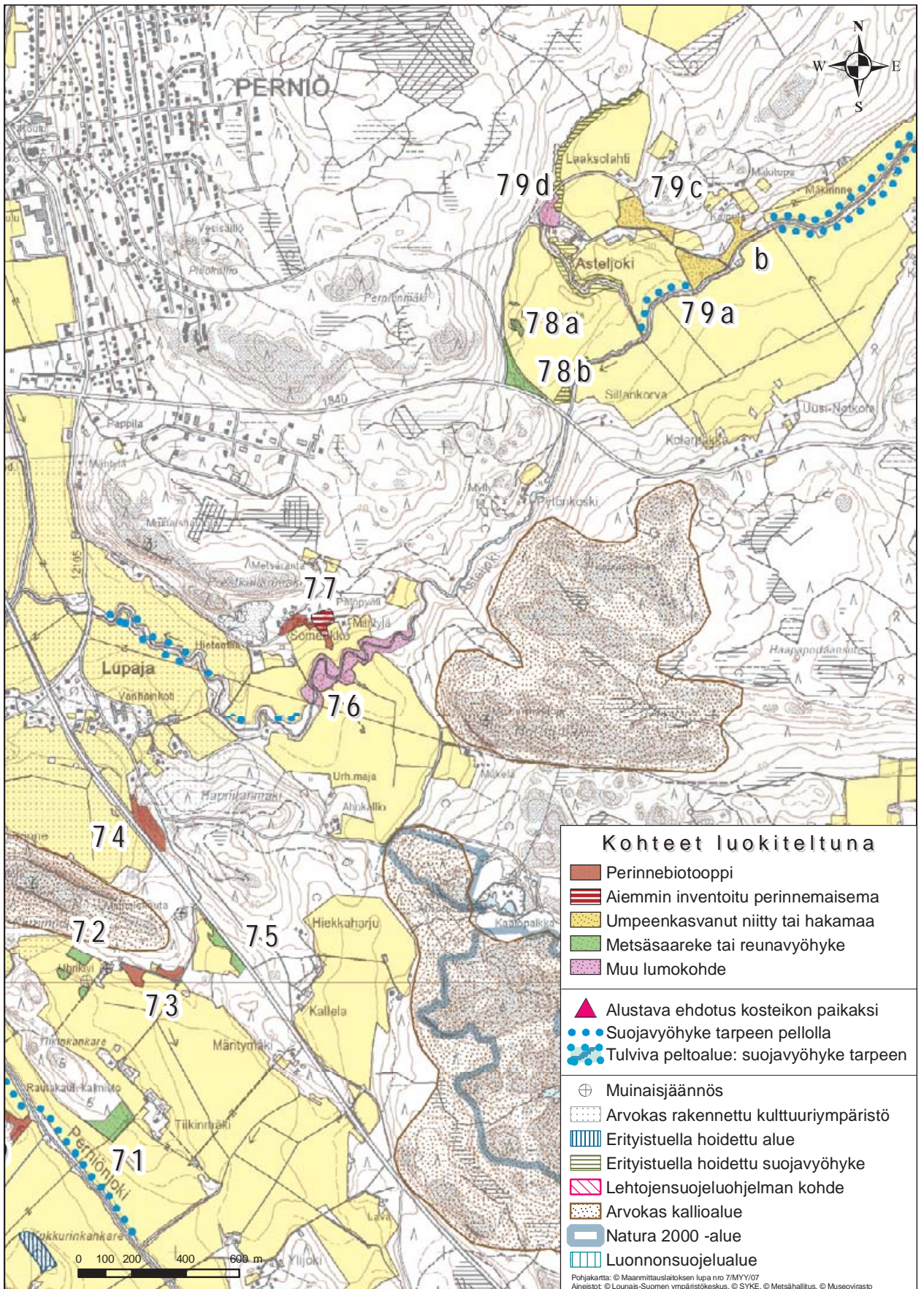
75. Reunavyöhyke (+)

Perniön taajaman eteläpuolella Tammisaarentien laidalla sijaitsee melko vaatimaton reunavyöhyke. Kohteen eteläosassa on pieni edustavampilajinen niittykuvio, jolla viihtyvät metsäapila, ahomansikka, nurmipuntarpää, ahosuolaheinä, rohto- ja nurmitädyke, lampaannata ja ahomatara. Niittyalueen itäpuolella on tiheä haavikko. Pohjoisempi osa on melko tiheää koivikkoa.

Hoito: Pienimuotoiset maisemalliset raivaukset olisivat kohteelle eduksi.

76. Jokivarsiympäristö (+)

Asteljoen alajuoksun mutkittelia ja pensaikkaisia jokivarsia, itäosassa lehtomainen painanne. Jokivarsi kasvaa tiuhasti leppää, tuomea, haapaa ja pajuja. Lehtokasvillisuutta edustavat mm. lehtokuusama, taikinamarja, musta- ja punaherukka, lehtopalsami, keltaängelmä, lehtovirmajuuri,

Kartta 12. Kohteet 71 - 79 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

keltakurjenmiekkä, punakoiso ja hiirenporras. Lähinnä joen ylittävän sillan läheisyydessä on pieniä laitumeksi soveltuvia niittyaiikkoja.

Hoito: Säilyttäminen/laidunnus soveltuvin osin. Puuston poistaminen ei ole tarpeen paitsi mahdollisesti viljelyteknisistä syistä pellon laidoilta. Puiden ja pensaiden varjostamat, veden virtaaman aiheuttamat onkalot ovat mm. alueella elävälle purotaimenelle mieluisia paikkoja. Alue on monimuotoinen luonnonympäristö ilman mitään hoitotoimiakaan.

77. Perinnebiotooppi, Somerikko (+++)

Entisen vanhainkodin tuntumassa oleva hiekkainen rinneniitty, joka on jo aiemmin arvotettu maakunnallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi. Niityn laidunnuksesta on kulunut aikaa lähes 30 vuotta, mutta sitä on hoidettu viime vuodet niittämällä. Varjostavia mäntyjä harvennettiin 2000-luvun alussa. Rajaukseen on otettu mukaan eteläinen niemekkeen pääty ja kohdetta on laajennettu lännen suuntaan Somerikon tilan vanhan päärakennuksen pihapiiriin Hannu Kulmalan vuonna 1998 tekemän kartoitukseen pohjautuen. Kohteen arvokkaaseen lajistoon kuuluvat *keltamatarä, ketoneilikka, rohtorasti, kangasajuruoho, ketopiippo, mäkikaura, nuokkukohokki, sikoangervo, hietalemikki, ketomaruna, ketotuulenlento, hakarasara, kanervisara, mäkiiviroilä, jänönapila, tummatulikukka, kevättädyke, kissankäpäli ja pikkutakiainen*.

Hoito: Alueelle on valmistunut asemakaava, jonka toteutuminen saattaa uhata arvokasta perinnebiotooppia. Alueen luontoarvojen huomiointi kaavan toteuttamisessa sekä alueen niitto myös jatkossa edesauttaisivat monipuolisen perinnebiotooppilajiston säilymistä. Sen sijaan esim. laidunnus ei sovellu kohteelle maanpinnan ohutmultaisuuden ja kulumisherkkyyden takia.

78. Reunavyöhykkeet, pellon metsäsaarekkeet, Asteljoki (+)

Kaksi pientä saarekettä (78a), joista toisessa sijaitsee muinaisjäänös. Muinaisjäänössaarekkeella kasvaa muutama järeä koivu, muuten tiheäpuus-
toisella saarekkeella kasvaa nuorta kuusta, leppää ja koivua. Kohde 78b on Asteljoen tienristeyksen pusikkoa, joka peittää kaunista maisemaa. Tilalle johtaa kaunis vanha koivukujanne.

Hoito: Maisemanhoidolliset nuorpuuston raivaukset tienristeyksessä ja pellon metsäsaarekkeilla. Koivukujanteen lähiympäristön hoitoon ja uudistamiseen voi myös saada erityisympäristötukea.

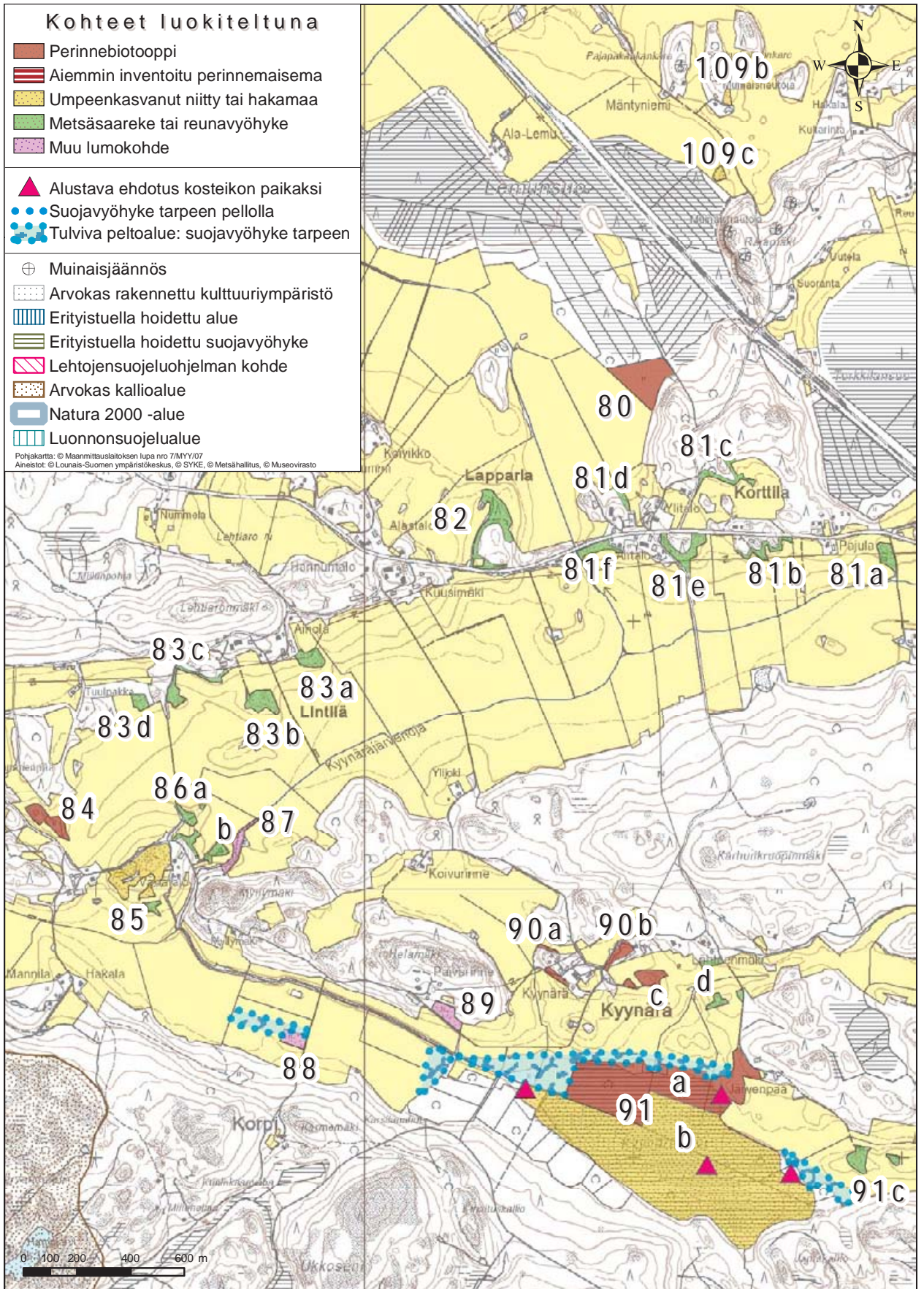
79. Vanhat laidunalueet sekä puron ja lammen ympäristö, Asteljoki (++)

Asteljoen kartanon itäpuolella sijaitsee melko laajoja vanhoja laidunalueita, jotka soveltuvat erinomaisesti erityisympäristötukien avulla hoidettaviksi. Kuvio 79a on hyvin rehevää nurmipuntarpää-koiranputki-sananjalkavaltaista puoliavointa niittyä. Alueella kasvaa muutama iso kuusi, mänty, tuomi ja kataja. Niitylle on istutettu *tammia*. Niittyalueella kasvavat päivänkakkara, nurmilauha, niittysuolaheinä, nurmitädyke ja *mäkikaura*. Kuvio 79b on myös rehevää aluetta, jolla kasvavat yleisiä kosteita paikkoja suosivat viiltosara, mesiangervo, korpikaisla ja ruokohelvi. Kuivemmissa paikoissa kasvaa vadelmaa, ahdekaunokkia, virnoja, ahomansikkaa, mäkitervakkoa, sekä *syylälinnunhernetä* ja *mäkikauraa*. Kuvio 79c on laajahko rinneniitty, jonka itäosissa kasvaa istutuskoivikkoa. Muuten puusto koostuu männystä ja melko vanhasta koivusta. Tuomi, koivu ja mänty muodostavat alueen nuorpuuston. Ylempänä rinteessä on kauniita pylväsmäisiä katajia. Niittykasveista alueella kasvavat aholeinikki, nurmipuntarpää, kissankello, särmäkuisma, päivänkakkara, ahomansikka, kultapiisku, pukinjuuri, isomaksaruoho ja ahdekaunokki. Rehevillä kohdin valtalajina ovat koiranputki, nurmipuntarpää ja hietakastikka kun taas alalaidan kuivilla niittyosioilla löytyy myös hyvää niittylajistoa: häränsilmää, *mäkikauraa*, *ketoneilikka* ja *kangasajuruohoa*. Kuvio 79d on pihapiirin läheisyydessä oleva puronuoma ja pieni lampi, jonka ympärillä kasvillisuus on vehreää. Lajistossa on runsaasti mesiangervoa sekä kastikoita, korpikaislaa, kurjenmiekkää ja käenkukkaa, lampareessa myös vehkaa. Puuston muodostavat pihdat, koivut ja harmaalepät.

Hoito: Kaikki kohteet soveltuvat laitumiksi. Puuston harvennustarve on suurin kuviolla 79c, jossa avoimia rinneniittyjä tulisi laajentaa poistamalla tuomea ja nuorpuustoa. Myös muilla kuviolla pienimuotoiset harvennukset ovat paikallaan.

80. Perinnebiotooppi, suoniitty, Lemunsuo (++)

Vielä kolme vuotta sitten laidunnetulle suoniitylle on vähitellen levinnyt tiheäkasvuisia kuusia. Vaikka luontotyyppinä laidunnetut suoniityt ovat erikoisia, ei tämän alueen kasvilajisto ole kovin edustava. Alueen valtalajina nurmilauha muodostaa koko alueelle laajat mätäsmäiset kasvustot. Muuta lajistoa edustavat, mesiangervo, suo-orvokki, rentukka, röllit, nokkonen, rönsyleinikki, niittysuolaheinä, ojakellukka, suo-ohdake, luhtalitukka ja ketohanhikki.

Kartta 13. Kohteet 80 - 91 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

Hoito: Rehevät noin 20–30 -vuotiaat kuuset kannattaisi alueelta pääosin poistaa ja kohteen laidunnusta jatkaa erityisympäristötuen avulla. Suole johtavan tien laidan koivikkoa voidaan myös kaataa. Alueen kauniit katajat tulee säästää.

81. Reunavyöhykkeet, Lapparlan kylä (+)

Erilaisia reunavyöhykkeitä Lapparlan Alitalon ja Ylitalon tilojen ympäristössä. Alueella pesii mm. satakieli. Saarekkeella **81a** kasvaa mm. haapaa, pihlajaa ja tuomea, ja se on voimakkaasti vesakoitunut. Kenttäkerroksessa viihtyvät pääasiassa kastikat, nurmipuntarpää, kurjenkello, kultapiisku, kielo ja lillukka. Kohde **81b** on melko runsaspuustoinen reunavyöhyke, mutta raivauksien avulla voitaisiin edistää alueen monimuotoisuutta varsinkin niittymäisten laikkujen läheisyydessä. Kuvio **81c** on niittymäinen niemeke Koskentien pohjoispuolisella peltokuviolla. Alue on vielä muutama vuosikymmen sitten ollut laidunkäytössä ja siitä kertovatkin pienet niittylaikut ja villiintyneet omenapuut. Alueella kasvaa myös haapaa, pihlajaa nuorta kuusta, mäntyä ja koivua. Niittylaikuilla kasvaa lähinnä nurmipuntarpäätä, ahomansikkaa, metsäorvokkia ja huomionarvoisista lajeista *keltamataraa* ja *hakarasaraa*. Kohde **81d** on Ylitalon tilan länsipuolella oleva metsittynyt reuna, jonka maisemallista arvoa voidaan parantaa pusikkoa raivaamalla ja kauniita katajia esiin ottamalla. Reunavyöhykkeistä laajin ja kasvillisuudeltaan edustavin sijaitsee Alitalon talouskeskuksen itäpuolella (**81e**). Tämä kohde pitää sisällään itäosiltaan hiekkaisista rinnettä ja tieluiskaa, jolla huopakeltano muodostaa laajat mattomaiset kasvustot. Alueella viihtyvät myös harvinaistuneet *kissankäpälä*, *nuokkukohokki*, *mäki-kaura*, *mäki-viroilä*, *keltamatarata* ja *hietalemmikki*. Aivan länsiosiltaan rinne on karu ja kalliainen. Kuvio **81f** on niittymäistä pellon reunavyöhykettä. Tuore niitty on melko rehevää, siellä täällä kasvaa matalia katajia. Lähempänä tietä on tiheäkasvuinen koivikko, jonka seassa kasvaa myös pihlajaa ja pajua.

Hoito: Kaikille reunavyöhykkeille on tarpeen havupuuston ja haavikon harvennus. Kuvioiden **81c** ja **e** laidunnus kannattaisi aloittaa uudelleen. Tällöin metsäiset kumpareet voidaan rajata kokonaisuudessaan erityistukisopimuksen piiriin.

82. Reunavyöhyke, Lapparlan kylä (+)

Kohteen länsireunat ovat sekametsää. Siellä täällä on pieniä niittymäisiä laikkuja, mutta kasvillisuus on melko vaatimatonta: varpuja, metsätähteä ja särmäkuismaa. Länsiosassa kulkee kapea peltotie, ja aivan lounaiskulmilla on metsitetty vanha pelto. Kiskontien mäntyä kasvavalla hiekkaisella luiskal-

la esiintyy muutamia ketolajeja: mäkitervakkoa ja *hietalemmikkiä*. Idempänä alue on istutettu koivuksi ja männyksi. Tätä aluetta ei ole otettu kuitenkaan mukaan rajaukseen. Rajaukseen ulkopuolella metsän keskellä sijaitsee vanhan rakennuksen kivijalka. Alueen pohjoisosat ovat vanhaa hakamaata ja osittain heinäistä varastopihatannerta. Pohjoisosissa kasvaa järeitä koivuja, pihlajia, pylväsmäisiä katajia ja nuorta mäntyä. Valtalajeina alueella ovat tuoretta niittyä osoittavat lajit: nurmipuntarpää, pukinjuuri, metsämaitikka, ahomansikka, kultapiisku ja *keltamatarata*. Pohjoisessa itäosien pellon laidat ovat tiheästi pusikoituneet. Monin paikoin kasvaa leppää, mäntyä ja herukoita. Siellä täällä on kuivia hiekkaisia kohtia, joilla kasvaa ahomansikkaa, kissankelloa, huopakeltanoa ja *keltamatarataa*.

Hoito: Reunavyöhykettä voidaan hoitaa puustoa raivaamalla. Nuorta mäntyä, kuusta ja huonokuntoista katajaa voidaan raivata myös pohjoisen hakamaisella osiolla. Mikäli alue otetaan laidunnuksen piiriin, voidaan tukeen sisällyttää laajempikin laidunkuvio kuin mitä nyt rajaukseen on otettu mukaan.

83. Reunavyöhykkeet ja saarekkeet Lintilän kylän pohjoisosissa (++)

Paikoin lajistoltaan monipuolisia reunavyöhykkeitä ja pellon metsäsaarekkeita Lintilän kylän pohjoisilla peltoaukeilla. Hyvää niittylajistoa löytyy sekä itäisimmältä niittymäiseltä niemekkeeltä (**83a**) että kauniilta, mm. katajaa kasvavalta pellon metsäsaarekkeelta (**83b**). Niemeke **83c** on lajistoltaan edustavin ja sijaitsee Lintilän peltoaukealle johtavan tien itäpuolella. Kuvio pitää sisällään monentyyppistä ympäristöä. Aivan tien kupeessa on kostea mesiangervovaltainen niitty, jolla viihtyvät myös korpikaisla ja rentukka. Idempänä on kuivempi kumpare, jota reunustaa tiheä tuomi-pihlajapusikko. Lähellä pellon laitaa on pari isoa koivua. Pellon laidalla on tuoreen niityn laikkuja, joilla kasvaa mm. ahomansikkaa, pukinjuurta, kissankelloa, kultapiiskua sekä huomionarvoisista lajeista runsaasti *syylälinnunhennettä*, *keltamatarataa*, *ketopiippoa* ja *mäki-kauraa*. Kuvio jatkuu kapeana reunavyöhykkeenä pellon laitaa pohjoiseen ja itään. Pellon reunat ovat tiheään pusikoituneita valtalajeinaan haapa ja tuomi. Etäämmällä reunasta on lehtomaista metsää ja sähkölinjan alla niittymäisiä kuvioita, joilla kasvavat metsälauha, ahosuolaheinä, mäkitervakko, sananjalka ja *hakarasara*. Myös pientareen kasvillisuus on suhteellisen monimuotoista: ahdekau-nokkia, kultapiiskua, särmäkuismaa, päivänkakkaraa, huopakeltanoa, kissankelloa ja pukinjuurta. Läntisin saareke (**83d**) on hyvin tiheäpuustoinen ja osin lehtomainen. Valtapuina ovat haapa, pihlaja ja

tuomi. Kenttäkerroksessa kasvavat valkovuokko, kultapiisku, koiranputki, niittynurmikka, ahomansikka, niittyleinikki, kurjenkello, metsälvejuuri ja ketunleipä.

Hoito: Kuviolla 83a kannattaa puustoa harventaa. Laidunnus olisi jatkohoitona suositeltavin. Saarekkeella 83b voi toteuttaa varovaista raivausta. Kuviolla 83c kumpareen ympäristön tuomea tulisi harventaa voimakkaasti, samoin kuvion pellonlaidan pusikkaa. Laidunnus sopii ainakin eteläiselle niemekkeelle, mutta mahdollisesti myös pohjoisessa lehtomaiselle reunavyöhykkeelle, mikäli alue voidaan ottaa tiehen asti laidunnuksen piiriin. Saareketta 83d voidaan raivata paljon, mikäli vesakon torjuntaan saada apua laiduneläimiltä. Jäljelle kannattaa jättää muutama järeä haapa ja maisemallisesti kauniit pihlajat.

84. Perinnebiotooppi, keto ja metsitetty niitty (+++)

Lintilän kylän lounaiskulmilla sijaitsee varsinkin länsiosiltaan edustavalajinen keto. Itäosien tuoreemmille kohdille on sen sijaan istutettu koivuja muutama vuosikymmen sitten. Alueen keskiosat ovat paikoin kallioisia. Koivujen lisäksi alueella kasvaa vähän mäntyä, pihlajaa sekä puutarhakarkulaisista omenaa ja juhannusruusua. Pohjoisempaan vastaan tulee tiheä haavikko. Kohteen lajisto on monipuolinen. Kalliolla kasvaa keltamaksaruohoa, höröjäsenruohoa, kevätkynsimöä, aho-suolaheinää ja ahomansikkaa. Istutuskoivikossa ja pohjoisempaan vallitsevat tuoreen niityn lajit: särmäkuisma, aivotirna, koiranputki, kurjenkello, metsäkurjenpolvi ja lillukka. Länsiosien hienolla ketoalueella mäkitervakko muodostaa laajimmat kasvustot; muuta ketokasvillisuutta edustavat kissankello, päivänkakkara, huopakeltano ja useat huomionarvoiset perinnebiotooppien lajit: *jänönpila*, *hietalemmikki*, *mäkiivoirilä*, *ketoneilikka*, *syylälinnunherne*, *kangasajuruoho*, *keltamatara* ja *ketopiippo*.

Hoito: Nuoria mäntyjä kannattaisi poistaa sekä itäosan koivikkoa ja pohjoisen haavikkoa harventaa voimakkaasti. Jatkossa alueen avoimuutta ja monipuolista lajistoa voisi yllä pitää esimerkiksi laidunnuksen avulla.

85. Niitty, pienet pellon metsä- ja kivisaarekkeet Lintilän kylän keskellä (++)

Laaja pohjoinen osa-alue on monin paikoin tuoretta reheväkasvuista niittyä, jolla valtalajeina ovat nurmipuntarpää, rönsyleinikki, nokkonen, koiranputki ja maitohorsma (varsinkin entisen sikalan läheisillä avoimilla alueilla). Koillisessa alue muuttuu kallioisen niittykuvion jälkeen entiseksi metsä-

Lintilän kylän länsiosissa on hieno pienialainen ketorinne, jolla kasvaa lukuisia huomionarvoisia kasvilajeja (kohde 84). Harvalukuisemmista lajeista kedolla viihtyy mm. jänönpila.

laitumeksi, jolla kasvaa järeitä kuusia ja haapoja. Kallioalueen ympäristössä kasvaa aho-suolaheinää, nurmitädykettä sekä huomionarvoisia lajeista *mäkiivoirilää*, *hietalemmikkiä*, *mäkikauraa* ja *nuokkukohokkia*. Metsäkuvioilla runsaimpina kasvavat mm. sananjalka, metsäkurjenpolvi, valkovuokko, metsämaittikka, särmäkuisma, vadelma ja kurjenkello. Kaakossa on lajistoltaan hyviä ja maisemallisesti kauniita pellon metsäsaarekkeita, joiden pienillä kuivilla niittykuvioilla viihtyvät höröjäsenruoho, mäkitervakko, ahdekaunokki, ahomansikka, aholeinikki ja pukinjuuri. Puusto on sekametsää, etelässä, nuokkuhelmikkävaltaisella lehtorinteellä kasvaa mm. koiranheisi. Saarekkeiden huomionarvoisia lajeja ovat *mäkikaura*, *syylälinnunherne*, *nuokkukohokki* ja *hietalemmikki*.

Hoito: Laajinta osa-aluetta kannattaisi hoitaa laiduntamalla ja itäosassa olevaa haavikkoa raivata. Kaakossa sijaitsevien saarekkeiden lomassa olevat kapeat peltokaistaleet voisi ottaa laitumeen mukaan, mikäli saarekkeiden laiduntaminen tulisi kysymykseen.

86. Reunavyöhykkeet ja -niemekkeet Lintilän peltoaukean keskiosissa (++)

Lajistoltaan monipuolisia rinteitä Lintilän kylämäen pohjoispuolella. **86a** on niemeke, jolla kasvaa erityisesti haapa, mutta myös koivua, kuusta, pihlajaa ja pensaista taikinamarjaa. Kenttäkerros on vaihteleva, kalliorinteillä runsaimpina esiintyvät, kivikkoalvejuuri ja kultapiisku. Muuta lajistoa edustavat metsäkurjenpolvi, kielo, paimenmatara, aholeinikki, kastikat, särmäkuisma sekä runsaana kasvava *syylälinnunherne*, *ketoneilikka* ja *keltamatara*. Lohkon koillispuolella on pieni niittysaareke, jonka kasvilajisto on edustavaa. Matalakasvuisella heinäniityllä viihtyvät ahomansikka, aho-orvokki, aholeinikki, ahdekaunokki, kissankello, pukinjuuri, lampaannata sekä huomionarvoiset *ketoneilikka*, *mäkikaura*, *keltamatara* ja *keväthanhikki*. Eteläisemmissä rinteissä samantyyppinen edustava kasvilajisto jatkuu. Puusto on tiheää: haapaa, tuomea, leppää, pihlajaa ja etelässä järeää haapaa. Lohko **86b** on ladon ympäristön niittyä, jonka eteläosiin on noussut nuorta mäntyä ja kuusta. Myös katajaa, tuomea, pihlajaa ja pajuja kasvaa kumpareen laitamilla. Niittukasvillisuus on tälläkin kumpareella edustava: runsaasti mäkitervakkoa, ahdekaunokkia, aholeinikkiä ja tuoksusimaketta. Huomionarvoisia lajeja ovat *mäkikaura*, *keltamatara*, *ketoneilikka*, *keväthanhikki*, *ketopiippo* ja *hietalemmikki*.

Hoito: Reunapusikkoa olisi hyvä raivata voimakkaasti, ja latoniemekkeen havupuuntaimet kannattaisi vähitellen poistaa. Mutkikkaille peltolohkoille on kylvetty nurmea. Mikäli alueen haluttaisiin kokonaisuudessaan erityistukisopimuksen piiriin laidunalueena, tulisi peltonurmea ensin köyhdyttää niitoin.

87. Purovarsympäristö (+)

Syvä puronuoma, jonka laidoilla kasvaa tiheä haavikko ja pajupensaikko. Alue luo itsessään vaihtelevuutta peltomaisemaan, eikä sille ehdoteta hoitotoimenpiteitä.

88. Tulviva niitty / peltoalue Lintilän kylä eteläosissa (+)

Veden vaivaamia peltolohkoja ja niittymäinen kuvio keskellä Lintilän eteläosien peltoaukeaa.

Karttaan niityksi merkittyä kuvioita on joskus satunnaisesti viljelty, mutta nykyisin alue on viljelykäyttöön liian kosteaa ja sillä kasvaakin voimakas nurmilauha-juolavehnavaltainen niitty. Muuta lajistoa edustavat ketohopeahanhikki, terttualpi, harmaasara, mesiangervo, niittynätkelmä ja ojakärsämö. Siellä täällä kasvaa muutama paju.

Hoito: Niittyalue ja mahdolliset suojavyöhykkeet voidaan hoitaa joko niittämällä tai laiduntamalla.

Suojavyöhyke: Kohdetta **88** ympäröivä pelto oli kartoitushetkellä vedenvaivaama. Alueelle voisi perustaa suojavyöhykkeen.

89. Niitty, muu lumokohde (+)

Rinniiniitty, jolla valtalajeina ovat typensuosijakasvit koiranputki, vadelma, niittyleinikki, juolavehna ja särmäkuisma. Lähempänä Kitulan tilaa on vanha sikalaidun, joten maaperä on hyvin ravinteikasta.

Hoito: Mikäli aluetta ei oteta muuhun käyttöön, voisi kasvillisuutta pitää matalana kerran kaksi vuodessa toistuvien niitoin tai laiduntamalla.

90. Perinnebiotoopit, reunavyöhykkeet ja metsäsaarekkeet Kyynärän kylässä (++)

Kyynärän kylämäen ympäristössä on useita runsaslajisia, laidunnettuja pellon metsäsaarekkeita ja reunavyöhykkeitä. Lounaisimmilla osa-alueilla laidunnus on loppunut pari vuotta sitten, mutta keskiosien kumpareita laidunnetaan edelleen ympäröivien peltojen ollessa nurmena. Osa-alueen **90a** etelärinteillä lajisto on monipuolista: runsaasti ahdekaunokkia, poimulehtiä, mataroita, tuoksusimaketta, särmäkuismaa, niittyleinikkiä, pukinjuurta, nurmitädykettä, ahomansikkaa, kultapiiskua ja siankärsämöä. Huomionarvoisista perinnebiotooppien lajeista esiintyvät mm. *ketopiippo*, *keltamatara*, *ketoneilikka* ja *syylälinnunherne*. Kukkivien mesikasvien osuus on suuri, ja tällaiset reunavyöhykkeet ovatkin mm. perhosille tärkeitä elinympäristöjä. Kuvio **90b** on hiekkaista, laidunnettua tienvarsitöyrästä, jolla kasvaa muutama järeä koivu. Niitty on osaksi rehevöitynyttä voikukan ja nurmipuntarpään valtaamaa, mutta toisaalta alueella on laikkuja, joilla *hietalemmikki* ja ahosuolaheinä muodostavat valtalajiston. Muita ketolajeja ovat *ketopiippo*, *keltamatara*, *ketoneilikka*, pölkkyruoho, pukinjuuri ja keltamaksaruoho. Metsäsaarekkeita (**90c**) on myös laidunnettu. Suurimmalla saarekkeista kasvaa kookkaita pihlajia ja katajia. Pihlajat ovat monin paikoin lahonneita. Pienemmällä saarekkeella on myös niittymäistä reunaa, muuten alue on melko puustoista ja sitä käytetään varastopihana. Isommalla kumpareella kasvillisuus on

matalaa, joskin melko rehevää. Siellä täällä kasvaa kuitenkin myös kissankelloa, *ketopiippoa*, *keltamataraa* ja *syylälinnunhernettä*. Kasvillisuus kohteissa **90d** on vaatimattomampaa.

Hoito: Alueiden laidunnusta on hyvä jatkaa. Mikäli kohteille haetaan erityistukea, tulisi saarekkeet ja reunavyöhykkeet laiduntaa erillään kylvönurmista. Kohteiden **90d** hoidoksi riittävät vähäiset raivaukset.

91. Kyynärjärven perinnebiotooppi, tulvaniitty ja saarekkeet (++)

Kitulan tilan länsipuolella olevaa metsälaidunta ja suoniittyä (kohde **91a**) on laidunnettu vuoteen 2005 asti. Metsälaidun onkin pitkän laidunnuksen myötä ruohovaltaista. Alue on kuusivaltaista sekametsää. Kenttäkerroksen lajeista yleisimmät ovat ahomansikka, valkovuokko, käenkaali, jänönsalaatti, metsäorvokki, nuokkuhelmikkä ja kultapiisku. Suoniityn laidalla ovat yleisimmät lajit suorvokki, harmaasara, terttualpi, kurjenjalka ja mesimarja. Pellon laidan kuivemmalla niittykuviolla kasvavat myös huopakeltano, kissankello, rohtotädyke, kalvassara ja *syylälinnunherne*. Laaja kuivattu Kyynärjärvi (**91a-b**) on kylän laiduneläinten vähetessä metsittynyt ja reunaosiltaan ruovikoitunut lukuun ottamatta pitkään laidunnuksessa ollutta pohjoisosaa. Niityn valtalajina ovat eri saralajit, kurjenjalka, terttualpi, vesitatar, luikat ja vihvilät, lisäksi siellä täällä kasvaa pajukkoa. Laidunnetut tulvaniityt ovat Etelä-Suomessa harvinaisia, joten alueen laidunnus olisi soveltuvien osin hyvä aloittaa uudelleen. Tilan itäpuolella olevat pellon metsäsaarekkeet (**91c**) ovat runsaspuustoisia. Kenttäkerroksen valtalajeina ovat kastikat, vuokot, lillukka, kieli, kissankello, valkolehdokki, metsäorvokki ja isommalla saarekkeella myös varvut. Pienemmällä saarekkeella huomionarvoisista lajeista kasvavat *ketoneilikka* ja *syylälinnunherne*.

Hoito: Kohteen **91a-b** laidunnus soveltuvien osin. Alue kannattaa jakaa useammiksi lohkoiksi, siten että märimmät kohdat ja veto-ojat voidaan rajata laitumen ulkopuolelle eläinten turvallisuuden takaamiseksi. Saarekkeilla (**91c**) hoidoksi riittävät pienimuotoiset monimuotoisuutta lisäävät raivaukset.

Suojavyöhykkeet ja kosteikot: Kyynärjärveä reunustavat peltolohkot ovat hyvin märkiä ja monina vuosina niiden viljely on mahdotonta. Tällaisille peltoalueille on perusteltua perustaa suoja-
vyöhyke. Kosteikot sopivat esimerkiksi pohjoisten peltokuvioiden laidanteisiin, jossa pohjoisesta laskevat ojat päätyvät Kyynärjärveen. Kyynärjärven alueelle voisi myös avata paljasta vesipintaa pienimuotoisin kaivutöin. Tämä lisäisi erityisesti

vesilintujen elinmahdollisuuksia alueella. Jo nyt järvellä pesii monia sorsalintuja.

92. Rantaniitty, Saarenjärvi/Alaspää (++)

Laaja pitkänomainen rantaniitty Saarenjärven ja Vihiniemen tien välissä. Kaistale on leveimmillään alueen eteläpäädyssä, jossa on myös pieni alue tuoretta niittyä. Niityllä viihtyvät mm. ahdekaunokki, kultapiisku ja ahomansikka. Muutoin ranta-alue on lähes kauttaaltaan mesiangervo-sarajärviruokovaltaista kosteaa tulvaniittyä. Kohteen länsiosassa sijaitsevalla pienellä mäellä kasvaa katarjaa, pohjoisempaa puusto muodostuu paikoin tiheästä leppä-, tuomi-, koivu- ja pajukasvustosta. Harvinaisemmasta lajistosta mainittakoon suomyrtti, jota on löytynyt matalasta ojasta rantaniityltä, ja sarjarimpi, jota kasvaa yleisenä koko järven matkalla. Kohde on osa Natura 2000-ohjelmaan kuuluvaa Kiskonjoen vesistöä ja vesialue kuuluu lintuvesien suojeluohjelmaan. Parhaimmillaan Saarenjärvi on vesilintujen kevätmuuton aikaan, jolloin järvellä levähtää jopa yli tuhat vesilintua. Yleisimmät puolisukelijat ovat heinäSORSA ja tavi. Myös vaatelialta lapasorsaa ja heinäTAVIA tavataan järvellä, ja uivelo on jokakeväinen vieras. Saarenjärvi on tunnettu erityisesti siellä keväisin lepäilevistä isoista joutsenparvistaan. Myös alkusyksyn käynnillä tavattiin järvellä laulujoutsenia. Saarenjärvi on etenkin loppukesällä lähes täysin vesikasvillisuuden peitossa.

Hoito: Soveltuvien osin laidunnus (lähinnä länsipääty). Pohjoisempaa järvinäkymiä voisi avartaa maisemallisin raivauksin. Koska kyseessä on Natura-alue, vaativat toimenpiteet tarkan ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman.

93. Rantaniitty, Saarenjärvi, Koivumäki (++)

Vihiniemen kylän etelälaidassa sijaitsee laaja rantaniitty. Kostean niityn valtalajeina ovat viiltosara, mesiangervo, kurjenmieikka, nurmilauha, nurmi-puntarpää, maitohorsma, rohtovirmajuuri, kurjenjalka ja rönsyhanhikki. Pohjoisempaa on vanha lato, jonka ympäristössä on hylättyä heinäpeltoa ja pieniä kallio- ja hiekkapaljastumia. Näillä kohdin kasvillisuudessa viihtyvät keltanot, ahdekaunokki, ahomatar, ketohopeahanhikki, kissankello, ahomansikka ja syyläjuuri. Hiekkapaljastumien läheisyydessä kasvavat myös *ketoneilikka*, kevätkynsimö ja kevättaskuruoho. Tien ja ojauman läheisyydessä kasvaa koivua ja pajuja.

Hoito: Alueesta saisi hienon ja laajan laidunalueen. Lohkoon kannattaa sisällyttää myös läheiset käytöstä poistetut peltokuviot. Lehtipuuston raivaus on tarpeen maisemien avaamiseksi.

Kiskoenojen Prinkkalan mutkassa sijaitseva hienomainen saareke olisi erinomainen hoitokohde. Tämä alue sijaitsee Tammisaaren puolella.

94. Perinnebiotooppi ja suojavyyhykkeet, Vihiniemenlahti (++)

Vihiniemen kylän etelälaidassa sijaitsee laaja rantaniitty, jota on laidunnettu vuoteen 1965 saakka. Alue on nykyisin sara-mesiangervo-nurmilauharuokohelpivaltaista tulvaniittyä. Siellä täällä kasvaa muutama paju. Kosteaa niityä muuta lajistoa edustavat kurjenmiekkä, nurmipuntarpää, rohtovirmajuuri, kurjenjalka ja rönsyleinikki. Kohde on osa Natura 2000-ohjelmaan kuuluvaa Kiskonjoen vesistöä ja vesialue kuuluu lintuvesien suojeluohjelmaan.

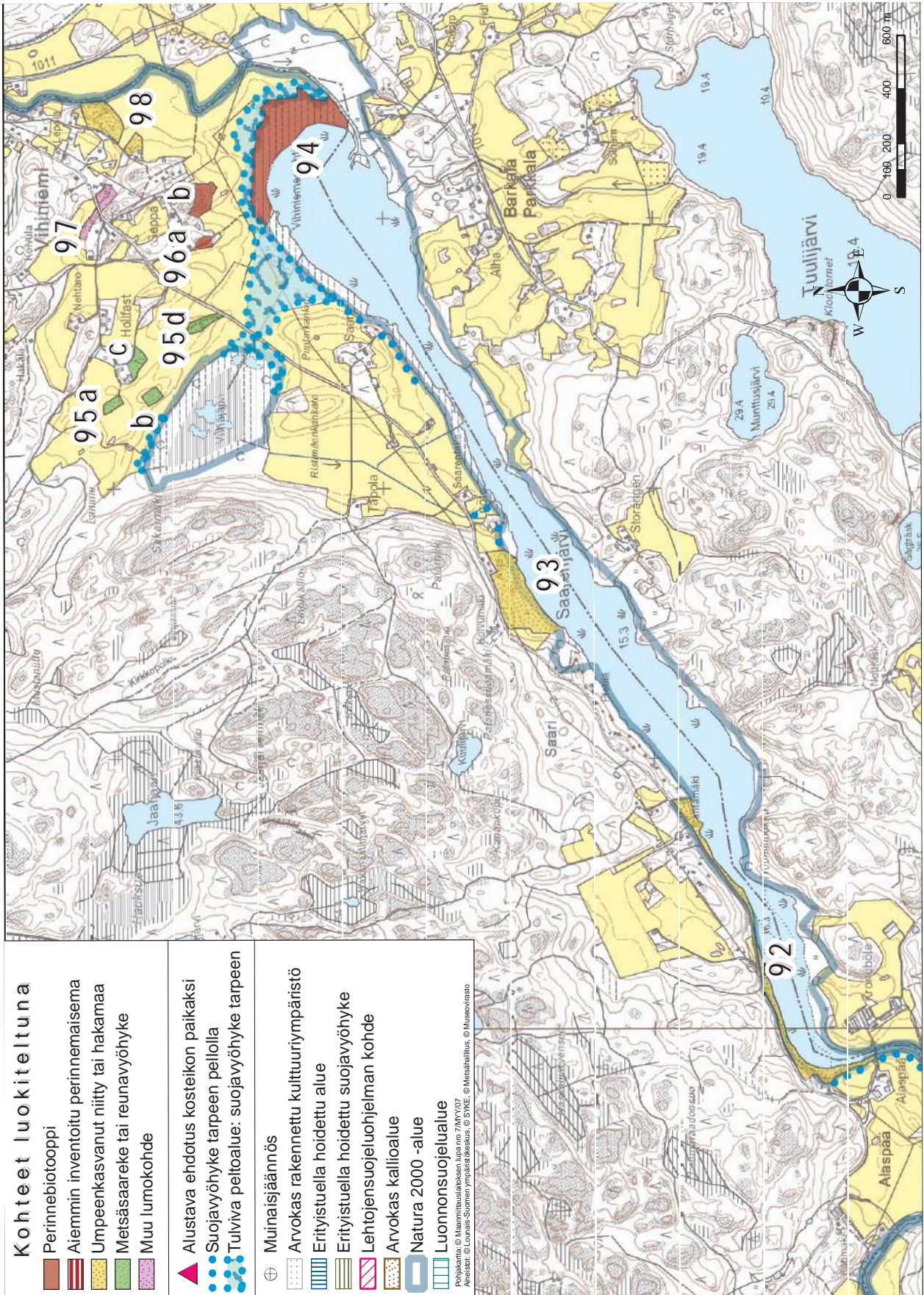
Hoito: Kohteella voisi aloittaa laidunnuksen uudelleen, jolloin saataisiin mm. kahlaajalinnustolle tärkeää, matalaa tulvaniittyä. Koska kyseessä on Natura-alue, vaativat toimenpiteet tarkan ympäristökeskuksen hyväksymän suunnitelman.

Suojavyöhykkeet: Koko Vihiniemenlahden pohjukan rantapelloilla suojavyyhyke olisi erittäin tarpeellinen. Myös Vähäjärven itäosa ja järviä toisiinsa yhdistävän joen ympäristöt tulvivat lähes vuosittain aina Vihiniemen tielle asti, joten suojavyyhykkeen perustaminen myös sinne on suositeltavaa. Saarenjärven pohjoispuoliset pellot ovat

hyvin tulvaherkkiä, joten melko laajojenkin suojavyyhykekuvioiden perustaminen on perusteltua.

95. Pellon metsäsaarekkeet, Vihiniemen Hollfast (++)

Neljä erillistä pellon metsäsaarekettä, joissa niitylajisto on säilynyt melko monipuolisena. Kuvio 95a on tilakeskuksen länsipuolella sijaitseva saareke, jolla puusto vaihtelee eteläpään pihlajasta ja männystä pohjoisosien tiheään haavikkoon. Saarekkeen etelälaidalla on niittyä, jolla valtalajeina ovat niitynurmikka, nurmipuntarpää, särmäkuisma, heinätahtimö, nurmitädyke, ahomansikka, aholeinikki, pukinjuuri ja kissankello. Kuvio 95b on kaunis, ilmeeltään hakamainen saareke, jolla kasvaa järeitä koivuja, muutama mänty ja pihlaja sekä haapavesakkoa. Muuten lajistoltaan karun saarekkeen eteläosissa viihtyy vaateliaampaa niitylajistoa: valkolehdokkia, kurjenkelloa, tuoksusimaketta, ahomansikkaa, aholeinikkiä, kissankelloa, kalvassaraa, mäkihorsmaa, *mäkikauraa* ja *keltamataraa*. Kohde 95c on mäntyvaltainen niemeke pihapiirin lähistöllä, joka on ollut hevoslaitumena vielä

Kartta 14. Kohteet 92 - 98 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

Vihiniemenlahden läheisyydessä on monentyyppisiä perinnebiotooppeja kuivista kalliokedoista tulviviin rantaniittyihin. Etualalla kohde 96.

muutamia vuosia sitten, mikä on yhä nähtävissä kasvillisuuden mataluutena. Saarekkeella 95d on ladon ympäristössä paikoin edustavia ketolaikkuja, joilla viihtyvät mäkitervakko, silmäruohot, pukinjuuri, siankärsämö, huopakeltano, heinäthimö, ahdekaunokki, kevättaskuruoho, kanerva ja nurmipiippo. Huomionarvoisista lajeista kasvavat ketopiippo, mäkikaura, mäkivirvilä, keltamatara ja kissankäpälä. Ladolle johtavan tien eteläpuoli on puoliavointa, koivua ja kauniita katajia kasvavaa niittyä, kun taas pohjoispuoli on pääosiltaan haapahiikköä.

Hoitto: Kaikille alueille ovat maisemalliset raivaukset tarpeen: nuorta haapaa tulisi poistaa voimakkaasti. Kohteista saisi myös pieniä laitumia.

96. Perinnebiotoopit (+++)

Vihiniemen kylämäen läheisyydessä on useita lajistoltaan monipuolisia alueita, joilla hoitotoimien aloittaminen lisää merkittävästi monimuotoisuutta ja parantaisi maisemallista arvoa. Kuvio 96a on kuiva kallioketo, jolla ketokasvit kukkivat maastokäynnin yhteydessä värikkäinä. Kallioke-

dolla kasvaa myös monin paikoin ukontulikukkaa ja ruoholaukkaa. Kohde 96b on alueen edustavin, aikoinaan laidunnettu ketorinne. Reunavyöhykkeellä kasvaa paikoin tiheästi mäntyä, tuomea, pihlajaa, haapaa, katajaa, korpipaatsamaa ja vadelmaa. Kallioalueen lounaisrinteillä on runsaslajista niittyä. Sillä kasvavat runsaimpina tuoksusimake, aholeinikki, haurasloikko, huopakeltano, maksaruohot, päivänkakkara, tummarauniainen, suolaheinät, mäkitervakko, pukinjuuri, kissankello ja kevätkynsimö. Ylempänä metsäisillä kuvioilla valtalajeina ovat metsälauha ja sananjalka. Alueen huomionarvoisten lajien lista on pitkä: mäkikuisma, keltamatara, mäkikaura, litteänurmikka, ketopiippo, mäkivirvilä, hietalemmikki, ketoneilikka, ketotädyke ja Perniön seudulla satunnainen nurmilaukka.

Hoitto: Kuvion 96b reunojen puuston voimakas harvennus olisi tarpeen. Varsinkin mäntyä ja osan tuomista voisi kaataa pois. Koko kumpareta voisi myös laiduntaa. Kuvion 96a kukkaloisto säilynee hoidottakin.

97. Entiset pellot (+)

Avoimia nurmipuntarpäävaltaisia entisiä peltoja kylätien varrella. Varsinkin eteläisempi on kasvamaassa umpeen. Koivu ja leppä muodostavat tiheitä kasvustoja, mutta alueelle on levinnyt myös nuorta havupuustoa. Pienialaisilla reunakaistaleilla viihtyvät niittykasveista kultapiisku, ahdekaunokki, tuoksusimake ja kissankello.

Hoito: Raivauksen jälkeen laidunnus tai niitto. Kohteet soveltuvat koneella niitettäväksi.

98. Metsitetty rinneniitty (++)

Hiekkapohjainen niitty tai vanha peltokuvio Vihi­niemen kylässä Kiskonjoen läheisyydessä. Alueelle on istutettu mäntyjä, jotka nykyisin kasvavat harvaan istuttamisen johdosta tuuheina, leveinä ja vankkaoksaisina, peittäen vähitellen avoimet niittykuviot. Idempänä on myös lehtipuustoa mm. koivua, tuomea ja haapaa. Niittykasvilajisto on kuitenkin yhä hämmästyttävän runsas. Maastokäynnin yhteydessä mm. mäkitervakko muodosti alueelle punaisen maton, runsaina kasvoivat myös huopakeltano, harakan- ja kissankello, sarakeltano, pukinjuuri, suolaheinät, pölkkyruoho,

siankärsämö, kultapiisku, aholeinikki, päivänkakkara, rohtotädyke, karvaskallioinen ja lampaan­nata. Huomionarvoista lajistoa edustavat *keltamata*, *mäkikaura* ja *mäkivirovilä*. Kohteen erityisarvot liittyvät mesikasvien runsaaseen määrään, jonka myötä alueella lentelikin runsaasti perhosia. Hiekkapohjainen maaperä puolestaan tarjoaa lukuisille muillekin nykyisin harvinaistuneille hyönteisille sopivia pesimisympäristöjä. Alueen hyönteislajisto olisikin kiinnostava tutkimuskohde.

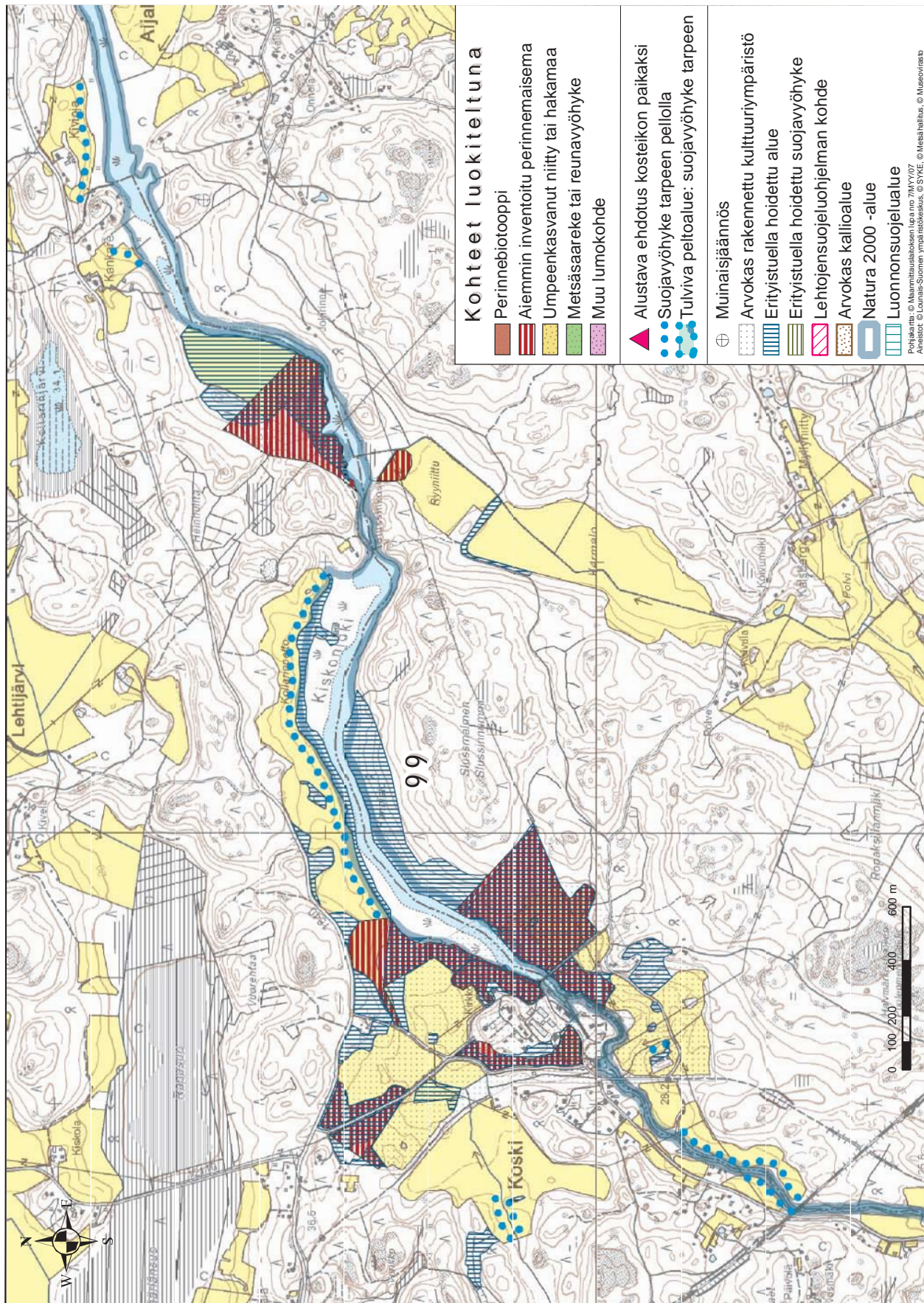
Hoito: Alueen sulkeutuminen tulisi estää poistamalla vähitellen liian rehevänä kasvavia mäntyjä. Kukkaniityn rehevää ylä- ja alareunaa tulisi niittää vuosittain. Myös kohteen eteläpuolella on niemeke, jonka rehevien niittykuvioiden niitto lisääisi monimuotoisuutta.

99. Perinnebiotoopit, Kosken kartanon laitumet (+++)

Perniön kaakkoisosassa sijaitsee Kosken kartanon vanha ruukkialue, jossa luonnon- ja maisemanhoitoa harjoitetaan laajassa mittakaavassa. Alue on kartoitettu jo valtakunnallisissa perinnemaisemien inventoinneissa paikallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi, mutta viimeisimmässä arvioissa ar-

Kosken kartanon laitumet ovat maakunnallisesti arvokasta perinnemaisemaa. Kuva: T. Pakkanen

Kartta 15. Kohteen 99 inventoidut perinnemaisemat ja hoidetut alueet

voluokkaa nostettiin maakunnalliseksi alueen laajuuden ja monipuolisuuden perusteella. Vanhoja laidunalueita onkin harvennettu hakamaisiksi ja otettu uudelleen käyttöön. Laidunnetut alueet ovat metsälaidunta, hakamaita, niittyä ja joenrantaniittyä, joita laidunnetaan lihakarjalla lannoittamattomien nurmilaidunten yhteydessä. Lisäksi tilalle on perustettu patoamalla kosteikkoalue. Alueen arvokkaaseen kasvillisuuteen kuuluvat *keltamatara*, *ketoneilikka*, *mäkikaura*, *hakara-* ja *törrösara*, *mäkiivirvilä*, *isolaukku*, *ruusuruoho*, *tammi*, *saarni* ja *pähkinäpensas*.

Hoito: Aluetta hoidetaan jo erityistuen turvin.

100. Pellon metsäsaarekkeet ja -niemekkeet, Väärilän kylä (+)

Väärilän kylässä Ylitalon ja Alitalon ympäristössä on erilaisia niemekkeitä ja saarekkeita, joita voidaan kohentaa maisemallisesti erityisympäristötukien avulla. Kohde **100a** on pieni pellon metsäsaareke Väärilän kylän pohjoispuolisella peltoaukealla. Saareketta on raivattu aivan viime vuosina. Alueella kasvaa kaunis maisemakoivu sekä jonkin verran katajaa, pihlajaa ja voimakkaasti vesovaa tuomea. Kenttäkerros on kastikkavaltaista, reunoilta löytyy niittykasveista päivänkakkaraa, metsäkurjenpolvea, rönsyleinikkiä, kieloa, kurjenkelloa, lillukkaa ja niittynätkelmää. Kuvio **100b** melko järeää sekapuustoa kasvava niemeke, jossa esiintyy vain pieniä ruohokasvillisuuskuvioita. Alueelle on kasvamassa kuusta. Vähäiset niitty laikut ovat reheviä, nurmipuntarpää – koiranputkivaltaisia. Koilliskulmassa pienellä kuivalla töyräällä esiintyvät myös pukinjuuri, kurjenkello, aholeinikki, metsäapila ja *keltamatara*. Kohde **100c** on järeitä mäntyjä ja haapaa kasvava kangasharjanne, jonka laidoilla esiintyy niittymäistä kasvillisuutta. Kuvio **100d** on laajahko radanvarren joutomaa-alue, jolla lehtipuusto kasvaa tiheänä. Alue on monin paikoin rehevän niittymäistä. Kuivemmilla kohdilla viihtyvät myös kissankello, ahdekaunokki, *mäkikaura*, *nuokkukohokki*, *ketomaruna* ja *keltamatara*. Lohko **100e** on Väärilän kylän itäosissa sijaitseva tiheä ja lehtipuuvaltainen tien ja pellon välinen reunavyöhyke. Puustossa runsaimmat ovat leppä, haapa, koivu ja tuomi. Keskiosissa kasvaa suuri kaunis pihlaja. Alue on kokonaisuudessaan rehevää. Valtalajeina ovat nurmipuntarpää, vadelma, vuohenputki, harakankello ja paikoin hyvinkin runsas sarjakeltano. Saarekkeet **100f** ovat maisemallisesti kauniita.

Hoito: Saarekkeen **100a** säännöllisesti toteutettavat uusintaraivaukset pitävät vesoittumisen kurissa. Havupuuvaltaisilla niemekkeillä (**100b** ja **c**) nuorpuuston harvennus varsinkin reuna-alueilta

parantaisi kohteiden maisemallista ilmettä. Kuvioille **100d** olisi mahdollista perustaa laidun voimakkaan perusraivauksen jälkeen. Kuvioita **100e** voi hoitaa harvennuksin. Saarekkeet **100f** eivät vaadi suurempia hoitotoimia.

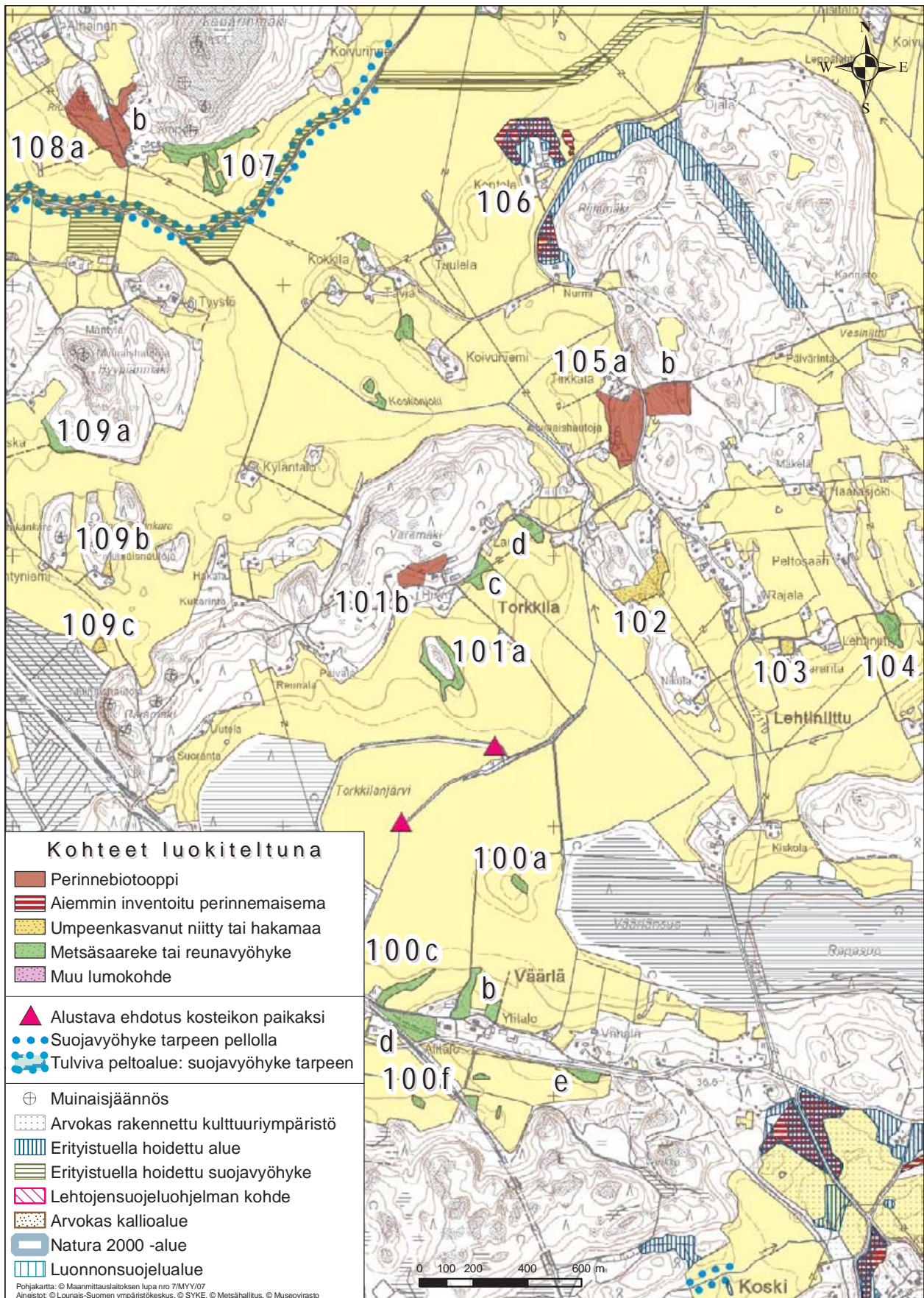
101. Pellon metsäsaareke, perinnebiotooppi ja niemekkeet, Torkkilan kylä (++)

Kuvio **101a** on mäntyvaltainen pellon metsäsaareke, jonka laidoilla esiintyy niittyalueita pylväsmäisine katajineen. Niittyalueet ovat pääasiassa reheviä kasvaen koiranputkea ja nurmipuntarpää. Rajaukseen on otettu mukaan vain reunavyöhyke, mutta mikäli kohde tulisi laidunkäyttöön, voisi koko saarekkeen sisällyttää tuen piiriin. Kuvio **101b** on Varemäen etelärinteiden vanhaa laidunniittyä, joka lajistonsa puolesta voidaan luokitella perinnebiotoopiksi. Itäpääty on koivuhakaa, jossa kasvaa myös pihlajaa ja tuomea, läntisemmät osat monilajista kuivahkoa niittyä, jolla kasvaa lähinnä katajaa. Hakaosassa viihtyvät sananjalka, metsäapila, kalvas- ja jänönsara, nurmipuntarpää, valkovuokko, puna-ailakki, harakankello ja rätvänä. Pienillä kuivilla laikuilla kasvaa ahomansikkaa, aholeinikkiä, särmäkuismaa, siänkärsämöä, ahdekaunokkia, tuoksusimaketta, päivänkakkaraa, rohtotädykettä, heinätahtimöä, nurmitädykettä, niittynurmikkaa ja metsälauhaa. Huomionarvoisista lajeista löytyvät *ketopiippo*, *keltamatara*, *hakarasarana*, *ketotädyke* ja *ketoneilikka*. Kohde **101c** on mäntyä, koivua ja tuomea kasvava niemeke, jolla kasvavat rehevyyttä suosivat lajit – nurmipuntarpää, mesiangervo, vadelma, sananjalka ja puna-ailakki. Lajistoon kuuluvat lisäksi kyläkellukka ja särmäkuisma sekä kalliokohdassa *keltamatara*, ahosuolaheinä ja hörjäsenuoho. Kohde **101d** on runsaspuustoinen latoniemeke, jossa haapa ja tuomi ovat runsaimmat puut. Myös katajaa ja mäntyä esiintyy. Lajisto on melko vaatimatonta: nurmipuntarpää, sananjalka, koiranputkea, harakankello, aholeinikkiä ja huomionarvoisista lajeista *mäkikauraa* ja *ketoneilikkaa*.

Hoito: Puuston raivaus soveltuu kaikille kohteille, erityisesti kuvioille **101c** ja **d**. Kuvio **101b** olisi hyvä saada uudelleen laidunnuksen piiriin; myös muista kohteista saisi pienet laidunalueet. Kohteen **101a** niittymäisiä reunoja voisi hoitaa niittämällä.

102. Umpeenkasvanut hakamaa (+)

Tämä nykyisin runsaspuustoinen alue on kenttäkerroksen heinäisyydestä päätellen ollut aikoinaan hakamaata. Kohde on lehtipuuvaltainen, kallioidemmilla kuvioilla kasvaa myös mäntyä ja katajaa. Alueella on siellä täällä vanhoja niitty laikkuja, heinittyneitä tienpohjia ja vanhoja pihapiirejä, joi-

Kartta 16. Kohteet 100 - 108 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

den ympäristössä niittylajit ovat säilyneet. Avoimia alueita, joilla viihtyvät kurjenkello, pukinjuuri, kastikat, lillukka, päivänkakkara, niittysuolaheinä, ahomansikka, aholeinikki, särmäkuisma, metsämaitikka, metsäapila ja purtojuuri, löytyy eniten kohteen eteläosista. Siellä täällä esiintyvät myös *mäkikaura*, *syylälinnunherne* ja *ketoneilikka*.

Hoito: Alueesta saisi hienon laidunhaan poistamalla voimakkaasti nuorta lehtipuustoa ja mäntyä. Lounaiskulman kesantopellot voisi tällöin sisällyttää laidunlohkoon.

103. Niitty (+)

Pieni, puuton niitty pihapiirin läheisyydessä. Reunoilla viihtyvät typensuosijat koiranputki ja nurmipuntarpää, muuten alue on paikoin huomionarvoisen *mäkikauran* luonnehtimaa niittyä. Muuta lajistoa edustavat hopeahanhikki, pukinjuuri, siankärsämö, ahosuolaheinä, aholeinikki, heinätahtimö, niittynurmikka, nurmitädyke, niittynätkelmä, kissan- ja harakankello, tuoksusimake ja *ketoneilikka*.

Hoito: Niitto.

104. Niemeke, Lehtiniitty (+)

Pieni, maisemallisesti kaunis niemeke, jonka etelälaidoilla kasvaa runsaasti kauniita katajia. Itä- ja pohjoisosat ovat tiheästi pusikoituneet – haapa- ja leppävesakkoa kasvaa tiheästi. Muuten puusto koostuu männystä, pihlajasta ja koivusta. Lähinnä länsiosista löytyy pieniä niittykuvioita. Niittyalueiden lajistossa esiintyvät särmäkuisma, nurmipuntarpää, paimenmatara, metsäkurjenpolvi, nurmitädyke ja metsälauha. Kuivemmilla kohdilla ovat yleisimmät kanerva, pukinjuuri, huopakeltano, kissankello, ahomansikka ja ahdekaunokki. Huomionarvoisista kasvilajeista esiintyvät *mäkikaura*, *mäkivirovilä* ja *keltamatara*.

Hoito: Alueen maisemallista ilmettä voidaan helposti kohentaa lehtipuuston raivauksin.

105. Perinnebiotoopit, Kivilinnantien puolivälissä (++)

Kivilinnantien länsipuolella on laaja, nykyään melko runsaspuustoinen mäki (105a). Eteläosiltaan kuvio on mäntyä kasvavaa hiekkapohjaista niittyä. Osa kohteesta on vanhaa hiekanottoaluetta, mutta näilläkin kohdin kukkiva niittykasvillisuus on runsas. Keski- ja itäosat ovat kallioisempaa ja karumpaa aluetta. Alueen länsireuna on puustoltaan koivuvaltaista ja aivan luoteiskulman voi luokitella hakamaaksi, jota järeät koivut ja niiden välissä olevat niittylaikut luonnehtivat. Aluetta on

laidunnettu viimeksi muutama vuosi sitten. Länsirinteet ovat melko umpeenkasvaneita. Näillä kohdin kenttäkerroksen runsaimmat lajit ovat sananjalka, valko- ja sinivuokko, kurjenkello, kielo ja kalliokieli, metsämaitikka, metsäorvokki ja metsätähti. Kämmeköistä kasvavat maariankämmeä ja valkolehdokki. Etelälaidan niityt ovat lajistoltaan vaihtelevia. Laajimmilla kuvioilla kasvaa kookas heinikko valtalajeinaan nurmipuntarpää, koiranputki, niittysuolaheinä, hiirenvirna ja niittynätkelmä. Hiekkaisemmilla kuvioilla kasvaa melko laajasti ahomansikkaa, karvaskallioista, huopakeltanoa ja huomionarvoista *mäkikauraa*, *ketoneilikkaa* ja *keltamataraa*. Alueella sijaitsee muinaisjäänneksiä. Kivilinnantien itäpuoleinen alue (105b) muodostuu melko avoimesta niitystä, vanhoista hakamaisista ja puroympäristöstä. Alue on otettu uudelleen laidunkäyttöön kesällä 2006. Kohteen arvokkain kasvillisuus löytyy kalliokedoilta ja etelärinteiden ruohomailta, joilla kasvaa mm. nurmihärkkiä, mäkitervakkoa, ahosuolaheinää, kuminaa, röllejä, särmäkuismaa, paimenmataraa, ahomansikkaa, *mäkikauraa*, *sikoangervoa* ja *keltamataraa*.

Hoito: Kohteella 105a kannattaa alueen puustoa harventaa niittymäisiä kuvioita laajentaen ja varsinkin länsiosien koivikon reunapuustoa (lehtipuuvesakko + nuoret männyt ja kuuset) poistaen. Alueesta saisi mielekkään kokoisen ja muotoisen laitumen. Kohteen 105b hoito onkin jo alkanut erityistuen turvin.

106. Perinnebiotoopit, Kontolan haka (++)

Jo valtakunnallisissa perinnemaisemien inventoinneissa paikallisesti arvokkaaksi luokiteltu hakamaa ja vanha peltoalue. Hakamaa on koivu- ja haapavaltainen; kenttäkerroksen lajistoon kuuluvat mm. *ketoneilikka*, *mäkivirovilä*, kissankello, kevätkynsimö ja valkolehdokki. Alueella on havaittu myös *liitorava*.

Hoito: Perinnebiotooppia hoidetaan jo erityistuen turvin. Tällä hetkellä hoidosta vastaavat lampaat. Myös puuston harvennus on osa hoitoa.

107. Reunavyöhyke, Lampola (++)

Lampolan tilan ympäristössä on useita niittymäisiä kuvioita, joita on aikoinaan laidunnettu. Tilan itäpuolella on mutkitteleva reunavyöhyke, jolla on monentyypistä monimuotoisuusarvoa niittyineen ja kiviaitoineen. Kaakkoon pistävien kallioisten niemekkeiden laitamilla kasvillisuus on monipuolista: lajistoon kuuluvat nurmipuntarpää, maitohorsma, päivänkakkara, kissankello, pukinjuuri, aholeinikki, särmäkuisma, siankärsämö, sananjalka, kelta- ja isomaksaruoho, ahdekaunokki,

puna-apila, metsälauha, mäkitervakko, *mäkikaura*, *ketoneilikka* ja *keltamatara*. Lännempänä puusto on runsaampaa ja siellä kasvaa mäntyä, raitaa, haapaa, kuusta ja pihlajaa.

Hoito: Raivaus ja laidunnus. Niemekkeiden keskellä olevan kesantopellon voisi liittää hoitokokonaisuuteen, mikäli kohteelle haetaan erityisympäristötukea. Niemekkeiden pohjoispuolella haapa- ja vadelmapusikon seassa kulkee kappale kiviaitaa, jota kannattaisi niin ikään raivata paremmin esiin.

108. Perinnebiotoopit, Lampola (++)

Kuvio 108a on Lemuntien länsipuolella oleva rineniitty, jolle on laidunnuksen päättymisen jälkeen (noin 15 vuotta sitten) istutettu mäntyä ja kuusta. Alueelle on levinnyt myös koivua, pihlajaa ja raitaa ja laidunnuksen jäljiltä alueella kasvaa muutama pylväsmäinen kataja. Istutuspuuston välissä olevat niittykuviot ovat hyvin reheviä lähinnä nurmipuntarpään ja koiranputken valtaamia. Näiden seassa kuitenkin esimerkiksi *keltamatara* on säilynyt runsaana. Kallioisemmillä kohdin niittylajisto on monipuolisempaa: mäkitervakkoa, pölkkyruohoa, kannusruohoa, kelta- ja isomaksaruohoa, viherjäsenruohoa, hopeahanhikkia, pukinjuurta, nurmitädykettä, hiirenvirnaa, ahomansikkaa, ahosuolaheinää, keto-orvokkia, mäkiarhoa, pukinpartaa, *mäkikauraa*, *mäkivirvilää*, *hakarasaraa* ja *ketoneilikkaa*. Pohjoisempaa puusto muuttuu järeämmäksi männiköksi. Aivan koillisessa mäen päällä sijaitsee muinaisjäännös. Kuvio 108b kattaa Lampolan tilan pihanläheisiä, osittain niittymäisiä kumpareita, joita on kesän 2006 aikana laidunnettu hevosilla. Osittain kallioisen mäen niittykohdissa kasvaa rehevää niittylajistoa, kuten nurmipuntarpäätä, sananjalkaa, mesiangervoa, koiranputkea ja vadelmaa. Kuivemmillä osa-alueilla ketolajit ovat yleisiä: ahosuolaheinä, metsälauha, siankärsämö, keltamaksaruoho, huopakeltano, heinätahtimö, kissankello, nurminata, kevätkynsimö, keto-orvokki, kannusruoho, pölkkyruoho, *mäkikaura*, *ketoneilikka* ja *keltamatara*. Alueen puusto koostuu muutamasta järeämmästä männystä, nuoresta männystä, koivusta, haavasta ja kauniista katajista.

Hoito: Molemmat vanhat laidunniityt soveltuvat hyvin laidunnettaviksi. Puuston raivausta varsinkin kuvioilla 108a, myös istutuspuustoa kannattaisi poistaa jättäen alueelle vain esimerkiksi kauniit katajat.

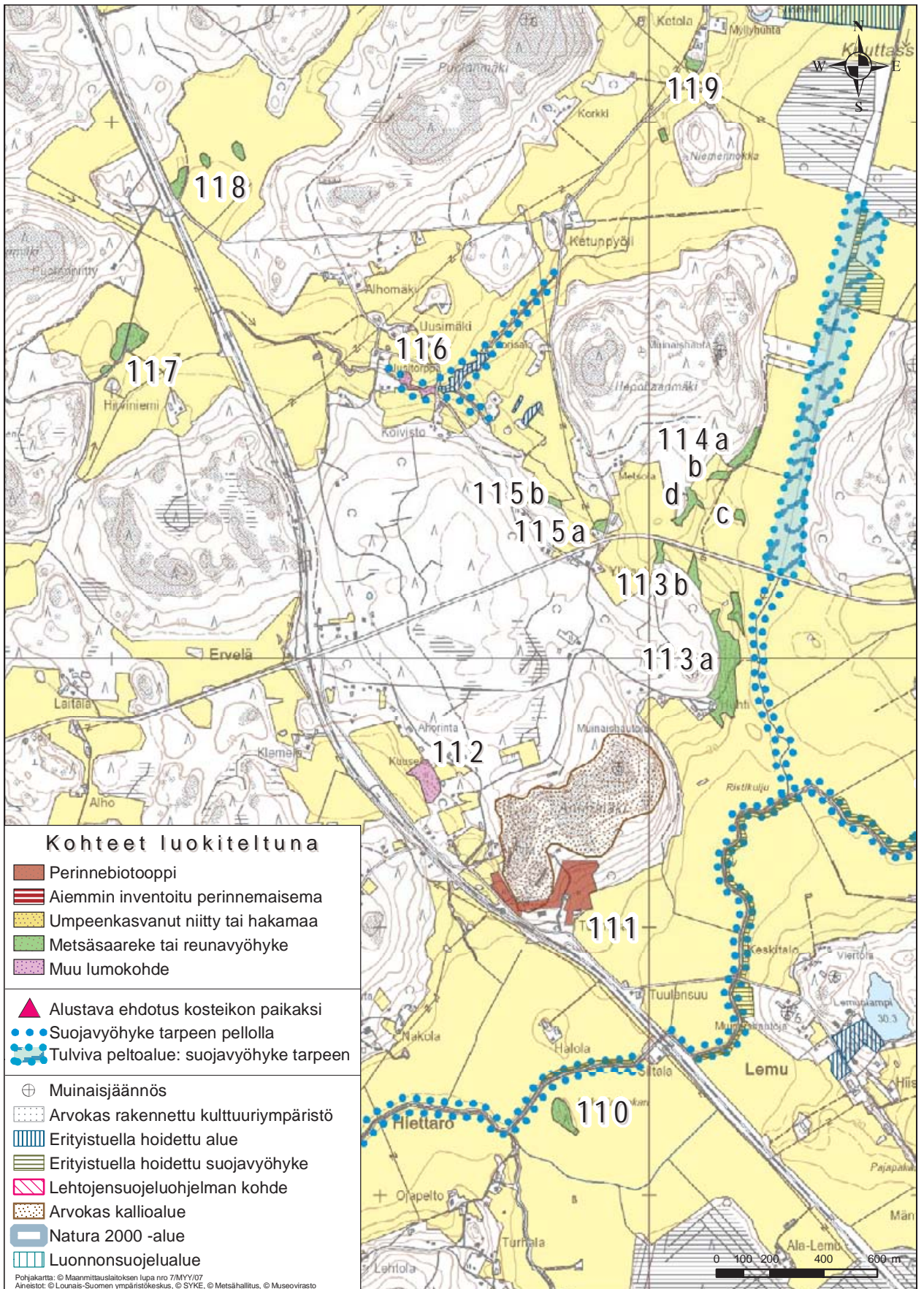
109. Reunavyöhyke ja vanhat laidunniityt, Lemu (+)

Hiiskan talousrakennuksen itäpuolella on hieman keskimääräistä monipuolisempi reunavyöhyke (109a). Sen puusto koostuu pääosin noin 40-vuotiaasta, männystä, mutta myös kuusta, punalehtiruusua ja pihlajaa kasvaa kohteella. Pienet avoimet niittylaikut ovat enimmäkseen hietakastikan valtaamia, mutta seassa kasvavat metsä- ja alsikeapila, kurjenkello, heinätahtimö, sarjakeltano, pukinjuuri, kultapiisku, ahdekaunokki, tuoksusimake, nurmipuntarpää, siankärsämö ja *keltamatara*. Aivan Lemun kylän itäosissa on pari pienialaista aikoinaan laidunnettua aluetta. Kohde 109b on vanha laidunalue Suulpakankankareella sijaitsevan asu-mattoman talon koillispuolella. Alueen parhaille niittykuvioille on istutettu koivua ja kasvillisuus on muuttunut reheväksi nurmipuntarpää-koiranputkivaltaiseksi niityksi. Ennen järeämmän metsän alkamista reunavyöhykkeessä on säilynyt kuitenkin monia alueen laidunhistoriasta kertovia niittukasveja, kuten kissankelloa, ahdekaunokkia, pukinjuurta, siankärsämöä, päivänkakkaraa, ahomansikkaa, niittynätkelmää, huopakeltanoa, *hirsissaraa*, *keltamataraa*, *ketoneilikkaa*, *mäkikauraa* ja *jäkkiä*. Aivan Lemun suon kupeessa on pieni pellon niittysaareke (109c), jolla kasvaa muutama kaunis kataja ja etelälaidassa pari-kolmekymmenvuotias ta koivua ja mäntyä. Aluskasvillisuus on rehevää, lähinnä nurmilauhaa ja mesiangervoa. Itse niittykumpareen lajisto on edustavaa – paikoin esiintyy *mäkikauran* ja *keltamataran* luonnehtimia laikkuja. Muuta niittylajistoa edustavat siankärsämö, kissankello, pukinjuuri, särmäkuisma, puolukka, rätvänä, niittyleinikki, niittynurmikka, metsälauha, niittysuolaheinä, niittyleinikki, päivänkakkara, *ketoneilikka*. Reuna-alueen rehevimmissä kohdissa kasvaa nokkosta, hiirenvirnaa, vadelmaa ja koiranputkea.

Hoito: 109a: Reunavyöhykettä voisi aika ajoin vähän harventaa. Kohteelle saisi myös pienen laitumen. Kohteet 109b ja c sijaitsevat melko syrjäisessä paikassa, mutta niiden lajiston kannalta olisi eduksi, jos umpeenkasvu voitaisiin ehkäistä nuorpuuston poistoin. Rehevimpien kohtien niittokin lisäisi monimuotoisuutta.

110. Metsäsaareke, Hakuninkankare (+)

Haapa-koivuvaltainen metsäsaareke. Alue on ollut aikaisemmin harvapuustoista hakamaata, jolloin siellä laidunsivat lampaat. Tämän jälkeen puusto on muuttunut tiheäksi ja kuusi on levittäytynyt saarekkeelle. Pohjakasvillisuus on säilynyt heinävaltaisena ja saarekkeen eteläpäätty puoliavoimena,

Kartta 17. Kohteet 110 - 119 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

hakamaisena. Alueella on ollut kaksi latoa, joista toinen on nyttemmin purettu. Saarekkeella viihtyvät mm. hirvet, ja siellä on riistan ruokintapaikka.

Hoito: Puuston harvennus ja etenkin kuusen osittainen poisto palauttaisivat saarekkeelle hakamaisen ilmeen. Pihlajia ja mahdollista muuta marjovaa lajistoa kannattaa sen sijaan jättää lisäämään kohteen monimuotoisuutta. Saarekkeen eteläpääty soveltuu niitettäväksi. Myös laidunnus on mahdollinen hoitomuoto.

111. Perinnebiotooppi, Lemu (++)

Tuomolan tilan ympärillä on laajoja, viimeksi 15 vuotta sitten lampaila laidunnettuja melko avoimena säilyneitä niittykuvioita. Idän laajat alueet ovat kuitenkin viime vuosina voimakkaasti rehevöityneet; vadelma, nurmipuntarpää, mesiangervo ja koiranputki ovat vallanneet alaa. Niitylle on myös alkanut levittäytyä koivua, mäntyä, kuusta ja pajuja kauniiden katajien seuraksi. Kohteen kapeammalla ja kuivemmalla länsiosalla on ylärinteen niitty- ja ketokasvillisuus kuitenkin säilynyt edustavana. Ketolaikuilla kasvavat runsaina mm. ahomansikka, huopakeltano, kissankello, heinätahtimö ja *ketoneilikka*. Myös mäkitervakkoa, aho- ja niittysuolaheinää, pukinjuurta, huopakeltanoa, nuokkuhelmikkää, rohtotädykettä, aholeinikkiä, tuoksusimaketta, kultapiiskua, särmäkuismaa, päivänkakkaraa, *ketopiippoa*, *hakarasaraa*, *mäkikauraa* ja *keltamataraa* esiintyy alueella.

Hoito: Laidunnuksen uudelleenaloittaminen olisi tärkeää tälle vielä toistaiseksi melko avoimena säilyneelle perinnebiotoopille. Nuorpuuston (koivun ja männynntaimien) leviäminen niitylle tulisi estää raivauksin.

112. Muu lumokohde (++)

Tämä umpeenkasvava niittykuvio on perua ajalta, jolloin ohikulkevaa junarataa on rakennettu. Junaradan ylijäämämaata on läjitetty kohteelle. Läjitysalueelta ovat kuitenkin saaneet suotuisan elinympäristön monet niitty- ja joutomaiden kasvit. Myös mänty on levittäytymässä alueelle. Alueella kasvavat mm. päivänkakkara, sian- ja ojakärsämö, alsike- ja metsäapila, hiirenvirna, niittynätkelmä, hietakastikka, särmäkuisma, ranta-alpi, rätvänä, kissan- harakan- ja kurjenkello, maitohorsma, ahdekaunokki, kanerva, valkolehdokki (kymmenittäin), metsäorvokki, huopakeltano, lampaannata, nurmilauha, *hirssisara* ja *mäkikuisma*. Kohteiden mesikasvien määrä on huomattavan suuri, joten alue on hyödyllinen myös monille perhosille ja muille hyönteisille.

Hoito: Laidunnus. Vaikka alueen maankäyttö ei perustu perinteiseen viljelykäytäntöön, voidaan kohteen avoimena pitämiseen hakea maatalouden erityisympäristötukea, koska sillä on runsaasti seudun monimuotoisuutta lisääviä tekijöitä.

113. Reunavyöhyke, niitty (+)

Laajahko reheväkasvuinen rinneniitty Huhdintien loppupäässä (**113a**). Aluetta on laidunnettu viimeksi noin 15 vuotta sitten. Kohteella kasvaa kookkaita koivuja, järeää lehtikuusta, vaahteraa ja länsilaidalla puutarhakarkulaisia: luumua, *humalaa* ym. Pohjoisempaan kasvaa nuorta mäntyä ja lehtipuupusikkaa. Niittyalueilla valtalajeina ovat rehevyyttä osoittavat kasvit: koiranputki, vadelma, juolavehna, nurmipuntarpää ja nokkonen. Pienillä kuivemmilla kuvioilla kasvavat myös pukinjuuri, ahomansikka, keltamaksaruoho, kissankello, mäkitervakko, siankärsämö, valkoailakki sekä huomionarvoisista kasveista *ketoneilikka* ja *ukontulikukka*. Erveläntien eteläpuolella (**113b**) on kiilamaisia tervaleppä-haapaniemekkeitä.

Hoito: 113a: Tasaisuutensa vuoksi alue soveltuu hoidettavaksi esimerkiksi niittämällä. Reunapuskua ja kallionkupeen nuorta mäntyä voisi harventaa. **113b:** Niemekkeitä kannattaisi raivata niin maisemallisesti kuin liikenneturvallisuusperustein; alueella nimittäin liikkuu runsaasti peuroja.

114. Reunavyöhykkeet ja niittysaareke (+)

Kapealla mäntyvaltaisella reunavyöhykkeellä (**114a**) kasvaa myös nuorempaa koivua ja kuusta. Siellä täällä peltotien laidalla on niittymäistä kasvillisuutta: päivänkakkaraa, metsäapilaa, ahomataraa, särmäkuismaa ja niittysuolaheinää. Kauempana pellon reunasta reunavyöhyke muuttuu varpuvaltaiseksi. Kohde **114b** on koivuvaltainen ja hakamainen pieni saareke, jonka niitty-laikuilla esiintyvät kangasmaitikka, niittynurmikka, metsälauha, siankärsämö, nurmipuntarpää, ahomansikka, ahdekaunokki, kissankello, pukinjuuri, kannusruoho, särmäkuisma, *keltamataraa* ja *ketoneilikka*. Kohde **114c** on pieni reheväkasvuinen pellon niittysaareke, jolla kasvaa muutama pihlaja sekä vadelmaa ja muita rehevyyttä indikoivia lajeja, kuten mesiangervoa ja maitohorsmaa. Kuvio **114d** on Hepohaanmäestä etelään pistävä pieni niemeke, jonka reunamalla kasvaa hyvin tiheä lehtipuusto, valtalajeinaan haapa ja harmaaleppä, myös herukkaa ja tuomea löytyy. Koilliskulmassa on pieni rehevä puronuoma, jolta tavataan mm. vuohenputkea, nokkosta, mesiangervoa, korpi-kaislaa, ranta-alpia, ketunleipää, ojakellukkaa ja valkovuokkoa. Lounaisosien haapavaltaisesta ti-

heiköstä löytyy mm. valkovuokkoa, kultapiiskua, metsäapilaa, metsälauhaa, kissan- ja kurjenkelloa sekä sananjalkaa.

Hoito: Kuusen ja nuoren männyn harvennus kuviolla **114a** parantaisi maisemaa ja niittylajiston elinoloja. Saarekkeilla **114b** ja **c** ei ole suurempaa raivaustarvetta. Kuvion **114d** reuna-alueilta voisi leppää ja haapaa harventaa voimakkaastikin maisemallisesti kauneimmat puut ryhmiksi jättäen. Puronuoman läheisyydessä harvennus voi olla vähäisempää. Niittysaareketta **114c** voi hoitaa säännöllisin niitoin.

115. Reunavyöhykkeet (+)

Vanha kuivurimäki (**115a**), jolla kasvaa kaunis maisemamänty sekä runsaasti nuorta lehtipuustoa: leppää, pihlajaa ja tuomea. Tien laidalla esiintyy mm. kultapiiskua, siänkärsämöä, niittysuolaheinää, päivänkakkaraa, ahomataraa ja kissankelloa. Tämän luoteispuolella on aiemmin hevoshakana ollut niemeke (**115b**), joka on kasvanut umpeen ja korkeintaan pienet osat reunavyöhykkeestä olisi järkevää ottaa mukaan erityisympäristötuen avulla hoidettavaksi.

Hoito: Kohteella **15a** lehtipuuston raivaus parantaisi ainakin maisemallista ilmettä. Marjovat puut kannattaa jättää kohteelle lisäämään sen monimuotoisuutta.

116. Ojanvarsinympäristö (+)

Uusitorpan talon eteläpuolelta virtaavan ojan varressa on tiheä lehtipuusto: leppää, pajua ja paikoin myös kuusta. Luoteessa on kuivempi töyräs, jolla kasvaa iso mänty ja jonka kenttäkerros on niittymäinen.

Hoito: Ojanvarsipusikkoa voidaan erityistuen avulla harventaa. Tarkoitus ei ole poistaa kaikkea puustoa, vaan pyrkiä vaihtelevuuteen, jossa paikoin avataan näkymiä, mutta toisin paikoin voidaan jättää tiheämpiä puuryhmiä ja pensaikkoo mm. lintujen pesimäympäristöksi.

Suojavyöhyke: Tämän jokivarren ympärillä olevat pellot laskevat jyrkästi kohti jokea, joten niille on mahdollista perustaa suojavyöhykkeitä.

117. Pellon metsäsaareke (+)

Suurehko lehtipuuvaltainen pellon metsäsaareke, jonka reuna-alueilla on pienialaisia niittykuvioita – varsinkin tien halkoman saarekkeen itäosassa. Puusto koostuu tiheästä koivusta, haavasta, pihlajasta, raidasta sekä muutamasta järeämmästäkin koivusta. Rehevimmissä kohdissa kasvavat nurmipuntarpää, maitohorsma, hietakastikka, koiran-

putki ja maitohorsma. Niittyalueilla kasvaa myös kultapiiskua, lampaannataa, niittynätkelmää, metsäapilaa, ahomansikkaa, metsämaitikkaa, särmäkuismaa, päivänkakkaraa ja *isolaukkua*.

Hoito: Voimakas lehtipuuston raivaus parantaisi ainakin maisemallista ilmettä. Laidunnuskin toki edistäisi alueen monimuotoisuutta.

118. Pellon metsäsaarekkeet (+)

Kolme pienehköä pellon metsäsaarekettä aivan junaradan varrella. Kaksi itäisintä saarekettä ovat hyvin runsaspuustoisia. Itäisin saareke on kuusi-valtainen mutta sillä kasvaa myös koivua ja nuorta mäntyä, keskimmäinen saareke on haapavaltainen ja osin kallioinen. Lähinnä rataa olevalla isoimmalla saarekkeella kasvaa muutamia kuusia sekä haapaa ja nuorta koivua. Lounaisosissa on avointa rehevää niittyä, jolla kasvaa pääasiassa nurmipuntarpää, maitohorsmaa, metsäapilaa ja särmäkuismaa.

Hoito: Radanvarsimaisemassa sijaitsevia saarekkeitä voisi hoitaa ainakin puuston raivauksin. Eteläisen saarekkeen niittokin olisi kasvillisuudelle eduksi.

119. Reunavyöhyke (+)

Vaatimaton sähkölinjan alla oleva pusikkoinen reunavyöhyke. Kohteella kasvaa tiheästi nuorta mäntyä, haapaa, pihlajaa ja katajaa sekä keskemällä myös järeitä koivuja. Kenttäkerroksessa esiintyvät lillukka, pukinjuuri, ahdekaunokki, nurmipuntarpää, niittynätkelmä, huopakeltano ja kanerva.

Hoito: Reunavyöhykettä voisi hoitaa raivauksin tai koko kumpareta laiduntamalla.

120. Perinnebiotoopit, Haarlan kartano (++)

Haarlan kartanon eteläpuolella on laaja pellon metsäsaareke, jonka länsireunalla sijaitsee lato. Tammissaaren suunnasta tullessa saareke näkyy tielle maisemallisesti kauniina suurine järeine kuusineen. Länsiosien avoimilla kohdilla kasvaa katajaa, ja sinne on viime vuosina tullut myös mäntyä. Eteläosassa on kauniita katajia ja pihlajia. Avoimemmat niittykuviot ovat melko reheviä; valtalajeina ovat koiranputki, nurmipuntarpää. Kuivemmilla lounaisosilla esiintyy myös ahdekaunokkia, kissankelloa, pukinjuurta, nurmitädykettä, metsäapilaa, hiirenvirnaa, mäkitervakkoa, sarjakeltanoa, tuokusimaketta, ahomansikkaa, niittysuolaheinää, huopakeltanoa, päivänkakkaraa, *sikoangervoa*, *kel-tamataraa*, *mäkikuismaa*, *mäkikauraa* ja *ketoneilikkaa*. Itäosat ovat järeää havupuustoa kasvavaa, kenttäkerrokseltaan vaatimatonta aluetta. Myös tuomea kasvaa tällä tiheäpuustoisella osa-alueella.

Hoito: Järeät puut kannattaa säilyttää maise-massa, sen sijaan nuorpuustoa (mäntyä) olisi hyvä poistaa varsinkin avoimempien jäljellä olevien niittykuvioiden läheisyydestä. Kartanon pihan länsipuolella avautuvaa hienoa rinnenäyttöä voisi myös laiduntaa tai niittää.

121. Niitty, reunavyöhykkeet ja saareke (++)

Keskustan kupeessa Tammisaarentien molemmin puolin sijaitsee monipuolisia alueita, joiden hoidolla voitaisiin maiseman ilmettä parantaa merkittävästi. Kuvio 121a on laaja, umpeenkasvava niittyrinne. Kohde on monin paikoin hyvin rehevä, valtalajeinaan nurmipuntarpää, koiranputki, vadelma ja särmäkuisma. Ylärinteessä kasvaa myös siankärsämöä, suolaheiniä, ahomansikkaa, huopakeltanoa, kevätpiippoa, nurmitädykettä, aholeinikkiä, metsäapilaa, hiirenvirnaa, ahdekaunokkia ja pukinjuurta. Huomionarvoisia lajeja alueella ovat *mäkikaura*, *keltamatara*, *syylälinnunherne* ja *ketopiippo*. Ylempänä rinteessä on muutamia kauniita, vanhoja maisemamäntyjä. Idässä kasvaa myös nuorta kuusta ja haapaa. Tien länsipuolella on kangasmet-säkumpareen reunavyöhykettä (121b), jonka pienillä niittylaikuilla kasvaa ahomansikkaa, sarjakeltanoa, metsälauhaa, lillukkaa sekä pohjoislaidalla myös valkolehdokkia. Huomionarvoisista lajeista kasvavat *syylälinnunherne*, *keltamatara* ja *kissankäpälä*. Kohde 121c on pieni latosaareke, jolla kasvaa tuoretta, nurmipuntarpäävaltaista niittyä.

Hoito: Kuvio 121a soveltuisi voimakkaan raivaamisen jälkeen mainiosti esimerkiksi laitumeksi. Puustosta kannattaa poistaa lähes kaikki nuori mänty, kuusi ja haapa. Laitumeen voisi liittää alueen eteläpuolisen vanhan peltomaan, jolle on kasvamassa mäntyä. Maisemallisesti keskeisellä paikalla olevan kumpareen 121b ilmettä voi parantaa reuna-alueita raivaamalla. Ladon ympäristön niittyä (121c) voisi niittää.

122. Perinnebiotooppi (++)

Laajan peltoaukean keskellä sijaitsee maisemallisesti kaunis saareke, jonka laidunnuksen päättymisestä on aikaa jo vuosikymmeniä. Reunat ovat tiheää mäntykasvustoa. Syvemmillä saarekkeessa männyt ovat järeämpiä, ja varsinkin itäosissa kasvaa sekametsää. Saarekkeen reunoilla on niittymäisiä kuvioita, ja toisaalta alueen keskiosissa on laaja niittyalue, joka lienee joskus ollut peltokäytössä. Näillä alueilla kasvaa kauniita katajia. Keskiosan niitty on melko rehevää, nurmipuntarpään, metsälauhan ja koiranputken valtaamaa, mutta reuna-alueilla on myös edustavampaa pienruohonäyttöä, jonka lajistossa esiintyvät mm. kissankello, huopa-

keltano, päivänkakkara, särmäkuisma, ahomatara, niittynurmikka, pukinjuuri, *keltamatara*, *kangasajuruoho*, *mäkikaura* ja *ketoneilikka*.

Hoito: Laidunnus soveltuisi alueelle hyvin. Läheiset pellot ovat nykyisin kesannolla, joten mikäli alueen laidunnus aloitetaan eikä kyseisiä peltoja tarvita kesantoalaan, voidaan ne ottaa mukaan lumolaidunlohkoon, jolloin alueen aitaaminen on helpompaa. Reuna-alueille levinnyttä mäntyä ja lehtipuustoa kannattaa poistaa voimakkaasti. Tarkoituksena on säästää reunoilla vain maisemallisesti kauneimmat männyt ja katajat. Saarekkeen keskiosissa järeämpää ja paikoin tiheämpää puustoa kannattaa kuitenkin säästää.

123. Ojanvarsiympäristö (+)

Kaistale ojanvarrtta, jolla kasvaa tiheästi leppää ja pajuja. Tällä vaatimattomalla kohteella ei juuri ole erityisympäristötuen mukaisia toimenpiteitä, mutta toisaalta tällaisilla pienillä ojanvarsien ympäristöillä on merkitystä niin hyönteis- kuin lintulajistolle.

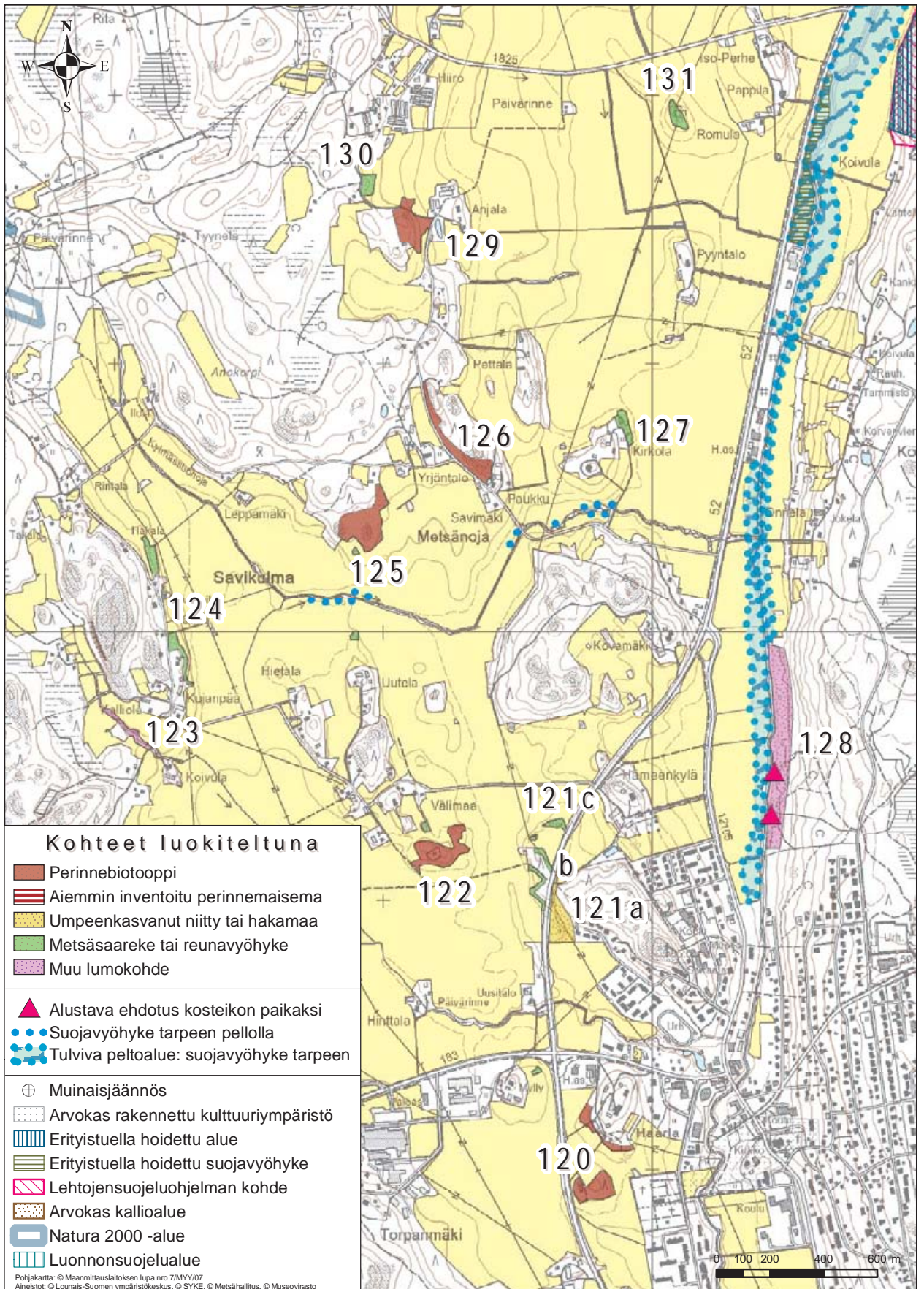
124. Reunavyöhykkeet (+)

Savikulman kylässä on kaksi pusikoitunutta reunavyöhykettä, joilla erityisympäristötuen avulla voisi toteuttaa lähinnä maisemaa parantavia raivauksia. Puusto on lehtipuuvaltaista, tuomea, pihlajaa, koivua, harmaaleppää ja vaahteraa kasvaa yleisimmin. Myös muutama kuusi on joukossa. Pohjoisemmalla osa-alueella on vähän niittymäistä, tosin hyvin rehevää kenttäkerroskasvillisuutta. Runsaimmat lajit ovat mesiangervo, vuohenputki, maitohorsma ja nurmipuntarpää.

Hoito: Maisemaa avaavat raivaukset. Kauniit maisemapuut ja marjovat isot pihlajat kannattaa säästää maisemassa.

125. Perinnebiotooppi (+++)

Metsänojan kylässä on laaja vanha laidunalue, jonka luonnon monimuotoisuusarvot perustuvat luontotyyppien rikkauteen ja säilyneiden niittylaikkujen lajirunsauteen. Pohjoislaidoilla puusto on runsasta, nuorta mäntyä, haapaa ja koivua on levinnyt alueelle. Metsänpohja on paikoin kostea, luhtamaista. Yleisenä tavataan rätvänää, niittyhumalaa, nurmilauhaa, nurmipuntarpäätä, niittyleinikkiä, purtojuurta, pikkutalvikkia, valkolehdokkia, ojakellukkaa, timoteitä, lillukkaa ja *jäkkiä*. Kosteimmilla, lähteikköisillä alueilla runsaimpina kasvavat kurjenjalka, pullosara, terttualpi, suorvokki, nurmilauha, luhtavuohennokka ja mesiangervo. Kaakkoisosan tuoreella niityllä on laaja

Kartta 18. Kohteet 120 - 131 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

mesiangervokasvusto. Muuten koko eteläosassa on puuston seassa monipuolisia niittykuvioita, joiden yleisimmät lajit ovat nurmilauha, aholeinikki, rätvänä, valkolehdokki, ahomatar, ahomansikka, heinätahtimö, metsätähti, kalvassara, nurmitädyke, hiirenvirna, niittynurmikka, valkovuokko, kultapiisku, aho- ja niittysuolaheinä, sarakeltano, metsä-apila, pukinjuuri, lampaannata, poimulehdet, rohtotädyke, *mäkikaura*, *keltamatara* ja *syylälinnunherne*. Lounais- ja länsiosat ovat myös kasvillisuudeltaan mielenkiintoisia: nurmilauhan ja mesiangervon lisäksi niittyalueiden laitamilla viihtyvät rätvänä, ojakellukka, siankärsämö, purtojuuri, *hirssisara*, *jäksi* ja *hina*. Runsaan mesikasvillisuuden vuoksi alueella on myös merkitystä perhosille ja muille hyönteisille. Maastokäynnin aikana alueella tavattiinkin mm. harvinaistunutta punatäpläperhosta.

Hoito: Eteläosiin levinneellä oksaisella männylä ei liene taloudellisesti suurtakaan merkitystä, joten sen voisi erityisympäristötuen avulla poistaa. Koko alueelle suositellaan melko voimakastakin laidunnusta, jotta alueen monipuolinen niittylajisto saataisiin pidettyä yllä.

126. Perinnebiotooppi (++)

Metsäojantien länsipuolella on vanhaa koivukujanetta ja Pettäläntien itäpuolella on mäntyvaltaista vanhaa laidunnettua kallionreunaa. Laidunalueen vanhat pylväsmäiset katajat ovat suurelta osin jääneet muun puuston varjoon. Parhaimmat niittykuviot sijaitsevat alueen kaakkoisosissa. Niillä esiintyy ahomatar, nurmipuntarpää, ahdekaukkoa, pukinjuuria, kissankelloa, niittynurmikka, sananjalkaa, särmäkuismaa, valkolehdokkia, *ketoneilikkaa*, *mäkikauraa* ja *keltamataraa*.

Hoito: Mikäli mahdollista, alueen uudelleenlaidunnus olisi hyvä aloittaa, sillä pienillä niittylajilla kasvillisuus on vielä säilynyt edustavana. Jos laidunnus aloitetaan, kannattaa aluetta myös avartaa raivaamalla ja harventamalla voimakkaasti niin ylispuustoa kuin pensaikkoakin.

127. Reunavyöhyke (+)

Pieni reunavyöhyke Kirkolan talon koillispuolella. Ladon ympärillä on tuoreita avoimempia niittykuvioita, muuten rinne on melko puustoista, lähinnä mäntyä kasvavaa. Kohteella kasvaa myös tuomea, kuusta ja koivua. Niittyosilla kasvavat mesiangervo, nurmipuntarpää, metsäapila, kumina, siankärsämö, pukinjuuri, tuoksusimake, poimulehdet, kissankello, ahomansikka, *keltamatara*, *mäkikaura* ja *ketoneilikka*.

Hoito: Varsinkin pellon laidalta puustoa voisi jonkin verran poistaa ja pieniä niittykuvioita niittää soveltuvin osin.

128. Muu lumokohde (+)

Perniön keskustan pohjoispuolella Perniönjoen ja Melassuohon nousevien jyrkkien rinteiden välissä on vanha pelto, joka ei ole ollut viljelyksessä vuosikymmeniin. Alue on muuttunut niittymäiseksi ja vähitellen myös puustoa on alkanut levitä alueelle. Kohde on rehevä, valtalajeina kasvavat nurmipuntarpää, koiran- ja vuohenputki, niittyleinikki, mesiangervo, mätässara ja korpikaisla. Pienillä niemekkeillä levittäytyvät leppä, koivu ja haapa kohti peltoa.

Hoito: Alueesta saisi hyvän laitumen. Tällöin mukaan voitaisiin sisällyttää pala reunametsikköä.

Kosteikko: Alueen matalampiin osiin sekä etelän lähteikköiseen osaan (Melassuosta laskevan puron läheisyyteen) kannattaisi perustaa pienimuotoisia kosteikkoja lisäämään monimuotoisuutta.

129. Perinnebiotooppi (++)

Kohde oli todennäköisesti vuosikymmeniä sitten laidunnettua hakamaata, mutta se on sittemmin metsittynyt ja pensoittunut. Alueella kasvaa koivuja vanhoista järeistä puista nuoreen vesakkoon, samoin kuusta, mäntyä, vaahteraa, haapaa ja pihlajaa sekä melko runsaasti katajaa. Hakamaista tunnelmaa täydentävät pienet niittylajit, joiden monipuolisesta lajistosta mainittakoon metsälauha, puna- ja valkoapila, tuoksusimake, kultapiisku, metsämaitikka, kissankello, särmäkuisma, valkovuokko, heinätahtimö, jänönsara, metsäorvokki, rätvänä, nurmipiippo, ahomansikka, poimulehdet, syyläjuuri, *keltamatara*, rohtotädyke, *keltamatara* ja *mäkikaura*.

Hoito: Alueella voisi harventaa koivuja ja havupuuta sekä poistaa nuorta vesakkoa ja huonokuntoista katajaa. Tämän jälkeen olisi hyvä, jos aluetta voitaisiin laiduntaa.

130. Niemeke (+)

Tiheän ja paikoin järeän lehtipuuston luonnehtima niemeke. Alue on lehtomainen, puustossa kasvaa koivua, haapaa, vaahteraa, raitaa, tuomea ja pihlajaa. Kenttäkerros on kastikkavaltainen mutta myös kultapiiskua, oja- ja siankärsämöä, kurjenkelloa, nuokkuhelmikkää, sananjalkaa, metsäapilaa ja ahdekaunokkia esiintyy.

Hoito: Alueen maisemallista ilmettä voitaisiin kohentaa puustoa harventamalla ja ottamalla esiin suuria kauniita maisemapuita.

131. Metsä-/niittysaareke (++)

Kaunis pellon niittysaareke, jonka keskellä on muinaisjäännös. Pellon luoteispääty on puutonta tuoretta ja reheväkasvuista niittyä, mutta kaakkoon on levinnyt muutamia haapoja ja pihlajaa.

Hoito: Lehtipuuvesakon voisi poistaa ja niittyalueita hoitaa niittämällä.

132. Muu lumokohde, Kylämäen rinnelehto (+++)

Valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan kuuluva yksityinen suojelualue. Länteen viettävällä rinteellä kasvaa jaloista lehtipuista *tammea* ja *metsälehmusta* sekä lehtopensaista mm. *pähkinäpensasta*. Kenttäkerroksen vaateliasta lajistoa edustaa mustakokkonamarja. Rinteen halki kulkee luonnontilainen puro, jota reunustaa pienialainen kostea hiirenporrasvaltainen saniaislehto. Lehtoa on laidunnettu viimeksi 1950-luvulla.

Hoito: Aluetta hoidetaan jo erityistuen turvin. Alueelle valmistui vuonna 2006 Heini Lies-Niittymäen tekemä hoitosuunnitelma, joka tähtää alueen hoitoon jalopuulehtona, ei hakamaana. Esitetyt hoitotoimenpiteet ovat lähinnä kuusen poistoa, alikasvoskuusen raivausta sekä haapatiheikköjen kaulaamista lehtokasvillisuuden, etenkin tammen, valonsaannin turvaamiseksi.

133. Niemeke (+)

Pieni niemeke, jonka etelälaidoilla on avoimempia niitty- ja ketokuvioita. Koillisosissa on istutusmännikköä. Etelälaidalla kasvaa muutama kataja, koivua ja pihlajaa. Ketokuvioilla kasvavat mm. ahusolaheinä, keltamaksaruoho ja *keltamatara*.

Hoito: Varsinkin eteläreunojen avoimuutta ja valoisuutta voisi lisätä raivaamalla sinne levittäytyvää lehtipuustoa ja männyntaimea. Mikäli alueella aloitetaan laidunnus, kannattaa niemeke ottaa kokonaisuudessaan tuen piiriin. Tilan koillispuolella olevaa pienempää reunavyöhykettä voi hoitaa vähäisin raivauksin.

134. Niitty (+)

Pääristentien ja Kuljuntien risteykseen jää muutama erityisympäristötuen avulla hoidettavaksi sopiva alue. Pohjoisemman alueen eteläosassa on monilajista *mäkikauraniittyä*. Eteläisemmällä alueella kasvaa koivua, raitaa, vaahteraa ja tuomea sekä

hyvin tiheästi haapaa. Yleisimmät kenttäkerroksen lajit ovat hietakastikka, kultapiisku, kurjenkello, nurmipuntarpää, nuokkuhelmikkä ja mesiangervo. Aivan lounaassa on vanhaa pihamaata, jolla kasvaa koivua, mäntyä ja leppää. Niittukasveista edellisten lisäksi tavataan syyläjuurta, kissankello, aho- ja niittysuolaheinää sekä pukinjuurta.

Hoito: Raivaus ja niitto.

135. Saurun ala-asteen umpeenkasvanut hakamaa (++)

Saurun koulun itäpuoliset rinteet ovat tiheästi pusi-koitunutta, lehtomaista aluetta. Kenttäkerroksessa yleisimpiä ovat kielot, sini- ja valkovuokko, sudenmarja ja nuokkuhelmikkä. Alueella kasvavat lähes kaikki tavallisimmat lehtipuut ja pensaat. Myös muutama *pähkinäpensas* löytyy. Pohjoisessa olevan kallion ympäristöstä löytyy myös huomionarvoista kasvilajistoa, kuten *mäkikauraa* ja *sikoangervoa*. Kallion länsipuolella on vanha pelto, jolle on istutettu koivua. Tuoreen niityn kasvit, kuten metsäkurjenpolvi, ovat vanhalla pellolla runsaita. Aivan koulurakennuksen pohjoispuolella on toinen kallioalue, jolla kasvaa ränsistynyttä katajaa ja tuomea. Kasvillisuus on paikoittain niittymäistä, mm. mäkitervakko kukkii rinteessä. Huomionarvoisista niittylajeista esiintyy *ketopiippon* ja *virnasaraa*. Alueella kasvaa siellä täällä vanhoja mutkaisia koivuja, joita on todennäköisesti aikoinaan lehdestetty.

Hoito: Aluetta voisi hoitaa kokonaisuutena, jolloin järkevintä olisi muuttaa kohde hakamaiseksi laitumeksi. Toisaalta monimuotoisuutta edistää myös pellon reunapusikon harvennus sekä tuomen ja huonokuntoisen katajan raivaus koulun takaisen kalliokedon ympäristössä.

136. Niitty (+)

Kaunis pieni asutuksen keskelle jäänyt niittylaikku, jolla kasvaa muutama isompi pihlaja ja koivu. Koillisosista alkaa melko tiheä haavikko. Reuna-alueet ovat reheviä nurmipuntarpään ja koiranputken valtaamia. Keskellä on pieni keto, jolla kasvaa keltamaksaruoho, mäkitervakko, kultapiisku, pukinjuuri ja *keltamatara*.

Hoito: Alueesta saisi esimerkiksi pienen laitumen, mutta sitä voi toki hoitaa myös niittämällä.

137. Pellon metsäsaareke (+)

Tämä pienehkö pellon metsäsaareke sijaitsee Paarskylän kartanon itäisellä peltoaukealla. Saarekkeella kasvaa järeitö koivuja, istutettuja lehtikuusia sekä reunalla katajaa ja nuorpuustoa (koivua, mäntyä ja raitaa). Saareke on valtaosiltaan kuivaa kangas-

Metsänlaidassa oleva kesantopeltokuvio on muuttunut kukkivaksi niityksi kohteen 139 läheisyydessä. Mikäli taustalla näkyviä hylättyjä peltoja ei ole kaavailtu viljely- tai rakennuskäyttöön, ne soveltuisivat erinomaisesti hoidettaviksi esim. laiduntamalla.

maastoa, yleisimpinä kasvavat metsälauha, sananjalka, kielo ja kellokasvit.

Hoitto: Nuoren puuston harvennus.

138. Muu lumokohde (+)

Radan ja tien väliin jää paikoin niittymäinen vyöhyke, jolla kasvaa melko runsaasti kukkivia kasveja. Yleisimpiä ovat nurmipuntarpää, kissankello, päivänkakkara, karvaskallioinen, siankärsämä, ahdekaunokki, pietaryrtti, hiirenvirna sekä huomionarvoisista lajeista *mäkikaura* ja *peurankello*.

Hoitto: Syyskesällä toteutettava niitto parantaisi monimuotoisuutta.

139. Perinnebiotooppi (++)

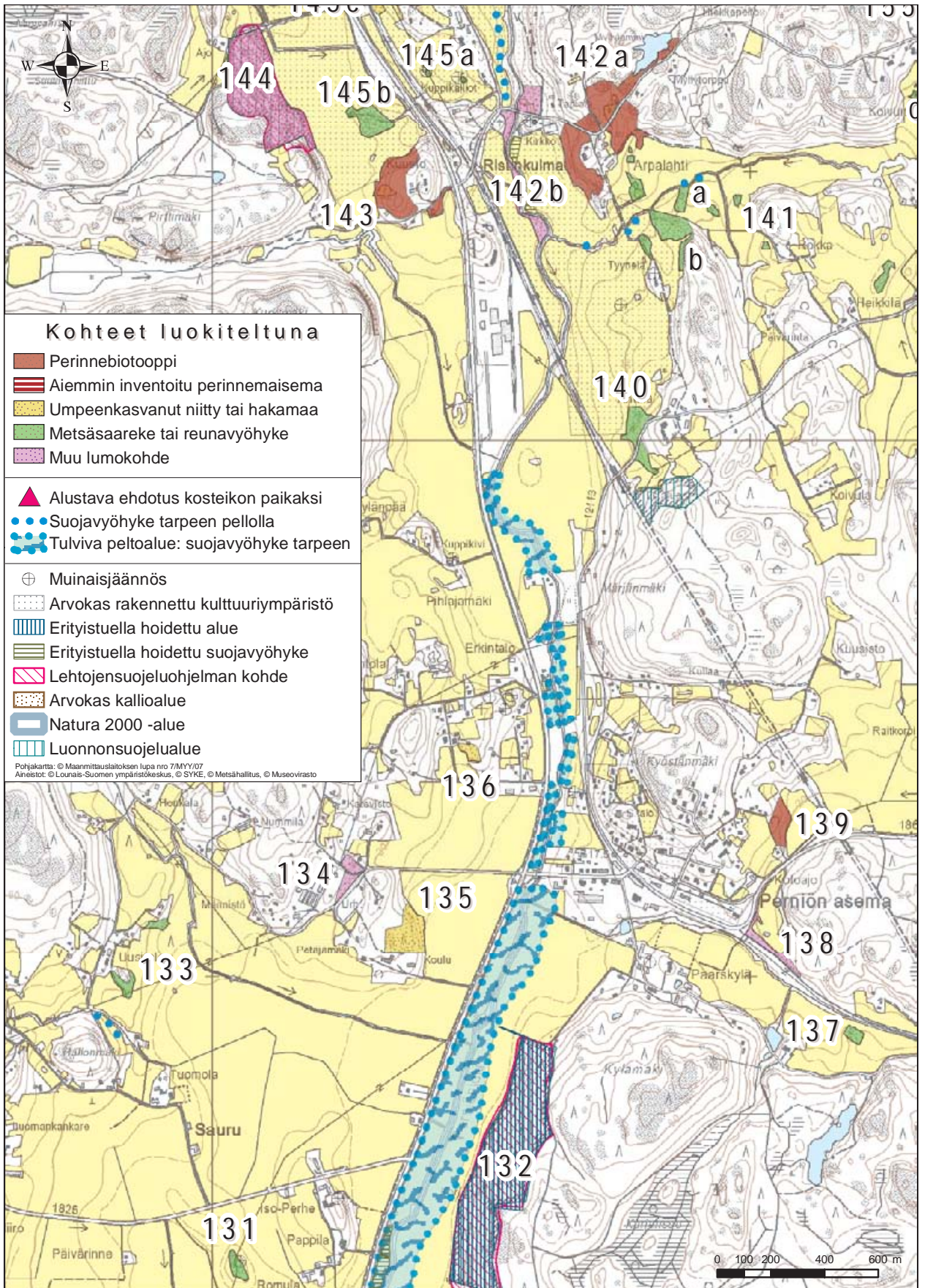
Perniön aseman ja asutuksen väliin jää runsaspuustoinen, mitä todennäköisimmin vanha laidunalue, jolla on paikoin mielenkiintoista kangasmais-

ta varpuniittyä. Puusto on melko tiheä käsittäen muutamia järeitä kuusia, mäntyä, pihlajaa, raitaa, haapaa ja kauniita pylväsmäisiä katajia. Varsinkin länsiosissa on katajien välissä avoimia niittykuvioita, joilla kasvaa kissankelloa, aholeinikkiä, kielo, puolukkaa, kanervaa, ahdekaunokkia, tuoksusimaketta, siankärsämöä, metsälauhaa, päivänkakkaraa, rätvänää, särmäkuismaa, valkolehdokkia, kultapiiskua, *ketoneilikkaa* ja *mäkikauraa*. Etelä- ja osin itäosatkin ovat melko reheviä valtalajeinaan mesiangervo, metsäkurjenpolvi ja nurmipuntarpää.

Hoitto: Raivaus ja laidunnus.

140. Reunavyöhykkeet (+)

Anttilan tilan lounaispuoliset rinteet soveltuisivat hoidettavaksi erityisympäristötuelle ainakin maisemallisin perustein. Kauas näkyvät rinteet ovat nykyisin melko tiheäpuustoisia. Kohteen valta-

Kartta 19. Kohteet 132 - 144 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

Ristinkulman kylän vaihteleva peltomaisema kylpee syksyn valossa.

puuna on koivu, mutta myös mäntyä, raitaa, haapaa, tuomea, pihlajaa ja taikinamarjaa kasvaa tällä alueella. Paras niittykasvillisuus kasvaa läntisellä kuviolla, jolla tavataan mm. nurmipuntarpäätä, karhunputkea, vadelmaa, särmäkuismaa, siankärsämöä, ahdekaunokkia, metsäapilaa, kissankelloa sekä huomionarvoista *mäkikauraa* ja *keltamataraa*.

Hoito: Vesakkoa olisi hyvä raivata maisemallisen ilmeen parantamiseksi. Alueista toki saisi myös pienet laitumet.

141. Metsäsaarekkeet ja niemeke (++)

Monipuolisia erityisympäristötukeen soveltuvia reunavyöhykkeitä ja saarekkeita Ristinkulman itäisten peltokuvioiden laidoilla. **141a** on pohjoisin saareke. Alueen eteläkulmassa kasvaa mm. suuri *tammi*. Muuten alueella kasvaa tiheästi pihlajaa, mäntyä, koivua, haapaa, taikinamarjaa ja lehtokuusamaa. Kasvilajistosta mainittakoon mm. kultapiisku, ahomatara, metsäapila, pukinjuuri,

siankärsämö, kurjenkello, kielo, valkovuokko, mäkitervakko, kelta- ja isomaksaruoho ja *keltamatara*. Saarekkeen eteläpuolella on iso niemeke **141b**, jonka pohjoisosissa on avointa suurruoho- niittyä. Lajistossa on mm. vuohenputkea, metsäkurjenpolvea, niittyleinikkiä, nurmipuntarpäätä ja mesiangervoa. Niemekkeen eteläpuoleisella reunavyöhykkeellä kasvaa suuria *tammia*, muutama kuusi, koivu ja haapa, runsaasti nuorpuustoa ja aivan etelässä *pähkinäpensaita*. Reunavyöhykkeen kasvilajistoon kuuluvat sarjakeltano, kielo, mäkitervakko, päivänkakkara, särmäkuisma, kurjenkello, nuokkuhelmikkä ja metsäapila. Tyynelän tilan pohjoispuolella on myös pieni, puustoinen niemeke, jonka laitamilla on suhteellisen arvokas niittylajisto. Täällä kasvavat myös huomionarvoiset *ketoneilikka*, *keltamatara*, *mäkikaura* ja *syylälinnunherne*. Kauempana idässä olevat koivuvaltaiset pellon metsäsaarekkeet soveltuisivat myös erityisympäristötuen avulla hoidettavaksi.

Hoito: Reunavyöhykkeillä ja saarekkeilla tiheän lehtipuuston harvennus parantaisi maisemallista ilmettä merkittävästi. Niemeke **141b** lienee riittävän iso myös esimerkiksi laidunnuksen avulla hoidettavaksi.

142. Perinnebiotooppi ja jokiranta, Ristikulma (++)

Arpalahden tilakeskuksen ympärillä on useampi laidunnettu alue (**142a**), joita on hoidettu erityistuen turvin. Tilakeskuksen pohjoispuoliset kuviot ovat koivuvaltaisia, hakamaiseksi harvennettuja maisemalaitumia. Hakamaaosissa niittykasvillisuus on rehevää, nurmipuntarpää-koiranputkivaltaista, myös niittyleinikkiä ja niittynurmikkaa kasvaa paikka paikoin. Puusto on koivuvaltaista, myös jonkin verran *tammea*, katajaa, lehtokuusamaa, tuomea ja *pähkinäpensasta* kasvaa alueella. Pienialaisilla niittyöyräillä on edellistä parempaa lajistoa, mm. ahomataraa, päivänkakkaraa, mäkitervakkoa, särmäkuismaa, aholeinikkiä, siankärsämöä, kurjenkelloa ja *mäkikauraa*. Yliskulmantien pohjoispuolella olevan kallion päältä avautuisivat pienen raivauksen myötä upeat maisemanäkymät. Kallion laella kasvaa muutama maisemamäntyjä ja puutarhakarkulaisia ja rinteiden alapuolella *tammea*, haapaa ja kuusta. Kohteessa **142b** ovat mukana Ristikulman kirkon pohjoispuolella oleva vanha pusikoitunut peltoalue sekä kirkon ympäristö ja jokivarren pusikkoa. Kohteen huomionarvoista lajistoa edustavat *keltamaite* ja *keltamatara*.

Hoito: Kuvioden **142a** laidunpainetta kannattaa lisätä sekä puustoa edelleen harventaa. Alueesta saa hakamaisen jättämällä sinne tänne puuryhmiä, mutta varsinkin olemassa olevien niittykuvioden ympäriltä puustoa kannattaa poistaa voimakkaammin. **142b:** Tämän arvokkaan kulttuuriympäristön maiseman avoimutta kannattaa vaalia. Kirkon läheisyydessä ja sillan kupeessa olevaa pusikkoa onkin jo raivattu maisemallisesti avarammaksi ja samanlaista raivausta voisi tehdä jokivarren läheisyyden muissakin tiheiköissä. Kirkon pohjoispuolella sijaitsevan vanhan pellon umpeenkasvua voitaisiin ehkäistä raivauksin ja mahdollisesti laiduntamalla. Myös etelämmäksi jokivarteen saisi pienet laitumet, joiden avulla maisema pysyisi avoimena.

143. Perinnebiotoopit (++++)

Ristikulman kylässä Kuuston tilakeskuksen ympärillä sijaitsee laajahko vanha laidunalue, joka käsittää pohjoisosien vanhan metsälaitumen ja eteläosien avoimen tuoreen ja kuivan ruohoniityn. Talouskeskuksen pohjoispuolella uudisrakennuksen

takana on mesiangervoaltainen avoin niitty. Sen molemmin puolin on noin 20 vuotta sitten lehmillä laidunnettua metsälaidunta, jolla valtapuustona on melko järeä kuusi. Kohteella on myös mäntyä, pohjoisessa harmaaleppää ja monimuotoisuutta lisäävää raitaa. Kenttäkerroksessa kasvaa nykyisin pääosin varpuja; lisäksi esiintyy valkovuokkoa, ketunleipää, oravanmarjaa, metsätähteä, sananjalkaa ja maahumalaa. Edettäessä lounaaseen alkavat niittykuviot muuttua laajemmiksi. Metsälaitumen reunaniityillä tuoreen niityn lajistosta löytyvät mm. tuoksusimake, kissankello, ahomatarata, kultapiisku, metsäkurjenpolvi, sananjalka, heinätahtimö, aitovirna, nurmitädyke, niittyleinikki, koiranputki *keltamatara* ja *syylälinnunherne*. Aivan lounaiskolkassa kohde on avoimempaa ja sillä kasvaa ryhminä koivua ja tuomea sekä esiintyy vanhoja heinävaltaisia niittymäiseksi muuttuneita peltokuvioita. Latorakennuksen koillispuolella on edustavia kallioketolaikkuja sekä kasvaa muutama järeä mänty, nuorta männyntaimia ja kauniita katajia. Tällä osa-alueella edustavilla *mäkikauran* luonnehtimilla kuvioilla viihtyvät myös kissankello, ahon ja niittysuolaheinä, siankärsämö, ahomansikka, tuoksusimake, ahdekaunokki, keltamaksaruoho, poimulehtiä, metsälauha, päivänkakkara, pölkkyruoho, mäkitervakko, pukinjuuri, *ketoneilikka*, *keltamatara*, *hakarasarata*, *sikoangervo* ja *mäkiivirvilä*. Tien eteläpuolella ladon ympärillä on nurmipuntarpää-mesiangervo-koiranputkivaltaista niittyä, jolla kasvaa muutama tuomi.

Hoito: Reheviä vanhoja peltokuvioita voi köyhdyttää säännöllisesti niittämällä. Lounaan edustaville ketorinteille suositellaan puuston poistoa kauniita maisemamäntyjä ja katajia lukuun ottamatta. Pohjoisempaan vanhaa metsälaidunta ja varsinkin pellonlaidalla olevaa tiheää kuusikkoa kannattaa vähitellen harventaa. Hoidon kannalta tehokkainta olisi, jos alue saataisiin kokonaisuudessaan laidunnuksen piiriin. Myös kaakossa Tammissaarentienläheiselle niittykuvioille voisi saada pienen laitumen.

144. Ajon jalopuulehto (++++)

Kohde kuuluu valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan ja sille on perustettu yksityinen suojelealue. Kyseessä on itään viettävä rinnelehto, jolla kasvaa paikoittain suurakin *tammia* ja *metsälehmuk-sia*. Lisäksi alueella kasvaa paljon kuusta sekä haapa- ja tuomitiheikköjä. Varsinkin lehdon eteläosissa esiintyy myös *pähkinäpensasta*. Putkilokasveista harvinaisempia ovat *lehtoleinikki* ja *lehtosinijuuri*.

Hoito: Alueelle on valmistunut Heini Lies-Niitymäen tekemä hoitosuunnitelma vuonna 2005. Hoidon tarve ei nykyisellään ole kovin suurta.

Pohjankylän laajan kosteikkoalueen keskiosat ovat saravaltaista tulvaniittyä (kohde 146a). Kosteikoin laidoilla mm. keltaängelmä on runsas. Ainakin alueen kuivimmille osille saisi suurehkoja laidunalueita.

Lähinnä kysymykseen tulevat kuusi-, haapa- ja tuomitiheikköjen harvennukset. Pohjoisosan laidunnus on mahdollista. Kohteen hoitotoimenpiteitä voidaan rahoittaa maatalouden erityisympäristötuella.

145. Saarekkeet ja vanha lammaslaidun, Yliskylän tila (++)

Yliskylän tilan kaakkoispuolella on pellon keskellä pari pientä saareketta (145a), joilla sijaitsee kuppikallio. Saarekkeista pienemmällä kasvaa vain pihlaja, suuremmalla maisemamänty ja pihlajaa. Lajisto on melko niukkaa: maitohorsmaa, nurmipuntarpää, siankärsämö, keltamaksaruohoa ja *keltamataraa* kasvaa yleisimmin. Kohde 145b on Tammisaarentien länsipuolella oleva isompi saareke, jolla kasvaa istutettu mäntyrivistö, lehtikuusta, sekä luontaisesti katajaa ja koivua. Varsinkin lounaiskulmilla on monilajista niittyä. Kasvillisuudesta löytyvät mm. ahomatara, aholeinikki, kissankello, metsälauha, heinätähtimö, pukinparta, metsäapila, pukinjuuri, siankärsämö, pölkkyruoho, siankärsämö, ketokelto, keltamaksaruoho, ahosuolaheinä sekä huomionarvoiset *mäkikaura*, *ketoneilikka* ja *keltamatara*. Kuvio 145c on ollut lammaslaitumena 1980-luvun alkuun asti. Tämän jälkeen haapa on kuitenkin levittäytynyt sille nopeasti, mutta myös koivua ja raitaa kasvaa melko tiheästi. Kasvillisuudessa yleisimmät ovat röllit,

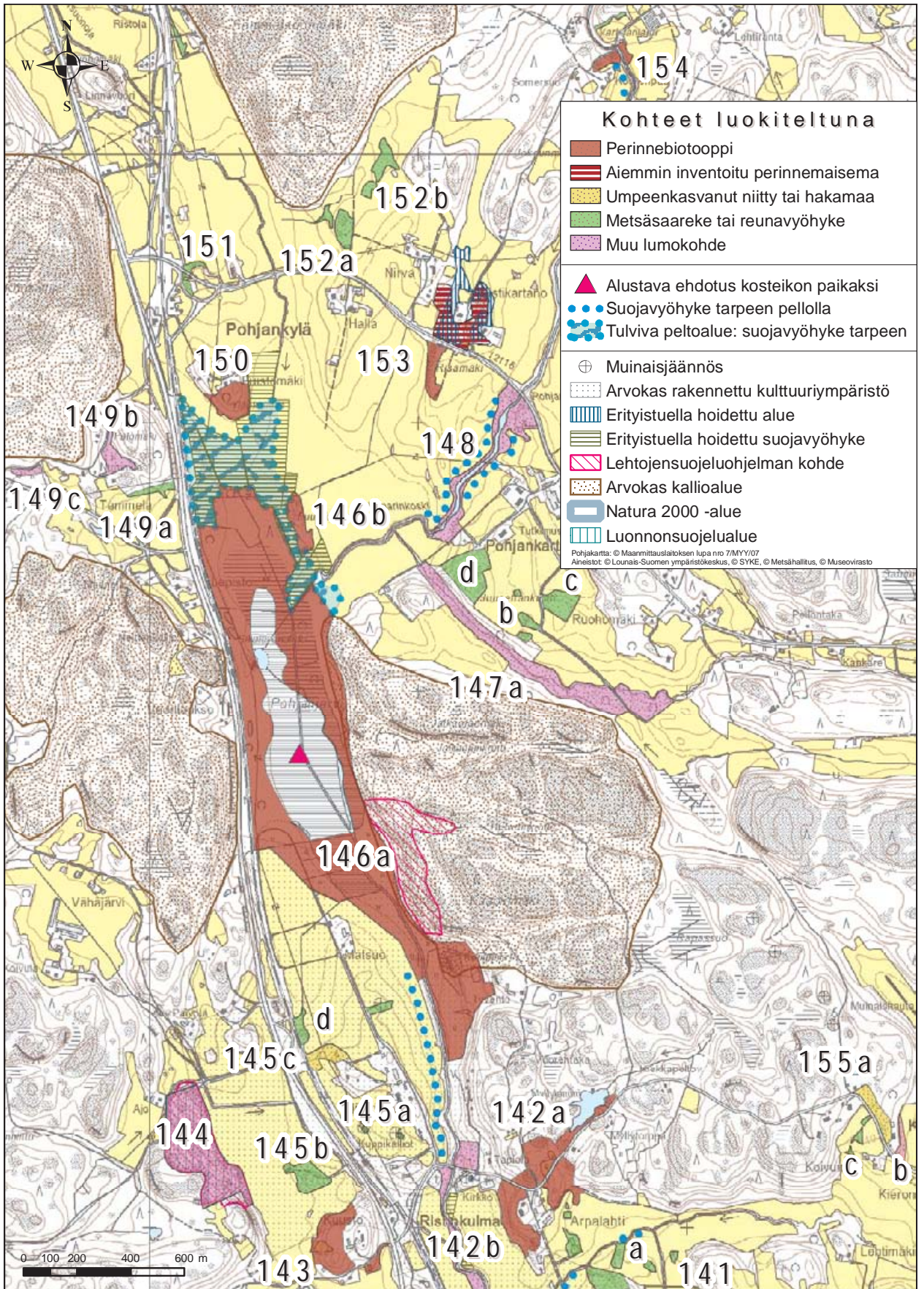
nurmipuntarpää, valkovuokko, kielo, kurjenkello, metsäkurjenpolvi, kultapiisku, päivänkakkara, metsäapila, särmäkuisma, tuoksusimake, ahomansikka, mäkitervakko ja ahdekaunokki. Huomionarvoisista lajeista esiintyvät *mäkikaura*, *ketoneilikka*, *keltamatara* ja *hakarasara*. Kuvio 145d on runsaspuustoinen radanvarsikumpare, jonka eteläosissa kasvaa tiheästi mäntyä ja pohjoisen kosteammassa notkelmassa harmaaleppää, haapaa ja pihlajaa. Lajistollisesti kumpare on melko vaatimaton, mutta maisemallisesti keskeisen paikan ilmettä voisi rai-vauksin parantaa.

Hoito: Kuppikalliosaarekkeet 145a säilyvät ilman suurempia hoitotoimenpiteitä. Niitto niillä kohdin, joilla se on mahdollista, auttaisi lajiston monipuolistamisessa. Kohteilla 145b-d raivaus ja laidunnus pitäisivät yllä niin monipuolista lajistoa kuin kaunista maisemaakin.

146. Perinnebiotooppi, Pohjanjärven tulvaniitty (+++)

146a: Pohjanjärven tulvaniityt lähiympäristöineen ovat yksi suunnittelun alueen monimuotoisuudeltaan arvokkaimmista kohteista mm. linnustonsa ja reuna-alueiden kasvillisuuden puolesta Tällaiset tulvaniityt ovat nykyisin maatalousluonnossa harvinainen näky. Kesäisin lähes vedettömän järven luhtaniittyjä on laidunnettu 1970-luvulle asti lähes koko järven alueella. Pohjoisessa laidunnus on päättynyt hieman aikaisemmin ja tämä näkyy alueen voimakkaana pusikoitumisena, jonka ansiosta pensaita suosiva lintulajisto on kuitenkin löytänyt alueen. Junaradan varressa koivu on nopeasti vallannut alaa peittäen kauniit maisemat. Tulvaniittyalueen etelälaidalta löytyy pieniä niittükuvioita, joilla laidunnus on jatkunut katkeamatta näihin päiviin asti. Tällä hetkellä niillä laiduntavat hevoset. Pohjoisessa, voimakkaasti pajukoituneella tulvaniityllä viihtyvät erityisesti keltaängelmä, korpikaisla ja mesiangervo. Muuta tulvaniityn lajistoa edustavat lehtopalsami, ruokohelpi, hevонhierakka, ranta-alpi, nokkonen, nurmipuntarpää, kurjenmiekkä, viiltosara, kurjenjalka, rantakukka, rohtovirmajuuri, luhtavuohennokka ja rentukka.

Itäreunalla luhtaniitty rajautuu kalliorinteeseen, joka on ainakin osittain ollut laidunnuksen piirissä aina vuoteen 1972 saakka. Alueen koilliskulmassa onkin erityisen hienoja kallioketoalueita, joilla viihtyvät mm. mäkitervakko, mäkihorsma, keltamaksaruoho, nurmitädyke, nurmipuntarpää, haurasloikko, aholeinikki, ahomatara, päivänkakkara, pukinjuuri, niittynurmikka, nuokkuhelmikkä, purtojuuri, ojakärsämö, valkovuokko, kissankello, *syylälinnunherne*, *keltamatara*, *ketoneilikka*, *ketotädyke*, *nurmilaukka*, *mäkikaura* ja *sikoangervo*. Etelämpänä

Kartta 20. Kohteet 145 - 155 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

Jalkaojanmäen jyrkillä tiheästi metsittyneillä rinteillä kasvaa haapaa ja kuusta sekä kalliolla myös mäntyä. Paikoin lehtomaisilla rinteillä kasvaa mm. lehtokuusamaa ja *tammen* taimia sekä valko- ja sini- vuokkoa, kevätlinnunhernettä, haisukurjenpolvia, kurjenkelloa, imikkää, *nurmilaukkaa*, *sikoangervoa* ja *mäkimeiramia*. Jalkaojankrotti on inventoitu metsäluonnon arvokkaaksi elinympäristöksi. Kaakossa alue rajautuu Kaapimäen alapuoliseen, valtakunnallisesti arvokkaaseen lehtojensuojelualueeseen, joka nykyisin on Metsähallituksen omistuksessa ja hoidossa. Myös siellä kasvaa harvinaisempaa lajistoa: *tammea*, *metsälehmusta* sekä putkilokasveista *lehtokieloa*, velholehteä, mustakonnanmarjaa, lehtosinilatvaa ja imikkää.

Lounaislaidalla Matsuon tilalla laidunnetaan edelleen. Siellä maiseman avoimuus ja lajistollinen monimuotoisuus ovat säilyneet hieman paremmin. Alueilla kasvavat nurmilauha, mesiangervo, vesitatar, ranta-alpi, viilto- ja pullosara, kurjenjalka, ruokohelpi, ketohopeahanhikki, voikukka, pihatar, niittysuolaheinä, kylänurmikka ja polvipuntarpää. Länsiosassa junaradan varsi on Sikolävenah-teeseen asti tiheää koivikkoa, jossa valtalajeina ovat nurmilauha, ranta-alpi ja mesiangervo. Siellä täällä kasvaa myös mesimarjaa, joka on lähialueen asukkaiden kertoman mukaan tuottanut aiemmin runsaamminkin satoa.

Alueen koillispuolella sijaitsee runsaspuustoinen saareke, Ruuhikankare (146b). Sen laella kasvaa muutama kaunis maisemamänty, muuten saareke kasvaa tiheästi haapaa, koivua, tuomea, terttuseljaa ja taikinamarjaa. Kenttäkerros on melko rehevää, alueella kasvaa mm. valkovuokkoa, tesmayrttiä, nurmipuntarpäätä ja koiranputkea, mutta seassa sinnittelevät myös huomionarvoiset perinnebiotooppikasvit: *sikoangervo*, *mäkikaura* ja *nurmilaukka*.

Hoitto: Varsinkin länsiosien umpeenkasvua tulisi estää koivikkoa raivaamalla, ja näin avata kauniit maisemat myös junamatkustajien nähtäviksi. Myös pohjoisosan pajukkoa voi raivata jonkin verran kuitenkin linnustolliset arvot huomioiden: kaikkia tiheikköjä ei ole tarpeen poistaa. Alueen kaakkoiskulma soveltuisi laidunnettavaksi laajemminkin mittakaavassa. Kuivina kesinä aluetta voi niittääkin. Myös Pohjanjärven eteläpääty sopisi hyvin laidunnukseen. Se on kuitenkin kylän yhteismaata, mikä hankaloittaa tuen hakemista, koska hakija tarvitsee alueesta vuokrasopimuksen.

Suojavyöhykkeet ja kosteikko: Pohjoiset peltoalueet ovat tulvaherkkiä ja näillä alueilla onkin jo hyvin hoidettuja suojavyöhykkeitä. Suojavyöhykkeen tarvetta on kuitenkin edelleen Pohjanjärven eteläpuolisilla kaltevilla peltolohkoilla. Myös kosteikon perustamista voisi harkita, mutta ongel-

mana saattavat olla alueelle kulkeutuneet Salon Peppursuon vanhan kaatopaikan likavedet.

147. Jokivarsi ja pellon metsäsaarekkeet, Pohjan-kartanon kaakkoispuolinen peltoaukea (+)

Kuvio 147a on tiheä jokivarsipensaikko, jossa valta- puustona esiintyvät harmaaleppä, haapa ja koivu. Niittyosiot ovat reheviä nurmipuntarpään, koiran- putken ja mesiangervon luonnehtimia. Kaakossa nurmipuntarpäävaltaisen niityn laidalla kasvavat myös kurjenkello, metsä- ja alsikeapila, nuokku- helmikkä ja *ketoneilikka*. Kohde 147b on pitkulai- nen pellon metsäsaareke, jolla kasvaa istutettuja koivuja, pohjoisessa kuusta ja haapaa. Etelälaidalla on kauniita pylväsmäisiä katajia. Kohteen etelä- puolella sijaitsee niittymäinen istutuskuusikkoon rajautuva lajistoltaan edustava niittykuvio. Kum- mallakin osa-alueella niittylajistosta löytyvät mm. ahomatar, oja- ja siankärsämö, metsäapila, aho- mansikka, ahdekaunokki, kissan- ja kurjenkello, aholeinikki, pukinjuuri, kultapiisku, huopakeltano, tuoksusimake, mäkitervakko ja *ketoneilikka*. Kohde 147c on suurin, sekapuustoinen pellon metsäsaare- ke, jolla kasvaa melko järeää mäntyä, koivua ja haa- paa sekä reunoilla pihlajaa ja leppää. Itäosat ovat tiheään haavikoituneet. Saarekkeen etelälaidalla kasvaa runsaasti metsäapilaa, aho- ja *keltamataraa*, ahdekaunokkia, niittynätkelmää, kieloa, sanan- jalkaa, kurjenkelloa, kultapiiskua, metsälauhaa, ahomansikkaa, *mäkikauraa* ja *syylälinnunhernettä*. Kuvio 147d sijaitsee nykyisen kartanorakennuksen länsipuolella kohdassa, jossa alkuperäinen Poh- jankartanon tulipalossa tuhoutunut päärakennus on aikoinaan sijainnut. Alueen keskellä kallioiden alueen ympärillä on runsaasti istutettuja puita: sembramäntyä, pihtaa, lehtikuusta, lehmusta ja puutarhakasveja. Niittykohdilla kasvavat metsä- lauha, siankärsämö, ahdekaunokki, mäkitervak- ko, keto- ja metsäörvokki, ahomansikka, iso- ja keltamaksaruoho, kurjenkello, pukinjuuri, aho- ja niittysuolaheinä, häränsilmä ja *keltamatara*. Paikoin löytyy myös *mäkikauran* luonnehtimia kuvioita, joi- den läheisyydessä lenteli nykyään harvinaistunutta punatäpläperhosta.

Hoitto: Lähinnä purovarren 147a itäosat soveltui- sivat erityisympäristötukien avulla raivattaviksi ja laidunnettaviksi. Muilta osin purovarsi on arvokas ympäristö eikä kaipaa erityisiä hoitotoimia. Ku- vioille 147c ja d soveltuisi tiheän nuoren puuston harvennus ja laidunnus.

Pohjankosken mylly- ja ruukkiympäristön maisemaa kannattaa pitää avoimena varovaisten raivausten avulla.

148. Jokivarsiniitty ja -pensaikko, Pohjankoski (++)

Pohjankosken vanhan vesimyllyn ympäristön jokivartta. Myllyn läheisyydessä, varsinkin joen itäpuolella kohoavat jyrkät kallioiset rinteet, joilla ketokasvillisuus on monimuotoista. Pohjankylän luontopolku alkaa myös näiltä kohdista. Tienvarren parkkipaikan läheinen louhikko on rajattu pois alueesta, muuten kuvioissa on mukana melko pitkä kaistale Pohjankosken vartta. Pääosin jokivarsi on tyypillisen tulvaniittykasvillisuuden luonnehtimaa: viiltosaraa, rohtovirmajuurta, mesiangervoa, keltaängelmää, käenkukkaa, ranta-alpia, luhtavuohennokkaa, vesitatarta, ruokohelpeä, rentukkaa, lehtopalsamia ja korpikaislaa. Jyrkät jokitorvät ovat nurmipuntarpäävaltaista tuoretta niittyä, itäosien kalliotöyräillä ketolajisto on kuitenkin edustavaa. Yleisesti kasvavat mm. mäkitervakko, haurasloikko, ahomansikka, kissankello, keto-orvokki, huopakeltano ja suolaheinät. Huomionarvoista lajistoa edustavat *mäkikaura*, *mäkiivoirilä*,

ketotädyke, *ketoneilikka* ja *sikoangervo*. Hamarinkoskella on aikoinaan sijainnut ruukki. Tällä kohdalla löytyy muutamia harvinaistuneita niittykasveja. Kosken lähiympäristö on voimakkaasti pusikoitunut. Itäpuolella koskialueen laitamien jyrkänteillä vallitsee lehtipuusto, länsipuolella puolestaan mänty. Länsipuolen kuivilta niittytöyräiltä löytyvät lajistollisesti mielenkiintoisimmat niitty laikut, jossa viihtyvät tavanomaisemman lajiston lisäksi aholeinikki, pölkkyruoho, *nurmilaukka*, *mäkikaura*, *peurankello*, *sikoangervo* (runsas), *mäkikuisma* ja *ketoneilikka*. Kosken luona lenteli myös paljon neidonkorentoja.

Hoito: Vanhan mylly- ja ruukkiympäristön maisemaa kannattaa pitää avoimena pienimuotoisten raivausten avulla.

Suojavyöhykkeet: Kohteen läheisyyden pelto-kuvioilla on molemmin puolin suojavyöhykkeen tarvetta. Luontaisen vyöhykkeen hoito suojavyöhykkeiden yhteydessä esim. laiduntamalla on mahdollista.

Pohjankosken läheisyydessä löytyy monia edustavia niittykuvioita (kohde 148).

149. Reunavyöhyke ja hylätyt pellot, Pohjankylä (+)

Kohde 149a on melko vaatimaton ja runsaspuustoinen reunavyöhyke, jonka edustavin lajisto on pienellä kaakkoon viettävällä niemekkeellä. Sillä kasvaa mäntyä, runsaasti haapaa, tuomea, raitaa, pihlajaa, koivua ja harmaaleppää. Kenttäkerroksessa esiintyvät mm. metsä- ja alsikeapila, päivänkakkara, niittyhumala, huopakeltano, ahomansikka, kissankello, pukinjuuri, siankärsämä, ketoneilikka ja keltamataraa. Aivan Tammissaarentien laidan kalliolla kasvaa myös mäkikauraa ja sikoangervoa. Pitkään hylättynä olleelle pellolle (149b) on leviämässä mm. mäntyä ja koivua. Kohde on muuttunut kasvillisuudeltaan hyvin niittymäiseksi ja kukkiviakin kasveja löytyy suhteellisen paljon. Maastokäynnin yhteydessä alueella lenteli runsaasti perhosia. Kenttäkerroksessa valtalajeina ovat kuitenkin heinät: nurmilauha ja nurmipuntarpää. Muuta lajistoa edustavat niittynätkelmä, kurjenkello, metsäapila, niittyleinikki, valkolehdokki, harakankello, metsäkorte, ukonputki, aitovirna, särmäkuisma, suo-, huopa- ja pelto-ohdake, kultapiisku ja ojakelluk-

ka. Myös lännempänä Lehmijärventien varrella on hylätty pelto (149c), jonka pohjoisrinteiden hiekkapohjaisella maalla kasvavat huomionarvoisista lajeista tummatulikukka, mäkikuisma ja keltamaite. Sillä kasvaa myös runsaasti muita kukkivia niittykasveja.

Hoito: Kohteella 149a hoidoksi riittää raivaus. Aluetta 149b voisi joko niittää tai laiduntaa. Puuston poistolla ja syyskesällä toteutettavalla niitolla kohteesta 149c saisi vaikkapa perhosille paratiisin.

150. Perinnebiotooppi (+)

Viimeksi noin 15 vuotta sitten laidunnettu reunavyöhyke ja metsälaidun, jonka laidoille nuorpuusto (mänty ja haapa) levittäytyy. Metsä on vanhahkoa kuusimetsää, jossa viihtyvät mm. hietakastikka, valko- ja sinivuokko, metsäkurjenpolvi, kielo, kurjenkello, lillukka ja ahomansikka. Eteläosien avoimemmilla rinteillä kasvaa kastikoiden lisäksi kissankelloa, huopakeltanoa, ahdekaunokkia, päivänkakkaraa, häränsilmää, ahomataraa, aholeinikkiä, kultapiiskua, kalliokielloa, tuoksusimaketta, metsäapilaa, poimulehtiä, mäkitervakkoa sekä lisäksi perinnebiotooppien huomionarvoista kasvillisuutta: mäkikauraa, peurankelloa, kissankäpäliä, nuokkukohokkia ja syylälinnunhernettä

Hoito: Reunapuuston raivaus ja koko kumppareen laidunnuksen aloittaminen uudelleen

151. Reunavyöhyke, Pohjanjärven pohjoispuoli, Puistomäki (+)

Hoidon kannalta hankalassa paikassa sijaitseva, lajistoltaan suhteellisen edustava rinneniitty junaradan ylittävän sillan molemmin puolin. Sekapuustoisien rinteiden alarinteillä kasvaa mäkitervakkoa, aholeinikkiä, kissan- ja kurjenkelloa, siankärsämöä, ahomataraa, huopakeltanoa, metsäapilaa, keltamataraa, ketoneilikkaa sekä melko runsaasti sikoangervoa. Pohjoisempaan rehevän niityn läheisyydessä kasvaa runsaasti haapaa.

Hoito: Paahteisen rinteiden lajisto säilyy hoidotakin melko edustavana. Laidunnusta tai niittoa lienee vaikea järjestää.

152. Metsä- ja niittysaarekkeet, Pohjankylä (+)

Pohjankylässä sijaitsee monta pellon metsäsaarekettä, joista lajistoltaan edustavimmat ovat lounaisimmat saarekkeet 152a. Ne ovat mäntyvaltaisia, mutta myös pihlajaa, katajaa ja haapaa kasvaa varsinkin saarekkeiden pohjoisosissa. Laajat eteläosat ovat reunaosiltaan tuoretta niittyä, keskemällä on myös kuivaa kalliokettoa. Kenttäkerrok-

sen valtalajeina ovat metsälauha, ahosuolaheinä, mäkitervakko, pukinjuuri, särmäkuisma, kissankello, rätvänä, huopakeltano, päivänkakkara, iso- ja keltamaksaruoho, heinätähtimö, rohto- ja nurmitädyke, siankärsämö, harakankello, kevät-kynsimö, ahomansikka, lampaannata, ahomatara ja poimulehdet. Huomionarvoisista lajeista koh-teella kasvavat *keltamatara*, *mäkikaura*, *mäki-virvilä* ja *ketoneilikka*. Pohjoisemmat saarekkeet **152b** ovat hyvin tiheäpuustoisia. Puustosta runsain on haapa, mutta myös mäntyä, tuomea, pihlajaa ja ruusuja kasvaa saarekkeilla. Eteläisempi saareke on karu, varpujen sekä kielon ja lillukan luonnehtima, pohjoisemmassa saarekkeessa on näiden lisäksi myös niittynurmikkaa, nurmitädykettä, särmäkuismaa, kultapiiskua, valkovuokkoa, pukinjuurta ja *mäki-kauraa*.

Hoito: Saarekkeiden tiheää nuorpuustoa kannattaisi raivata. Saarekkeet ovat myös melko kookkaita, joten niistä saisi hyvät laidunlohkot yhdistellen väliin jäävät peltokaistaleet mukaan laitumeen.

153. Perinnebiotooppi, Ristikartano (++++)

Ristikartanon laajan pihapiirin keskellä ja reunoilla on edustavaa kalliokettoa ja niittyä, jotka on jo aiemmin inventoitu maakunnallista arvoluokkaa olevaksi perinnemaisemaksi. Alueen laidunnuksesta on luovuttu 1990-luvun alussa. Alueelta on löydetty merkkejä kivi-, pronssi- ja rautakautisesta asutuksesta. Kalliokedolla kasvavat runsaimpana keto-orvokki, keltamaksaruoho ja *mäki-virvilä*. Niityosa on ruohovaltaista tuoretta heinäniittyä, joka on paikoin rehevöitynyt. Perinnebiotooppien huomionarvoisia kasvilajeja esiintyy useita: *nurmilaukka*, *mäkikaura*, *hakarasara*, *sikoangervo*, *mäkilemmikki* ja *mäki-virvilä*. Alue jatkuu etelään Risamäelle katajaa kasvavana edustavana keto- ja niittyalueena, joka on ennen tien tekoa ollut yhtenäinen pohjoispuolen hoidossa olevan ketoalueen kanssa. Alue on pääosin erittäin edustavaa kalliokettoa, jonka valtalajeja ovat keto-orvokki, mäkitervakko, *keltamatara* ja *sikoangervo*. Kedolla kasvaa runsaasti muutakin hyvää perinnebiotooppilajistoa: pölkkyruohoa, *nurmilaukkaa*, *mäkikauraa*, *virnasaraa*, *jänönäpilaa*, *mäkihärkkiä*, *ketoneilikkaa*, *idänukonputkea*, *mäki- ja hietalemmikkiä*, *keväthanhikkia* ja *mäki-virvilää* ja sillä esiintyy huomionarvoinen mesipistiäislaji, *juhanuskimalainen*. Yläosa, jossa muinoin on kulkenut tie, on rehevää nurmipuntarpäävaltaista tuoretta niittyä.

Hoito: Raivaus ja niitto. Pihapiirissä olevaa aluetta hoidetaan jo erityistuen turvin. Risamäen hieno perinnemaisema olisi myös hyvä saada hoidon piiriin. Heinittyminen ja rehevöityminen uhkaa levitä alempana rinteessä olevalle edusta-

valle kalliokedolle. Niityn yläosaan on kertynyt jo melko runsaasti kariketta, joka haittaa vaate-liaampien niittykasvien menestymistä. Yläosalle tekisi hyvää säännöllinen niitto kerran vuodessa ja keto-osaakin voisi niittää esim. kerran kahdessa - kolmessa vuodessa. Raivaustarvetta ei vielä ole päässyt syntymään.

154. Perinnebiotooppi (++)

Metsitetty perinnebiotooppi Koskenpään talouskeskuksen luoteispuolella. Alueen lounaiskulmilla on edustava, pieni ketokumpare, jolla maastokäynnin yhteydessä lenteli runsaasti päiväperhosia. Paikoin jopa valtalajeina ovat *mäkikaura*, *ketoneilikka* ja kissankello. Muuta hyvää niittylajistoa edustavat mäkitervakko, pukinjuuri, niittynurmikka, siankärsämö, aholeinikki, heinätähtimö, valkoapila, kelta- ja isomaksaruoho, harakankello, haurasloikko, niitty- ja ahosuolaheinä, tuoksusimake, rohtotädyke, viherjäsenruoho, lampaannata, särmäkuisma sekä perinnebiotooppien huomionarvoiset lajit *mäkikaura*, *ketoneilikka*, *tummatulikukka* ja *nurmilaukka*. Tämä alue on kuitenkin enää pieni pala vanhas-ta laidunalueesta, jolle on istutettu mm. koivua. Muutenkin lähempänä jokea oleva alue on tiheän nuorpuuston peitossa.

Hoito: Vanhan laidunalueen ennallistaminen puuston raivauksin olisi suositeltavaa. Mikäli vastaistutettua puustoa ei ole haluta harventaa, kannattaisi ainakin lounaisosien hyvin runsaslajista niittykumpareta ylläpitää pienimuotoisemman nuorpuuston poiston avulla. Niitto tai laidunnus ehkäisi kohteen rehevöitymisen.

Suojavyöhyke: Koskenpään talouskeskuksen itäpuoliset peltokuviot viettävät melko jyrkästi läheiseen jokeen, joten jyrkimmille paikoille olisi mahdollista perustaa laajempikin suojavyöhyke.

155. Reunavyöhykkeet, muu lumokohde (+)

Kohde **155a** on kalliainen rinneniitty, jolla on melko monipuolinen lajisto. Puusto on kuitenkin tiheää: kalliialueilla kasvaa mäntyä, pohjoisempana tiheästi haapaa ja koivua. Keskiosien edustavimmilla ketolaikuilla viihtyvät särmäkuisma, aholeinikki, kultapiisku, kissankello, metsäapila, *ketoneilikka*, *keltamatara*, *ketopiippo*, *syylälinnunherne*, *jäkki*, *mäkikaura* ja *kartioakankaali*. Kohde **155b** on entistä peltoa, joka on muuttunut hyvin runsaskukkaiseksi niityksi. Tällaiset runsaasti mesikasveja kasvavat niityt ovat mm. monille hyönteisille tärkeitä ympäristöjä muuten viljelykäytössä olevassa peltomaisemassa. Läheiset saarekkeet **155c** kasvavat lehtipuustoa ja pajukkoa.

Hoito: Isointa kuviota **155a** kannattaisi harvennata melko voimakkaasti, ja aluetta voisi jatkossa hoitaa laiduntamalla. Mikäli kohde **155b** ei enää ole peltokäytössä, kannattaisi nykyistä niittykasvillisuuden runsautta ylläpitää niiton avulla. Saarekkeet **155c** ovat erityistukeen melko merkityksellisiä, mutta maiseman avoimuutta ylläpitävät pusikon raivaukset olisivat näilläkin eduksi.

156. Rehevöitynyt niitty (+)

Kieronperän kylässä on laajahko aikoinaan laidunnettu niemeke, jonka keskellä kasvaa suuria kuusia. Alueen edellisestä laidunnuksesta on aikaa vajaat 10 vuotta. Kohde on hyvin rehevöitynyt siinä ajatun maa-aineksen vuoksi. Aluetta hallitsee sankka juolavehnan, koiranputken ja muun rehevyyttä osoittavan kasvillisuuden kasvustot. Vain pienillä kuivilla töyräillä on säilynyt mm. pukinjuurta, kissankelloa, mäkitervakkoa ja *keltamataraa*. Huolimatta alueen rehevyydestä on se maisemallisesti tärkeä kohde.

Hoito: Helpointa olisi, jos alueelle saisi laiduneläimiä. Ilman laidunnusta aluetta kannattaisi ainakin niittää, jottei kohteen rehevöityminen enää lisääntyisi.

157. Niitty (+)

Tämä melko laaja rinneniitty sijaitsee aivan Sorimjärventien varrella. Aluetta on laidunnettu viimeksi noin 1970-luvulla. Rinteessä kasvaa järeitä koivuja, muutama mänty, kauniita pylväsmäisiä katajia ja tiheästi nuorpuustoa, lähinnä haapaa. Niitty on suurilta osin rehevää nurmipuntarpään, koiranputken, vadelman, juolavehnan ja apiloiden luonnehtimaa. Vähäisillä kuivilla kohdilla viihtyvät myös huopakeltano, niittynurmikka, ahdekaunokki, mäkitervakko, kissankello sekä huomionarvoiset perinnebiotooppikasvit: *keltamatara*, *ketoneilikka* ja *jäkki*.

Hoito: Vesakon raivauksella maisema kohenisi merkittävästi. Myös laitumeksi kohde sopisi mitä parhaiten.

158. Reunavyöhyke (+)

Männikkörinteen kaakkoiskulmilla on pieni, avoimempi niittyala, jolla kasvaa muutama kaunis kataja. Niityllä viihtyvät mm. nurmipuntarpää, niittynurmikka, metsäapila, siänkärsämö, ahdekaunokki, paimenmatara, kissankello, pukinjuuri, ahomansikka, päivänkakkara, *mäkikaura*, *ketoneilikka* ja *keltamatara*.

Hoito: Niityn välittömästä ympäristöstä voisi poistaa muutaman männyn ja kuusen taimen. Myös Siimaajan itäpuolisilla pellon metsäsaarekkeilla pienimuotoiset lehtipuuston harvennukset voisivat tulla kysymykseen.

159. Reunavyöhykkeet ja ojanvarsiympäristöt, Aaljoki (+)

Aaljoen kylässä Leppämäen tilan eteläpuolella on reunavyöhykkeitä, joita voisi avartaa erityisympäristötuen avulla. Rinteet ovat kosteita ja kasvavat lähinnä harmaaleppää. Kuvio **159a** on tiheäpuustoinen mesiangervon, vuohenputken, maitohorsman sekä kastikoiden luonnehtima alue. Osa alueesta on ollut hevoslaitumena. Kohde **159b** on tiheää reunavyöhykeleppikkoa ja puronuomaa. Kuvio **159c** on eteläosiltaan lepikkoista mesiangervoa kasvavaa ojannotkoa. Pohjoisempaan kasvaa myös muutama kaunis kataja ja pihlaja eikä kenttäkerros ole aivan yhtä rehevää.

Hoito: Kohteet **159a** ja **c** sopisivat laidunnettaviksi. Myös lepikkoja voidaan harventaa kaikilla kuvioilla erityistuen avulla.

160. Ojanvarsiympäristö (+)

Aaljoen varren rantapusikko soveltuisi erityistukeen, mikäli kohteella halutaan tehdä esimerkiksi maisemaa avartavia raivauksia. Puusto on paikoin tiheää ja lehtipuuvältaista. Yleisimpinä kasvavat haapa, koivu, lepät, raita ja pajut. Pienet niittykuviot ovat jokivarsiympäristölle tyypilliseen tapaan reheviä mesiangervon, nurmipuntarpään, maitohorsman, ranta-alpin, vadelman ja nokkosen luonnehtimia.

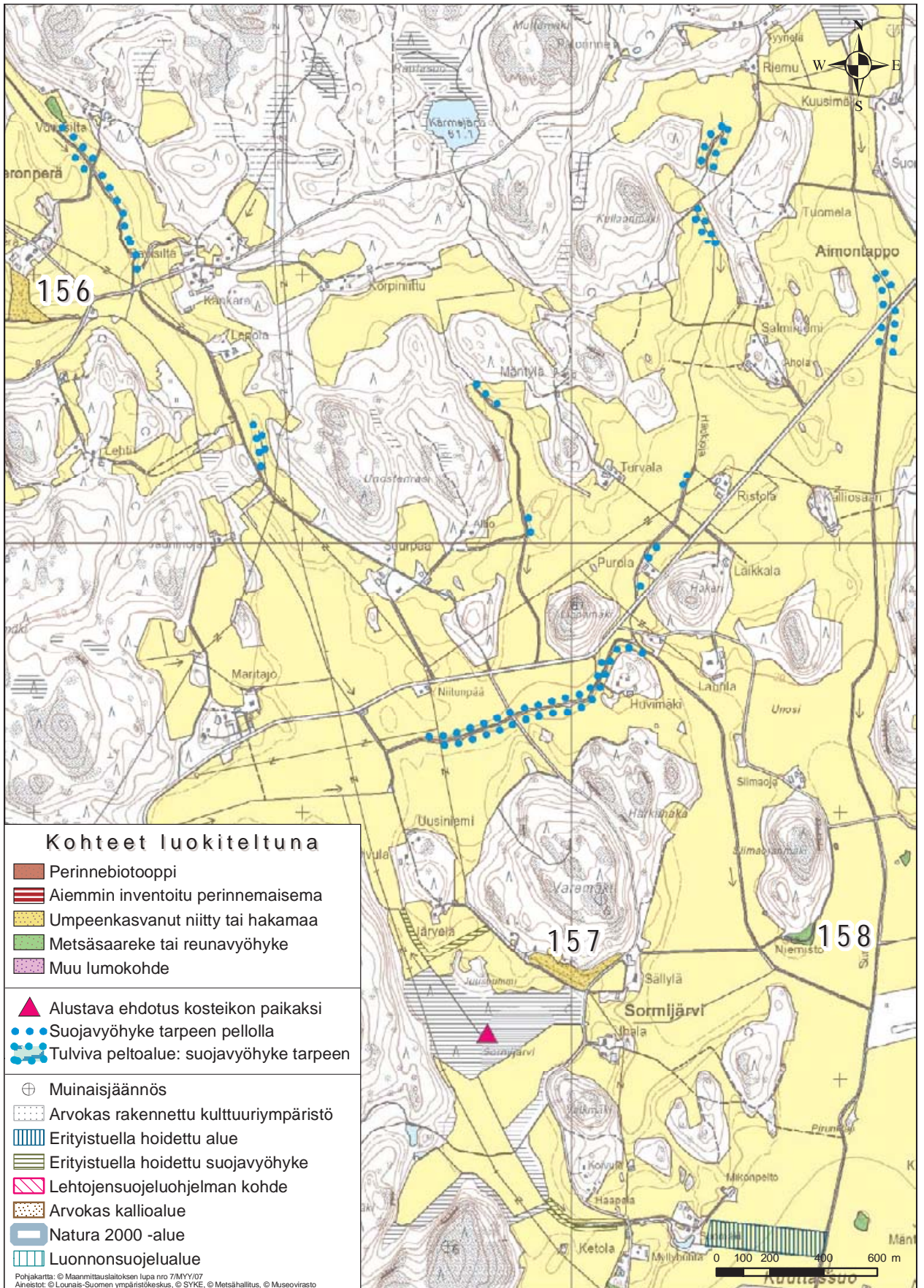
Hoito: Raivaus. Kaikkea puustoa ei kuitenkaan tule poistaa.

Suojavyöhyke: Läheisille peltolohkoille on mahdollista perustaa suojavyöhyke. Tällöin suojavyöhykettä ja luontaista rantavyöhykettä voitaisiin hoitaa myös yhdessä laiduntamalla.

161. Ojanvarsi ja reunavyöhyke (+)

Kohde **161a** on hyvin tiheäpuustoinen ojanvarsi. Kohde **161b** on taasen pieni lounaaseen viettävä pellon laita, jolla kasvaa muutamia järeitä koivuja, mäntyä, pihlajaa, iso vaahtera ja muutama kaunis kataja. Kenttäkerroksessa kasvavat mm. metsälauha, särmäkuisma, mäkitervakko, ahdekaunokki ja *keltamatara*.

Hoito: Molemmilla alueilla hoidoksi riittää pienimuotoinen raivaus.

Kartta 21. Kohteet 156 - 158 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

162. Reunavyöhyke ja metsäsaarekkeet, Ylikulma (++)

Ylikulman kylässä Vähätalon tilan pohjois- ja itäpuolella on muutamia erityisympäristötukeen soveltuva, piikkilangoista päätellen aiemmin laidunnettu kohteita. Pellon metsäsaarekkeet ovat melko runsaspuustoisia. Alueella kasvaa tiheää haavikkoa sekä harmaaleppää, tuomea, pihlajaa, mäntyä ja katajaa. Niittykohdilla esiintyvät mm. hietakastikka, ahdekaunokki, siankärsämö, kissan- ja kurjenkello, kannusruoho, lillukka, metsäkurjenpolvi, aholeinikki, niitty- ja ahusolaheinä, pukinjuuri, niittynätkelmä, *keltamatara* ja *ketoneilikka*. Tilan pihapiirin ja Mestarinmäentien väliin jää kalliainen, melko karu alue, jolla kasvaa nuorta mäntyä, koivua ja pihlajaa sekä muutamia kuusia. Karujen kallioiden läheisyydessä tavataan mm. ahdekaunokkia, lampaannataa, metsälauhaa, päivänkakkaraa, sian- ja ojakärsämöä, niitty- ja ahusolaheinää, kissankelloa ja *keltamataraa*.

Hoito: Varsinkin haavan ja muun tiheän lehtipuuston (varsinkin itäisillä metsäsaarekkeilla) harvennus on tarpeen. Kohteita voi toki myös laiduntaa, ja saarekkeet voisi yhdistää silloin yhdeksi laidunlohkoksi.

Suojavyöhyke: Idässä olevan pellon rinteet viettävät melko jyrkästi läheiseen ojaan, joten pellon puolelle olisi mahdollista perustaa laajempi ravinteiden huuhtoutumista pidättävä *suojavaiohyke*. Etelämpänä jokivarressa vastaavanlainen suojavaiohyke onkin jo perustettu.

163. Reunavyöhyke (+)

Tällä pienellä rinneniityllä kasvaa järeitä kuusia sekä pellon laitamilla myös mäntyä ja lehtipuustoa, lähinnä pihlajaa ja harmaaleppää. Rinne on valtaosiltaan rehevöitynyttä. Alueella kasvaa pelto-ohdaketta, nurmipuntarpäätä, savikkaa, pujoa, nokkosta, vadelmaa ja muita rehevöitymistä ilmentäviä lajeja. Pienillä laikuilla on säilynyt niittylajeja, kuten. ahomansikkaa, kissankelloa, pukinjuurta, päivänkakkaraa, ahdekaunokkia, kurjenkelloa, aholeinikkiä, niittysuolaheinää, *ketoneilikkaa* ja *keltamataraa*.

Hoito: Reunapuuston harvennus ja laidunnus, mikäli mahdollista, olisivat kohteelle eduksi.

164. Perinnebiotooppi (+++)

Knaapilan tilakeskus sijaitsee niittyjen ympäröimällä korkealla mäenkumpareella. Luoteis- ja pohjoisiin on istutettu puustoa pari vuosikymmentä sitten päättyneen laidunnuksen jälkeen, avoimemmat eteläosat on sen sijaan otettu erityisympäristötuen

avulla uudelleen laidunkäyttöön. Niittyalueet ovat kalliioisia kohtia lukuun ottamatta melko reheviä nurmipuntarpään ollessa valtalajina. Kuivemmillä kuvioilla kasvaa monipuolisempi niittylajisto: kissankelloa, siankärsämöä, niitty- ja ahusolaheinää, huopakeltanoa, pukinjuurta, mäkitervakkoa, päivänkakkaraa, särmäkuismaa, ahomansikkaa, *keltamataraa*, *mäkikauraa* ja *ketoneilikkaa*. Lännessä erityistukilohko käsittää osan länsirinteiden istutuskoivikosta. Jatkossa laidunta voisi jatkaa kattamaan koko mäen pohjoisosan. Tilakeskuksen eteläpuolella on lisää edustavaa kallioketoa, joka kannattaisi ainakin osittain ottaa hoidon piiriin.

Hoito: Lammaslaidunnus soveltuu kohteelle erinomaisesti. Mikäli laidunalue laajennetaan jatkossa, kannattaa laidun jakaa useisiin lohkoihin ja aloittaa laidunnus mahdollisimman aikaisin, jotta laidunnus olisi riittävän tehokasta ja laitumen liikaravinteisuus vähenisi. Pohjoisosan istutusmet-sää kannattaa poistaa mahdollisimman runsaasti ja kehittää aluetta hakamaiseksi.

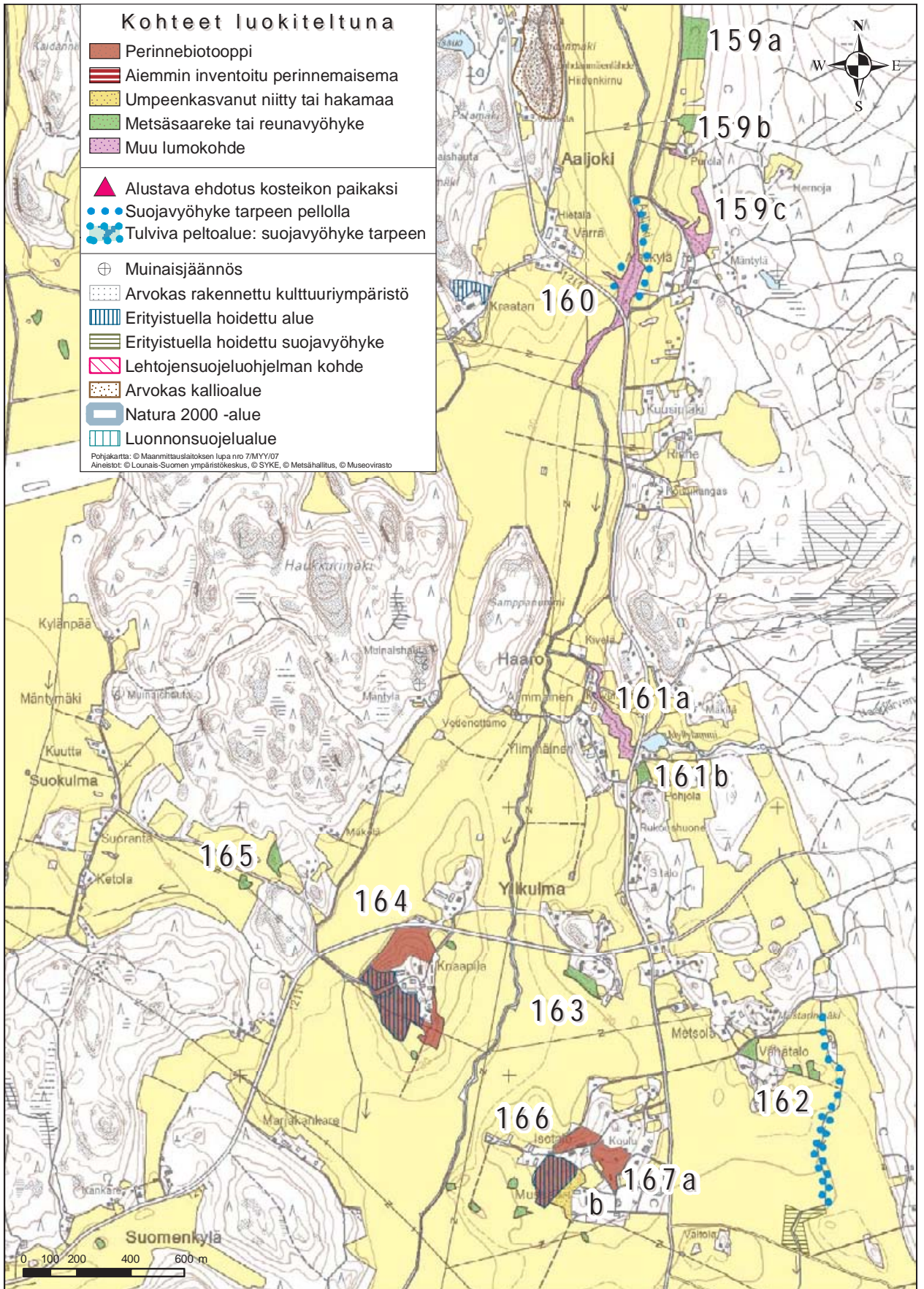
165. Niemeke ja metsäsaareke (+)

Kuuttaantien pohjoispuolella on kalliainen rinne, jonka reunoilla kasvaa mäntyä, haapaa ja katajaa. Valtaosat rinteestä kasvavat jäkälää, mutta varsinkin niemekkeen eteläosissa on pieniä niittylaikkuja, joilla viihtyvät mm. päivänkakkara, kanerva, sananjalka, alsikeapila ja *keltamatara*. Tien eteläpuolella on pellon metsäsaareke, jolla kasvaa järeitä koivuja, muutamia mäntyjä, pihlaja, kauniita katajia sekä reunoilla jokunen paju.

Hoito: Pienimuotoiset raivaukset pitävät kohteiden nykyiset arvot yllä. Varsinkin tien pohjoispuoleiselta niemekkeeltä kannatta poistaa nuorta mäntyä ja lehtipuustoa melko voimakkaastikin. Tien eteläpuoleinen pellon metsäsaareke on jo nyt maisemallisesti kaunis ja pysyykin sellaisena vähäisten raivaustoimien avulla.

166. Perinnebiotooppi ja pellon metsäsaarekkeet (++)

Isotalon perinnebiotooppia on laidunnettu lampailta viime vuosina. Tilan päärakennuksen pohjoispuolella on metsikköinen rinne, joka ei vielä ole erityistuen piirissä. Rinteen länsiosissa kasvaa muutama koivu, raita, kuusi, tuomi ja *tammi*. Metsässä esiintyy niittylaikkuja siellä täällä. Ulkorakennuksia ympäröivillä niittykuviolla lajisto on parhaimmillaan. Alueella tavataan mm. kissankelloa, keltanoita, särmäkuismaa, ahomansikkaa, niittyleinikkiä, heinätahtimöä, niittysuolaheinää, päivänkakkaraa, pukinjuurta, tuoksusimaketta, *keltamataraa* ja varsinkin ulkorakennuksien itäpuo-

Kartta 22. Kohteet 159 - 167 elinympäristötyypeittäin luokiteltuna

lisella niittykuviolla runsaasti *ketoneilikkaa*. Pohjoisempana alue on erittäin järeää kuusikkoa, mutta myös nuorta puustoa ja pihlajaa kasvaa alueella. Kenttäkerros on varsinkin pohjoisosissa melko rehevää: mesiangervoa, nurmilauhaa, ojakellukkaa, rönssyleinikkiä, nokkosta, nurmitädykettä, jänönsalaattia, metsäorvokkia, ketunleipää, puna-ailakkia ja kultapiiskua. Koillisosissa puusto on vaihtelevaa ja hyvin tiheää, mm. harmaaleppää, pihlajaa ja vaahteraa esiintyy. Tilan lounaispuolella on pieniä metsäsaarekkeitä, jotka voisi myös sisällyttää hoitokokonaisuuteen. Saarekkeet ovat sekapuustoisia ja paikoin puustoltaan hyvin tiheitä. Kenttäkerroksessa on kuitenkin runsaasti niittylajeja, tavanomaisemman lajiston lisäksi esiintyy erityisesti itäisemmällä saarekkeilla huomionarvoista *keltamataraa*, *ketoneilikkaa* ja *mäkikauraa*.

Hoito: Tilan erityistukilohkoa on aivan viime vuosina raivattu avarammaksi ja laidunnettu lampaila. Alueen maisema on jo nyt muuttunut, mutta edelleen voidaan raivata muutamia puita ja vesakkoa poistaa aika ajoin, mikäli laidunnus ei niitä pidä kurissa. Tilan pohjoispuolinen alue on aikoinaan ollut laidunnettua, joten myös sille voidaan hakea erityisympäristötukea, vaikka se onkin paikoin tiheäpuustoinen. Alueella voidaan tehdä voimakkaastikin harvennustyötä, mutta toisaalta kannattaa jättää puuryhmiä, jotta varjoisempaa ympäristöä suosiva kasvillisuus säilyisi.

167: Perinnebiotooppi ja umpeenkasvanut niitty (++)

Kohde 167a alkaa Mussaaren talon pihapiiristä ja rajautuu Isotalon erityistukilohkoon. Tätäkin aluetta on laidunnettu vielä noin kolme vuotta sitten. Alueella on monia hyviä laidunhistoriasta kertovia lajeja ja toisaalta muutamia puutarhakarkulaisia. Puusto on lähinnä järeää lehtipuustoa, koivua, haapaa, vaahteraa, terttuseljaa, kuusta ja *pähkinäpensasta*. Kenttäkerros on melko rehevä, lajistosta mainittakoon mm. kyläkellukka, vuohenputki, mesiangervo, nokkonen, kielo, ahomansikka, kultapiisku, valko- ja sinivuokko, kastikat, valkolehdokki, lillukka, kissankello, *hakarasara* ja *humala*. Kuvio 167b on vanhojen talusrakennusta ja sirkkelisahan välissä kiertevää niittyä. Alueella on pääasiallisesti hyvin rehevää kasvillisuutta: vadelmaa, koiranputkea, maitohorsmaa ja nurmipuntarpäätä, mutta kuivemmilta töyräiltä löytyy runsaslajisempiakin kohtia. Niittyalueille on levinnyt niin koivua, haapaa kuin raitaakin. Kuivemmillä kuvioilla kasvavat siänkärsämö, höröjäsenruoho, iso- ja keltamaksaruoho, kissankello, huopakeltano, kannusruoho, aholeinikki, pukinjuuri, nurmi-

nata, ahdekaunokki, *keltamatara*, *mäkikaura*, *hakarasara* ja *ketoneilikka*.

Hoito: Laidunnuksen jatkaminen pihanläheisellä kuvioilla 167a ja sen aloittaminen kuviolla 167b lisääisivät tämän vanhan kylämäen monimuotoisuutta. Pusikon raivaus on tarpeen kummallakin lohkolle. Varsinkin kohteella 167a kannattaisi nuorta kuusta, haapavesaa ja muutamia isompia-kin haapoja poistaa, jotta niittykasvillisuuden va- laistusolosuhteet paranisivat.

5 Yleisiä hoitoperiaatteita erityistukialueilla

Yleisiin hoitoperiaatteisiin tutustuminen on syytä tehdä ennen hoitosuunnitelman laatimista. Seuraavassa on esitetty tärkeimpiä suosituksia, periaatteita ja ehtoja, jotka tulee ottaa huomioon, mikäli alueiden hoitoon haetaan ympäristötuen erityistukea.

Raivaus

Puuston raivausta tehdään kunnostettavilla alueilla mielellään vaiheittain usean vuoden aikana. Kaadettujen puiden juuriston lahotessa maaperään vapautuu runsaasti ravinteita, jotka rehevöittävät kasvillisuutta ja saavat ns. ongelmakasvit rehottamaan. Kertaraivaus onnistuu silloin, kun alueelle voidaan järjestää tehokasta laidunnusta tai niittoa heti raivauksen jälkeisenä kesänä. Runsaasti juurivesoja muodostavat haapa ja harmaaleppä on hyvä kaulata 2 – 5 vuotta ennen kaatoa vesakoitumisen vähentämiseksi. Paras raivausajankohta on yleensä talvi, jolloin raivaus ei häiritse esim. lintujen pesintää, ja maan pinta kestää paremmin raivauskoneiden painon. Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi hoidettavilla kohteilla ei yleensä ole tarkoituksenmukaista käyttää raskaampaa raivauskalustoa.

Hakamailla ja metsälaitumilla ei puuston harvennuksissa pyritä tasavälisyyteen eikä puisto- tai talousmetsän tyyliseen harvaan ja siistiin metsikköön. Raivauksen päämääränä on yleensä avoimien niitty laikkujen ja puuryhmien vuorottelu. Raivauksessa pyritään jättämään kohteelle lajistollista monimuotoisuutta sekä erikokoisia pensaita ja puita. Valoa vaativille pensas- ja puulajeille, kuten tammille, pähkinäpensaille ja katajille tehdään kasvutilaa, mutta alueella säilytetään monimuotoisuutta myös muiden puulajien osalta. Niittyjä raivattaessa kohteelle jätetään maisemapuut ja pylväskatajat, vaikka muutoin pyrittäisiinkin avoimeen niitty-ympäristöön.

Reunavyöhykkeitä ja peltojen metsäsaarekkeitä raivataan samoin periaatein kuin muitakin luonnon monimuotoisuusalueita lajistollista monimuotoisuutta suosien. Myös reunavyöhykkeillä pyritään raivaamalla avaamaan ja laajentamaan olemassa olevia niittyalueita. Puustoisilla reunoilla ja metsäsaarekkeilla pensaskerrosta ja puuston monikerroksellisuutta säilytetään, ja raivaus voi olla hyvinkin varovaista. Harvaksi raivattu metsäsaareke on altis tuulenskaadoille, eikä tarjoa suojaa linnuille ja nisäkkäille. Hakamaatyyppejä reunoja ja saarekkeitä on usein tarkoituksenmukaista raivata voimakkaammin kuin metsäisiä kohteita. Lisäksi voidaan raivata näkyviin maisemallisesti arvokkaita kohteita, esimerkiksi vanhoja tai erikoisen muotoisia puita, suuria kiviä, kalliojaljastumia ja perinteisen maatalouden rakennelmia, kuten kiviaitoja.

Maapuut, laho- ja kolopuut, luonnonvaraiset jalot lehtipuut, vanhat puut ja osa pensastiheiköistä säästetään puustoa raivattaessa. Ne ovat merkityksellisiä mm. lintujen pesäpuina ja monien hyönteisten elinympäristönä. Puita ja pensaita jätetään erityisesti vanhojen lehtipuiden sekä kolo- ja lahopuiden ympärille. Näin luodaan sopivia elinympäristöjä epifyyttisille (puun pinnalla kasvaville) sammalille, jäkälille ja kääväkkäille. Maisemallisesti merkittäviä puita ei kaadeta, ei edes kuolleena. Ryteikköiset pensastiheiköt eivät ehkä ole maisemallisesti kaikkein edustavimpia, mutta ne ovat eläinten suojapaikkoja ja lisäävät siten luonnon monimuotoisuutta.

Hakkuutähteet korjataan aina pois raivatuilta alueilta. Risut yms. polttopuiksi kelpaamaton puu poltetaan alueen ulkopuolella tai muussa kasvillisuudeltaan vaatimattomassa kohdassa kuitenkin riittävän etäällä vesistöistä. Vanhat piikkilanka-aidat ja muut alueelle kertyneet rojut kerätään pois. Piikkilanka voi aiheuttaa loukkaantumisia sekä laidun- että luonnoneläimille. Hoitotoimiin voi kuulua myös olemassa olevien kivi- tai maakasojen tasausta ja vanhojen raivausjätteiden tai alueelle

kertyneiden tarpeettomien tavaroiden tai koneiden poistoa, millä parannetaan kohteiden maisemallista arvoa.

Ongelmakasvien valloilleen pääsy estetään parhaiten aloittamalla laidunnus heti hakkuita seuraavana kesänä tarpeeksi voimakkaana. Niillä uudelleen laidunnukseen otetuilla aloilla, joilla kasvaa ongelmallisen paljon maitohorsmaa, pelto-ohdaketta, nokkosta tai vadelmaa, voidaan niityn kasvillisuuden elpymistä nopeuttaa niittämällä ko. kasvustoja kesän aikana. Esimerkiksi kuivunutta nokkosta eläimet syövät mielellään. Jos alueelle ei voida järjestää laidunnusta, aluetta niitetään, ja siellä tehdään ylläpitöraivausta poistamalla vesakkoa useiden vuosien ajan. Puustoisilla reunavyöhykkeillä ja saarekkeilla niittoa ei usein pystytä toteuttamaan, joten raivaustyö kannattaa silloin jakaa usealle vuodelle heinittämisen estämiseksi.

Laidunnus

Laidunnus on usein paras hoitomuoto luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaille alueille. Hyvät perinnebiotoopit ovat muodostuneet laidunnuksen seurauksena, ja laidunnuksella voidaan niiden harvinaistunutta kasvillisuutta ylläpitää ja lisätä. Laidunnus on usein ainoa mahdollisuus hoitaa laajoja alueita tai sellaisia kohteita, joiden koneellinen niitto on kivisyyden, epätasaisuuden tai jyrkkyyden takia käytännössä mahdotonta. Lisäksi laiduntavat eläimet rikastavat maaseutumaisemaa.

Laidunkausi on perinteisesti aloitettu toukuun puolivälissä - kesäkuun alussa (rantaniityillä usein vähän myöhemmin) kevään säästä riippuen. Niityillä kasvukausi on kiivain keväällä ja alkukesästä, jolloin myös kasvillisuuden ravintoarvot ovat korkeimmillaan. Myös joidenkin ongelmakasvien runsastumista voi torjua aikaisin aloitettavalla laidunnuksella.

Laidunnuspaineen (eläinten määrä/ha) tulee olla alueen tuottoon nähden sopiva, ja on muistettava, että luonnonlaitumilla ravinnon määrä vaihtelee selvästi vuosittain. Sateisina kesinä syötävää on paljon enemmän kuin kuivina. Laidunkiertoa käytettäessä laidunpaine voi olla huomattavasti suurempi. Suurten laidunlohkojen osalta tulisi katsoa, että laidunkierron viimeinen lohko vaihtelee vuosittain. Jos aina sama lohko jää viimeiseksi, huonosti syödyksi laitumeksi, tulee sen kasvillisuus rehevöitymään. Vastaavasti usein aloituslohkona ollut lohko tarvitsee ajoittain kevyemmän "lepovuoden", joka sille voidaan järjestää vuorotelmalla lopetuslohkoa kunakin vuonna.

Lisäruokinta aiheuttaa yleensä laitumen haitallista rehevöitymistä tai vastaavasti sen kulumista, mikäli laidunkautta pidennetään lisäruokinnan turvin. Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkailla kohteilla ja varsinkaan erityistukialueilla laiduntaville eläimille ei tulekaan antaa lisäruokaa. Niityn ravinnontuoton ehtyessä eläimet siirretään toiselle laidunlohkolle.

Erilleen aitaaminen on yleensä erityistuen edellytyksenä. Erityistukilaitumien yhteydessä ei saa olla lannoitettuja nurmilaitumia, joiden ravinteet saattavat rehevöittää luonnonniityn ja hakamaan kasvillisuutta. Pieniä peltokuvioita voidaan käytännön syistä sisällyttää sopimusalueeseen, jos niiden mukaanoton ei arvioida vaikuttavan haitallisesti alueen tilaan. Mikäli tukihakemuksessa esitetään näin toimittavan, alueellinen ympäristökeskus arvioi tapauskohtaisesti lausunnossaan voidaanko näin menetellä. Usein peltolohkoja voidaan ottaa mukaan, kun niitä ensin köyhdytetään ravinteista korjaamalla rehusato kasvukauden alussa ennen laidunnuksen aloittamista, tai kun niitä hoidetaan niittämällä ja niitetyn kasvillisuuden poisviennillä muutama vuosi ennen laidunnuksen aloittamista. Jo kauan kesantona olleilla lohkoilla ei tällaista välivaihetta yleensä tarvita.

Ylilaidunnusta on vältettävä, ja esimerkiksi maisemapuiden kuntoa laidunalueilla on syytä tarkkailla. On myös huomattava, että kasvilajiston kannalta ihanteellinen laidunpaine on suurempi kuin hyönteislajiston kannalta. Jos alueella on esim. uhanalaista perhoslajistoa, täytyy laidunpainetta vähentää ja ehkä myös jättää osa alueesta laidunnuksen ulkopuolelle.

Alilaidunnustakin täytyy pääsääntöisesti välttää. Laidunnusta voi olla joskus tarpeen täydentää niitolla. Erityisesti ylirehevöityneitä laikkuja tai sellaisia kasvustoja, joita eläimet eivät syö (esim. vadelma, ruusu, nokkonen) on hyvä niittää.

Niitto

Niittämällä hoidetut alueet niitetään yleensä keran kesässä. Hyönteislajiston kannalta on edullisinta, että niitto tehdään jättämällä vuosittain osa alueesta niittämättä. Toinen vaihtoehto on toteuttaa niitto vain joka toinen vuosi. Tällainen käytäntö sopii erityisesti kuivemmille niityille. Niittoaheinät korjataan aina huolellisesti pois. Jos niitettyä kasvillisuutta ei ole mahdollista kuljettaa pois niityltä, se poltetaan niityn ulkopuolella tai muussa kasvillisuudeltaan vaatimattomassa kohdassa riittävän etäällä vesistöä. Perinteinen jo harvinaistunut menetelmä on niittämällä hoidettujen alueiden

jälkilaidunnus, mikä edistää monipuolisen kasvilisyyden kehittymistä kohteelle.

Paras niittoajankohta on kasvien kukinnan ja siementen tuleentumisen jälkeen heinäkuun puolivälissä - elokuun alussa. Peruskunnostettavat rehevät niityt olisi hyvä niittää jo kesäkuun lopulla. Niitto voidaan resurssien riittävyden mukaan uusia osalla tai koko niittoalalla kuukautta myöhemmin. Näin toimien niitylle vuosien aikana kerntyneitä ravinteita saadaan poistettua tehokkaasti.

Suojavyöhykkeet

Suojavyöhykkeellä tarkoitetaan monivuotisen heinänuurmen peittämää peltoaluetta vesistön tai valtaojan varressa, ja sen tarkoitus on vähentää pelloilta vesistöön kulkeutuvien ravinteiden ja kiintoaineen määrää. Suojavyöhykettä ei lannoiteta eikä sillä käytetä kasvinsuojeluvälineitä. Tarkoituksenmukaisia paikkoja suojavyöhykkeille ovat jyrkät, kaltevat ja notkelmaiset rantapellot sekä tulvaherkät alueet. Tässä suunnitelmassa on sopiviksi suojavyöhykkeen paikaksi ehdotettu eräitä jyrkkiä tai kaltevia sekä tulva- ja vettymisherkkiä peltoalueita.

Suojavyöhykkeen voi toteuttaa olemassa olevasta nurmesta tai viherkesannosta tai sen voi perustaa kylvämällä. Suositeltavinta on kylvää heinänsiemen keväällä suojaviljaan. Erityisesti tulva-alueilla voi olla tarpeen tehdä laikuttaista paikkauskylvöä.

Suojavyöhykettä hoidetaan niittämällä tai laiduntamalla. Maaperää pyritään köyhdyttämään vuosittaisella kasvuston niitolla ja niittojätteen poiskorjuulla. Niittojätettä ei varastoida suojavyöhykkeellä eikä muuallakaan tulvaherkällä alueella. Suojavyöhykettä voidaan hoitaa myös laiduntamalla, mikäli siitä ei aiheudu vesiensuojelullista haittaa.

Monivaikutteiset kosteikot

Kosteikkoja ja kosteikkomaisia tulva-alueita voidaan perustaa ensisijaisesti patoamalla niiden luontaisille paikoille, herkästi tulviville pelloille, peltojen reuna-alueille tai metsämaille. Soveltuvia kohteita ovat esimerkiksi luontaiset notkot ja painanteet, herkästi tulvivat tulvaniityt ja pengerrytetyt kuivatusalueet, joissa vedenkorkeutta voidaan nostaa aiheuttamatta vahinkoja ranta-alueille ja pelloille.

Kosteikkoja voivat olla myös maatalousympäristön pienet lampareet ja allikot, jotka ainakin osan vuodesta ovat veden peitossa ja muutenkin pysyvät kosteina. Myös olemassa olevia vanhoja

laskeutusaltaita ja kosteikkoja voidaan kehittää monimuotoisemmiksi. Kosteikon paikkaa valittaessa tulisi kuitenkin välttää kohteita, joilla on sellaisenaan erityisarvoa esimerkiksi perinnebiotooppeina.

Hyvä kosteikkoalue edistää sekä luonnon monimuotoisuutta että vesiensuojelua. Kosteikot ja tulva-alueet on kuitenkin ensisijaisesti perustettava niin, että ne pidättävät mahdollisimman tehokkaasti valuma-alueelta tulevaa kiintoaine- ja ravinnekuormitusta. Patoamalla lintukosteikko sopivaan maastokohtaan hidastetaan samalla veden liikettä, jolloin kiinteää maa-ainesta laskeutuu kosteikon pohjalle. Kosteikon kasvillisuus sitoo vedestä ravinteita, joiden talteen saaminen tehostuu kasvillisuutta poistamalla.

Uomien luonnontilaa parantavissa hankkeissa voidaan palauttaa tulva-alueita, perustaa useita pieniä kosteikkoja ja rakentaa pohjakynnyksiä. Lisäksi voidaan tehdä uomien eroosiosuojauksia, istuttaa kasvillisuutta, lisätä uoman mutkaisuutta sekä parantaa sen monimuotoisuutta mm. kalaston ja rapujen elinympäristöinä.

Monivaikutteisesta kosteikoista hyötyvät usein erityisesti linnut. Oikealla tavalla perustetusta ja hoidetusta kosteikosta hyötyvät sorsalintujen lisäksi muun muassa pääskysset, lokit ja monet kahlaajat. Noin puolet Suomessa pesivistä lintulajeista viihtyvät kosteikoilla tai niiden läheisyydessä. Lintujen lisäksi myös lepakot hyötyvät kosteikoista, ja etenkin kuivina kesinä kosteikot toimivat hirvieläinten ja monien muiden nisäkkäiden tärkeinä juomapaikkoina. Kosteikkoja voidaan perustaa myös maisemallisin perustein, mikäli kosteikkoalue on näkyvällä paikalla esimerkiksi liikenneväylien varrella ja se monipuolistaa maisemakuvaa.

Kosteikkoa perustettaessa alkuperäinen kosteikkokasvillisuus jätetään paikoilleen ja kaivutöitä pyritään tekemään mahdollisimman vähän. Jos kaivutöitä on tarpeen tehdä, kasveja voidaan siirtää työn ajaksi syrjään, ja istuttaa ne takaisin työn päätyttyä. Kaivumassat kuljetetaan kosteikkoalueen ulkopuolelle. Alueelle annetaan kehittyä luontaista vesi- ja kosteikkokasvillisuutta. Sopivia lajeja ovat esimerkiksi järvikaisla ja -korte, osmanikämmi, kurjenmiekkä, järviruoko ja sarat. Kosteikon vesiensuojelullista vaikutusta lisää kiintoainesta laskeuttava syvämpi vesialue, joka on tyhjentävissä. Ravinteikas fosforipitoinen pintamaa tulee poistaa ainakin pysyvästi veden peittämäksi jäävältä alueelta. Kosteikkoon kuuluu aina sen hoidon kannalta riittävä suoja-alue.

Lampareiden, allikoiden ja näitä yhdistävien mutkittavien kanavien kaivaminen on tehokas keino lisätä vesilinnuille käyttökelpoisen avove-

Suunnittelualueen monille kalteville tai tulvaherkille jokivarsipelloille voi erityisympäristötuen avulla perustaa suojavyöhykkeen. Kuva kohteelta 148.

den alaa. Lampareet tarjoavat linnuille pedoilta suojaisen ruokailu- ja sukimisaalueen. Vesihyönteisten tuotanto on niissä ainakin aluksi korkea, koska kasvillisuuden reuna-alueen osuus lisääntyy. Lampareet lisäävätkin kosteikkojen rikkonaisuutta ja reunavaikutusta, mikä monipuolistaa niin vesikuin muutakin kosteikkolinnustoa. Lampareiden ja kanavien kaivamisen yhteydessä syntyvät kaivumassat tulisi kuljettaa kosteikon ulkopuolelle, jotta kosteikon pinta-ala ei supistu eikä pensoittuminen pääse käyntiin. Kaivumassoista voidaan myös rakentaa pesimäsaarekkeita.

Monivaikutteisten kosteikkojen tavallisimpia hoitotoimenpiteitä ovat reuna-alueiden raivaus ja niitto sekä patorakenteiden kunnossapito ja lietteen poisto. Vanhoja tulvaniittyjä voidaan hoitaa myös laiduntamalla.

Muinaisjäännökset

Museovirasto suhtautuu yleensä myönteisesti muinaisjäännösalueiden hoitoon raivaamalla ja laiduntamalla. Perinnebiotooppien ja muinaisjäännösten hoitoperiaatteet ovatkin pitkälti samoja. Kun aluetta, jolla on muinaisjäännös, haetaan erityistukisopimuksen piiriin, pyytää ympäristökeskus museovirastolta lausunnon siitä, voidaanko aluetta hoitaa hakijan esittämällä tavalla. Hakija voi halutessaan olla myös itse yhteydessä museovirastoon ennen hoitosuunnitelman laatimista. Yhteystiedot ovat tämän julkaisun lopussa. Muinaisjäännösten maisemanhoidosta lisää kappaleessa 2.

6 Hoidon rahoitus ja tuen hakeminen

Maatalouden ympäristötuen erityistuet on tarkoitettu ympäristön hoitotoimiin, jotka voivat kohdistua sekä peltoalalle että muihin maatalan elinympäristöihin. Erityistukikohteelle laadittava sopimus voi olla viisi- tai kymmenvuotinen. Erityistuen saaminen edellyttää, että viljelijä on sitoutunut myös perustoimenpiteiden ehtoihin. Pääsääntöisesti tuki määräytyy alueiden vuosittaisesta hoidosta aiheutuneiden kustannusten perusteella. Tuki on hehtaarikohtainen ja maksetaan vuosittain.

Pääosalle tässä yleissuunnitelmassa esitetyistä kohteista voidaan hakea *perinnebiotooppien hoitoon* sekä *luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen* tarkoitettuja erityistukimuotoja. Tulvaherkille tai kalteville vesistöön tai valtaojaan rajoitettuille peltoalueille voi hakea *suojavyöhykkeiden perustamiseen ja hoitoon* tarkoitettua erityistukea. Nyt alkavalla tukikaudella myös *monivaikutteisten kosteikkojen hoitoon* on mahdollista saada tukea väljemmin perustein kuin aiemmassa tiukasti vesiensuojelullisiin tavoitteisiin rajoittuneessa kosteikkotuessa.

Investointituki

Vuodesta 2008 alkaen voi monivaikutteisen kosteikon perustamiseen ja arvokkaan perinnebiotoopin alkuraivaukseen ja aitaamiseen hakea TE-keskuksesta ei-tuotannollisten investointien tukea. Tuki määräytyy kustannusten perusteella. Maksatushakemukseen täytyy liittää kopiot kuiteista ja selvitys omasta/talkootyöstä tuntikirjanpidon ja säädetyn tuntihinnan perusteella. Investointituen saanti edellyttää, että peruskunnostetun perinnebiotoopin tai perustetun kosteikon hoidosta tehdään 5- tai 10-vuotinen erityistukisopimus.

Leader-toimintatapa ympäristötuessa

Paikallinen rekisteröity yhdistys voi vuodesta 2007 alkaen hakea erityisympäristötukea perinnebiotooppien ja monivaikutteisten kosteikkojen hoitoon. Vuodesta 2008 alkaen yhdistykset voivat lisäksi hakea ei-tuotannollisia investointitukia monivaikutteisen kosteikon perustamiseen sekä arvokkaan perinnebiotoopin alkuraivaukseen ja aitaamiseen. Myös tässä tapauksessa investoinnin toteutuksen jälkeen edellytetään vastaavaa erityistukisopimusta kohteiden hoidosta. Yhdistyksen ei kuitenkaan tarvitse sitoutua ympäristötuen perustoimenpiteisiin.

Hakemus

Erityistukihakemus toimitetaan liitteineen TE-keskuksen maaseutuosastolle, joka pyytää ympäristökeskukselta lausunnon kohteen maisema- ja luontoarvoista tai vesiensuojelullisesta merkityksestä (suojavyöhykkeet ja kosteikot). Ympäristökeskuksen puoltava kanta on edellytys rahoituksen saamiselle. Tukihakemukseen on tärkeää liittää sijaintikartta, yksityiskohtainen hoitosuunnitelma ja kustannuslaskelma. Hoitosuunnitelma sisältää mm. kohteen kuvauksen, selvityksen lohkoista pinta-aloineen, selostuksen hoidon tavoitteista ja vaikutuksista sekä selvityksen peruskunnostus- ja vuosittaisista hoitotoimenpiteistä arvioituine aikatauluineen. Yksityiskohtaisempaa tietoa erityistuen hakemisesta löytyy tukioppaista ja esitteistä, joita saa mm. kuntien maaseutuviranomaisilta, alueellisista ympäristökeskuksista ja TE-keskuksista. Julkaisun lopussa on koottu yhteen tukihakuun liittyviä seikkoja ja vaadittavia liitteitä (liite 1).

Erityistukihakemukseen liitettävän suunnitelman voi tehdä käyttäen valmiita suunnitelmalomakkeita, joita saa edellä mainituilta tahoilta sekä Lounais-Suomen ympäristökeskuksen [www-sivuilla](http://www.sivuilla)

osoitteesta www.ymparisto.fi/los/maatalous. Varsinais-Suomessa saa monipuolisesti neuvontaa myös liittyen tukien hakuun ja tarkempien tilakohtaisten suunnitelmaliitteiden laadintaan. MTK ylläpitää vuosittain päivitettävää listaa suunnitteli-joista, jotka auttavat erityisympäristötukien haussa ja suunnittelussa. Lista löytyy ympäristökeskuksen [www-sivuilta yllämainitusta](http://www.sivuilta.yllamainitusta) osoitteesta.

Luonnon monimuotoisuuskohteista, perinnebiotoopeista ja maisemanhoitoalueista rahoitetaan ensisijaisesti kohteita, jotka sijaitsevat yleissuunnittelualueilla, inventoiduilla perinnemaisemilla, hoito- ja maisemasuunnitelma-alueilla, arvokkailla maisema-alueilla tai Natura-alueilla. Lisäksi etusijalla ovat kohteet, joilla on edellisellä sopimuskaudella ollut erityistukisopimus.

Tukimuodot

Vuonna 2007 voidaan hakea seuraavia maatalouden ympäristötuen erityistukisopimuksia:

- *Perinnebiotooppien hoito (5- tai 10-vuotinen sopimus)*
- *Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen (5- tai 10-vuotinen sopimus)*
- *Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito (5- tai 10-vuotinen sopimus)*
- *Monivaikutteisen kosteikon hoito (5- tai 10-vuotinen sopimus)*
- *Pohjavesialueiden peltoviljely (5-vuotinen sopimus)*

TE-keskus pyytää alueelliselta ympäristökeskukselta lausunnon yllä olevien hankkeiden ympäristönsuojelullisen, maisemanhoidollisen yms. sisällön osalta. Seuraavat sopimusmuodot käsitellään TE-keskuksessa ilman ympäristökeskuksen kannanottoa:

- *Luonnonmukainen viljely (5-vuotinen sopimus)*
- *Luonnonmukainen viljely ja kotieläintuotanto (5-vuotinen sopimus)*
- *Lannan käytön tehostaminen (5-vuotinen sopimus)*
- *Alkuperäisrotujen kasvattaminen (5-vuotinen sopimus)*
- *Alkuperäiskasvien viljely (5-vuotinen sopimus)*

Kiitokset

Haluamme lopuksi kiittää Perniön maataloustuottajia innokkaasta vastaanotosta ja kiinnostuksesta suunnittelua kohtaan. Erityiskiitokset Perniön maataloustuottajien puheenjohtajalle *Urban Silénille* erittäin myönteisestä asenteesta työtämme kohtaan sekä viljelijä ja kasviharrastaja *Hannu Kulmalalle*, joka oli mukana yhden maastopäivän, ja jolta saimme arvokasta tietoa Perniön kasvillisuudesta. Hannu Kulmala osallistui myös suunnitteluun kirjoittamalla kuvauksen Perniön kasviston erityispiirteistä (luku 2 ja liite 2). Kiitämme myös kirjoitustyöhön osallistunutta tutkija *Satu Mikkonen-Hirvosta* museovierastosta, joka kirjoitti lukuun 2 kuvauksen Perniön muinaishistoriasta ja muinaisjäännösten maisemanhoidosta. Lisäksi kiitämme *Katja Raatikaista* Suomen ympäristökeskuksesta, jonka ketotutkimustietoja saimme käyttää apuna tässä julkaisussa.

Yhteystietoja

Perniön kunta

Lupajantie 1, 25500 PERNIÖ
vaihde: (02) 775 912, faksi: (02) 7759 301
email: etunimi.sukunimi@pernio.fi

- maaseutuasiamies Marjatta Ticklén:
(02) 775 9326, gsm 0500 928637

Lounais-Suomen ympäristökeskus

Itsenäisyydenaukio 2, PL 47, 20801 Turku
vaihde: (02) 525 3500, faksi: (02) 525 3509
email: etunimi.sukunimi@ymparisto.fi

- ylitarkastaja Mikko Jaakkola: (02) 525 3525
- ylitarkastaja Kaija Salmela: (02), 525 3579
- suunnittelija Anni Karhunen: (02) 525 3505
- suunnittelija Tuuli Pakkanen: (02) 525 3640
- suunnittelija Ritva Kempainen: (02) 5253 642

Maatalouden ympäristönsuojelu- ja tukiasioista
tietoa osoitteessa:

www.ymparisto.fi/los/maatalous

Varsinais-Suomen TE-keskus, maaseutuosasto

Ratapihankatu 36, PL 592 (maaseutuosasto)
20101 Turku
vaihde: 010 60 22500,
faksi: 010 60 22626 (maaseutuosasto)
email: etunimi.sukunimi@te-keskus.fi

- tarkastaja Mia Laakso: 010 60 22648
- tarkastaja Hanna Vuola: 010 60 22648
- tarkastaja Mika Korkki: 010 60 22677
- tarkastaja Leena Aarikka: 010 60 22646

MTK-Varsinais-Suomi

Peltopohjankatu 2 D, 21280 Raisio
vaihde: 020 413 3580, faksi: 020 413 3589
email: etunimi.sukunimi@mtk.fi

- Airi Kulmala: 020 4133587, gsm 0400 755 454

ProAgria Farma

Artturinkatu 2, 20200 Turku
vaihde: 010 273 1500, faksi: 010 273 1570
email: etunimi.sukunimi@farma.fi

- agrologi Jarmo Pirhonen: gsm 050 569 6885

Museovirasto/muinaisjäännösten hoitoyksikkö, Turun toimipiste

PL 286, 20101 Turku
vaihde: (02) 262 0123, (02) 262 0259,
faksi: (02) 262 0444
email: etunimi.sukunimi@nba.fi

- tutkija Satu Mikkonen-Hirvonen:
gsm 050 528 7408

Varsinais-Suomen perinnemaisema- yhdistys

• puheenjohtaja Kimmo Härjämäki:
gsm 040 519 6545
etunimi.sukunimi@vsperinnemaisemat.net

Suomen metsästäjäliitto, kosteikkoprojekti

Kaartokatu 6, 11100 Riihimäki
vaihde: (019) 760 490, faksi: (019) 7604910
email: etunimi.sukunimi@metsastajaliitto.fi

- projektipäällikkö Janne Pitkänen: (019) 760 4915,
gsm 050 331 5330

Lähteet

- Heikkilä, M. 2002. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitteluopas. Helsinki, Maa- ja metsätalousministeriö & Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 591. 58 s. ISBN 952-11-1275-1, ISSN 1238-7312.
- Kansallisarkisto. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen käyttöön digitoidut venäläiset topografikartat. Kartoituvuodet 1872-1877.
- Kulmala, H. 1998. Kasvikartoitus, Kirjakkalan, Mutaisten ja Korvensalmen kaava-alueet lähiympäristöineen. Perniö. 10 s. + liitt. [moniste]
- Kulmala, H. 1998. Kasvikartoitus Laukanlahden kosteikosta. Perniö. 10 s. + liitt. [moniste]
- Kulmala, H. 1998. Kasvikartoitus Somerikon alueesta. Perniö. 9 s. + liitt. [moniste]
- Kulmala, H. 1998. Luontoselvitys Paarskylän rinnelehdosta. Perniö. 7 s. + liitt. [moniste]
- Laine, U. 1960. Perniön pitäjän putkilokasviston pääpiirteet. Turun Ylioppilas VII (eripainos). 81 s.
- Kalpa, A. 2003. Laukanlahden ja Saarenjärven kasvillisuus ja luontotyypit. Turku, Lounais-Suomen ympäristökeskus. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 5/2003, 43 s. ISBN 952-5288-93-5 (PDF), URN:ISBN:9525288927. Julkaisu on saatavissa myös painetussa muodossa ISBN 952-5288-92-7 (nid.).
- Korvenpää, T. 2005. Perniön Kaapinmäen luonnonhoitosuunnitelma. Turku, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. 46 s. [luonnos 17.5.2006]
- Lehtomaa, L. 2000. Varsinais-Suomen perinnemaisemat. Turku, Lounais-Suomen ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 160. 429 s. ISBN 952-11-0703-0, ISSN 1238-8610.
- Lies-Niittymäki, H. 2005. Perniön Ajon lehdon Hoitosuunnitelma. Turku, Lounais-Suomen ympäristökeskus. 14 s. [moniste]
- Lies-Niittymäki, H. 2004. Perniön Kylämäen rinnelehdon hoitosuunnitelma. Turku, Metsähallitus, luonnonsuojelu. 15 s. [luonnos 6.11.2006]
- Lies-Niittymäki, H. 2004. Särkisaloon Laukanlahden hoitosuunnitelma. Turku, Lounais-Suomen ympäristökeskus. 15 s. [moniste]
- Perniön kulttuuriympäristö ja arvot. 2005. Salon seudun rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema, SARAKUM 2000 – 2004 projektiraportti. Turku, Turun maakuntamuseo, Varsinais-Suomen liitto, Salon seudun kunnat & Lounais-Suomen ympäristökeskus. 202 s. (+ karttaliite)
- Pukkila, J. 2003. Salon seudun luonto- ja kulttuuriympäristöopas. Salo, Salon Seudun Kehittämiskeskus. 40 s. ISBN: 952-91-5597-2.
- Pykälä, J., Alanen, A., Vainio, M. & Leivo, A. 1994. Perinnemaisemien inventointiohjeet. Helsinki, Vesi- ja ympäristöhallitus. Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja nro 559. 106 s.
- Raisio, J. & Nyman, A. 2003. Mikkoholman lehmuksista Vaisakon tammiiin. Salo, Salon seudun luonnonsuojeluyhdistys ry. 109 s. ISBN 952-91-6232-4.
- Setälä, A., Vanhala, L. & Pirhonen, J. Perniönjoki- ja Asteljoen (24.05) valuma-alueiden viljelijöille Perniön kunnan osalta. Turku, Farma Maaseutukeskus. 26 s. + liitt.
- Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Uhanalaisten lajien II seurantarvymä. 432 s. ISBN 951-37-3594-X.

Miten erityisympäristötukea haetaan?

Seuraavassa esitetään lyhyesti pääpiirteet sille, miten tässäkin suunnitelmassa kuvatuille kohteille voidaan hakea erityisympäristötukea. Tarkemmat ohjeet tulevat kevään tukihakuoppaissa, ja lisätietoja voi kysellä niin kunnan maaseutuasiamieheltä kuin neuvontajärjestöistäänkin.

- Tukihaku samaan aikaan muiden maataloustukien kanssa
- Erityisympäristötuille omat lomakkeet (joita saa mm. kunnasta ja MMM:n lomakepalvelusta: <http://lomake.mmm.fi>)
- Lomake palautetaan suoraan Varsinais-Suomen TE-keskukseen
- Lomakkeen yhteydessä vaadittavat liitteet tulee myös lähettää vuotuisen hakupäivään mennessä
- Vaadittavia liitteitä: *lohkokartta* (johon selkeästi kirjattuna mahdolliset U-lohkotunnukset), *hoitosuunnitelma* sisältäen *kustannuslaskelman* ja mahdolliset *vuokrasopimukset* koko tukikauden ajalta, jos tukeen haettu alue on vuokraamaa
- Uudet erityistukisopimukset alkavat 1.10. (perinnebiotooppi, luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, monivaikutteinen kosteikko ja suojavyöhykkeet). Jos sopimukseen haettu alue sisältää suojavyöhykkeiden yleissuunnittelualueeseen ja haetulla alalla on edellisenä vuonna tai aiemmin perustettu nurmi, voi suojavyöhykesopimus alkaa jo 1.5. Myös keväällä päättyvät vanhat sopimukset, joille haetaan jatkoa, voivat alkaa 1.5.

Esimerkki: Viljelijä hakee luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämistukea pellon metsäsaarekoiden raivaamiseen kevään 2007 tukihaussa. Tukihakemukset ja hoitosuunnitelmalitteet on palautettu 30.4.2007. Koska tukikausi alkaa vasta 1.10.2007 ei kesän aikana tarvitse alueilla vielä tehdä mitään toimenpiteitä vaan ensimmäisenä vuonna suunnitellut hoitotoimenpiteet tulee olla toteutettuna 30.9.2008 mennessä.

- Tukisopimukset ovat 5- tai 10-vuotisia
- Jatkoissa U-lohkot tulevat normaalisti muiden peruslohkojen jatkoksi peruslohkolomakkeella, ja tukea haetaan päätukilomakkeella rastittamalla kohta: "haen ympäristötuen erityistukien maksatusta".

Hoitosuunnitelma

Perinnebiotooppien hoitoon, luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen sekä kosteikkojen ja suojavyöhykkeiden perustamiseen ja hoitoon erityistukea haettaessa vaaditaan liitteeksi hoitosuunnitelma. Hoitosuunnitelmassa viljelijä voi itse miettiä mitä kaikkia toimenpiteitä on valmis tukilohkoilla tekemään valitsemansa tukikauden (5/10 vuotta) aikana. Tämän yleissuunnitelman hoitosuosituksukset ovat suosituksia, ja niiden toivotaan olevan apuna viljelijän miettiessä tulevia toimenpiteitä. Laidunnus toki soveltuisi monille kohteille, mutta se on usein käytännönsyistä vaikea järjestää. Tällöin tuettavia toimenpiteitä voivat olla maisemalliset ja monimuotoisuutta edistävät raivaustoimenpiteet, ja perinteisten rakennelmien hoito ja kunnostus. Hoitosuunnitelmasta tulisi löytyä ainakin seuraavat kohdat:

- **Hakijan taustatiedot**
- **Sopimukseen haettavat lohkot ja niiden pinta-alat**
- **Kohdetyyppi** (esim. metsäsaareke, reunavyöhyke, metsälaidun, niitty)
- **Alueen arvot** (esim. sijainti valtakunnallisesta arvokkaalla maisema-alueella, luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelualueella)
- **Alueen maankäytön historia** (lyhyesti, mikäli tiedossa)
- **Kuvaus puustosta, kasvillisuudesta ja rakenteista** (tässä kannattaa hyödyntää yleissuunnitelman lyhyttä kohdekuvausta)

- **Peruskunnostustoimenpiteet** (esim. alkuraivaus, aitaaminen, kulotus, alueen yleinen siistiminen - yleensä ensimmäisen sopimusvuoden aikana)
- **Vuotuiset hoitotoimenpiteet** (esim. laidunnus, niitto, uudelleenraivaukset, aitojen kuntotarkistukset, mahdollinen eläinten valvonta)
- **Kustannusarvio** (Tähän kirjataan kaikki kulut mitä alueen kunnostuksesta ja hoidosta aiheutuu, esim. materiaalikulut, konetyökulut, ihmistyökulut, ostopalvelut, eläinten siirto- ja valvontakulut, oman työn kulut ja mahdolliset myyntitulot järeämmän puuston poistosta.)
- **Valokuvat** (vapaaehtoisia)

Lista hoitosuunnitelmia tekevistä suunnittelijoista ja suunnitelmapohjat (joita käyttäen hakija voi myös itse laatia hoitosuunnitelman) löytyvät ympäristökeskuksen [www-sivuilta](http://www.ymparisto.fi/los/maatalous) osoitteesta:

www.ymparisto.fi/los/maatalous

Perniön huomionarvoisia kasvilajeja (Hannu Kulmala)

1. Muinaistulokkaita

ahdekaura (vain Teijolla)
mäkikaura
nurmilaukka
sikoangervo
tummatulikukka

2. Vanhoja rohdoskasveja (kartanopuistot, pihat)

hullukaali
hulluruoho
keltamo
kenttätyräkki
maarianverijuuri
myrkkykatko
nukula
ukkomansikka
viisisädetyräkki

3. Kalkkialueiden kasveja (Lupaja, Yliskylä, Särkisalon raja)

kesämaksaruoho
ketokäenminttu
lehtonoidanlukko *
liuskarauniainen
neidonvaippa
ratahirvenjuuri
seinärauniainen *
tummarauniainen
valkomaksaruoho

4. Satamapaikkojen tulokaskasveja (Strömman, Matildedal, Teijo, Mutainen)

alppihierakka
heinäkaura
keltapeippi
ketotyräruoho *
maarianverijuuri
niittysalvia
rohtopernaruoho
rohtorasti
saksanhanhikki
sikojuuri
ukonpalko (Teijo, Koski)
unkarinpernaruoho

5. Rautateiden ja maanteiden pientareilla leviäviä kuivia paikkoja suosivia kasveja

kanadankoiransilmä
keltamaite
ratakraasi
rikkasinappi
ruotsinpitkäpalko
valkomesikkä

6. Satunnaiskasveja (erit. sokerijuurikasviljelyn suosimia)

ajannäyttäjä
kelta-aulio
kiiltomalva
liuskaletihäränsilmä
maarianohdake
mustakoiso
ontervio
pikkuaurionkukka
viherrevonhätä

7. Perniön lehtolajistoa

etelänalvejuuri
imikkä
iso alvejuuri
kevätlinnunherne
kevättähtimö
kotkansiipi
kullero (Pohjanjärvi) *
lehto- ja kalliokielon risteymä
lehtokuusama
lehtosinijuuri
lehtotähtimö
metsälehmus
pyökki ja marjakuusi (Teijo)
pähkinäpensas
sinivuokko
tammi
tesmayrtti
vuorijalava

* harvalukuisia tai harvinaisia kasveja kohdassa 10 mainittujen lisäksi

8. Kosteikkojen harvinaisempia kasveja

harajuuri
isohierakka
kaitalehtiosmankäämi
katkeravesirikko
kolmihedevesirikko
kullero
lännehernesara
pikkuluikka
ruskopiirtoheinä
sarjarimpi
vaivaiskoivu
vesihierakka

9. Kallioiden erikoisuudet

kalliohatikka
kalliokohokki
ketokäenminttu
maksaruohot
pikkutervakko
ruoholaukka
vuorimunkki

10. Harvinaisia, vähälukuisia, usein vain yhden kasvupaikan voimin sinnitteleviä

ahdekaura
hirvenputki
hukanputki
isopukinjuuri
isäkäenrieska
jänönapila
kaitaängelmä
kelta-apila
ketotyräruoho
koiruoho
lehtosinijuuri
lähdesara
musta-apila
mäkiapila
mäkimeirami
neidonvaippa
pikkutakiainen
pikkutervakko
pystyhanhikki
ruusuruoho
sarjarimpi
särmäputki
vesihierakka
vuorimunkki

katoamassa

kujasorsimo
peltotädyke
ruiskaunokki

kadonneita

isovesirikko
jokileinikki
lettovilla
lietetatar
peltosauramo
rikkakukonkannus
vaivero

22.5.2006

MAATALOUSALUEIDEN LUONNON MONIMUOTOISUUDEN YLEISSUUNNITTELU ALKAA PERNIÖSSÄ JA KISKOSSA

Lounais-Suomen ympäristökeskus aloittaa kesäkuussa 2006 Perniön ja osin myös Kiskon kuntien alueella maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelun. Suunnittelualan rajausta tarkentuu kesäkuussa alkavien maastokäyntien yhteydessä. Hanketta esitellään alueen viljelijöille sekä muille asiasta kiinnostuneille Perniön kunnantalolla 31.5.2006 klo 11.00 – 13.30.

Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelun tavoitteena on ohjata ja tehostaa maatalousympäristön luonnonhoitoa. Suunnittelussa selvitetään alueella sijaitsevat luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät kohteet ja ympäristöt sekä esitetään niille hoitosuosituksia. Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet ovat yleensä pellon ulkopuolisia alueita, esimerkiksi perinteisesti laidunnettuja tai niitettyjä niittyjä, ketoja tai hakamaita, erilaisia reuna-vyöhykkeitä, kosteikkoja tai uhanalaisten lajien esiintymiä.

Suunnittelun ensisijaisena tavoitteena on maatalousympäristön luonnon hoitoon tarkoitettujen erityisympäristötukihakemusten suuntaaminen luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeimpiin ja aktiivista hoitoa vaativiin kohteisiin sekä samalla innostaa viljelijöitä hakemaan eri tukimuotoja. Suunnittelu tähtää erityisesti perinnebiotooppien hoitoa sekä luonnon monimuotoisuuden edistämistä koskevien erityistukisopimusten kohdentamiseen. Suunnitelmassa arvioitaneen myös suojavyöhykkeiden tarpeellisuutta suunnittelualueella. Yleissuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteutus on aina vapaaehtoista.

Yleissuunnittelua tehdään yhdessä maataloustuottajien ja muiden alueen maanomistajien, paikallisten viranomaisten, Varsinais-Suomen TE-keskuksen ja neuvontajärjestöjen kanssa. Käytännön suunnittelutyöstä vastaavat Lounais-Suomen ympäristökeskuksen suunnittelijat Kimmo Härjämäki sekä Tuuli Pakkanen. Maastotyöt alkavat kesäkuun alussa. Alueen maataloustuottajien toivotaan ottavan yhteyttä suunnittelijoihin, mikäli haluavat osallistua maastokartoitukseen tai esittää omia alueitaan yleissuunnitelmaan.

Vuonna 2005 valmistuivat vastaavat yleissuunnitelmat Vehmaalle ja Taivassaloon sekä Vampulaan. Aikaisempina vuosina Lounais-Suomen ympäristökeskus on laatinut suunnitelmia Halikonjokilaaksoon, Sauvon Karunaan, Kemiön pohjoisosaan, Paattisten- ja Kaulajoen alueille sekä Merikarvialle ja Porin Ahlasiin.

- Itsenäisyydenaukio 2 • PL 47, 20801Turku • Puh. (02) 525 3500 • Faksi (02) 525 3509 • kirjaamo.los@ymparisto.fi • www.ymparisto.fi/los
- Självständighetsplan 2 • PB 47, FI-20801 Åbo, Finland • Tfn +358 2 525 35 00 • Fax +358 2 525 35 09 • kirjaamo.los@ymparisto.fi • www.miljo.fi/los
- Valtakatu 6, 28100 Pori • Puh. (02) 525 3500 • Faksi (02) 525 3759 • kirjaamo.los@ymparisto.fi • www.ymparisto.fi/los
- Valtakatu 6, FI-28100 Björneborg, Finland • Tfn (02) 525 35 00 • Fax (02) 525 37 59 • kirjaamo.los@ymparisto.fi • www.miljo.fi/los

06.11.2006

Perniöstä on moneksi

Perinnemaisemien hoidosta lisätuloa maataloustuotannon rinnalle

Perniön maatalousalueita koskeva luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma on valmistumassa. Kunnasta löytyi runsaasti hyviä lumo-kohteita, joiden hoitoon viljelijöiden on mahdollista hakea maatalouden erityisympäristötukea.

Lounais-Suomen ympäristökeskus aloitti kesäkuussa Perniön maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelun, jossa selvitetään alueella sijaitsevat, luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät kohteet ja esitetään niille hoitosuosituksia. Yleissuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteutus on aina vapaaehtoista.

Lumo-kohteita esitellään viljelijöille ja muille kiinnostuneille

Kesän aikana käytiin arviolta 90 tilalla kartoittamassa mahdollisia monimuotoisuuskohteita. Tiläkäynneillä keskusteltiin kohteiden rahoitus- ja hoitomahdollisuuksista, jaettiin tukiin liittyvää esitemateriaalia ja monesti kierreltiin yhdessä myös viljelijän kanssa kohteilla. Samassa yhteydessä kartoitettiin myös suojavyöhykkeiden tarvetta peltoalueilla sekä muutamia tulevan tukijärjestelmän mukaisia kosteikkokohteita.

Maastossa tehdyt havainnot on koottu **luonnoskartoille**, joita esitellään alueen viljelijöille Perniön kunnantalolla 14.11. klo 11 - 14 pidettävässä avoimien ovien tilaisuudessa, jonne kaikki Perniön viljelijät on kutsuttu henkilökohtaisella kirjeellä.

Luonnoskarttoihin toivotaan mahdollisimman paljon **kommentteja ja täydennys ehdotuksia** viljelijöiltä ja muilta maanomistajilta. Näin jo maastotöiden yhteydessä alkanut yhteistyö maanomistajien kanssa saa jatkoa. Karttaluonnosten ja niihin tulleiden kommenttien pohjalta laaditaan lopullinen yleissuunnitelmajulkaisu, jota voi käyttää perusteena hakiessa erityisympäristötukea perinnebiotooppien hoitoon, luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen sekä suojavyöhykkeiden perustamiseen.

Suunnitelmassa on myös ehdotuksia sopiviksi kosteikkokohteiksi, joiden perustamismahdollisuudet uudessa tukijärjestelmässä oleellisesti paranevat. Ensi vuodesta lähtien myös yhdistykset voivat hakea eräitä maatalouden erityistukimuotoja. Suunnitelmajulkaisu valmistuu vuodenvaihteessa ja se jaetaan niille viljelijöille, joita suunnitelma koskee.

Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelua on tehty valtakunnallisesti maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella vuodesta 2001 lähtien. Lounais-Suomen ympäristökeskus on tänä vuonna tehnyt yleissuunnittelua Perniön lisäksi Siikaisissa, Pohjois-Satakunnassa. Vuonna 2005 valmistuivat luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmat Vehmaalle ja Taivassaloon sekä Vampulaan. Aikaisempina vuosina suunnitelmia on tehty Lounais-Suomessa Halikonjokilaaksoon, Sauvon Karunaan, Kemiön pohjoisosaan, Paattisten- ja Kaulajoen alueille sekä Merikarvialle ja Ahlasiin.

- Itsenäisydenaukio 2 • PL 47, 20801Turku • Puh. (02) 525 3500 • Faksi (02) 525 3509 • kirjaamo.los@ymparisto.fi • www.ymparisto.fi/los
- Självständighetsplan 2 • PB 47, FI-20801 Åbo, Finland • Tfn +358 2 525 35 00 • Fax +358 2 525 35 09 • kirjaamo.los@ymparisto.fi • www.miljo.fi/los
- Valtakatu 6, 28100 Pori • Puh. (02) 525 3500 • Faksi (02) 525 3759 • kirjaamo.los@ymparisto.fi • www.ymparisto.fi/los
- Valtakatu 6, FI-28100 Björneborg, Finland • Tfn (02) 525 35 00 • Fax (02) 525 37 59 • kirjaamo.los@ymparisto.fi • www.miljo.fi/los

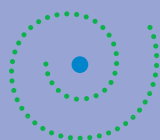
KUVAILEHTI

<i>Julkaisija</i>	Lounais-Suomen ympäristökeskus			<i>Julkaisu-aika</i> Maaliskuu 2007
<i>Tekijä(t)</i>	Kimmo Härjämäki, Tuuli Pakkanen			
<i>Julkaisun nimi</i>	Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Perniö			
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 4 /2007			
<i>Julkaisun teema</i>				
<i>Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut</i>				
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Perniön maisemakuvaan kuuluvat viljavat jokilaaksot, pienet järvet sekä laajat metsä-, suo- ja kallioalueet. Seudun pitkälle ulottuva historia luo maisemaan oman leimansa. Kunnasta löytyykin runsaasti erilaisia perinteisen maatalouden muovaamia maisemia ja luontoarvoja. Tässä suunnitelmassa löydetty kohteet vaihtelevat peltojen lehtomaisista reunavyöhykkeistä kuivien kylämäkien lajirikkaisiin ketoihin. Merenrantaniityt ja jokirantojen kosteikkoalueet monipuolistavat alueen maisemakuvaan omalta osaltaan. Nämä ovat myös alueen linnustollisesti arvokkaimpia kohteita. Kasvilajistollisesti arvokkaimmat alueet sijaitsevat kunnan reuna-alueilla, joilla maastonpiirteet luovat puitteet vaihtelevalle maisemalle. Perniön keskiosat ovat voimaperäisimmin peltoviljelyn piirissä ja maiseman pienpiirteisyys on siten vähäisempää.</p> <p>Maastokartoituksessa löytyi kaikkiaan noin 167 kohdealuetta, joista suurin osa on muodostettu yhdistämällä useampia erillisiä tai luontotyyppiltään erilaisia kohteita. Kohteiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 400 ha. Kohteiden pinta-ala vaihtelee runsaan aarin metsäsaarekkeista 40 ja 50 hehtaarin hoitokokonaisuuksiin. Lisäksi Perniöstä on jo 1990-luvulla tehdyissä perinnemaisemien valtakunnallisissa kartoituksissa löytynyt useita maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita perinnemaisemia (yhteensä 75 ha).</p> <p>Pääosalle tässä yleissuunnitelmassa esitetyistä kohteista voidaan hakea perinnebiotooppien hoitoon sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen tarkoitettuja erityistukimuotoja. Tulvaherkille tai kalteville vesistöön tai valtaajaan rajoittuville peltoalueille voi hakea suojavyöhykkeiden perustamiseen ja hoitoon tarkoitettua erityistukea. Nyt alkavalla tukikaudella myös monivaikutteisten kosteikkojen perustamiseen ja hoitoon on mahdollista saada tukea väljemmin perustein kuin aiemmassa tiukasti vesiensuojelullisiin tavoitteisiin rajoituneessa kosteikkotuessa.</p>			
<i>Asiasanat</i>	perinnemaisema, perinnebiotooppi, luonnon monimuotoisuus, lumo, maisemanhoito			
<i>Rahoittaja/toimeksiantaja</i>	Lounais-Suomen ympäristökeskus			
	ISBN (nid.) 978-952-11-2625-3	ISBN (PDF) 978-952-11-2626-0	ISSN (pain.) 1796-1750	ISSN (verkkok.) 1796-1769
	<i>Sivuja</i> 104	<i>Kieli</i> suomi	<i>Luottamuksellisuus</i> Julkinen	<i>Hinta (sis.alv 8 %)</i> -
<i>Julkaisun myynti/ jakaja</i>	Lounais-Suomen ympäristökeskus, PL 47, 20801 Turku, puh. (02) 525 3500			
<i>Julkaisun kustantaja</i>	Lounais-Suomen ympäristökeskus			

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Sydvästra Finlands miljöcentral			Datum Mars 2007
Författare	Kimmo Härjämäki, Tuuli Pakkanen			
Publikationens titel	Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Perniö (Utredningsplan för naturens mångfald på jordbruksområdena, Bjärnä)			
Publikationsserie och nummer	Sydvästra Finlands rapporter 4/2007			
Publikationens tema				
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt				
Sammandrag	<p>Till landskapsbilden för Bjärnä hör de bördiga ådalarna, små sjöarna samt vidsträckta skogs-, myr- och bergsområdena. Traktens historia, som sträcker sig långt tillbaka i tiden, ger landskapet dess egen prägel. I kommunen finns även rikligt med olika landskaps- och naturvärden som formats av det traditionella lantbruket. De objekt som uppdagats i denna plan varierar från lundartade kantzoner till bybackarnas torra ängar med deras artrikedom. Havsstrandängarna och åsträndernas våtmarksområden tillför för egen del områdets landskapsbild en mångfald. Dessa är också värdefulla objekt med tanke på områdets fågelbestånd. De värdefullaste områdena i fråga om växtarter är belägna i kommunens randområden, där topografin skapar betingelserna för ett varierande landskap. De centrala delarna av Bjärnä omfattas mer intensivt av åkerodlingen och således är landskapet mindre småskaligt.</p> <p>Vid fältinventeringen noterades inalles cirka 167 objektområden, av vilka största delen har bildats genom att förena flera separata, eller till naturtypen olika objekt. Den sammanlagda ytarealen för objekten är cirka 400 ha. Objektens areal varierar från skogsholmar på drygt en ar till 40 och 50 hektar stora enheter. Dessutom har man vid riksomfattande kartläggningar av traditionella landskap på 1990-talet funnit flera värdefulla traditionella landskap på landskapsnivå och lokal nivå (totalt 75 ha).</p> <p>För största delen av de objekt som läggs fram i denna översiktsplan kan man söka specialstödformer, som är avsedda för värden av värdbiotoper samt för att främja naturens och landskapets mångfald. För översvämningsbenägna, sluttande åkerområden, som gränsar till vattendrag eller utfallsdike, kan man söka specialstöd, avsett för att anlägga och vårda skyddszoner. Under den stödperiod som nu inleds är det också möjligt att få stöd för att anlägga och vårda mångfunktionella våtmarker på mer omfattande grunder än tidigare i det våtmarksstöd som noga begränsade sig till målen vattenvård.</p>			
Nyckelord	traditionellt landskap, värdbiotop, naturens mångfald, luma, landskapsvård			
Finansiär/ uppdragsgivare	Sydvästra Finlands miljöcentral			
	ISBN (hft.) 978-952-11-2625-3	ISBN (PDF) 978-952-11-2626-0	ISSN (print) 1796-1750	ISSN (online) 1796-1769
	Sidantal 104	Språk finska	Offentlighet offentlig	Pris (inneh. moms 8 %) -
Beställningar/ distribution	Sydvästra Finlands miljöcentral, PB 47, 20801 Åbo, tel. (02)525 3500			
Förläggare	Sydvästra Finlands miljöcentral			
Tryckeri/tryckningsort och -år	Edita Prima Oy, Helsinki 2007			

Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelua on tehty valtakunnallisesti maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella vuodesta 2001 lähtien. Yleissuunnitelmassa selvitetään alueella sijaitsevat, luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät kohteet ja esitetään niille hoitosuosituksia. Suunnitelmassa on otettu kantaa myös suojavyöhykkeiden tarpeellisuuteen eräillä peltoalueilla sekä ehdotettu alustavasti muutamia kosteikkokohteita. Yleissuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteutus on aina vapaaehtoista. Perniöstä löytyi suunnittelutyön aikana runsaasti hyviä kohteita, joiden hoitoon viljelijöiden on mahdollista hakea maatalouden erityisympäristötukea. Tässä suunnitelmassa esille otetut kohteet vaihtelevat peltojen lehtomaisista reunavyöhykkeistä kuivien kylämäkien lajirikkaisiin ketoihin. Myös merenrantaniityt sekä jokien ja järvenrantojen kosteikkoalueet monipuolistavat Perniön luonnon monimuotoisuutta omalta osaltaan.

LOUNAIS-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS
SYDVÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

ISBN 978-952-11-2625-3 (nid.)

ISBN 978-952-11-2626-0 (PDF)

ISSN 1796-1750 (pain.)

ISSN 1796-1769 (verkkokj.)